

ISSN 2544-9338

INTERNATIONAL JOURNAL OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN SOCIAL SCIENCE

RS Global

Scientific Edition

INTERNATIONAL JOURNAL OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN SOCIAL SCIENCE

3(31), September 2021

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss

Chief editor

Violeta Georgieva-Hristozova

Ph.D. in Education, Trakia University, Bulgaria

Editorial board:

Kolesnikova Galina

Professor,
Taganrog Institute of Management and
Economics, Russia

Utebaliyeva Gulnara

Doctor of Philological Science,
Al-Farabi Kazakh National University,
Kazakhstan

Rossikhin Vasyi

Dr.Sc. in Law, Vice-Rector,
Kharkiv National University of Radio
Electronics, Ukraine

Krokhmal Nataliia

Professor, PhD in Philosophy,
National Pedagogical Dragomanov
University, Ukraine

Yarychev Nasrudi

Doctor of pedagogical sciences,
Candidate of philosophical sciences
Chechen state university
Grozny, Russia

Vozniakovska Kristina

Doctor of Law, Professor, Department of
Civil Law, Chernivtsi Law Institute National
University "Odessa Law Academy",
Chernivtsi, Ukraine

Cheshmedzhieva Margarita

Ph.D., Associate Professor,
South-West University "Neofit Rilski",
Faculty of Law and History,
Department of Public Law,
Bulgaria

Sas Nataliia

Associate professor, Doctor of
Pedagogical Sciences,
Poltava National V. G. Korolenko
Pedagogical University, Ukraine

Mirza Natalya

Higher Doctorate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor, Karaganda
State University of E.A. Buketov, Kazakhstan

Mammadov Oruj

Ph.D. in Law,
The Academy of Public Administration
under the President of the Republic of
Azerbaijan

Paramonova Svetlana

Ph.D. in Criminal Law,
Marie Curie Scholar / Senior Researcher
at Zagreb University, Law Faculty,
Croatia

Ovsyanik Olga

Full Doctor Degree, Ph.D. in Psychology,
Professor, Moscow State Regional University,
Russian Federation

Orehowskyi Wadym

Doctor of historical sciences,
Chernivtsi Trade-Economic Institute
Kyiv National Trade and Economic University,
Ukraine

Victoria Polyakova

Ph.D. in Pedagogical Sciences,
Vladimir Regional Institute for Educational
Development name L. I. Novikova,
Russian Federation

Publisher –
RS Global Sp. z O.O.,

Warsaw, Poland

Numer KRS: 0000672864
REGON: 367026200
NIP: 5213776394

Publisher Office's address:

Dolna 17,
Warsaw, Poland,
00-773

Website: <https://rsglobal.pl/>
E-mail: editorial_office@rsglobal.pl
Tel: +4(822) 602 27 03

DOI: 10.31435/rsglobal_ijitss

OCLC Number: 1036501433

Publisher – RS Global Sp. z O.O.

Country – Poland

Format: Print and Electronic version

Frequency: quarterly

Content type: Academic/Scholarly

CONTENTS

Hadi Abdel Fattah Al-Mahasneh, Al Masoud Ashraf Thamer, Hashem Mansur Alhashem EDUCATION IN SCHOOLS OF CHRISTIAN DENOMINATIONS AND FOREIGN MISSIONS IN THE KARAK REGION DURING THE PERIOD OF OTTOMAN ORGANIZATIONS 1864–1918 A.D.	4
Rina Rifayanti, Alma Yorinda, Zakki Abdallah Alkatiri, Muhammad Qori' Hasan USE OF SOCIAL MEDIA AND PHUBBING BEHAVIOR AGAINST FEAR OF LOSING.....	12
Plamen Rusev THE ADMINISTRATIVE LIABILITY UNDER ART. 24, PAR. 2 OF THE ADMINISTRATIVE VIOLATIONS AND SANCTIONS ACT	18
Lazorenko L. V. INNOVATIVE BLENDED LEARNING METHODOLOGY IN TEACHING IT STUDENTS ENGLISH FOR PROFESSIONAL PURPOSES	24
Ашуурли С. Р. СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ ИСКУССТВА ГРАФИКИ И ГРАФИЧЕСКОГО ДИЗАЙНА В АЗЕРБАЙДЖАНЕ В КОНЦЕ 19 – НАЧАЛЕ 20 ВЕКОВ	35
Manana Maridashvili, Davit Meparishvili, Ekaterine Sanikidze HEALTH SYSTEMS MANAGEMENT AND FINANCIAL SUSTAINABILITY IN GEORGIA....	39
Пономаренко С. І. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЇЇ СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ.....	43
Ляховська Ю. О. РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	49
Колоскова Галина Валеріївна, Кобєєв Олександр Миколайович БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ М. ДНІПРО: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	54
Kuprashvili Henri SHEVARDNADZE'S DIPLOMATIC CAROM OF 1983 YEAR	60
Yuryeva Lyudmyla, Shusterman Tamara, Shornikov Andrii DISTANCE LEARNING SATISFACTION AS A PREVENTIVE FACTOR OF BURNOUT IN MEDICAL STUDENTS DURING COVID-19 PANDEMIC	63
Генри Купрашвили РАЗЛИЧНЫЙ АСПЕКТ (Рамзан Кадыров, Джохар Дудаев, Царь Грузии Георгий VII, Ибрагим I Ширваншах).....	68
Халєєва Ганна Валеріївна АНАЛІЗ ЗВ'ЯЗКУ РІВНЯ СУБ'ЄКТИВНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ З АСПЕКТАМИ ЖИТТЯ УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ТА РАННЬОГО ЮНАЦЬКОГО ВІКУ	73
Мазур Олександр Леонідович УМОВИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ФОНОДОКУМЕНТІВ В АРХІВІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СУСПІЛЬНОЇ ТЕЛЕРАДІОКОМПАНІЇ УКРАЇНИ	78
Xie Chunyu RESEARCH ON COST MANAGEMENT BASED ON THE CONCEPT OF ECOLOGICAL ECONOMY	84
Kuprashvili Henri SOME SECURITY CHALLENGES FOR GEORGIA	87

Чернишова С. О., Токменко О. П., Сидоренко О. А. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СТРАТЕГІЇ В ОНЛАЙН ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ГУМАНІТАРНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ	90
Фандєєв Михайло Юрійович ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ, ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ	98
Чепурка Олег КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ	103
Крючкова Лариса Петрівна, Цмоканич Іван Володимирович ОГЛЯД МЕТОДІВ ЗАХИСТУ АКУСТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ВІД ВИТОКУ КАНАЛАМИ, СФОРМОВАНИМИ ВИСОКОЧАСТОТНИМИ НАВ'ЯЗУВАННЯМИ	109
Valentin Bliznyuk DIDACTIC FOUNDATIONS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE LAW ENFORCEMENT OFFICERS OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE IN TERMS OF EARNING A BACHELOR'S DEGREE	116
Harutyunyan H. H. URBAN MUSIC OF ALEXANDRAPOLE AND KOMITAS	121

EDUCATION IN SCHOOLS OF CHRISTIAN DENOMINATIONS AND FOREIGN MISSIONS IN THE KARAK REGION DURING THE PERIOD OF OTTOMAN ORGANIZATIONS 1864–1918 A.D.

Dr. Hadi Abdel Fattah Al-Mahasneh, Aqaba University of Technology, Jordan

Dr. Al Masoud Ashraf Thamer, Emirate of Al-Jawf Region, KSA

Dr. Hashem Mansur Alhashem, Jordanian custom, Jordan

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7640

ARTICLE INFO

Received 17 May 2021

Accepted 10 July 2021

Published 30 September 2021

KEYWORDS

Education, schools, Christian denominations, missionary missions, Ottoman organizations, concessions, nationals of the state, the Ottoman Empire.

ABSTRACT

Attention to education in the schools of Christian denominations and foreign missionary missions formed the basis for the modern renaissance in eastern Jordan, and Ottoman reforms in the second half of the nineteenth century AD contributed to advancing education among members of the Christian denominations who were subjects of the Ottoman Empire in eastern Jordan to be They have their own educational institutions under their supervision and management. The system of Ottoman privileges allowed foreign countries to build educational institutions and spread missionary missions throughout the Ottoman Empire, including Karak.

Citation: Hadi Abdel Fattah Al-Mahasneh, Al Masoud Ashraf Thamer, Hashem Mansur Alhashem. (2021) Education in Schools of Christian Denominations and Foreign Missions in the Karak Region During the Period of Ottoman Organizations 1864–1918 A.D. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7640

Copyright: © 2021 Hadi Abdel Fattah Al-Mahasneh, Al Masoud Ashraf Thamer, Hashem Mansur Alhashem. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Ottoman reforms and their impact on the establishment of schools for Christian denominations.

Like the people of other non-Muslim sects in all Ottoman states, Christians enjoyed in Karak, in their own sectarian organization, autonomy in their sectarian system, which was in place in the Ottoman Empire. To allow the Dhimmis to maintain their own laws and apply those laws to the people of the same religion under the supervision of a recognized spiritual authority that is responsible to the government [1].

The Ottoman Empire also affirmed, in its reformist decrees issued in the period of the organizations, the principle of equal treatment of its citizens of different religions and sects; The articles of those decrees, especially the charitable organization's decree issued on 11 Jumada al-Akhira in 1272 AH / 17 February 1856AD, dealt with the rights of religious minorities, and approved all previous concessions granted to them, and affirmed the principle of freedom of religions and sects and the conduct of their rites, and the right to build churches, monasteries, schools and hospitals Sectarian eligibility, restoration of existing ones, and occupation of government jobs according to the competence of persons, not of their religious, sectarian, or ethnic affiliation, and the right to sue non-Muslim individuals in front of their spiritual superiors [2].

Ottoman reforms contributed to advancing education, especially among members of the Christian sects. The Milla system gave non-Muslims among the subjects of the Ottoman Empire to have their own institutions under the management and supervision of their spiritual leaders, and the

system of privileges allowed foreign countries to build educational institutions and spread missionary missionaries in Throughout the Ottoman Empire [2].

As for the Ottoman legislation in the field of educational reform, the charitable organizations decree issued on 11 Jumada al-Akhera on 1272 AH / 8 February 1856 CE stipulated that citizens of the Ottoman state be accepted without discrimination in civil and military schools, as long as they are subject to the prescribed conditions stipulated in the instructions of government schools, from As for age and passing required exams, the decree also stipulated the right of non-Muslim sects and minorities to establish their own educational institutions [2].

However, these reforms did not amount to the European countries that sought to implement the proposed reforms, as mentioned in the French protest memorandum dated 14 Shawwal 1283 AH / 22 February 1867AD. The intermediate level which Christians accept in some regions of the country [3].

Establishment of schools for Christian denominations in Karak.

Reform efforts and the European influence have resulted in the issuance of the regulations for public knowledge issued on 24 Jumada al-Awwal 1286 AH / 1 September 1869 CE, in which Article Hundred and Twenty-nine of them stipulated the conditions for granting licenses for the establishment of private schools, whether by the state's knowledge administration and the state governor or from Dar Al Saada (Istanbul) by the Department of Knowledge (Ministry) [3].

By looking at one of the licensing forms granted to the Latin Patriarchate in Jerusalem to open a male school for the Latins in the city of Karak and the information included in it, we find that the system was accurate in terms of determining the authority requesting the license, the duration of study at the school, the name of the institution or body supervising it and its responsible director, And the books taught in the school, the method of controlling the exams and teaching, and the necessity of informing the Department of Knowledge (Ministry) of any changes or additions to the license conditions granted to the Latin Patriarchate, where the instructions stipulated that no book should be taught outside the authorized books, and it is necessary to obtain On ratification when replacing a book with another, with the necessity of reviewing and providing the necessary information if the school needs to be moved from one place to another, notifying acquaintances or government employees to attend student exams and reward distribution parties, and providing a list of the names of students who have a school certificate, who will graduate and the need to provide a schedule Students are permanent, and provide the necessary facilities for knowledge inspectors during their visit to school with the necessity of a strict adherence by the founders and teachers to the provisions of Article (129) of the Public Knowledge System that was written on the back of the license [4].

1- Greek Orthodox schools.

Among the schools of the Christian denominations that were established in Karak during the period of the Ottoman organizations, the Greek Orthodox School, which was founded in 1288 AH / 1870 CE, which is one of the oldest sectarian schools according to the documents that can be found, including what was mentioned by the English traveler, Tristram, who visited the region between my two years 1288-1290 AH / 1870-1872 AD, where he indicated in his memoirs the existence of the school [4], and that the English traveler Dowling mentioned the existence of this school when he visited the city of Karak in 1314 AH / 1896 AD, and the number of its students was estimated at (120) students [5] And the priest of Jerusalem, the priest, Nicola Khoury (1302-1373 AH / 1885-1954 AD), states that he learned in this school when his father was transferred He worked as a priest in the city of Karak in the year 1317 AH / 1899 AD, where he mentioned in his memoirs that he enrolled in the school and he was Umrah at that time (14) years, where he found that the school was a carefully organized organization, and he realized in this school the value of science and education and carefully received by the teacher Kostandi Salah from Ram God, who paid attention to him in appreciation of his father, and received private lessons on his hands to be able to enter the seminary in Jerusalem [5], and he also received the seriousness and attention from the school administration and teachers what he compensated for his school days in Birzeit School, which indicates that the period of study in it was useless. Thanks to this school and its teachers he was able to continue his education at the seminary in Jerusalem. Perhaps what he mentioned is a reference to his preference for education in Karak over what was practiced in Birzeit, in which he spent the first years of his life, as it is clear from this indication that there were advanced classes in the school beyond the primary level, and from reading the history of his enrollment in the seminary in Jerusalem at the age of sixteen One year, it is clear that he spent two years in Karak School [7].

Nicola Khoury's notes are not limited to providing information about the Greek Orthodox school when he was a student, but rather he provides information of some importance when he was appointed a priest in Karak and practiced education in the same school where he learned in the year 1323 AH / 1905 AD, where he was appointed as a second teacher, and the teacher was The first is the principal of the school, Tohma El Khoury from Salt, and the Turkish language teacher Hanna Al-Ammarin from Karak, as well as the third teacher for the young Grace Jerus of Karak also [6]. Append their children to it and k The school has grown to a level that exceeds the level of the government school, which means the Rashidiya School, which was founded in the city of Karak in 1317 AH / 1899 AD, after the primary school that was established in 1311 AH / 1893 AD was upgraded, and this indicates the primacy of the establishment of denominational schools in Karak over the establishment of government schools and the extent of care Made by spiritual chiefs of priests and clergy [6].

As for the subjects that were taught in school, Mitri Zureikat states in his diaries that he learned in them and that the subjects he studied are: Christian religious sciences, reading, writing, arithmetic, geography, history, and the arts [6], just as the Turkish language was taught there, As is evident from Nicholas Khoury's diary of appointing a Turkish teacher, Hanna Al-Ammarin [7], and from the teachers who worked in this school; Ya`qub Khoury, Salama bin Issa al-Qusus, Khalil bin al-Khury Ibrahim, Khalil bin Sulaiman al-Qusus [15], and Khalil Khoury [7].

2- Romanian Orthodox girls' schools.

As for the school of Roman Orthodox girls in Karak, the earliest reference to it is contained in the memoirs of the English traveler Dowling when he visited the city of Karak in 1314 AH / 1896 CE, where he indicated the existence of this school and estimated the number of its students by about (60) students [8], as well That priest Nicola Khoury mentioned in his memoirs that in the year 1323 AH / 1905 CE, he found that the school was late and needed attention and care, and that he made an effort to upgrade it to the level of the male school previously mentioned [9], and the Sectarian Church notebook indicates that most of the teachers Those who were studying in the school are girls from the community in the city of Karak, and this gives a strong indication of Ensha Education among the Greek Orthodox in the city of Karak [8]. The Orthodox Patriarchate in Jerusalem allowed some teachers to teach in the school when the need arises, and among the teachers who studied there was Nicola Khoury, the teacher in the school of the male community [8].

3- Latin schools in Karak.

Education in the city of Karak was not limited to the Greek Orthodox sect, but it also saw an activity in this field with the Latin community, which clearly shows the extent of competition between the sects in the establishment of schools, as Naim Hassan mentioned during his visit to the Horan and Karak provinces by saying: ((And that these sects are racing to open schools as if they were In the field of the cruiser)) [9], and the document establishing the Latin School in Karak showed that the sect obtained an official license from the Ministry of Public Knowledge's glasses in Istanbul to establish a school for boys in the city of Karak in 1293 AH / 1875 CE [8], where the document indicates The licensing authority is the Latin Patriarchate of Jerusalem, and the director is responsible for School is Anton Khoury Abed Rabbo, and teaching level where the primary daytime males came in a document license that the glasses (Ministry) knowledge to allow the teaching of the following subjects in school: arithmetic, geography, history, Arabic language, calligraphy, and Christianity. The document specifies the names of books that are permitted to be taught, with the names of their authors and place of publication [9], as follows:

Table 1.

Book name	The author	Place of printing	The language of the book
Christian education	Turk Mansour	Beirut	Arabic
Torah collection	Jesuits	Beirut	Arabic
Font Gallery	Jesuits	Beirut	Arabic
Golden necklace	Selim Sader	Beirut	Arabic
Teaching geography from selected writings	Unknown	Unknown	Arabic
History	Jesuits	Beirut	Arabic

The licensing document indicated that officials and teachers need the approval of the General Knowledge Department (Ministry) in the event that new materials are added or changed in the books prescribed for teaching. The license also requires the presence of a representative of the Ministry of Knowledge or Government to oversee, exams and celebrations that take place in the school [9].

Since the Latin community obtained its license to establish a private school in Karak, it sent in the same year Father Paolo Bandoli to the Karak region, where it arrived on Safar 27, 1293 AH / March 23, 1876 A.D., as stated in a letter sent to the Latin Patriarch In Jerusalem, Mansour Brako (Bracco) 1290-1306 AH / 1873-1889 CE, where he describes the community of the community as a nomadic Arab who used to reside in tents at the foot of Mount Shehan overlooking the Wadi Mujib in the Karak region, through the text of the message in which he says: (On March 23, 1876 AD, Karak arrived and analyzed among the nomadic Arabs. On March 25 I opened my school, which includes fifteen boys and nine girls, and the entire number of the Latin community (150) I breathed, and my tent was struck at the foot of Jabal Shehan, which overlooks Wadi Mujib, where Christian tribes struck their bats there.) [9] From the text of this message, it is clear that the school was initially established in the sectarian bats that were dominated by the character of partial displacement during the grazing season. The documents indicate that the construction of the school was completed in 1316 AH / 1898 CE [10], and it is still standing today in its old building in the Christian neighborhood of Karak.

The correspondent of Al-Bashir newspaper issued in Beirut indicated that the school existed and continued to carry out its message to the Latin people when he visited the city of Karak in 1321 AH / 1903 AD [7]. The Latin Patriarchate of Jerusalem obtained a license from the General Ministry's Al-Aref sunglasses to establish a primary school for girls in Karak, and to provide a reference to the presence of the school, as Biddecker mentioned in his tourist guide [11]. There was also a reference to the presence of the school in the newspaper Al-Muqtas, issued in Damascus in 1331 AH / 1913 CE [12].

It can be concluded that the Latin School for Girls came late in terms of establishing that of the male school, and in all cases the documents and information that we have indicate that the Greek Orthodox community was the first in establishing schools for both sexes, and the reason is that the majority of Christians in the Karak region follow the church Orthodox.

4- Missionary Schools in Karak.

In the field of missionary missionaries, in 1308 AH / 1890AD, the Protestant Church Missionary of the Church dispatched to the Karak missionaries Forder and Lethaby and their wives to carry out missionary activity among the local population, Christians and Muslims [13], and to provide humanitarian assistance in the treatment and treatment of During a medical center established for this purpose, they established an elementary school in the city of Karak in 1309 AH / 1891 AD, and the number of its students in the following year reached (12) students [14]. To increase missionary activity, the Ottoman authorities established a government primary school in Karak in 1311 AH / 1893 CE. [33] And I closed this school Mission, Baedeker has indicated in his guide that there was activity for this missionary association in 1324 AH / 1906 CE, but he did not indicate the existence of a school [15].

Supervising Christian schools and missionary missions in Karak.

The Public Knowledge System issued in 1286 AH / 1869 AD stipulated that a knowledge council must be formed in every state, district, or judiciary that would supervise education headed by a state employee, in addition to natural members and members elected by the parents and an administrative body from a clerk and treasurer [16], and I have indicated Article one hundred and forty-six of the knowledge system. The tasks that the knowledge councils or people were carrying out by implementing instructions and orders of the Ministry of Education in Istanbul and the Directorate of Knowledge in the State Center of Syria related to education in the district, looking at the conditions of teachers and addressing the shortage in the teaching staff and school supplies, and the governorate Ali Specializations or benefits that are taken from the parents in terms of disbursement and use of them, supervision of the functioning of government schools, researching methods for their development and progress, and submitting an annual report to the Directorate of Knowledge at the Wilaya Center on the conditions of education and problems facing it, and what needs to be done, and the election and replacement of teachers And determine their rewards and permits if necessary, and see the claims related to them [17].

As for the supervision of education in the Karak region, the Syria governorate of 1312 AH / 1894 CE indicates that the first Knowledge Division (Knowledge of Division C) has formed, from the

legal representative as president and membership of the Director of Edits or Associate, with accounting offices, with the offices of the Sharia court and the first teacher in the elementary school [7].

The following is a list of the heads and members of the Knowledge Division at the Karak Brigade Center who were mentioned in Salamah, Syria:

Table 2.

Knowledge Division in 1312-1313 AH / 1894-1895 A.D. [38].	
Legitimate Attorney Bahram Wehbe Effendi	President
Editor-in-chief Alauddin Effendi	Member
With suspicions of Major General Ali Reza Effendi's accountability	Member
The first teacher in Karak Primary School	Member
Knowledge Division in 1314 AH / 1896AD [39]	
Legitimate Attorney Bahram Wehbe Effendi	President
Legitimate Attorney Bahram Wehbe Effendi	Member
With suspicions of Major General Ali Reza Effendi's accountability	Member
Knowledge Division in 1315 AH / 1897 CE [40]	
Sharia MP Muhammad Tahir Effendi	President
Editing director Raef Bey	Member
With suspicions of Major General Ali Reza Effendi's accountability	Member
The Knowledge Division in 1316 AH / 1898 CE [41]	
Sharia MP Muhammad Tahir Wehbe Effendi	President
Assistant Editor-in-Chief Mohamed Shawkat Bey	Member
With suspicions of Major General Ali Reza Effendi's accountability	Member
Knowledge Division in 1317 AH / 1899AD [42]	
Legitimate MP Muhammad Rahmi Effendi	President
Assistant Editor-in-Chief Mohamed Shawkat Bey	Member
With suspicions of Major General Ali Bey's accountability	Member
With suspicions of Sharia accountability, Muhammad Saeed Effendi	Member
Knowledge Division in the year 1318 AH / 1900 A.D. [43]	
Legitimate MP Muhammad Rahmi Effendi	President
Deputy Director of Editing Muhammad Asad Effendi	Member
With suspicions from Major General Muhammed Salim Effendi	Member
With the concerns of the Sharia court, Muhammad Saeed Effendi	Member

It should be noted that the state of Syria has mentioned the names of the official members of the employees of the Ottoman Empire in the Knowledge Division, and what are called in that period as natural members, while the members elected from the people were not mentioned, except for what we found in the notes and papers of Metric Zureikat (1292-1368 AH / 1875-1948 AD), who is from the Greek Orthodox community in Karak, where one of the documents that we found in his papers dated March 12, 1327 Mali (44) / 1329 AH / 1911 CE indicates the issuance of a (Burundi) Decree from the administrator and leader of Karak Abd Al-Hamid Bey Ibn Raslan Al-Qalaji (1329-1332 AH / 1911-1912 AD), which includes certifying the names of the natural members and Elected for the Division of Knowledge of the Karak Brigade Center. The natural members are: Sharia MP Muhammad Shukri Effendi (President), Mufti Raslan bin Hussein bin Mustafa Al-Sharaka who is a resident of the city of Damascus, and a teacher at Karak Al-Rashidiya School Ahmad Effendi, and Jadallah Ahmed as treasurer. As for the elected members mentioned above, they are: On the authority of Christians, Metric Effendi Zureikat, and Boutros Effendi al-Sanaa. As for Muslims, Ford mentioned one member, Husayn al-Tarawneh [18]. The document stated that one of the objectives of this division is to contribute to the advancement of knowledge, checking the conditions of teachers, and supervising the final exams of students [19].

Technical supervision of teaching and implementation of the curricula prescribed in the primary schools in the Karak brigade was among the tasks of the inspectors, where the attic of the

Ottoman Supreme State for the year 1326 AH / 1908 CE indicates that he is one of the employees of the Ottoman administration in the Karak Brigade Center, the inspector of the primary offices whose name is Ahmad Effendi, and in When the Ottoman calendar for the year 1328 fiscal / 1912 CE referred to the inspector of primary offices, Husayn Effendi [20].

Examinations and holidays in Christian schools.

It came in Chapter Three of the General Knowledge System issued in 1286 AH / 1869AD, and through its articles from (153-177), established the exam and promotion in primary, rational, preparatory and high schools, and according to the mentioned knowledge system, school examinations in the region were of two types: [21]:

1- Classification Exam: It takes place at the end of each year to move from one class to another within one stage.

2- The desk exam: It takes place at the end of each academic stage, and after success students move from primary education to roshdy, and from roshdy to preparatory school, which was limited to state centers and independent behaviors.

The system has determined the bodies supervising the annual exams, whether inside the stage or the final exams at the end of each stage. Primary school exams are conducted with the knowledge of the school teachers and optional councils in the Kasbah or the Judicial Board of Directors in the district centers.

Article 25 indicates that the period of school suspension is twenty-two days starting from August until the end of three weeks, and Islamic schools are suspended fifteen days from the beginning of the third week of Ramadan to the end of the first week of the month of Shawwal each year.

Schools are also suspended for a week for Eid al-Adha, and schools may not be suspended except on Friday, while non-Muslim schools are suspended on holidays designated for each religion, and all schools are suspended on the day designated for the sultan's seat on the throne of the Sultanate [22].

Article thirty-one of the system of rational offices in the Ottoman Empire issued in the year 1287 AH / 1870 AD refers to setting the times for the daily official working hours, where schools are opened at eight thirty in the morning, and lessons begin at nine, and the study ends at three in the afternoon, but in winter days it is Opening schools at nine thirty in the morning, and the study begins at ten, and the study ends at four in the evening, and time is allocated from opening the school to starting lessons for students to study [23].

School certificates in Christian schools.

Article 155 of the General Knowledge System stipulates that students who take the end-of-school exam will be granted certificates proving their eligibility, and will be able to enroll in the higher stage without applying for the entrance examination to the stage that follows the stage from which it was transferred [24]. There is no information in the public knowledge system indicating the specification of these certificates and the information they contain and the bodies that guarantee their issuance. We have found samples of these certificates belonging to Karak students who have finished their studies in Christian primary schools.

From examining samples of these certificates, we find that they are in the same format, and these models are standardized for all schools throughout the Ottoman Empire.

We have found two testimonies for two Christian students, namely: the student, Selim Al-Qusous, which includes the certificate of the student's birthplace, which is Karak and its date in 1318 AH / 1900 A.D. In the third line, and below it (primary offices, Namma Si certificate), meaning primary office certificate and written in Diwani script.

On the right of the line that follows, the word (Tam Numro) is written in naskh script, meaning (full mark), and parallel to it on the same line from the left side is (Qranylan numero) with the same line, and the sign means and there is a shaded rectangle under each word.

After that, the names of the subjects are presented in two horizontal lines and under the name of each rectangular material designated for writing down the mark obtained by the student, and the names of the materials are written in the handwriting line, and the materials are: Tajweed of the Holy Qur'an, religious sciences, Ottoman grammar, Turkish readings, Turkish morals, calculation, and civil information, Technical information, history, geography, Arabic, engineering, French, Persian, good calligraphy, drawing.

Because the student with the certificate is Christian, there was no mark in the subjects of the Noble Qur'an and religious sciences, and this note was indicated in the shaded rectangle under the name of the subject.

In the third line of the testimony, the phrase “be” means the sum of marks, then the word “degree of eligibility, good status and movement” Then the basic information about the student is: name, surname, place of birth, date of birth, and age.

The certificate includes the phrase that states that the student, Salim Al-Qsous, from the last grade students in the primary office in Karak, has performed the exam in the liberated sciences, arts, languages, and fonts, according to which he obtained the acquired information that is required to be collected in primary schools by a group (137 of 140), and an estimate (At the top), i.e. the first in the class, the above expressions were written in Diwani script, leaving a space to cover the name of the office and the student, the total marks, and the grade the student received.

The certificate bears the signature of the examination committee from the distinguished who are actually supervising the final exams from civil and military officials in addition to the school’s teachers. They are: the chairman of the brigade’s knowledge committee, the military commander in the Karak brigade, the legal mufti, the head of the Agricultural Bank, and the first teacher in the stage Elementary school, and the second primary school teacher.

Conclusions. There is no doubt that the establishment of schools for Christian denominations and foreign missionaries in the Karak region have contributed to the emergence of political and cultural awareness, which led to the emergence of many Christian learners and intellectuals in the Karak region who had a role in public life in the first half of the twentieth century.

The political awareness has reflected on the behavior and attitudes of members of the Christian communities regarding the issues taking place in the Arab region, especially from political parties and societies.

The state of enlightenment among the members of the Christian communities in Karak led to criticism of the Ottoman policies, arbitrary state actions, and seeking independence and liberation from the Ottoman dependency.

Through a review of the Arab newspapers published at the beginning of the twentieth century, we notice the clear contributions of members of the Christian communities in Karak in writing articles, opinions and political analyzes in newspapers that were published in Syria, Lebanon and Palestine.

The establishment of Christian schools and the spread of education have enabled the children of Christians to take the lead and to precede positive participation in public life, whether at the political, administrative or judicial levels.

This study highlighted the role played by the sectarian and missionary schools in the Karak region, which had a forerunner and leadership in spreading science and culture, as its squares were a meeting place for students of science, both in the city of Karak or the surrounding villages.

REFERENCES

1. Davison, Roderic. H. *The Millets as Agents of Change in the Nineteenth Century Ottoman Empire*, New York: Holms Meier Publishers, (1982) p. 320. JB, Hamilton, Wepwen, Harold, *Islamic Society and the West*, translation: Abd al-Majid Habib al-Qaisi, Dar al-Mada, Damascus, 1997 AD, C 1, Block 2, pp. 247-248.
2. Al-Dustour, 2 CE, translation: Nawfal Neamatullah Nawfal, Literary Press, Beirut, 1883 CE, M1, pp. 2-10. Farid, Muhammad, *History of the Attic of the Ottoman Empire*, Dar Al-Jeel, Beirut, 1977 AD, pp. 254-260; And see the reforms made by the Ottoman Empire: Juha, Shafiq, “Organizations or Reform Movement in the Ottoman Empire,” *Research Journal, American University, Beirut*, vol. 2, 1965 CE, pp. 107-114.
3. Chaldean, Hanna Saeed, *Contemporary Christianity in Jordan and Palestine*, Al-Safadi Press, Amman 1993 AD, p. 10; Mears, E. G. and others, *Modern Turkey*, pp.119-121.
4. Ihsanoglu, Ekmeleddin Ihsan, *The Ottoman Empire History and Civilization (Editing)*, 2 A.D., Center, Research for Islamic History, Art and Culture in Istanbul (Arica), Istanbul, 1999 AD, m2, pp. 543-544.
5. *The Latin School License Document in Karak*, issued by the General Knowledge Department.
6. Tristram, H.B., *The Land of Moab: Travels and Discoveries on the East Side of the Dead Sea and the Jordon*, John Murray, London, 1873.
7. Dowling, Theodore E., "Kerak in 1896", *Palestine Exploration Fund Quarterly* ", PEF, 1896., p330.
8. Khoury, Nicola Khalil, “Memoirs of the Priest of Jerusalem,” *Future Magazine*, Beirut, No. (66), 1982, p. 64.
9. Al-Zureikat, Mitri, unpublished notes and papers, which are kept by his grandson Hassan Yusef al-Zureikat in the city of Karak, paper No. 1 related to his formation and education, p. 1.
10. *The Greek Orthodox Church Book in Karak*, and it is kept by the Community Prize in the City of Karak, pp. 18, 36, 38.
11. *The Greek Orthodox Church Book in Karak*, and it is kept by the community's Curate in the City of Karak, pp. 2-50.

12. Hassan Naim, "Imran District of Karak", Al-Muqtabes Newspaper, Damascus, Year (4), Issue (1107), February 4, 1913 AD, pp. 1-2.
13. licensing document for the Latin Church School in Karak, issued by the General Knowledge Department in Istanbul, written in Arabic and found in the Latin Church in Jabal Al-Weibdeh in Amman.
14. Chaldean, Contemporary Christianity, p. 246.
15. Al-Bashir Newspaper, Beirut, Issue (1587), March 30, 1903 CE, p. 3.
16. Baedeker, Karl, Palestine and Syria, Leipzig, Karl Baedeker, 1912. p150.
17. Forder, Alfred, With the Arabs on Tent and Town: The First Missionary Journey into Arabia from the North, 4th Ed., Marshall Brothers, London, 1902, pp60-78.
18. Hornsheim, "Aviset Kerak and Petra", 1898, Palestine Exploration Fund Quarterly ", PEF, 1898. pp.98-99
19. Syria Province, 1331-1312 AH / 1893-1894 AD, Syria State Press, 1312 AH / 1893 AD, Batch (26), p. 213.
20. The mandate of the Syrian state in the year 1314 AH / 1896AD, batch (28), Syria State Press, 1314AH / 1896AD, p. 214.
21. Muhammad Siddiq al-Jalili (The Solar Calendar called the Roman Financial Years), Journal of the Iraqi Scientific Academy, M 23, 1393 AH / 1973 AD, pp. 227-239.
22. Zureikat, Metric, Notes and Papers, Document, Date of March 12, 1327 Finance / 1329 AH / 1911 CE.
23. Salamnah, attic of the Ottoman Empire in the year 1328 AH / 1911 AD, batch (67), Ahmad Ihsan Press, Istanbul, 1912 AD, p. 699.
24. Thumrat Al-Funun Newspaper, Beirut, No. 935, December 2, 1899, pp. 3-4.

USE OF SOCIAL MEDIA AND PHUBBING BEHAVIOR AGAINST FEAR OF LOSING

Rina Rifayanti, Psychology Study Program, Faculty of Social and Political Sciences, Mulawarman University, Indonesia

Alma Yorinda, Psychology Study Program, Faculty of Social and Political Sciences, Mulawarman University, Indonesia

Zakki Abdallah Alkatiri, Psychology Study Program, Faculty of Social and Political Sciences, Mulawarman University, Indonesia

Muhammad Qori' Hasan, Psychology Study Program, Faculty of Social and Political Sciences, Mulawarman University, Indonesia

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7641

ARTICLE INFO

Received 20 May 2021

Accepted 16 July 2021

Published 30 September 2021

KEYWORDS

fear of loss, use of social media
Instagram, phubbing
behaviour.

ABSTRACT

The emergence of fear will lose among the millennial generation due to the influence of smartphones in an era that is increasingly developing with technological advances in social media. The widespread use of social media, Instagram, phubbing behaviour that appears is why someone often ignores the natural interlocutor in front of them. This study analyses the effect of using social media Instagram and phubbing behaviour on the fear of loss in Sungai Kunjang District on the millennial generation in Sungai Kunjang District. The sample of this study was 104 people using the nonprobability sampling technique with the purposive sampling method. The data collection used is a scale of fear of loss, social media, Instagram and phubbing behaviour. The four scales are arranged using a Likert model. The collected data were analyzed by using SPSS 25.0 for the Windows program. This study indicates a significant effect between social media Instagram and phubbing behaviour on the fear of losing. There is a positive and significant effect of using social media Instagram on the fear of losing. There is no effect between phubbing behaviour on fear of loss.

Citation: Rina Rifayanti, Alma Yorinda, Zakki Abdallah Alkatiri, Muhammad Qori' Hasan. (2021) Use of Social Media and Phubbing Behavior Against Fear of Losing. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7641

Copyright: © 2021 Rina Rifayanti, Alma Yorinda, Zakki Abdallah Alkatiri, Muhammad Qori' Hasan. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Introduction. Generation Z is a group of people born in the 1996-2010 range; this generation is also known as the net and millennial generations (Purnomo, Asitah, Rosyidah, Septianto, Daryanti, Firdaus, 20). Generation Z has indeed become a conversation in recent years because it is a generation that grew up in the internet and digital advancements; this generation is also more in touch socially through cyberspace. The millennial generation is the group with the most fear of loss globally, with 70 per cent higher than other ages who experience the fear of losing (JWT *Intelligence*, 2012). The fear of losing is the fear of losing precious moments from other people or groups where when the individual is not present in the moment and is characterized by a desire to stay connected with other people's activities through cyberspace (Przybylski, AK, Murayama, K., Dehaan, CR, & Gladwell, V., 2013).

This sense of wanting to continue to be connected makes individuals spend much time in cyberspace. This is by research conducted on individuals aged 15-22 years in Indonesia, around 42.2 per cent of individuals who use the internet. Nearly 70 per cent of them admitted to doing activities on

the internet for more than three hours a day. The main activities usually carried out are opening social media (94%), looking for information (64%), and accessing *e-mail* (60.2%) (Markplus Insight, 2012).

Someone who has a low level of satisfaction of basic needs will be more interested in using social media than those who have a higher level of basic needs (Przybylski, AK, Murayama, K., Dehaan, CR, & Gladwell, V., 2013), meaning that most of the current millennial generation has a low level of satisfaction of basic needs and can lead to high fear of loss in the millennial generation. According to Rizky (2015), there are four aspects of using social media, Instagram Namely participation, openness, conversation, and community. Factors influencing the effect and influence of using social media are social Instagram interaction, information seekers, spending time, vacations, relaxation, expressing opinions, communicative utility, convenience utility, sharing information, and supervision or knowledge of others (Whiting & Williams, 2013).

Based on data obtained from the research results of the We Are Social company, it shows that the total active users of social media Instagram every month in Indonesia reach up to 53 million people, and most of them are aged 16-24 years which on average are students and college students. The results of a pre-survey to the millennial generation of social media users Instagram at UNISBA, which were carried out through filling out questionnaires online, showed that 45 or 84.90% of people saw the feature, insta-story in other words, viewing insta-stories was the most frequently done activity when accessing social media. Instagram to view other people's activities. There are as many as 21 or 32.07% of people who open their social media Instagram While doing lecture activities because they want to know other people's activities or events recorded on social media Instagram, 36 or 67.92% of people Open Social media Instagram to find out viral events that become friends' conversations With their friends, 38 or 62% of people feel it takes too long to find out about their friends' activities in cyberspace, and 31 or 62% of people feel they have to upload their activities that they feel are valuable to social media Instagram.

With internet-based technology, as many as 85% of internet users in Indonesia access smartphones. This study confirms that several findings will increase the level of use and purchase of smartphones in Indonesia. When viewed from the age category, users of smartphones most are individuals aged 18-24 years, then 60% of them open the internet via smartphones (APJII & PusKaKom, 2014). They cannot be separated from the grip of a smartphone or social media Instagram because someone often ignores the natural interlocutor in front of them (phubbing). Regarding the use of smartphones in Americans, about 68% of respondents feel the need to educate someone who is having dinner with colleagues in the company not to ignore the message before dinner is over (Alto, 2016).

The impact of phubbing behaviour shows reduced meaning on the relationship satisfaction and trust of the interlocutor and reduces empathy when one individual uses a smartphone (Przybylski, AK, Murayama, K., Dehaan, CR, & Gladwell, V., 2013). This is related to the research results by Wang, X., Xie, X., Wang, Y., Wang, P., Lei, L. (2017) on adults in China who are married, showing that partners who are fellow partners have phubbing behaviour. It has a negative relationship with satisfaction and has a positive relationship with depression.

Based on the series of problems described above, the authors are interested in researching the title "The Influence of Social Media Use *Instagram* and Phubbing behavior on Fear of Losing" on gender in Sungai Kunjang District.

Research method.

The type of research used in this study is to use quantitative research. The design used in this research is statistics descriptive and inferential. In this study, there are two independent variables, namely the use of social media, *Instagram* and phubbing behaviour, and the dependent variable is the fear of losing. Data analysis was carried out for processing research data using multiple regression analysis with the help of the SPSS version 25.0 computer program for windows. Subjects in this study used the method of determining the sample, namely *random sampling*. According to Sugiyono (2012), *random sampling* is a technique of determining the sample randomly; namely, everyone has the right to be a sample researcher. In addition, the sample used in the study used a non-design, *probability sampling*, which means a sampling technique that does not provide equal opportunities/opportunities for each element (member) of the population to be selected as a member of the sample. Sampling was determined based on the following characteristics:

1. The millennial generation in Sungai Kunjang District aged 16-26 years.
2. Have Social media *Instagram*.

Based on the characteristics above, the sample size is the millennial generation in Sungai Kunjang District aged 16-26. The data collection method used in this study is a measurement tool or instrument. There are four research instruments used: the scale of using social media *Instagram*, phubbing behaviour, and fear of losing. This study uses a Likert type scale. The Likert scale is used to measure attitudes, opinions and perceptions of a person or group of people about social phenomena (Sugiyono, 2012). The scale is compiled using a Likert form which is grouped into favourable and unfavourable statements and has five alternative answers, namely, Very Appropriate (SS), Appropriate (S), Doubtful (R), Not Appropriate (TS), and Very Unsuitable (STS).

The data processing process begins with testing the validity and reliability of the variable research. For the fear of losing scale, four items fall out of 32 items with a reliability value of 0.902. The scale of the use of social media has to *Instagram* no items that fall out of the 34 items with a reliability value of 0.873. Then on the scale of the orientation future, there is one item that falls out of 28 items with a reliability value of 0.902.

Techniques Data analysis was carried out for research data processing using multiple regression analysis to determine how much influence and predictive ability the two independent variables had on the dependent variable. Regression analysis is used to study how the variables consisting of two or more are interconnected; the relationship obtained is generally expressed in a mathematical equation that states the functional relationship between the variables. All Techniques were analysis data carried out with the help of the SPSS version 25.0 computer program for *Windows*. Before testing the hypothesis analysis, there will be a test of assumptions first.

Research results. In descriptive test results, descriptive data is used to describe data distribution on the millennial generation in Sungai Kunjang District. The empirical mean and the hypothetical mean were obtained from the responses of the research samples through three research scales, namely the fear of loss scale, the use of social media *Instagram*, and phubbing behaviour.

Table 1. Empirical Mean and Hypothetical Mean

Variable	Empirical Mean	Hypothetical Mean	Description
Fears Will Lose	108.26	10,850	Normal
Use of Social Media <i>Instagram</i>	120.29	13 868	Normal
Phubbing behaviour	58.88	12 338	Normal

Based on the above table are known picture data on the distribution of research subjects in general to the millennial generation in the river visit. Based on the measurement results through the fear of loss that has been filled in, the empirical mean is 108.28, which is higher than the hypothetical mean of 87 in the high category. Then based on the measurement results through the social media usage scale *Instagram* that has been filled in, the empirical mean is 120.29, which is higher than the hypothetical mean of 102 in the high category. Then based on the measurement results of the behaviour scale *phubbing* filled in, the empirical mean is 58.88, which is lower than the hypothetical mean of 81 in the low category.

Before testing the hypothesis analysis, first, perform an assumption test consisting of a. test normality and linearity test. The results of the assumption test can be seen as follows:

1. Normality Test

The normality test is to see deviations from the observed frequency of observations from the theoretical frequency. The normality test of the data can be done, among others, by comparing the probability of the Kolmogorov-Smirnov value of 0.05 (5%). The rule used is if $p > 0.05$, then the distribution is normal, otherwise if $p < 0.05$, then the distribution is not normal (Santoso, 2012).

Table 2. Normality Test Results

Variable	Z	P	Description
Fear of Losing	0.133	0.100	Normal
Use of Social Media <i>Instagram</i>	0.061	0.200	Normal
Phubbing behaviour	0.074	0.188	Normal

Based on table 2 above, it is known that the test results for the assumption of normality in the distribution of data on the fear of losing variables produce a Z value of 0.133 and a p-value of 0.100 ($p > 0.05$). The test results based on the rules show that the distribution of the items of fear of losing is declared normal. Furthermore, the subjective vitality variable produces a Z value of 0.061 and a p-value of 0.200 ($p > 0.05$). The test results based on the rules show that the distribution of personal vitality items is normal.

Then the behaviour variable data *phubbing* produces a Z value of 0.074 and a p-value of 0.188 ($p > 0.05$). The test results based on the rules show that the distribution of the items of phubbing behaviour is expected.

2. Test Linearity

The linearity assumption test was conducted to determine the linearity of the relationship between the dependent variable and the independent variable. Linearity is a condition in which the relationship between the dependent variable and the independent variable is linear (straight line) within a range of variables specific independent (Santoso, 2012). The rule used in the linearity test is if the deviation from linearity $p > 0.05$ and the calculated F value $< F$ table at a significance level of 5% or 0.05, then the relationship is declared linear (Sudarmanto, 2013).

Table 3. Linearity Test Results for

Variable	F-Hit	F-Tab	P	Ket.
Fears Will Lose-Use Social Media <i>Instagram</i>	1,420	3,025	105	Linear
Fear Will Lose-Phubbing behaviour	0973	3025	0530	Linear

Based on Table 3 above showed that the test results assuming linearity between the fear of losing the use of social media *Instagram* shows the value of deviation from linearity F count of 1.420 $< F$ table value of 3.025 which means there is an influence and p-value of 105 > 0.05 which means that the effect is declared linear. Furthermore, between fear of loss and behaviour, *phubbing* the deviation from linearity F count is 0.973 $< F$ table value of 3.025, which means there is an effect and p-value is 0.530 > 0.05 , which means the effect is linear. After testing the assumptions, the researchers then conducted the results of hypothesis testing. The hypothesis in this study is to determine the effect between the use of social media *Instagram* and phubbing behaviour on the fear of loss in the millennial generation in Sungai Kunjang District. The analysis technique used is multiple linear regression analysis. Based on the results of the entire model regression test on the variables of using social media *Instagram* and phubbing behaviour towards the fear of losing together, the following results were obtained:

Table 4. Hypothesis Test Results of Gradual Model Regression Analysis

Variables	F-Hit	F-Tab	R2	P
UsageSocial Media <i>Instagram</i> (X1)				
Fear of Losing (Y)	34.051	2.11	0.635	0.000
Phubbing behaviour (X2)				
Fear of Losing (Y)				

Based on table 4 above, the results show that F count $> F$ table, which means that social media *Instagram* and phubbing behaviour against the fear of loss had a very significant influence on the value of F = 34 051, R2 = 0635 and p = 0.000. This means that the significant hypothesis in this study is accepted. Then from the gradual regression analysis can be determined as follows:

Table 5. Hypothesis Test Results in Regression Analysis Model

Full-Variable	Beta	T-Hit	T-Tab	P
Uses Social Media <i>Instagram</i> (X1)	0.434	5,418	1,983	0.000
Fear Losing Will (Y)				
Phubbing behaviour (X2)	-0356	-4445	1983	0000
fear losing will (Y)				

Based on table 5 above, it can be seen that $t > t$ table, which means that a significant difference between social media uses *Instagram* is the fear of losing the value of $\beta = 0.434$, t count = 5.148, and $p = 0.000$ ($p < 0.05$). Then the phubbing behaviour towards fear of losing shows t count $> t$ table, which means there is a significant effect on phubbing behaviour on fear of losing with $\beta = -0.356$, t count = -4.445, and $p = 0.000$ ($p < 0.05$).

Discussion. The first hypothesis is that there is an influence between social media *Instagram* and phubbing behaviour on the fear of losing. In line with the factors that influence the fear of loss according to JWT Intelligence (in Przybylski, 2012) which include openness on social media, age, *social one-upmanship*, topics spread through hashtags. The factors mentioned earlier are the factors used in this study.

The fear of loss, according to Przybylski, AK, Murayama, K., Dehaan, CR, & Gladwell, V. (2013), is the fear of losing precious moments about other people or groups where the individual concerned cannot be present at the moment and is characterized by the desire to stay connected to what others are doing via the internet or cyberspace. By the millennial generation, which is a *constantly connected generation*, a generation that is always connected and knows the activities of others through cyberspace, especially when they are unable to be present at the moment. The desire to continue to be connected makes the millennial generation always nailed to their cell phones or gadgets. According to a survey connecting with Millennials (Visa Study, 2012), eight out of ten of the millennial generation say that they were even sleeping with the phone that lights up and actively respond to messages, phone, e-mail or any news emerging from their mobile phones. In addition, social media *Instagram* also plays a role in this because social media *Instagram* is in great demand in this era because social media *Instagram* focuses on photos and short videos that focus on status so that this social media is easier to use (Randolf A. Manampiring, 2012).

The second hypothesis is that there is a significant influence between social media *Instagram* on the fear of losing; social media *Instagram* also plays a role in this because social media *Instagram* is in great demand in this era. After all, social media *Instagram* focuses on photos and short videos that focus on status, focusing on status. This social media is easier to use (Randolf A. Manampiring, 2012). This is per the research results conducted by Lisya, Dadang, and Abdullah (2019) to six students at the Muhammadiyah University of Palembang. When the researchers asked about setting the time to open their devices, respondents admitted that they spent their free time playing on their cellphones and opening their social media *Instagram*. This shows that from the indications of the fear of losing someone who has made them consciously or unconsciously always access social media *Instagram* wherever they are.

Baker, Z., G., Heather, K., & Angie, SL (2016) said that students from various major universities and various ethnic groups showed that students positively feared loss related to their time on social media. *Instagram*, meaning that the higher the use of social media *Instagram* subject's, the higher the fear of losing the subject. Meanwhile, if viewed from one of the factors that influence the fear of loss, according to JWT Intelligence (in Przybylski, 2012), openness on social media *Instagram*, openness on social media *Instagram* makes it easier for users to find information, learn something, or follow trends.

Then the third hypothesis is that there is a significant influence between phubbing behaviour and the fear of losing. Based on table 35 on model regression analysis hypothesis test, phubbing behaviour towards the fear of losing the millennial generation in Sungai Kunjang District shows no significant effect. This is evidenced by the value of $\beta = -0.356$, t count = -4.445, and $p = 0.000$ ($p < 0.05$). This means that behaviour is *phubbing*, not one of the causes that make the millennial generation afraid of losing. Following what was stated by Robert Kaunt (in Sparks, 2013), phubbing behaviour tends to excessive use of cellphones. It causes a short attention span or distraction in which the individual cannot fully understand the information because the cell phone or device causes distraction or distraction.

The results of this study are supported by the results of previous studies conducted by Franchina, V., Vanden Abeele, M., Van Rooij, AJ, Lo Coco, G., & De Marez, L. (2018). The results of research conducted on adolescents who have a fear of losing show the results, namely phubbing behaviour not significantly related to fear of loss. Few respondents behaved *phubbing when* face-to-face with their friends or relatives; this was because they claimed to attach great importance to face-to-face with friends and prioritized it to establish proper interaction.

This explains that phubbing behaviour is not one factor that influences the fear of loss, but other factors influence it. According to JWT Intelligence (in Przybylski, 2012), one factor that influences the fear

of loss is disclosing information on social media. Information disclosure on social media causes a person to feel compelled to follow existing information and does not want to be seen, whether it is developing information about idols, news, or peer activities. Therefore, someone who fears losing will spend time on the internet to not miss information. So if the millennial generation has information disclosure on social media always to follow the latest news or information, they tend to fear losing.

Based on this description, it can be explained that phubbing behaviour does not affect the fear of losing. However, if the millennial generation has information disclosure on social media and curiosity about the latest information, it will fear losing.

Conclusions. Based on the research that has been done, it can be concluded that there is a significant effect between the use of social media *Instagram* and phubbing behaviour on the fear of loss in the millennial generation in Sungai Kunjang District. It was also found that the positive and significant influence of social media *Instagram* on the fear of loss in the millennial generation in Sungai Kunjang District. Finally, there is no influence between phubbing behaviour on the fear of loss in the millennial generation in Sungai Kunjang District.

It is recommended that users manage the use of social media *Instagram* to avoid losing, considering the fear of losing is a behaviour that tends to be harmful because it has aspects of competence, autonomy, and association. So that by controlling the use of social media, *Instagram*, the research subject will avoid the fear of losing. As the next generation, the nation should control itself to keep doing things that tend to be positive, not negative, such as fear of loss and phubbing behaviour in this study. This can be done by controlling social media *Instagram* to reduce or avoid the fear of losing students. Further researchers who are interested in researching the fear of loss should examine more broadly the factors that can influence the behaviour of fear of loss, considering that in the results of this study, there is a variable that does not affect the fear of loss, namely phubbing behaviour so that future researchers are expected to find out better findings than the research that has been done.

REFERENCES

1. Alto, P. (2016). Phubbing Explained: Delv Survey Reveals Pressures Behind Antisocial Smartphone Behavior. Diunduh pada tanggal 25 Maret 2020 pukul 14:15 WITA dari <https://www.prnewswire.com/newsreleases/phubbing-explained-delvv-survey-reveals-pressures-behind-antisocial-smartphone-behavior-300301942.html>.
2. Baker, Z., G., Heather, K., & Angie, S. L. (2016). Fear of Missing Out: Relationships with Depression, Mindfulness, and Physical Symptoms. *Translational Issues in Psychological Science*, 275-282.
3. Franchina, V., Vanden Abeele, M., Van Rooij, A. J., Lo Coco, G., & De Marez, L. (2018). Fear of Missing Out as a Predictor of Problematic Social Media Use and Phubbing Behavior Among Flemish Adolescents. *International journal of environmental research and public health*, 15(10), 2319.
4. JWT Intelligence. (2012). Fear of Missing Out (FOMO). Diunduh dari www.jwtintelligence.com/wpcontent/uploads/2012/03/F_JWT_FOMOupdate_3.21.12.pdf.
5. Przybylski, A. K., Murayama, K., Dehaan, C.R., & Gladwell, V. (2013). Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computer in Human Behaviour*, 29(24), 1841-1848.
6. Putri, L. S., Purnama, D. H., & Idi, A. (2019). Gaya Hidup Mahasiswa Pengguna Media Sosial di Kota Palembang (Studi Pada Mahasiswa FoMO di Universitas Sriwijaya dan Universitas Muhammadiyah Palembang). *Jurnal Masyarakat dan Budaya*, 21 (2), 129-148.
7. Ramanda, Rizky (2015). Karakteristik media sosial dalam membentuk budaya populer Korean popdi kalangan komunitas Samarinda dan Balikpapan. *Ejournal Ilmu Komunikasi*, 3(2), 224-242.
8. Manampiring, R. A. (2015). Peranan Media Sosial Instagram dalam Interaksi Sosial Antar Siswa Sma Negeri I Manado (Studi Pada Jurusan Ipa Angkatan 2012). *Acta Diurna Komunikasi*, 4(4).
9. Purnomo, A., Asitah, N., Rosyidah, E., Septianto, A., Daryanti, M. D., & Firdaus, M. (2019). Generasi z sebagai Generasi Wirausaha.
10. Sparks, Glenn, G. (2013). *Media Effects Research, A Basic Overview*, 4th ed. USA: Wadsworth.
11. Santoso, S. (2012). *Aplikasi SPSS pada statistik parametrik*. Jakarta: PT Elex Media Komputindo.
12. Sudarmanto, R. G. (2013). *Statistik Terapan Berbasis Komputer Dengan Program IBM SPSS Statistics 19*. Jakarta: Mitra Wacana Media.
13. Sugiyono. (2012). *Metode Penelitian Kuantitatif Kalitatif dan R&D*. Bandung: Alfabeta.
14. Wang, X., Xie, X., Wang, Y., Wang, P., Lei, L. (2017). Partner Phubbing and Depression Among Married Chinese Adults: The Roles of Relationship Satisfaction and Relationship Length. *Personality and Individual Differences*, 110, 12-17.doi: 10.1016/j.paid.2017.01.014
15. Whiting, A., & Williams, D. (2013). Why People Use social media: A Uses and Gratifications Approach. *Qualitative Market Research: An International Journal*. 16(4), 362-369.

THE ADMINISTRATIVE LIABILITY UNDER ART. 24, PAR. 2 OF THE ADMINISTRATIVE VIOLATIONS AND SANCTIONS ACT

Plamen Rusev, Department of Public and Legal Sciences Faculty of Law and History, South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7642

ARTICLE INFO

Received 25 May 2021

Accepted 19 July 2021

Published 30 September 2021

KEYWORDS

manager, instigation, admission, administrative responsibility.

ABSTRACT

The article examines the administrative penal liability of employees and managers of enterprises, institutions and organizations under article 24, par. 2 of Administrative Violations and Sanctions Act (AVSA). The general character of the responsibility and the relation between the institutes of the criminal and administrative law in connection with the application of art. 24, par. 2 of the law are discussed. The paper analyzes the preconditions of the responsibility under art. 24, par. 2, as well as admission and abetment as forms of responsibility of the heads of enterprises, institutions and organizations. It is concluded that the setting of additional requirements to the responsibility of the heads of organizations, as well as its direct connection with the guilty administrative violation by the respective employee, complicates the implementation of the administrative penalty and withdraws the administrative bodies from the application of article 24, par. 2 of the Administrative Violations and Sanctions Act.

Citation: Plamen Rusev. (2021) The Administrative Liability Under Art. 24, Par. 2 of the Administrative Violations and Sanctions Act. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7642

Copyright: © 2021 Plamen Rusev. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Introduction. According to the Bulgarian legislation the administrative penal liability is personal. This is explicitly stated in Art. 24, par. 1 of the Administrative Violations and Sanctions Act (AVSA). The personal character of the administrative penal liability means that it could be directed only towards the person who perpetrated the violation¹. On the other hand, it also means that the administrative liability could be imposed only on individuals – natural persons. Hence, the imposition of an administrative penalty on collective entities, such as juridical persons or organizations without legal personhood, is inadmissible. There is an exception of this rule, provided in Art. 83 of AVSA, according to which a property sanction can be imposed on the juridical persons for non-fulfillment of obligations to the state or the municipalities, when this is provided by a particular legal act or decree. This liability of the juridical persons is autonomous, the property sanctions could be imposed independently from the administrative penalties of the natural persons – perpetrators of the violation. There is another exception of the principle, according to which the legal liability is personal in nature, stipulated in the State and Municipalities Responsibility for Damage Act (SMRDA)². This normative act provides a liability of the state and public bodies for damages suffered by private persons as a result of unlawful acts, actions and omissions by civil servants, committed in the course of or in the connection with the performance of their duties. In those cases the damages are not caused directly by the subject against whom the claims

¹ Boichev, G. The Legal Liability. S.: Iurispres, 2003, p. 162.

² Buchkova, V. Claim Proceedings for damages from illegal administrative activity. S.: BAS, 2020, p. 179.

are made¹. Although nowadays the most legal acts, that regulate various administrative regimes, provide administrative liability of juridical persons, initially this liability was rare and exceptional².

Violations in the field of administrative law are made not only in connection with the activities of juridical persons. Such are also committed in connection with the activities of various non-personified organizations. However, their liability is not enshrined in the law and this is a reason for the number of controversial issues in the court practice. At the same time, the AVSA stipulates that employees who have committed administrative violations, as well as the managers who have ordered or allowed them to be committed, are liable for administrative violations committed during the activities of institutions, enterprises and organizations. Since the liability under Art. 24, par. 2 AVSA is provided specifically for the activities of these associations, it can be concluded that the legislator had in mind those enterprises, institutions and organizations that are not legal entities within the meaning of the law.

Methodology.

The systematic, analytical and comparative research method are used in the article. The systematic and analytical method reveals the relationship between existing legal institutes and the specific consequences of their differences, and the comparative method examines the relationship between the administrative liability and penal sanctions.

The Administrative Liability under Art. 24, par. 2 AVSA

In the field of administrative penal law, juridical persons are sanctioned as an exception, and the punishment of organizations, which haven't got legal personhood, granted by the law, is impossible as a rule. On the other hand, various types of violations are often committed by associations, and other entities, to whom the law does not confer the status of a "legal person". This raises the question of the mechanisms for achieving the prevention of these offenses. Precisely for that, the legislator has provided for some special rules in the AVSA in connection with the administrative violations committed during the carrying out the activity of enterprises, institutions and organizations. The various forms of associations of many natural or collective individuals with the purpose of achieving common goals are important for society. Today those entities are of paramount importance for public, economic, political and social life. Therefore, the legislator faces the problem of ensuring legal certainty and the lawful development of the legal relations in which these associations participate in order to achieve the maximum prevention of administrative violations. Administrative liability is one of the tools for achieving it. In the case of violations committed in relation with the activities of various collective entities, the simultaneous impact both on the organization and natural persons - perpetrators of the violation, has significant potential to achieve the preventive effect. That is why the legislator has introduced legal mechanisms through which to sanction the persons, part of an association, in connection with which the administrative violation has been committed. One of these mechanisms is established in Art. 24, par. 2 AVSA against the employees and managers who have ordered or allowed the commission of an administrative violation. The rule of Art. 24, par. 2 AVSA is related to the principled impossibility for imposing an administrative penalty on the association itself, defined as an institution, enterprise or organization in the law.

In the theory, different opinions are expressed regarding the nature of the liability of the subjects under Art. 24, par. 2 AVSA and whether it constitutes an exception to the principle of the personal liability. According to Prof. Ts. Sivkov, the norm of Art. 24, par. 2 AVSA establishes an exception to personal administrative liability.³ The same opinion seems to be shared by I. Iliev, who, considered the problem in the context of the rule of personal liability and points out that the natural persons who represent the juridical person are administratively liable for the unlawful acts committed by this juridical person.⁴ On the other hand, there is the opinion of Prof. K. Lazarov, according to whom: "... here too the liability is based on personal guilt and on an act of the responsible person, expressed in the immediate commission of the violation or in an order or culpable admission of the

¹ Buchkova, V. The Parties Concerned under the Administrative Procedure Code. S.: Sibi, 2015, p. 112.

² Saharov, K. Analysis of Changes and Amendments in Legal Regulations concerning Administrative Penalty of Legal Persons and Merchants-Natural Persons. – Pravna Misal, 2007.

³ Sivkov, T. The Administrative Penalty. Substantive and Procedural Issues. S.: Sofi-R, 1998, p. 23-25.

⁴ Iliev, I. Administrative Law. S.: Publishing House "Zhazhda" 1995, p. 118.

commitment.¹ According to D. Dimitrov, the rule of Art. 24, par. 2 AVSA is a confirmation of the principle of personal liability². According to S. Stoev this norm further develops the principle of personal liability.³ Those opinions impose the conclusion that there are two essentially different views on the nature of the liability under Art. 24, par. 2 AVSA. I think that the right opinion is that the rule of Art. 24, par. 2 AVSA confirms the principle of personal administrative liability and further develops it by connecting the administrative liability with the activity of the legal entity.

The liability under Art. 24, par. 2 AVSA is an administrative liability of a natural person who is in a certain legal relationship with the organization, institution or enterprise, in which activity the administrative violation has been committed and they occupy a certain position in the hierarchical "corporate" structure. From this point of view, subjects of liability under Art. 24, par. 2 AVSA are two groups of persons - employees and managers.

The workers and employees who are liable under Art. 24, par. 2 AVSA are natural persons who can be employed in private or public organization with or without legal personhood. The employment may have been arisen on the base of Labour Code or Civil Servants Act, as a civil-service relationship between the State and the natural person – civil servant. The natural persons - perpetrators of violation, who have been assigned with work under a civil contract or have carried out the activity on gesture or other reason outside the Labour Code or Civil Servants Act, shall not bear administrative liability under Art. 24, par. 2 AVSA. In these cases, the natural person - a direct offender, does not have the quality of an employee or civil servant. However, they will be able to bear administrative penal liability on a general basis if their act constitutes an administrative violation.

Along with the employees, the managers who have ordered or allowed the commission of a administrative violation in the enterprise, institution or organization, are also responsible for the committed violation. The legal relationship between the managers and the institution, organization or enterprise may have arisen on different grounds from an employment contract or an appointment order. Their activity in connection with the management of the designated structure may arise, for example, by virtue of a management contract or a multilateral legal transaction between partners in a civil partnership. In case the managers are in labor or official legal relations with the institution, enterprise or organization, they may be liable in a personal capacity as employees if they commit an administrative violation in connection with their work or official activity through their own actions.

The liability, provided by art. 24, par. 2 AVSA, always requires the presence of an administrative violation committed by an employee of the enterprise, organization or institution. Whether the employee acted culpably, recklessly or behaved innocently is relevant to the question, who will bear administrative liability. The guilt is related both to the occurrence of the liability of the employees and to the occurrence liability of their managers. Where the employee has acted with negligence or recklessness, no liability arises for either the direct perpetrator of the administrative violation nor the manager, except in cases when the latter acts as an indirect perpetrator. In addition, the liability of the manager is conditioned by a proven administrative violation done by an employee under their control. As adopted in one court decision of the Administrative court – Sofia City: "... the chief of the enterprise may be sanctioned for violations committed by his subordinates, but in this case the responsibility is not objective, and is borne only in case of culpably committed act [of the head of the enterprise] - whether intentional or with negligence."⁴ The liability of the employees under Art. 24, par. 2 AVSA, respectively the liability of their managers, is for personal guilty actions, which are stipulated as an administrative violation by a legal act. That is why the rule of art. 24, par. 2 AVSA is not an exception to the principle of personal responsibility, but confirms it. At the same time, for the workers and employees of the enterprise has been established a circumstance excluding the liability - execution of an illegal order (art. 25 AVSA).

¹ Lazarov, K. Administrative Law. S.: Feneia, 2009, p. 237-238.

² Dimitrov, D. Administrative Law. General Part. Eighth edition. S.: Siela. 2006, p. 164

³ Stoev, S. Scientific and Practical Commentary to the Administrative Violations and Sanctions Act. S.: Nauka i izkustvo, 1975, p. 81

⁴ See also court decision №3607/31.05.2018 of the Administrative court – Sofia City, according to which "... the responsibility of the manager under Art. 24, par. 1 of AVSA is for personal guilty conduct, expressed in an order or admission of the commission of the violation by another person, but not in its direct commission. In this case, there are no allegations at all of an administrative violation committed by a specific employee, for which the chief of the clinic is responsible as a person - a manager who allowed it to be committed by inaction."

The administrative liability of the managers of the enterprise, institution or organization on the other hand arises when there is an administrative violation that they have ordered or permitted. The order is related to active behavior - a command, brought to the attention of the employees. That is why it is necessary for the direct perpetrator of the violation to act as an employee or as a civil servant of the enterprise, institution or organization. Only then the natural person - direct perpetrator is subject to the disciplinary authority of the manager and should comply with manager's orders and only then the manager will have the opportunity to control the actions of the direct perpetrator of the administrative violation. The order must be given culpably, but the norm does not require a certain form of guilt. Therefore, the order for committing the administrative violation may have been made intentionally as the manager was aware of the public danger of the act and intended or agreed to the occurrence of its illegal consequences, or by negligence - as he was obliged and able to foresee the consequences of the violation. When ordering, the manager is not responsible for another's act. His liability is not an objective one. He is administratively liable for his own conduct. When the manager intentionally orders the employee to commit an administrative offense, they will be abettor or indirect perpetrator.

The abetment to commit an administrative violation is in principle not punished in accordance with Art. 10 AVSA. According to the cited provision, it is punishable only in the cases provided for in the respective act or decree. AVSA lacks a definition of abettor. But a definition of abettor to a crime is given in Art. 20, par. 3 of the Penal Code, which states that: "The abettor is the one who has deliberately persuaded somebody else to commit the crime." The abettor is an accomplice in the commission of the crime. The abetment consists of the intentional mental influence of one person over another in order to make the final decision to commit the specific crime. The mental impact can take place in a variety of ways, including by giving orders that the incited should follow. The incited also acts intentionally in committing the crime. Applied on the field of administrative punishment, the manager is the instigator, because it is he who orders the employee to commit the administrative violation.

The manager will be an indirect perpetrator of the administrative violation, when he has deliberately ordered the commission of the violation by an employee, when the latter acts innocently or negligently. The concept of the indirect perpetrator is subject of criminal law science. There is an indirect perpetrator when one person uses another person to commit a crime. The person used is criminally irresponsible, either because he acts innocently or because he acts negligently¹. In the area of administrative punishment, indirect perpetration will occur when one person uses another to commit an administrative violation. In this case, the manager uses the employee for the purpose of committing the administrative violation, and the latter will not be liable because he acts innocently or will be released from liability under Art. 25 AVSA. In these cases, the manager of the enterprise, institution or organization should be liable as a perpetrator of the administrative violation, and not under Art. 24, par. 2 AVSA. It should be noted that in our court practice there is no consensus on the application of the institute of the indirect perpetration. According to some court decisions, "the administrative penal responsibility is personal and, unlike the Penal Code, AVSA does not regulate the so-called indirect perpetration, but only admission under the terms of Art. 24 par. 2 AVSA."² According to other court decisions, the administrative violations can also be committed through indirect perpetration.³

When the manager ordered the commission of the administrative violation, but did it negligently, he did not foresee the occurrence of the socially dangerous consequences, but was obliged and could have foreseen them or foreseen them, but thought he was going to prevent them. Although it's not a question of abetment or indirect perpetration, the connection between the action of the manager - an order and the implementation of the administrative violation is obvious. If the order had not been given, the negative changes, caused by the act committed by the employee, which constitutes an administrative violation, would not have occurred.

The second case, in which the manager is responsible under Art. 24, par. 2 AVSA is the admission of an administrative violation. The admission is carried out by inaction. There is no obstruction of committing or completing an administrative violation. Admission, like abetment, is in principle not punishable in the field of administrative penal law, as stipulated in Art. 10 AVSA. The admission is not a

¹ Stoinov, A. Criminal Law. General part. S.: Siela, 2013, p. 312.

² See also court decision from 14.08.2020 rendered by Administrative court - Ruse in administrative criminal case №241/2020.

³ Court decision № 245/12.11.2015 r. of Administrative court – Shumen.

form of complicity in commission of an administrative violation. It is related to non-exercise or poor exercise of the managerial control functions. The manager intentionally fails to prevent the commission of an administrative violation by an employee or does not prevent the commission of the administrative violation, although he was obliged and could interfere. This is because Art. 24, par. 2 AVSA does not determine the form of guilt in which the manager's admission should be made. However, it should be a culpable act, insofar as the liability under Art. 24, par. 2 is not regulated as objective.

The problem with the application of the legal institutes of admissibility and abetment in the administrative law is disputable, because these acts are punishable only if the respective normative act provides for it (Art. 10 AVSA). In this regard, as provided for the managers, the regulation, established for the various forms of complicity in committing administrative violation under art. 24, par. 2 AVSA is contrary to what is adopted in our criminal law. Thus, the imposition of an administrative penalty for the managers under Art. 24, par. 2 AVSA is related to another condition along with the commission of an administrative violation by the employee. This condition is the stipulation of the possibility to administratively punish the manager for abetment or admission in the specified sense in a respective law or decree. This poses additional obstacles to the engagement of the administrative penal liability of the managers under Art. 24, par. 2 AVSA, which may lead to thwarting their punishment. At the same time, the provision of Art. 24, par. 2 AVSA cannot be applied without interpreting its exact meaning in accordance with the rules of the Law of Normative Acts in connection with the legal concepts used in other normative acts or decrees.¹ In fact, the legislator often provides for the possibility of punishing the chief of an enterprise, institution or organization for committing violations under a respective normative act. Much less often, however, special laws provide for the imposition of an administrative penalty on managers when they have ordered an administrative violation, i.e. when they acted as abettors. An example of such a normative act is the Forestry Act, which in Art. 269 provides for the imposition of an administrative penalty - a fine, for managers or assignors who have ordered or allowed an administrative violation to be committed under this law and the by-laws on its application.

My opinion is that the provision of Art. 10 AVSA as a legal norm, which excludes the punishment of abetment and admission, inasmuch such liability is provided in a respective law or decree, should not be applied unreservedly and without taking into account the fact that it is not special to the provision of Art. 24, par. 2 AVSA, according to the rules for structure of the normative acts.² Rather, the opposite can be assumed - that Art. 24, par. 2 ZANN provides an exception to the rule that abetment and admission of administrative violations is not punishable except in cases provided by a special law, and this exception applies only to the chiefs of enterprises, organizations and institutions. On the other hand, it is illogical that there are many more provisions in respective legal acts or decrees, stipulating admission as a punishable deed than abetment by order of a manager. Indubitably, a direct order to commit an administrative offense has a higher degree of public danger than the admission of an administrative offense. However, in many cases, there is no logic in punishing admission and not abetment. The provision in respective legal acts or decrees, which stipulate a liability for admission, could be explained with the need for ensuring fair determination and individualization of the administrative sanctions imposed on the manager, who otherwise should be punished with the same administrative penalty provided for the perpetrator. This may explain the fewer provisions, establishing penalties for the chief who ordered the commission of the administrative violation. The manager's behavior in this case is characterized by such a public danger as the behavior of the direct perpetrator of the administrative violation. The legal norm of art. 24, par. 2 aims to ensure the achievement of the individual and general prevention of administrative violations committed during the activities of various collective entities, which often have a hierarchical structure and a complex decision-making system. The administrative offences carried in connection with the activities of institutions, organizations and enterprises are in principle characterized by a higher degree of public danger, insofar as they are committed by natural persons acting within an organized "whole". In this sense, both the abetment and the admission of violations by managers mean either the deliberate commission of offenses to facilitate the achievement of the organizations goals, or an organizational defect. Therefore, in order to carry out general and individual prevention, persons holding control and managerial functions in the organization,

¹ Buchkova, V. *The Normative Administrative Act. A.: Ekobelan. 2005, p. 138.*

² As V. Buchkova points out, the norms, which precede the respective provision in the normative act, refer as general to special. Buchkova, *The Normative Administrative Act. A.: Ekobelan. 2005.*

institution or enterprise should be sanctioned, as they may influence the performance of the activity and eliminate or prevent the possibility of administrative violations in the future. Moreover, as a rule, enterprises, institutions and organizations cannot bear independent administrative penal liability outside the responsibility of their employees, members or managers.

Conclusions. The provision of Art. 24, par. 2 AVSA aims to ensure the preventive effect of the administrative punishment, and not to create a legal opportunity for the guilty natural persons to avoid administrative penal liability.¹ The institute of art. 24, par. 2 AVSA is necessary due to the principled impossibility for sanctioning the legal entities such as institutions, enterprises and organizations, and due to the complexity of the hierarchical structure of subordination of those entities. The debates in the law theory and court practice over the many disputable issues around the nature of the institute, provided in Art. 24, par. 2 AVSA, do not contribute to its practical application, but create a basis for divergent views. If Art. 24, par. 2 AVSA is an exception to the principle of personal liability or vice versa, is an important question, as it is related to the assessment of fault. The adoption of one or the other opinion predetermines the nature of the liability under Art. 24, par. 2 AVSA. This liability could be objective if the liable person is responsible for other people's actions. The different opinions on the applicability of the institute of the indirect perpetration in the field of administrative penal law lead in some cases to uncertainty about the grounds for imposing administrative liability on managers for deliberately given, guilty orders, containing an administrative violation, to the employees, placed under their authority. The requirement, according to which the admission and abetment of the violation, must be provided for in a special legal act or decree, leads to contradictory interpretations of Art. 24, par. 2 AVSA in the court practice. The contradictions make the application of the institute of art. 24, par. 2 AVSA difficult and this is one of the reasons for its infrequent use. From this point of view, it is easier for the administrative sanctioning public bodies to not seek to impose the personal liability of the individuals within the organization, especially when there is an opportunity for imposing a property sanction on the institution, enterprise or organization with legal personhood, provided by law. Moreover, the liability of legal persons does not require proof of guilt.

REFERENCES

1. Boichev, G. The Legal Liability. S.: Iurispres, 2003.
2. Buchkova, V. The Parties Concerned under the Administrative Procedure Code. S.: Sibi, 2015.
3. Buchkova, V. Claim Proceedings for damages from illegal administrative activity. S.: BAS, 2020
4. Buchkova, V. The New Moments in the Administrative Penal Liability under the Administrative Violations and Sanctions Act. – Administrative Justice Journal, 4, 2021.
5. Buchkova, V. The Normative Administrative Act. A.: Ekobelan, 2005.
6. Valkadinova V, Goranova I, Ilkova R, and Mitreva P. Administrative Penal Law. A Handbook. 2015, available at http://vssold.justice.bg/bg/e-guide/Topic04_AdminLaw.pdf.
7. Dimitrov, D. Administrative Law. General Part. Eighth edition. S.: Siela. 2006
8. Iliev, I. Administrative Law. S.: Publishing House „Zhazhda” 1995.
9. Lazarov, K. Administrative Law. S.: Feneia, 2009.
10. Saharov, K. Analysis of Changes and Amendments in Legal Regulations concerning Administrative Penalty of Legal Persons and Merchants-Natural Persons. – Pravna Missal, 2007, 2, p. 63 - 76
11. Sivkov, T. The Administrative Penalty. Substantive and Procedural Issues. S.: Sofi-R, 1998.
12. Stoev, S. Scientific and Practical Commentary to the Administrative Violations and Sanctions Act. S.: Nauka i izkustvo, 1975.
13. Stoinov, Al. Criminal Law. General part. S.: Siela, 2013.

¹ Legislative changes in the institutes of administrative punishment should not be related to the introduction of legal possibilities for termination of proceedings despite the existence of committed administrative violations, as this should not be the goal of the legislator. Buchkova, V. The New Moments in the Administrative Penal Liability under the AVSA. – Administrative Justice Journal, 4, 2021.

INNOVATIVE BLENDED LEARNING METHODOLOGY IN TEACHING IT STUDENTS ENGLISH FOR PROFESSIONAL PURPOSES

Lazorenko L. V., PhD, ass. prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0067-7471>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7651

ARTICLE INFO

Received 14 June 2021
Accepted 12 August 2021
Published 30 September 2021

KEYWORDS

Blended Learning,
Information Technologies,
English to IT students,
professionally oriented foreign
language, traditional, distance
and blended learning,
competency-based learning
model, innovative methods,
higher education

ABSTRACT

The purpose of this article is to analyze the history of the methodology and the concept of Blended Learning, give examples, systematize, classify and identify the most effective models of blended learning in teaching English to IT students based on the study of their research and use in higher education all over the world. The article proves the necessity of finding innovative technologies for the effective teaching of a professionally oriented foreign language in the field of Information Technologies. Methodical literature, speeches, reports and reports at modern educational conferences, forums are analyzed. The article shows the advantages and disadvantages of using these models, offers examples of research technology Blended Learning. The difference between traditional, distance and blended learning is characterized and shown. Examples are given and models of blended learning are shown schematically. The specifics of the organization of work with one of the resources in the context of blended learning are considered.

Citation: Lazorenko L. V. (2021) Innovative Blended Learning Methodology in Teaching it Students English for Professional Purposes. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7651

Copyright: © 2021 Lazorenko L. V. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Methods used to solve the tasks: methods of theoretical analysis, the study of scientific and methodological literature, Internet resources on research issues and a description of the experience of using the model in the educational process of IT faculties.

Introduction. The implementation of a competency-based learning model, which aims to reform the higher education system, requires the application of the latest learning information technologies. Supervisors of higher education institutions have a task to help IT students take an active part in international conferences, seminars, projects, internships, that is to provide students with the necessary knowledge and skills to meet IT students' requirements of the modern labour market. To accomplish this task, university professors must be constantly looking for innovative methods and technologies for teaching a foreign language for professional purposes.

Unfortunately, the amount of hours, devoted to learning a foreign language in the classroom format, does not allow to contain all the information that a student needs to achieve the appropriate level of proficiency in a professionally oriented foreign language. Adds certain difficulties to students in groups with different levels of training, different levels of foreign language proficiency. These and other problems need to be solved through the modern organization of the educational process.

One of the specific possible ways to optimize the educational process, we propose to consider "blended learning". We consider the value of "blended learning" to be especially accurate for the training of IT students, who need to master the skills of independent search, selection, processing of necessary information, the ability to quickly find ways to solve a problem situation, constantly improve their professional skills.

According to the participants of the international project EDUCAUSE, the technology of blended learning is a "driver" of innovative development of higher education in the world. (EDUCAUSE. 2018)

The international report "NMC Horizon: Higher Education-2017" notes the effectiveness of blended learning in universities, the importance of its role in shaping the adaptive individualized way of acquiring knowledge and skills for each student. This is due to the focus on a student-centred approach, shifting the emphasis on students' independent work. In addition, blended learning is one of the mechanisms for organizing a flexible learning process in the transformation of the educational system. (Adams Becker S. et al., 2017)

Analysis, history.

Blended learning is an educational approach that combines teacher-based learning (traditional) and online education.

The concept of "blended learning" originated in the 1920s when American schools began to use the correspondence between teachers and students, the term itself was first used in 1999 when the American Interactive Learning Center started producing software designed for teaching online. Nowadays, electronic interaction of participants in the educational process has become the norm and is increasingly used in education: communication with students via e-mail, chats in messengers (Telegram, Viber, WatsUp), use of Google Classroom, e-learning resources, electronic educational platforms, online -testing and others.

After analyzing the scientific literature, we can conclude that there are several terms to define the concept of "blended learning". For example, the term "hybrid" (hybrid), "blended learning" (mixed-mode), "integrated learning" (web-enhanced) and others are widely used.

In defining blended learning, scientists also did not come to a single definition. Thus, *E. Banados* believes that blended learning is a combination of traditional classroom learning and computer technology based on a flexible approach to learning that takes into account the benefits of training and test tasks in electronic form, and uses methods to improve student outcomes and reduce tuition costs (Banados E., 2006).

C. J Bonk. & C. R. Graham consider blended learning a combination of personal learning (FACE-TO-FACE) and computer-based learning (CAL). (Bonk C. J. & Graham C. R., 2005)

G. Dudeney, N. Hockly, and E. Stracke explain blended learning as a language course that combines learning through personal communication with appropriate use of technology. (Dudeney G., Hockly N., 2010, P. 57–78.)

The *Clayton Christensen Institute* provides a more specific definition: "Blended learning is an educational approach that combines face-to-face learning with online learning and provides elements of student self-monitoring of the way, time, place and pace of learning, as well as the integration of teaching experience with the teacher and online. (www.christenseninstitute.org). *R. Harrison and H. Kanuka* generally point out that blended learning is a departure from either approach. They emphasize that this is a fundamental rethinking and reorganization of the dynamics of teaching and learning, starting with different contextual needs and unforeseen circumstances (such as level of development, training, resources, discipline). (Garrison, R., & Kanuka, H., 2004)

Another view, for example, is that *David W. Johnson* considers blended learning to be a combination of formal and non-formal learning tools (classroom lessons, learning the theoretical component with discussion via e-mail, chat or webinar. (David W. Johnson et al., 1994)

It is important to recognise the difference between "Blended Learning" and "Distance" (Distance Learning) and "Mixed" and "Traditional" (Face-to-Face Learning or Brick-and-Mortar) learning. In the first case, the student has no face-to-face contact with the tutor, in the second case, the student acquires knowledge only during classroom classes and receives information from the professor, from textbooks, etc.

Going deeper into the definition of "blended learning", we can mention the opinion of *Steve Wheeler* that it is based on a combination of two types: online and traditional. We agree that some of the examples he lists are a combination of online and personal learning, between synchronous and asynchronous activities, between mobile and traditional learning experiences. *Steve Wheeler* emphasizes that blended learning is becoming an increasingly complex concept with many possibilities and endless options. Blended Learning is the choice and maximization of learning in more convenient modes. "Training in all its forms is a bit like a blender in your kitchen. Add the necessary ingredients and make a little effort, and we hope the result will be very useful. (<http://www.steve-wheeler.co.uk/>)

Types of traditional, distance and blended learning.

To determine the most effective type of training, we propose to consider the main types with a brief description:

D-learning (distance learning) is a method that allows you to learn remotely. The student does not meet with the professor and other students in real time. In this case, two-way communication is an obligation. Ways of cooperation: email, Skype, Zoom, Google resources, etc.

E-learning is one of the types of distance learning, where a student needs to have a computer (tablet, smartphone) with Internet access. Thanks to e-learning you can participate in seminars, discussions, etc. E-learning is suitable for classes in small groups and for teaching a large number of people at the same time.

M-learning (mobile learning) - one of the subtypes of E-learning, which uses an electronic device with a stable Internet connection.

B-learning (blended learning) - blended learning. A method that successfully combines traditional and distance learning. Different forms of communication are used depending on the objectives of the course: if you need to improve practical skills, students are engaged in a stationary classroom, at the same time part of the information is sent by the teacher by email, chat, taught in the form of video lectures. From time to time students meet with the teacher online at webinars, video conferences, etc.

Examples:

Webinar - is presentation, lecture, seminar, practice, which is organized using webcast technology. During the webinar, two-way communication between the professor and students is provided, while synchronous learning is a very successful application: discussions, brainstorming, etc. The webinar requires an online room, a website, where the webinar or conference takes place. The coach has the opportunity to demonstrate additional materials, leave notes on the interactive whiteboard, use additional tools. Students have the opportunity to communicate with each other and with the teacher, ask questions in the chat with text messages or with a microphone.

The **Autowebsinar** is a recorded webinar or lecture that can be viewed if it was not possible to attend the webinar directly during the webinar. The disadvantage of autowebsinar is that it is only an imitation of live communication, there is no possibility to ask questions during the lecture, to get feedback in time.

Chat-session is conducted synchronously, ie at the same time all participants must connect to a certain office.

Web classes - classes, laboratory practice, conferences, seminars, business games, workshops via the Internet. Both synchronous and asynchronous interaction is possible.

Teleconference - tasks are sent to students by e-mail, i.e. the student has to do homework, combining theoretical knowledge with practical exercises.

Videoconference - a synchronous program for simultaneous communication between students and teachers (seminar, conference, etc.)

Asynchronous programs - the student has the opportunity at a convenient time to practice the material. Interaction is carried out with the help of Internet resources and sending materials personally to the teacher by e-mail.

Traditional education involves daily visits to the physical space at a fixed time for receiving personal instruction. Traditional learning can take the form of lectures, group or individual projects, lab work, demonstrations, Powerpoint presentations, etc., but does not include online learning modules. In addition, teachers also often give students supplementary materials (usually printed) that need to be done without further instructions, such as homework. Students complete assignments several weeks or months before the end of the course.

According to *Dewey* (1938), in traditional groups, educators are responsible for systematically communicating information, skills, standards, and rules of conduct to students and adhering to the system. (<http://www.e-learn.nl/2015/07/20/defining-blended-learning>)

Distance Learning.

For productive learning, power of professional skills, the teacher must provide profitable feedback to students. Thus, a systematic check of understanding and perception of the material becomes one of the necessary tasks of the teacher.

Distance learning is primarily the interaction of students and teachers at a distance, while it contains almost all the components that we use during the learning process: methods, goals, content,

organizational forms, and sometimes learning tools. Distance learning is realized employing telecommunication (digital) technologies, which provide interactivity of the learning process. During distance learning, it does not matter where the participants are, only the availability of a computer and access to the Internet is important. This became possible due to the development of information technology. To be successful today, it is necessary to constantly develop, learn, acquire new knowledge, skills and abilities, improving professional skills, and it is not possible to have time in real-time.

From this point of view, distance learning has significant **advantages**:

✓ Convenient and flexible form of learning (including the material is independent, regardless of the schedule, this is especially true for working students)

✓ Save time on the trip to the place of study (transport, premises)

✓ Specific knowledge (no "extra" surpluses of academic education)

✓ Relevance of knowledge (instant access to the latest research, electronic resources (libraries, databases...))

✓ Ability to simultaneously study a large number of students

✓ Improving the quality of education through the use of information tools and technologies (conducting online tests)

✓ The distance learning program aims to fully immerse students in the educational process and further self-education.

✓ During distance learning, the teacher should provide online support, information assistance, and from time to time provide advice on questions on the topic.

✓ The teacher has the opportunity to choose the best resources from the Internet

✓ Students who are ashamed sometimes become more active

At the same time, distance learning has certain **disadvantages**:

• Lack of practical classes ("live" communication with teachers and students)
• Inability to involve all participants in the general discussion (usually 1-3 students are not included in the discussion)

• Lack of practice in most educators in conducting online training

• Methods used in teaching certain subjects (physics, mathematics), where it is necessary to perform special stages (practical work) sometimes become ineffective

• There is no guarantee of self-fulfilment of the task

• The need for a separate site (online office) to manage the distance learning process.

• Lack of personal communication (to produce new ideas)

• Lack of certain skills for development (for example, the process of taking notes teaches the student to extract important information, develops memory, trains mechanical sensory skills, fine motor skills)

• Dependence on technical means of training (video conference failure due to lack of Internet, uncharged gadget)

• Lack of constant control (requires strong motivation from the student, self-discipline)

It is possible that if Bill Gates had studied at Harvard remotely, he would not have met Steven Anthony Ballmer and founded Microsoft.

Presenting main material.

The basis of technological models of blended learning is the technological dominance of the design of the educational process. Higher education research conducted at the *Clayton Christensen Institute* (an organization that implements and applies the ideas of "explosive innovation" in medicine, education, research, etc.) aims to find innovative solutions for a more accessible, sustainable higher education system that will better serve both students and employers. (<https://www.christenseninstitute.org/higher-education/>)

One of the most popular models of this type in the practice of higher education in the United States and Europe is the well-known development of American scientists *H. Stacker and M. Horn* from the Clayton Christensen Institute (USA), which shows different types of blended learning. (Staker H., 2013) This study emphasizes the mandatory use of the online environment. During traditional learning, every action of the student is controlled by the teacher, which leads to a lack of personal space, freedom. The online environment considers the possibility of freedom of expression, creativity, self-regulation. In this case, such freedom can exist only when the teacher does not control the actions of the student. Blended learning offers different learning models that the teacher chooses independently depending on the goals. It is important to understand that using a computer in the

classroom does not always mean that blended learning is used. For example, if a teacher explains new material through a projector and students simply review it either on their devices or on the screen, then this is not an example of blended learning because students do not have the opportunity to do something with the material and choose their pace, time and place of its assimilation. There are many different models of blended learning with different efficiencies.

For example, the *Clayton Christensen Institute* identifies the following basic models: laboratory rotation, station rotation; flexible model and a la carte model.

The *Online Learning Consortium* (<https://onlinelearningconsortium.org/>) recently published an updated list of e-learning definitions. They list 7 types:

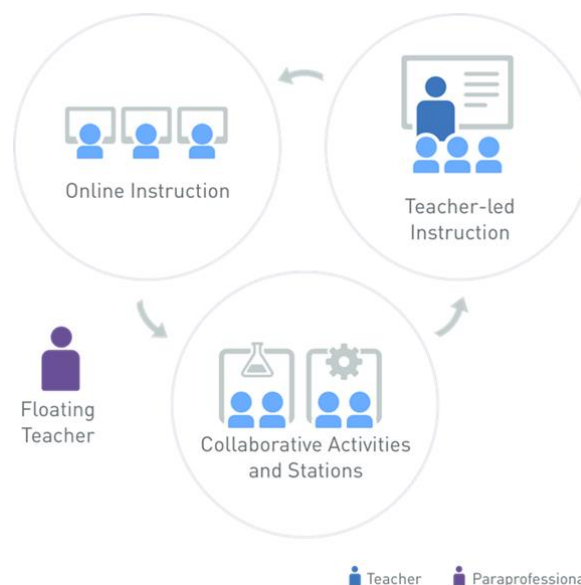
1. **Classroom Course** - Class activities are organized on scheduled classes.
2. **Synchronous Distributed Course** - Web technologies are used to expand classroom lectures and other activities for students on remote sites in real-time.
3. **Web-Enhanced Course** - The activities of the online course complement the lesson without reducing the number of required lessons
4. **Blended** (also called Hybrid) **Classroom Course** - online activities are combined with meetings in classrooms, replacing a significant percentage, but not all necessary training sessions.
5. **Blended** (also called Hybrid) **Online Course** - Most coursework is conducted online, but there is some necessary personal instruction, such as lectures, discussions, labs, or other personal learning activities.
6. **Online Course** - all course activities are carried out on the Internet; there are no necessary face-to-face classes during the course and there are no requirements for extracurricular activities.
7. **Flexible Mode Course** - offers several modes so that students can choose which one to use for educational purposes.

Blended learning models.

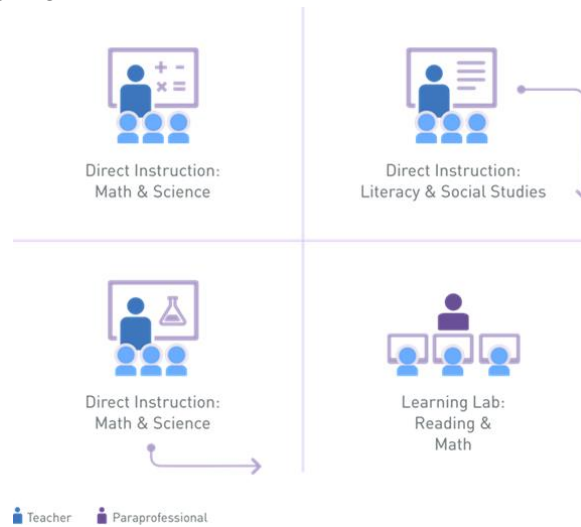
In total, there are more than 40 models of blended learning, we will focus on the most effective in our opinion. (<https://www.christenseninstitute.org/blended-learning-definitions-and-models/>)

1. **Rotation model** - students study according to a certain schedule or, at the discretion of the teacher, with different learning models, at least one of which is online learning. Other ways may include activities such as full group learning, group projects, one-on-one learning, and pencil and paper tasks. Students study mostly in the classroom (except for homework).

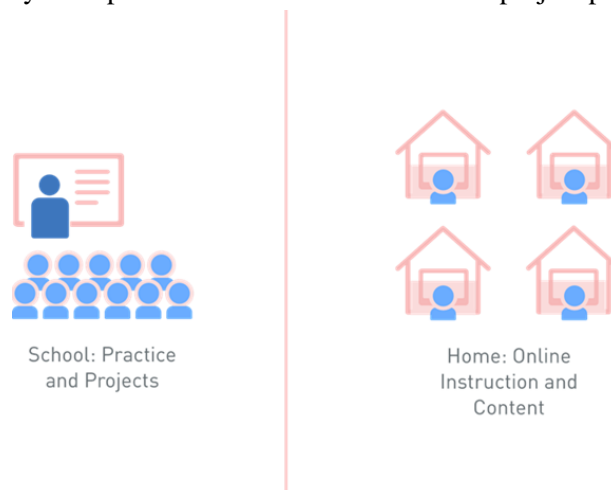
a. **Station Rotation** is one of the most efficient models. Students are divided into groups by type of activity and relevant goals: work with the teacher (feedback), online learning (development of skills of independent work) and project work (application of knowledge in solving practical problems, development of communication skills). Each group works in a separate part of the audience - the station and after completing the task change to visit each station. You can organize two or four stations (adding for example individual independent work). (*John Watson, 2015*)

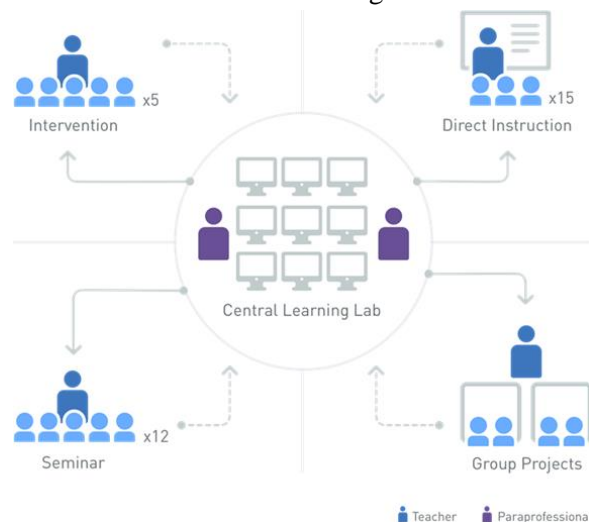
b. **Lab Rotation** is a course in which students move to a computer lab where they work individually online. Online you can process new material, consolidate what you have learned, train various skills and work on a personal project. An example of an online environment can be found at <https://www.khanacademy.org/>

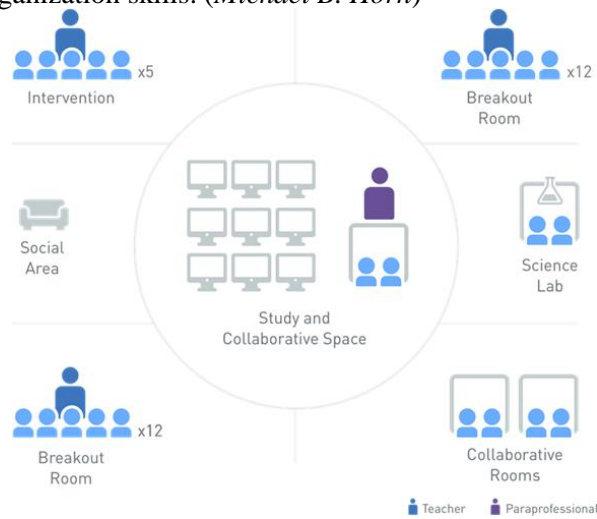
c. **Flipped Classroom** - the simplest model for implementation, in which students work at home in an online environment, where they get acquainted with the material in advance of the lesson, and then visit the university for a practical lesson with a teacher or project presentation.

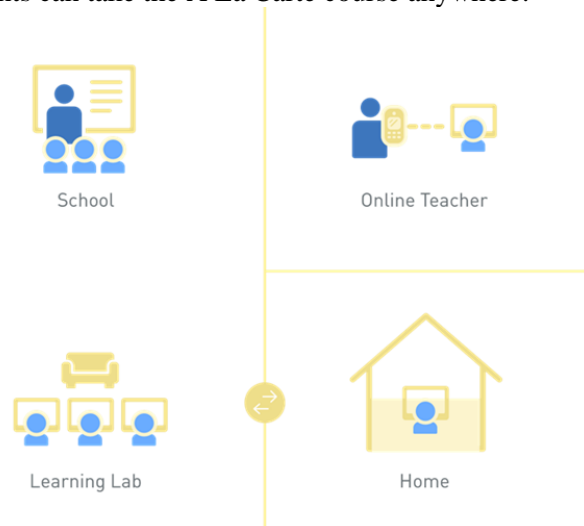
d. **Individual rotation** - each student has an individual list of tasks or stations and does not have to visit all stations. The teacher sets an individual algorithm for students' schedules.

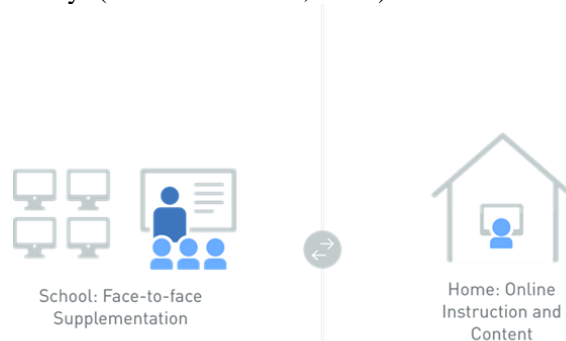
2. **Flex model** - online learning is the basis of student learning. Students are not limited by time, one or another type of educational activity, independently make a work schedule, choose a topic, pace. The teacher works with small groups or individually with students who need help. This model requires advanced self-organization skills. (Michael B. Horn)

3. **A La Carte model** - A course that a student takes entirely online. The teacher in this model is an online teacher. Students can take the A La Carte course anywhere.

4. **Enriched Virtual model** - students need face-to-face training sessions with their teacher infrequently and then can take additional courses online. Online learning is the foundation of student learning when students are away. (Michael B. Horn, 2014)

<https://www.blendedlearning.org/models/>

Practical implementation. Experience of application in higher educational institutions.

The concept of online education is relatively new, today, in our opinion, it best meets the challenges of modern society, improving the efficiency of students and allowing everyone to gain knowledge.

Blended Learning technology is widely used in universities around the world. United Kingdom: The Open University UK, Aston University, York University, Southern Cross University, James Cook University, Emass Business School, James Madison University, De Montfort University (<https://www.distancelearningportal.com/articles/641/blended-learning-courses-combining-online-and-on-campus-studies.html>). USA: Arizona State University, Oregon State University, Georgia State's Webster, Columbia University, Falmouth University and others.

For example, Massachusetts Institute of Technology <http://scaleup.ncsu.edu/> uses The TEAL (Technology Enhanced Active Learning) project (https://scaleupserver.physics.ncsu.edu/wiki/pages/12m1C9c6/Massachusetts_Institute_of_Technology). the full curriculum, including lectures with PowerPoint presentations, lecture notes, task sets, conceptual questions for use with personal interview tools, answers and visualizations (applets, movies, flash animations). They are available both on the iCampus project website and on the website.

Consider the specifics of the organization of work with one of the resources in the context of blended learning. We use the service "Google Class", which is a free online resource.

To prepare multi-person projects, students can use the online resource "Google Docs" to process documents, work with spreadsheets and create presentations online. The peculiarity of this service is that it allows you to work with documents simultaneously in a group with other users, work with Microsoft Office files and save the results in specified formats. The service ranks 6th in the list of "Top 200 Tools for Learning 2019" (<https://www.toptools4learning.com/>). All performance results are automatically saved on Google Drive. The convenience is that all Google services are linked by a single account, allowing users to communicate freely with other project participants in real-time. In our opinion, the service "Google Docs" allows you to competently organize the educational process and interaction. The teacher can comment, advise, make edits, leave comments on any part of the work online, which allows you to organize covert control of educational activities and track progress, thereby providing feedback to students through built-in chat. Additionally, Google provides the ability to create and attach to the document voice notes, videos.

Interesting is the opinion of Michael Horn <https://michaelhorn.com/>, an expert on innovation, online learning, blended learning, competency-based learning and transforming the education system into a student-centred education, and Tech & Learning Magazine <https://www.techlearning.com/news/the-tech-learning-10030-present> named him one of the 100 most important people in creating and promoting the use of technology in education. In his report at the South Summit 2018, as part of the EnLighted educational conference, the scientist pointed out that "blended learning" is a natural approach due to the advantages of digital technology over analogue. He cites the example that in 2018, thirds of students in American universities attend online courses (at least one course is studied online). Among masters, 30% study online. 12 million school students take at least part of the program using blended teaching methods, i.e. about a quarter of all students in the United States. According to Michael Horn, the role of the teacher is also changing: "the task is not to retell the textbook but to instruct, motivate, help. No computer can do that, it takes a person." <http://www.mbastrategy.ua/content/view/5150> (Michael B. Horn, 2014)

The Online Learning Consortium <https://onlinelearningconsortium.org/> has identified hybrid (mixed) courses as integrating with online and traditional classes, face-to-face classes in a planned, defined manner. The flexibility of this model removes time and space constraints through online learning (which is especially true during a global pandemic), mixing with personal practice in the classroom. The blended model allows programs to better meet students' individual needs by providing more flexibility for a variety of schedules, using different learning styles and providing more preparation time.

Teachers can improve the quality of learning and interact more actively with students. (<https://secure.onlinelearningconsortium.org/publications/survey/blended06>)

It is worth noting the importance of research Pete Sharma (Pete Sharma) - teacher trainer, consultant and author of ELT. He works as a pre-session lecturer for EAP (English for Academic purposes) at Warwick University, UK, has worked for many years in the field of business English as a teacher-trainer and compiler of materials, regularly holds IATEFL conferences) and BESIG (Business English Special Interest Group). Pete Sharma has co-authored several books on technology Blended

Learning (2007), 400 Ideas for Interactive Whiteboards (2011) in the Macmillan 'Books for Teachers' series, and How to Write for Digital Media (2014). (Barrett, B. and Sharma, P.) (<https://oupeltglobalblog.com/2019/10/17/complete-guide-blended-learning/>)

Advantages and disadvantages of using "blended learning".

Consider the **main benefits** of blended learning

✓ Blended learning is important because it replaces traditional teaching methods that do not work for all students today, and now that we have access to modern technology and resources, we can tailor the learning experience to each student. Students can also learn through a variety of activities that relate to many different learning styles because blended learning models are better due to the growing role of information technology.

✓ Blended learning also offers flexible time frames that can be personalized for each person, offering them the opportunity to learn at their own pace.

✓ Blended learning methods are more learning-oriented. By posting teaching materials on the Internet, teachers allow their students to process lecture materials at their own pace.

✓ Blended learning is more accessible and saves time. In other words, blended learning allows the student to access materials anywhere, anytime. The individual pace of learning reduces stress, promotes better assimilation of information.

✓ Moreover, because the teacher provides most of the information online, it is possible to use the time in the audience in new and more diverse ways (more time for discussions, role-playing games, project presentations to develop communication skills).

✓ In addition, in blended courses, students better develop their metacognitive skills in thinking about how they are learning and using additional online tools at their disposal to develop more personalized learning strategies.

✓ Access to global resources and materials that meet the level of knowledge and interest of students provides the creation of individualized plans for meaningful professional development

✓ E-learning allows you to organize more effective interaction between students and teachers through e-mail correspondence, platforms for discussion and chat.

✓ Students have more tools to track their progress, assess what they may need more time for, and seek help from their peers or faculty, thus developing 21st-century skills such as teamwork.

✓ Finally, blended courses are also more accessible to students with special needs because they can use different types of study materials.

✓ Extended time with students: the teacher has time for feedback with each student, who is not always enough during the lesson

✓ Role differentiation is provided through improved access to learning materials. Blended learning can create opportunities to provide virtual instruction. Posting study materials online also allows students to use the materials to complement their learning experience.

There are some **advantages** of blended learning for students:

✓ Motivation, increasing students' interest: when technologies are integrated into the educational process, students are more likely to be interested, focused on them and fascinated by the subject they are studying.

✓ Focus of students on the subject being studied.

✓ Blended learning ensures students' independence: the use of e-Learning materials increases the student's ability to set appropriate learning goals and take responsibility for their learning.

✓ Development of real self-esteem: students become independent and responsible, tracking their achievements, which helps to develop the ability to find resources or receive the necessary help so that they can achieve their goals.

✓ Instant assessment of work: the ability to quickly analyze, view and provide feedback on student work, allows the teacher to adapt his teaching methods and feedback for each student, increasing the efficiency of time.

✓ Allows students to study at their own pace. Thanks to the flexibility of blended learning and the ability to access Internet resources, it allows students to learn at their own pace, ie the teacher can help speed up the learning process or provide the necessary better resources.

✓ Prepares students for the future: Blended learning offers many skills in the real world that directly translate into life skills (self-organization, self-education, decision making, research skills, etc.).

Despite the obvious advantages, blended learning has several **disadvantages**.

- The main problem of blended learning today is access to the World Wide Web.
- Blended learning is the latest technology, so to master it you need to teach teachers, first and then students. This may take some time and effort.
- Teachers and students need to quickly master online learning tools, work in groups and participate in discussions. Students may need additional support in the early stages.

Conclusions. The integration of innovative technologies into the educational process allows to improve the level of teaching, involve students in cooperation, the development of students' skills of the XXI century.

Blended learning is more important today than ever, no matter what the industry, from schools to corporations, in all walks of life, especially during the pandemic.

All students, regardless of age, study differently, teaching methods must take this into account, teachers must develop curricula to cover the visual, auditory and kinetic types of student perception. Thus, the prospect of blended learning technology lies in its flexibility and integrativeness concerning the various components of the educational process. Difficulties in selecting teaching aids from the vast number of resources and services that exist in the Web space can be avoided by creating and disseminating the latest teaching methods and technologies, guidelines and algorithms for their use that meet the challenges of society.

In our opinion, the introduction of Blended Learning in the educational process gives IT students the opportunity to find the necessary material online, perform test tasks, testing their knowledge, master professionally oriented skills, work with additional resources, use video and audio recordings, which will lead to the highest quality mastery of the material, thus improving and optimizing the educational process.

At the same time, we must not forget about the responsibility of teachers in the use of innovative learning technologies. When planning a blended learning course, the teacher needs to realistically assess their readiness to teach the subject at a high level to ensure that the main goal of effective learning is achieved.

We agree with the opinion of reputable scholars around the world that today "blended learning" is an almost universal way of education, which combines traditional and e-learning technologies and meets the individual needs of students.

REFERENCES

1. Adams Becker S., Cummins M., Davis A., Freeman A., Hall Giesinger C., Anantha-narayanan V. NMC Horizon Report. Higher Education Edition. Austin, Texas: The New Media Consortium, 2017. Retrieved from <http://cdn.nmc.org/media/2017-nmc-horizon-report-he-EN.pdf>
2. Banados E. A blended-learning pedagogical model for teaching and learning EFL successfully through an online interactive multimedia environment // CALICO Journal. 2006. № 23 (3). P. 533–550.
3. Barrett, B. and Sharma, P. (2007) Blended Learning: using technology in and beyond the language classroom. Oxford: Macmillan.
4. Bax, S., 2003. CALL – past, present and future. System 31 (1), 13–28.
5. Bonk C. J. & Graham C. R. Handbook of blended learning: Global Perspectives, local designs. — San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing, 2006.
6. Bonk C. J., Graham C. R. The Handbook of blended learning: Global perspectives, local designs. San Francisco, CA: Pfeifer; 2006.
7. Caudwell, R. (2018) Listening – beware the smiling-class imperative In Modern English Teacher Volume 28 Issue 1.
8. Dudeney G., Hockly N. How to... Teach English with Technology. — Harlow: Pearson Education Limited, 2007. Stracke E. A road to understanding: A qualitative study into why learners drop out of a blended language learning (BLL) environment // ReCALL. 2010. № 19 (1). P. 57–78. 10.5.
9. Elke Stracke (2009) Spotlight on Blended Language Learning: A frontier beyond learner autonomy and computer assisted language learning. Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/bdde/ad64d27aaae2819f6ec6c6fff40516837980>.
10. Fandei V.A. Teaching through Technologies: Communicative and Information Competences / V.A. Fandei // Global Partners in Education Journal. – 2011. – Vol. 1, No. 1. – P. 8.
11. Friesen N. Defining Blended Learning. Retrieved from http://learningspaces.org/papers/Defining_Blended_Learning_NF.pdf

12. Garrison D. R., Vaughan N. D. Blended learning in higher education: Framework, principles, and guidelines. San Francisco, CA: Jossey-Bass, 2008. DOI: 10.1002/9781118269558. Publisher: John Wiley & Sons.
13. Garrison, R., & Kanuka, H. (2004). Blended learning: Uncovering its transformative potential in higher education. *Internet and Higher Education*, 7(2), 95–104. *Cooperative Learning in the Classroom* by David W. Johnson, Roger T. Johnson, Edythe J. Holubec 110 pages. Publisher: Association for Supervision and Curriculum (November 1, 1994).
14. Graham C. R. Blended learning systems: Definition, current trends, and future directions // Bonk C. J., Graham C. R. *The handbook of blended learning: Global perspectives, local designs*. San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing, 2006. P. 3–21.
15. Gruba, P. and Hinkelman, D. (2012) *Blended Learning Technologies in Second Language Classrooms* Palgrave Macmillan 2012: Basingstoke.
16. Hockly, N. (2016) *Focus on Learning Technologies* Oxford: OUP.
17. Project EDUCAUSE. 2018 Key Issues in Teaching and Learning. Retrieved from <https://www.educause.edu/eli/initiatives/key-issues-in-teaching-and-learning>;
<https://www.educause.edu/eli/initiatives/key-issues-in-teaching-and-learning-2018>
18. John Watson. Blended Learning: The Evolution of Online and Face-to-Face Education from 2008-2015.
19. Kerr, P. (2014) Adaptive Learning. Retrieved from <http://the-round.com/wp-content/uploads/downloads/2014/07/A-Short-Guide-to-Adaptive-Learning-in-English-Language-Teaching2.pdf>
20. McCarthy, M. (2016) *Ed the Cambridge Guide to Blended Learning for Language Teaching* Cambridge: Cambridge University Press
21. Means B., Toyama, Y., Murphy, R., Bakia, M. and Jones, K. (2010) *Evaluation of Evidence-Based Practices in Online Learning: A Meta-Analysis and Review of Online Learning Studies* U.S. Department of Education. Retrieved from <https://www2.ed.gov/rschstat/eval/tech/evidence-based-practices/finalreport.pdf>
22. Michael B. Horn and Heather Staker, *Blended: Using Disruptive Innovation to Improve Schools* (San Francisco: Jossey-Bass, 2014).
23. Michael B. Horn, Heather Staker, Clayton M. Christensen. *Blended: Using Disruptive Innovations to Improve Schools*.
24. Procter C. T. *Blended Learning in Practice // Education in a Changing Environment Conference Proceedings*. 2003. Retrieved from <https://www.rese-archgate.net/publication/277177316>
25. Sharma, P (2010) Key concepts in ELT: Blended learning *ELT Journal* Vol 64 (4) Oxford: Oxford Academic. Retrieved from <https://academic.oup.com/eltj/article/64/4/456/390082>
26. Sharma, P. and Barrett, B. (2018). *Best Practices for Blended Learning* Hove: Pavilion Publishing and Media Ltd.
27. Sharma, P. and Westbrook, K. (2016) *Online and blended language learning in The Routledge Handbook of Language Teaching and Technology* Eds Fiona Farr and Liam Murray Abingdon: Routledge
28. Staker H., Horn M. B. *Classifying K-12 Blended Learning*. Retrieved from <http://www.christenseninstitute.org/wp-content/uploads/2013/04/Classifying-K-12-blended-learning.pdf>
29. Staker H., Horn M. B. *Classifying K-12 Blended Learning*. Retrieved from <http://www.christenseninstitute.org/wp-content/uploads/2013/04/Classifying-K-12-blended-learning.pdf>
30. Tanu R. Kellnerova. *How to teach mixed-ability classes // Insight Intermediate How to ... guides*. Oxford: Oxford University Press, 2014. C.23-29.
31. Tim Bowen. *Classroom management: teaching mixed-ability classes*. Retrieved from <http://www.onestopenglish.com/methodology/methodology/classroommanagement/classroom-managementteaching-mixed-ability-classes/146453.article>
32. Wang Y., Han X., Yang J. *Revisiting the Blended Learning Literature: Using a Complex Adaptive Systems Framework // Educational Technology & Society*. 2015. № 18 (2). P. 380–393.
33. Whittaker, C. and Tomlinson, B. (2013) [Eds] *Blended Learning in English Language Teaching: Course Design and Implementation* London: British Council Retrieved from https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/pub_D057_Blended%20learning_FINAL_WEB%20ONLY_v2.pdf
34. Retrieved from www.etprofessional.com/best-practices-for-blended-learning
35. Retrieved from <https://peacheypublications.com/10-free-tools-for-building-blended-online-learning>
36. Retrieved from <https://www.christenseninstitute.org/>
37. Retrieved from <https://www.teachthought.com/learning/12-types-of-blended-learning/>
38. Retrieved from <http://www.blendedlearning.org/models/>

СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ ИСКУССТВА ГРАФИКИ И ГРАФИЧЕСКОГО ДИЗАЙНА В АЗЕРБАЙДЖАНЕ В КОНЦЕ 19 – НАЧАЛЕ 20 ВЕКОВ

Ашурли С. Р.,

Докторант Азербайджанской Государственной Академии Художеств, Азербайджан

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7643

ARTICLE INFO

Received 19 June 2021

Accepted 13 August 2021

Published 30 September 2021

KEYWORDS

graphic art, graphic design, print graphics, industrial graphics, Azimzade, Shmerling, magazine "Molla Nasreddin".

ABSTRACT

This article is devoted to the art of graphics in Azerbaijan of the late 19th – early 20th centuries. It tells about the distinctive features of this type of fine art, the techniques of performance, directions, as well as correlation with graphic design. It tells in detail about the pre-revolutionary poster in Azerbaijan, its function, style decisions, social significance, as well as the traditions of this genre. Much attention is paid to the satirical graphics, its founders A. Azimzadeh, J. Mamedkulizadeh, O. Shmerling, I. Rotte and others, who published their works in the pages of "Molla Nasreddin".

Citation: Ashurli S. R. (2021) Formation and Development of the Art of Graphics and Graphic Design in Azerbaijan at the Late of 19 - Beginning of 20 Centuries. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7643

Copyright: © 2021 Ashurli S. R. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Развитие графического дизайна неразрывно связано с развитием и формированием искусства графики. Их объединяли такие факторы, как стилевое решение в определенные временные периоды, социально-экономические и политические факторы, научно-технический прогресс и связанное с ним промышленное производство.

Искусство графики явилось предпосылкой формирования графического дизайна. Такие виды графического дизайна, как промышленная графика, плакатная графика, книжная графика (оформление книг) развились из соответствующих направлений искусства графики.

Графика – вид изобразительного искусства, включающий рисунок и печатные художественные изображения (гравюра, литография, монотипия и др.), основанные на искусстве рисунка, но обладающие собственными изобразительными средствами и выразительными возможностями.

Термин «графика» происходит от греческого γράφικός «письменный»; от глагола γράφω «пишу». На грани живописи и графики стоят акварель, гуашь, пастель. Графика делится на станковую (рисунок, не имеющий прикладного назначения, эстамп, лубок), книжную и газетно-журнальную (иллюстрация, оформление и конструирование печатных изданий), прикладную (промышленная графика, почтовые марки, экслибрисы) и плакат. Выразительные средства графики – контурная линия, штрих, пятно (иногда цветное), фон листа (обычно белой бумаги), с которым изображение образует контрастное или нюансное соотношение. Стилистические средства графики разнообразны – от беглых, непосредственных, быстро исполненных набросков, этюдов, эскизов до тщательно разработанных композиций – изобразительных, декоративных, шрифтовых. Благодаря возможности лаконичного, резко заостренного

выражения, способности быстро откликаться на события, удобство печатного размножения, создания циклов и серий, графика широко используется в агитационных и сатирических целях (плакат, карикатура) [4, стр. 139].

По технике исполнения искусство графики делится на рисунок и печатную графику. Рисунок выполняется карандашом, углем, сангиной, пастелью, а также красками – акварелью, гуашью, темперой. Рисунки создаются только в одном экземпляре.

В отличие от рисунка произведения печатной графики можно размножить до любого количества экземпляров с неизменным качеством. В печатной графике, в зависимости от материала графического табло, существуют различные техники: ксилография (гравюра на дереве – самая древняя техника гравюры), линогравюра (гравюра на линолеуме – возникла на рубеже 19-20 веков), гравюра на картоне (вид высокой печати), углубленная гравюра, офорт, гравюра сухой иглой, акватинта, меццо-тинто.

Основным средством графического дизайна также служит рисунок. В отличие от искусства графики графический дизайн – это исключительно художественно-проектная деятельность. Цели графического дизайна и печатной графики совпадают в части визуализации информации, предназначенной для массового распространения.

Такие направления графики, как промышленная графика, плакатная графика, книжная графика (оформление книг) в настоящее время являются составляющими графического дизайна наряду с визуальной коммуникацией, телевизионной графикой, WEB-графикой, суперграфикой [6, с.13].

Промышленная графика – это вид прикладной графики, обслуживающий сферы производства и сбыта промышленной продукции (товарные ярлыки, фирменные знаки, этикетки, упаковка, рекламные изделия и т.д.) [4, с.199].

Промышленная графика применяется также в сфере управления производством (деловые бумаги – бланки, конверты, товарно-сопроводительная, техническая и внутрифирменная документация).

По своим задачам промышленная графика тесно взаимодействует с промышленно-торговой рекламой, зачастую являясь её составным элементом. В произведениях современной промышленной графики одинаково важную роль играют шрифт, орнамент, различные рисованные (преимущественно символического характера) и фотографические изображения, цветовое и полиграфическое решение.

В то же время широкое распространение получили такие ее формы как прејскуранты, каталоги, справочные книги, пригласительные билеты, визитные карточки, меню, купоны, открытки, фирменные бланки, календари, путеводители. Они нередко представляют собой интересные художественные решения, что немаловажно для имеджа соответствующей компании.

Плакатная реклама вошла в употребление с середины XIX века. Она дифференцировалась по назначению, по предмету рекламирования и по стилевому решению на три основные составляющие: коммерческий плакат, плакат социальной направленности – плакат благотворительных обществ, собраний, различных мероприятий, посвященных филантропическим целям и плакат, информирующий о культурных событиях (театр, кино, выставки). Проследившая развитие рекламы со второй половины XIX века и до российской революции 1917 года, можно убедиться в том, насколько энергично и оперативно эта деятельность включает в свою сферу достижения технического прогресса, в какой бы сфере жизни они ни проявлялись [2, с.6].

Рекламный процесс в Азербайджане на рубеже XIX-XX вв. охватывал всю общественную жизнь. Рекламные объявления появлялись уже не только на страницах газет и журналов, но и в таких солидных изданиях, как «Кавказский календарь», Справочный ежегодник «Баку и его район», «Бакинский календарь» и др. При этом плакатная реклама конца XIX – начала XX века следовала художественным тенденциям этого периода. Ее создатели понимали, что реклама – это серьезный продукт деятельности издателей, художников, рекламных агентств, типографий. Так, например, входивший в моду в начале XX в. стиль «art nouveau» (он же модерн, югендстиль, сецессион) нашел свое отражение не только в архитектуре того времени, но и в оформлении рекламных листов, объявлений, и даже подборе шрифтов для них.

Этот стиль оказал большое влияние на книжный дизайн и рекламу. Контрастное сочетание растительного орнамента и декоративно-силуэтных иллюстраций во многом определяло специфику облика книжной и журнальной продукции в изданиях тех лет.

В качестве примера можно привести обложку журнала «Барабан» (№2 ноябрь 1912, Типолитография «Каспий» И.-б. Ашурбекова), некоторые рекламные объявления в Справочном ежегоднике «Баку и его район» (изд. Шапсовича, Баку, 1913) и др.

В целом дореволюционный плакат в Азербайджане оказался наиболее художественным и профессионально оформившимся жанром, который выполнял информативную и просветительскую функции, являясь средством воздействия на зрителей разного социального уровня. Его рождение на рубеже столетий ознаменовало начало эпохи, когда театр, массовые зрелища и выставки обрели особую общественную значимость и смысл. Выполняя рекламно-информационные задачи, плакат стал неотъемлемой частью оформления городских улиц, интерьеров театров, цирков, выставочных площадок. В жанре плаката работали лучшие художественные силы. Именно ими были заложены традиции этого жанра [1].

Исследование творчества художников конца XIX – начала XX в., использующих плакатные формы, показывает, что плакат открыл перед ними новые возможности. Первые афиши и плакаты азербайджанских художников свидетельствовали о том, что графический дизайн продолжает традиции искусства. Плакатные изображения демонстрировали связь с приемами живописи и графики. Несмотря на наличие у каждого из художников собственного творческого стиля, существовало объединяющее их начало. Художественное кредо мастеров, работающих в жанре плаката, это сочетание декоративности, монументальности, неожиданных композиционных приемов, стремление к выразительности минимальными средствами.

В Азербайджане в конце XIX – начале XX вв. бурно развивалась промышленная нефтедобыча, шло ускоренное развитие капитализма. Этот процесс сопровождался активным развитием общественно-политической мысли, что, в свою очередь, создало предпосылки и для развития сатирической графики. Ее возникновение и развитие связано с деятельностью журнала «Молла Насреддин», редактором и издателем которого был видный писатель и публицист Джалил Мамедкулизаде. Широкою деятельностью в рамках упомянутого журнала развернули художники Азим Азимзаде, Халил Мусаев, Карл Роттер и Оскар Шмерлинг, в их творчестве ярко отразились общественно-политические проблемы эпохи. Выход этого журнала ознаменовал начало нового этапа развития азербайджанской печати. Под его влиянием наравне с сатирическими журналами «Бахлул» (1907), «Занбур» (1909-1910), «Мират» (1910), «Ары» (1910-1911), «Кялнийат» (1912-1913), «Лякляк» (1914), «Тути» (1914-1917), «Мезели» (1914-1915), «Бабайи-Эмир» (1915-1916), «Тартан-Партан» (1918), «Шейпур» (1918-1919), «Зянбур» (1919), «Мешел» (1919-1920) стали издаваться сатирические журналы и на русском языке, в числе которых следует отметить «Джигит» (1907-1918), «Вай-вай» (1908), «Бакинское горе» (1908-1909), «Бич» (1909-1915), «Адская почта» (1909-1910), «Бакинские стрелы» (1910), «Барабан» (1912-1913) [3].

Еженедельный иллюстрированный журнал «Молла Насреддин», издававшийся с 7 апреля 1906 года в Тифлисе, был первым сатирическим журналом в мусульманском мире и приобрел широкую известность на всем Ближнем Востоке. Среди азербайджанских печатных органов того времени он отличался более резкой сатирической направленностью. Издание журнала «Молла Насреддин» повлияло не только на национальную прессу, но и внесло оживление в повседневную жизнь народа [5].

Журнал вывел карикатуру как самостоятельный жанр в народные массы, на арену борьбы, и карикатура превратилась в могучее средство пропаганды передовых идей. Сатирические рисунки различной тематики, изображаемые посредством простых и ясных форм, легко воспринимались всеми слоями населения.

Основоположник отечественной сатирической графики А. Азимзаде создавал острые карикатуры и шаржи, изобличающие общественное неравенство, невежество и фанатизм, гнет царизма. Своей актуальностью, а также национальным колоритом отличаются знаменитая серия «Сто типов», акварельные работы, посвященные свободе женщин, атеизму и политическим мотивам. Среди наиболее успешных работ А. Азимзаде – его иллюстрации к сборнику произведений М.А. Сабира «Хопхопнаме» [7].

В 7-м номере журнала «Молла Насреддин» (1906 г.) была опубликована первая карикатура Азима Азимзаде, которую можно однозначно назвать отправной точкой будущих творческих успехов художника. Именно многогранное творчество Азимзаде стало определять лицо журнала.

В дальнейшем Азим Азимзаде сотрудничал с журналами «Барабан», «Бич», «Мезели», «Тути» и «Бабайи-Эмир», а в 1919 году – с журналом «Зянбур», публиковал на их страницах карикатуры и рисунки. Известно, что в этот период художник, публикуя карикатуры, обрел немало недоброжелателей, агрессивно комментирующих его деятельность. Несмотря на многочисленные угрозы, раздававшиеся в его адрес, художник остался верен избранному пути. Примером тому могут послужить его иллюстрации ко второму, посмертному изданию (1914 г.) известной сатирической поэмы Мирзы Алекпера Сабира «Хопхопнаме», где как в зеркале была отражена та эпоха. 24 цветные иллюстрации, вошедшие в это издание, произвели в обществе такой резонанс, что художника стали называть «Сабир азербайджанской живописи». В этих иллюстрациях, представляющих четкий графический комментарий к сабировским стихотворениям, выразился весь творческий потенциал большого художника. Так же и к третьему изданию «Хопхопнаме», осуществленному в 1922 году, А. Азимзаде сделал более 20 запоминающихся иллюстраций, которые считаются лучшими образцами азербайджанской книжной графики XX века. Эти рисунки, как сейчас принято говорить, явились своего рода «фирменным стилем» творчества Азима Азимзаде.

Среди первых азербайджанских карикатуристов были и выпускники Мюнхенской и Петербургской академий художеств О. Шмерлинг и И. Ротгер, которые внесли большой вклад в формирование и развитие этого жанра в Азербайджане. Творчество этих художников, немцев по национальности, ярко отражает историю азербайджанского народа, его дух, повседневный быт. Идейным вдохновителем работ художников был редактор журнала Джалил Мамедкулизаде, который направлял их творчество, предоставляя первые эскизы, нарисованные в карманном блокноте. Несмотря на то, что идеи сатирических рисунков и карикатур принадлежали Дж. Мамедкулизаде, О. Шмерлинг и И. Ротгер сумели вдохнуть в них вторую жизнь. Каждая тема, каждый эскиз, предложенный редактором, возвышались до уровня графического произведения [3]. Профессионализм художников дал возможность этим произведениям, выделяющимся совершенством рисунка, пройти испытание временем.

Таким образом, в системе ценностей художественной культуры на этапе становления графического дизайна центральное место занимало искусство. Именно поэтому графический дизайн, в лице его основоположников ориентирован на высокое художественное мастерство и воспитание хорошего вкуса.

ЛИТЕРАТУРА

1. Алескерова Ирада. Этапы развития азербайджанской карикатуры. Журн. «Культура», №2(50), 2011.
2. Богачева. Н.М. Реклама, ее возникновение и некоторые сведения из истории развития. Министерство торговли СССР. М., 1969. – 22с., ил.
3. Гаджизаде Б.К. Этапы развития азербайджанской карикатуры. Retrieved from <http://cartoonia.ru/ru/library/articles/etapy-razvitiya-azerbaidzhanskoi-karikatury-bk-gadzvizade/>
4. Гасанов Р.М., Абдуллаева Н.Д., Бакирова Т.Ш. Толковый словарь терминов дизайна. Изд-во «Адилъоглу», Баку, 2005. – 251с.
5. Джафарзаде А. Журнал "Молла Насреддин" против международной реакции. //Ингилаб вэ меденийят. - 1951.- № 8.
6. Основные термины дизайна. Краткий словарь-справочник. Под ред. Л.А.Кузьмичева. М., ВНИИТЭ, 1989. – 88с.
7. Retrieved from http://www.azerbaijan.az/_Culture/_FineArts/fineArts_02_r.html
8. Nacizadə В. Azərbaycanın karikaturaçı rəssamları. Bakı, «Maarif», 2001, 120 s.

HEALTH SYSTEMS MANAGEMENT AND FINANCIAL SUSTAINABILITY IN GEORGIA

Manana Maridashvili, PhD in Business administration, Professor, Georgian National University, Tbilisi, Georgia, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2798-9643>

Davit Meparishvili, PhD in Business administration, Invited Professor, Ilia State University, Tbilisi, Georgia, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7454-2521>

Ekaterine Sanikidze, Doctoral student of Business administration, Georgian Technical University, Tbilisi, Georgia, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0466-1845>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7644

ARTICLE INFO

Received 22 June 2021

Accepted 13 August 2021

Published 30 September 2021

KEYWORDS

health care system, primary health care, universal health care, financial sustainability, reforms, world health organization.

ABSTRACT

The article discusses and evaluates Health systems management and financial sustainability in Georgian Health Institutions, also provides the analyses of the state of health care in the conditions of Georgia. Improving and further developing the primary health care system is crucial to controlling the financial sustainability and growth costs of the health care system, including increasing funding and access to funding, and strengthening the role of the planned outpatient sector - family physician. As well as effective management of patients with chronic diseases. Activating the role of the physician, thus enabling the early detection of various diseases, as well as the effective management of patients with chronic diseases. At the same time, we consider a significant increase in funding for medicines, which will reduce the aggravation of a number of diseases at the level of inpatient treatment, thus saving considerable financial resources in the universal program, which is spent in the inpatient sector, and also improves public health.

Citation: Manana Maridashvili, Davit Meparishvili, Ekaterine Sanikidze. (2021) Health Systems Management and Financial Sustainability in Georgia. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: [10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7644](https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7644)

Copyright: © 2021 Manana Maridashvili, Davit Meparishvili, Ekaterine Sanikidze. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Introduction. Health care as an important sector of the state, which includes a system of political, economic, social, legal, scientific, medical, sanitary and hygienic, anti-epidemic and cultural measures, organizes, provides and aims to protect the physical and mental health of each person, healthy Maintain and strengthen life with medical care, disease prevention, treatment, and life extension.

Healthcare systems are organizations designed to meet the health needs of the target population. According to the World Health Organization (WHO), a functioning health care system requires an effective funding mechanism, a well-educated and adequately paid workforce, and reliable information on which to base rational decisions and policies, well-equipped medical facilities with quality medicines and technologies [1].

At the same time, healthcare is an integral part of international development. An effective health care system can make a significant contribution to the development of a country's economy and industrialization. Ensuring a healthy life and promoting well-being for all and at all ages, creating an effective health care system, its perfection and development in Georgia are still associated with certain problems [2].

Health care reforms. Since the beginning of health care reforms, especially since 1995, significant changes have taken place and significant progress has been made in Georgia in improving the health of the population, taking into account key risk factors and reducing health risks. During this

period, uniform rules for receiving and distributing income, common rules and methods of remuneration for workers were developed and introduced in medical institutions, significant changes took place in the governing structure, a new legal health system was established, a health insurance system was established, and health policy makers were separated. Organizational and financial management of medical institutions, decentralization of healthcare system management, autonomy of healthcare institutions, etc.

Since 2006, the government has carried out market-oriented reforms. Priority was given to state funding by providing access to medical care for vulnerable (targeted) segments of the population. Direct funding of medical institutions through state programs has replaced the model of financing with insurance and medical vouchers.

The development of the hospital sector began in 2007 and almost completely upgraded the medical infrastructure, privatizing most of the medical service providers, using the public-private partnership model and in the form of direct privatization. It is noteworthy that the private investment in medical infrastructure during this period amounted to more than \$ 500 million. Healthcare funding has been increased from GEL 80 million to GEL 380 million. The share of illegal payments has been significantly reduced from 67% to 6% and the level of corruption in the healthcare sector in general. Out-of-pocket payments were reduced from 90% to 75%.

It is noteworthy that since 2013, the state course on health care has changed dramatically: the provision of health services to target groups has been replaced by universal coverage of services and a foundation for universal access to health care has been created for every citizen. With existing state insurance and had no private insurance. Unlike the universal health care program, other state insurance programs were implemented by private insurance companies, the beneficiaries of which were only the socially vulnerable, retirees, children under 5, students, children with disabilities and severely disabled persons. In 2014, all other state health insurance programs were abolished and their beneficiary citizens also joined the universal health care program. Consequently, private insurance companies no longer participated in state projects from this period [3].

It is true that according to statistics, the number of clinics increased from 2011 to 2019, however, the surplus medical infrastructure was often created without taking into account the medical needs of the population and it should be noted that the rapid increase in the number of clinics from the beginning was the result of a health program [4].

The share of private, profit-oriented hospitals in Georgia in the total number of hospitals is 86% and is quite high compared to many developing and developed countries, the remaining 14% (mainly specialized medical institutions such as psychiatric, drug, etc.) are state-owned. Owned. We consider it important to promote the development of other forms of ownership, in particular non-profit (non-profit) and public-private partnership medical organizations, which play an important role in developed countries and thus increase competition between forms of ownership of medical organizations. Bringing the system closer to the existing experience of the countries of the world [5].

The number of hospital beds exceeds the needs of the population. In 2019, only 49% of the beds were loaded, which is significantly lower than the EU (77%) and CIS (83%) averages. All this indicates the inefficient use of invested capital and other resources. Small and possibly low-efficiency facilities were mainly introduced to the market, which did not have a significant impact on the market share of the leading facilities, although it did reduce the effective utilization rate of the installed capacity.

Funding for health programs. It should be noted that funding for health programs is growing every year and in 2019 will exceed one billion GEL. Its largest share, more than 70%, is universal health program spending. It is true that after the launch of the universal healthcare program in Georgia, the share of out-of-pocket payments in total healthcare expenditures decreased, but in 2019, about 56% of healthcare expenditures were still paid out of pocket, which is still high compared to EU (16%) and regional (38%). It should be noted that according to the Health Policy Development Policy Document, the Government of Georgia will reduce the share of out-of-pocket payments to 30% by 2030 and achieve a share of more than 5% of public spending on GDP, according to the DRG (Diagnosis-Related Groups). Similar diseases (e.g., diseases of the cardiovascular system) united in one nosological group) plan to increase the share of inpatient cases reimbursed by 100% and the share of primary health care and prevention expenditures by 40% in total costs [6].

It is noteworthy that despite the significant increase in health expenditures in recent years, according to available data, among European and regional countries, Georgia is still one of the last

places in the share of public health expenditures in both total health expenditures (2017 - 38%) and GDP (2017 - 2.9%) and in the state budget (2017 - 10%) [7].

Despite a number of health care reforms in terms of financial stability and risk assessment, it is important to note that the sector has excess production capacity and is not being used effectively. According to the statistics of 2019, the bed load rate in Georgia is 49%, which is significantly lower than the average rates of the European Union (77%) and the CIS (83%). One of the reasons for the low efficiencies is the fragmentation of the sector. 60% of facilities account for only 10.9% of hospitalizations, while the average size of hospitals is 3 times lower than the OECD rate in terms of bedding. Clearly, all this has a negative impact on the financial performance of the sector. It is important to improve the cost-effectiveness of health services and to introduce the DRG (diagnostic grouping) model of financing hospitals and emergency care services, to introduce new standards of hospital infrastructure and human resources, which will significantly reduce the efficiency of the sector.

Despite significant improvements in accessibility, the demand for primary health care in Georgia is still low, with an outpatient number of 3.6 per capita in 2019, well behind the EU (7.0).

At the same time, there is an abundance of doctors and a shortage of nurses in Georgia. There are only 0.6 nurses per doctor in Georgia and 2 to 5 nurses in European countries. As a result, Georgian doctors are 3-5 times less productive than their counterparts in European countries, which means that they serve fewer patients [8].

The state seeks to manage health care expenditures through uniform tariffs (Resolutions 520 and others), which must be methodologically sound, quality-oriented and periodically adjusted, otherwise their disregard would jeopardize the sector's financial stability, quality of service and patients' financial security.

An important challenge is the spread of COVID-19 in Georgia and its effective management; It should be noted that medical consumables are a major component of sector expenditures and account for approximately 25% of revenues. Clearly, in such conditions, the need for additional equipment (gloves, goggles and other protective equipment) to protect against a pandemic increases the cost of medical care. Medical supplies are mostly imported and the depreciation of the gel further increases their cost. At the same time, increased utility tariffs - from 2021 electricity tariffs for companies by 65-75%, and water tariffs will increase by about 48% compared to 2018-20.

Under such conditions, the deterioration of the financial condition of the sector and, consequently, the investment attractiveness is expected to endanger the liquidity and sound financial condition of the sector in the conditions of the above growing costs, if the tariff is not adjusted periodically.

As it is known, the best health condition is very important for raising the welfare of the population and the socio-economic development of the country. The main goals of the World Health Organization (WHO) member states, including Georgia, are to improve the health of the population, protect them from financial risks and redistribute their burden, use existing resources efficiently and respond to health needs in a timely manner.

Conclusions. Improving and further developing the primary health care system is crucial to controlling the financial sustainability and growth costs of the health care system, including increasing funding and access to funding, and strengthening the role of the planned outpatient sector - family physician, As well as effective management of patients with chronic diseases. At the same time, we consider it important to increase funding for medicines, which in turn will reduce the aggravation of a number of diseases at the level of inpatient treatment, thus saving a considerable amount of money spent in the universal program and improving the health of the population.

The effective functioning of the Georgian healthcare sector envisages the improvement of such important issues as: improvement of the legal framework, improvement of the quality of medical services, improvement of the existing mechanisms for ensuring quality and safety in terms of infrastructure and human resources (improvement of state permits, licenses and certification system). , Accreditation and increase of remuneration, rational use of state investments, introduction and dissemination of innovative and high-tech products / services, projects, accurate determination of the volume of medical services that will be fully funded by the state and balanced with real opportunities, better transparency of state programs and Ensuring effective communication with the public using all means of modern mass media [7, 8] and the optimal solution of other topical directions, have a positive impact BS to achieve the improvement of the health system of the country, the health of the population and to raise the standard of living.

REFERENCES

1. Baltussen, R., Jansen, M. P., Mikkelsen, E., Tromp, N., Hontelez, J., Bijlmakers, L., & Van der Wilt, G. J. (2016). Priority setting for universal health coverage: We need evidence-informed deliberative processes, not just more evidence on cost-effectiveness. *International Journal of Health Policy and Management*, 5(11), 615–618.
2. Barasa, E. W., Molyneux, S., English, M., & Cleary, S. (2015). Setting healthcare priorities at the macro and meso levels: A framework for evaluation. *International Journal of Health Policy and Management*, 4(11), 719–732.
3. Chee, G., Pielemeier, N., Lion, A., & Connor, C. (2013). Why differentiating between health system support and health system strengthening is needed. *The International Journal of Health Planning and Management*, 28(1), 85–94.
4. Daniels, N., & Sabin, J. (1997). Limits to health care: Fair procedures, democratic deliberation, and the legitimacy problem for insurers. *Philosophy & Public Affairs*, 26(4), 303–350.
5. Glassman, A., Chalkidou, K., Giedion, U., Teerawattananon, Y., Tunis, S., Bump, J. B., & Pichon-Riviere, A. (2012). Priority-Setting Institutions in Health. *Global Heart*, 7(1), 13–34.
6. Jamison, D. T., Alwan, A., Mock, C. N., Nugent, R., Watkins, D. (2018). Universal health coverage and intersectoral action for health: Key messages from Disease Control Priorities, 3rd edition. *Lancet* (London, England), 391(10125), 1108–1120
7. Kapiriri, L., Lee, N.-M., Wallace, L. J., & Kwesiga, B. (2019). Beyond cost-effectiveness, morbidity and mortality: A comprehensive evaluation of priority setting for HIV programming in Uganda. *BMC Public Health*, 19(1), 359.
8. Li, R., Hernandez-Villafuerte, K., Towse, A., Vlad, I., & Chalkidou, K. (2016). Mapping priority setting in health in 17 countries across Asia, Latin America, and sub-Saharan Africa. *Health Systems & Reform*, 2(1), 71–83.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЇЇ СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Пономаренко С. І., аспірант, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Умань, Україна, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9214-3460>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7668

ARTICLE INFO

Received 06 July 2021

Accepted 27 August 2021

Published 30 September 2021

KEYWORDS

formation, ecological culture, modern tendencies, stage, coevolution, preservation of nature, human community.

ABSTRACT

The article investigates that the process of formation of ecological culture has passed from primitive society through primitive form, slave, feudal (adaptive-regressive form), to modern society with progressive-adaptive form of ecological culture. In the process of evolution, these changes led to coevolution associated with the development of man and society, and with the evolutionary development of nature itself. It is proved that in the conditions of global deterioration of ecological situation the new vision of the person consists that it is seen not as the owner, and is an organic part of the nature. The idea of priority cooperation with nature is being developed, and the search for ways to achieve these goals begins. The human community is approaching the initial stage of forming a holistic environmental culture. It is revealed that as a new historical type, a new stage of culture of society has the following structure: industrial culture (culture of industrial type), post-industrial or information culture (culture of information society) and ecological culture as a new type (period) of culture; environmental culture, which implies a new stage in the development of culture in general, associated with a change in the goals of production, its reorientation to the preservation of nature and humanity itself.

Citation: Stanislav Ponomarenko. (2021) Ecological Specificity of Professional Activity of Future Civil Protection Professionals. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7668

Copyright: © 2021 Stanislav Ponomarenko. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. В умовах переходу сучасного суспільства на шлях стійкого розвитку основними завданнями екологічної освіти визначено підвищення рівня екологічної культури населення, формування високого освітнього рівня та професійних навичок в галузі екології, а необхідність екологічної освіти повинна сприймається сучасним суспільством як фактор його колективної безпеки. Ці положення знайшли відображення в Законах України «Про охорону навколишнього природного середовища (1991 зі змінами 1993-2020), Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення (1994 зі змінами 1997-2019), Про стратегічну екологічну оцінку (2018), Про внесення зміни до статті 17 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» щодо запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) (2020) та ін.

На реалізацію державної політики в галузі екологічної освіти звертають увагу зарубіжні і вітчизняні дослідники (О. Байрамова [1], Г. Глухова [4], Н. Пустовіт [15], Ю. Скиба [16], М. Boholm [21], S. Hanson [23], G. Hofstede [22]). Науковці вважають, що на політику в галузі екологічної освіти здійснюють істотний вплив екологічні та соціально-екологічні проблеми; фінансові та ресурсні обмеження; реальний рівень відставання розвитку інноваційних природоохоронних ресурсозберігаючих технологій, включаючи технології по знищенню і утилізації відходів; соціальні реакції населення; міжнародні зобов'язання тощо.

Актуальність цього питання посилюється, і це пояснює зусилля вчених, що витрачаються на формування іншої шкали ціннісних орієнтирів нової екологічної парадигми. Ця діяльність, що

вимагає інтенсивного систематичного, а не одномоментного включення, в першу чергу, в систему духовно моральних цінностей лежать в основі екологічної культури [10, с.121].

Історичні аспекти становлення екологічної культури частково розглядалися у роботах науковців Л. Беркунова [2], О. Дорошко [5], Н. Єфіменко [6], В. Крисаченко [7], Н. Кужанова [8], В. Лашманова [9], О. Таран [18] та ін.

Результати дослідження. Історія формування поняття «екологічна культура» розглянута в роботі Т. Николаєвої [14, с.39], у якій детально показана залежність екологічної культури від виду діяльності людини в певний період розвитку суспільства, соціально-економічної формації, типу господарства і зроблено висновок про те, що форма екологічної культури визначена історичним етапом, залежна від географічного чинника і за своїм складом та змістом завжди складніша за попередню (табл. 1).

Таблиця 1. Основні форми екологічної культури в історії суспільства

Період часу	Історичні етапи	Назва людини	Тип господарства	Соціально-економічна формація	Цивілізація
Від 3,5 до 0,7 млн. років тому	Палеоліт	Австрало-пітекарханотроп	Примітивна форма (найпростіша)	Первісне суспільство	—
екологічна культура	палеолітична	Арханотроп	—	Примітивна форма (найпростіша)	—
Від 0,7 до 10 тис. років тому	Палеоліт	Палеоантроп	освоюючий	Первісне суспільство	—
екологічна культура	палеолітична	Палеоантроп	—	Адаптивно-регресивна	—
Від 10 тис. років тому до теперішнього	Неоліт	Неоантроп	виробляючий	Рабовласницьке суспільство, феодальне, сучасне	Стародавні цивілізації і середньовічні, сучасна
екологічна культура	неолітична	Неоантроп	—	Прогресивно-адаптивне	—

Джерело: Т. Николаєва [14].

Узагальнюючи вищевикладене можна стверджувати, що поява homo sapiens супроводжувалася розвитком культури як адаптаційного механізму багатосторонньої взаємодії її з природою, частиною якої вона безпосередньо є. В процесі еволюції ця взаємодія змінювалася приводячи сам процес до коеволуції, пов'язаний з розвитком людини і суспільства, і з еволюційним розвитком самої природи. Проблема цієї взаємодії загострилася сьогодні до межі, в зв'язку з тим, що за темпами свого розвитку штучне середовище починає обганяти природну еволюцію речей. Якщо практична сторона проблеми взаємодії природи і людини розвивається протягом всієї історії їх існування, то наукова, теоретична проблема ідеальної рефлексії практичної взаємодії з'явилася лише з виникненням духовно розвиненого людства. Екологічні взаємодії в рефлексивній формі пронизують різні види суспільної свідомості. Починаючи з міфології і релігії, переходячи до природознавства, і в гуманістичні теорії. З початку ХХ століття вони стають предметом наукових особливих пошуків.

В умовах глобального погіршення екологічної ситуації ціннісні установки сучасного соціуму як і особистості починають поступово трансформуватися в новий якісно суперечливий стан, поєднуючи в собі цілеспрямовані установки, що розглядаються як конфлікт внутрішніх і зовнішніх цінностей. Нове бачення людини складається з того, що вона бачиться не як її володар, а є органічною частиною природи. Отримують розвиток ідеї пріоритетності співробітництва з природою, і починається пошук шляхів реалізації цих цілей. Людська спільнота підходить до початкового етапу формування цілісної екологічної культури [10, с.47].

Як новий історичний тип, новий етап культури суспільства в її висхідному ряду, наприклад, індустріальна культура (як синонім культура промислового типу), постіндустріальна або інформаційна культура (як культура інформаційного суспільства) і екологічна культура, як новий тип (період) культури; інвайронментальної культури, що має на увазі новий етап у розвитку культури взагалі, пов'язаний зі зміною цілей виробництва, його переорієнтацією на збереження природи і самого людського роду.

До цього трактування екологічної культури дотичною є концепція високої якості життя, що припускає досягнення високих стандартів освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, поведінкової культури, якості міського та сільського середовища, навколишньої природи (повітря, води, ґрунту, флори і фауни). Формування та підтримка нового екологічно орієнтованого стилю життя і є справжнім показником високої екологічної культури населення [18, с.30].

В останні роки минулого століття склалося розуміння екологічної культури – розуміння того, що на етапі цивілізаційних зрушень, бурхливих загальнопланетарних змін саме екологічна культура повинна стати тим ядром людської особистості, яке зможе врятувати планету, людство в цілому, вивести її на новий виток розвитку. Поняття «екологічна культура» починає розглядатися з культурологічних позицій, привносяться якості, що дозволяють зробити її феноменом загальної культури, в ній перетинаються два процеси – освіта людини і її становлення як соціокультурного індивіда [12, с.188].

В даний час в філософській та педагогічній літературі вчені констатують еволюційну трансформацію екологічної культури в культуру сталого розвитку (за М. Мамедовим); часто використовується синонім цього терміна – екологічна культура в інтересах сталого розвитку або екологічна культура в контексті сталого розвитку (А. Захлебний). Культура сталого розвитку, з погляду В. Захарова, це нова якість екологічної культури [19, с.18].

Йдеться про соціальне партнерство з вирішення проблем навколишнього середовища, соціального виміру та наслідків глобалізації, соціокультурної зрілості як критеріїв поступального освоєння людством навколишнього світу та ін.

Фактично, мова йде про формування нового культурного вектора – культури екологічного проектування. Як ніколи затребуваний культурний досвід гармонійної взаємодії людини, суспільства і природи, який забезпечує екологічно доцільне, неруйнівне природокористування в межах ресурсної ємності ділянок біосфери [19, с.13].

Необхідний рівень екологічної культури передбачає перехід від ідей антропоцентризму до системи біосфероцентризму, при якому врахування природних факторів превалює над соціально-економічними. Таким чином, в центрі уваги виявляється проблема збереження природного середовища. Формування екологічної культури здійснюється цілеспрямованою системою екологічної освіти, покликаною стати провідним компонентом структури загальної системи освіти [13, с.87].

На сьогодні екокультура зазнала трансформації. Аналіз концепцій і різних поглядів багатьох дослідників на проблеми взаємин людини і природи (О. Байрамова [1], Н. Винокурова [3], Ю. Скиба [16], К. Стецюк [17] та ін.) дозволяє стверджувати, що формуванням екологічної культури людства стурбована значна частина суспільства, оскільки продовжує домінувати антропоцентрична свідомість, що характеризується протиставленням людини над природою і споживацьким ставленням до неї.

В даний час антропоцентризм розглядається як негативна форма екологічної культури. Однак процес перетворення даного типу культури в культуру екоцентричного типу уявляється досить умовно, оскільки він пов'язаний з висуванням природи на перший план, невтручанням людини в природні процеси і підпорядкуванням всієї її діяльності природним законам розвитку. Але людство не може не втручатися в світ природи, і провідною ланкою в системі «людина - природа» завжди залишатиметься людина. Тому розглядати екоцентричну екологічну культуру «в чистому вигляді» як культуру, здатну вивести людство з екологічної ситуації не є доцільним [11, с.32].

Тому, екоцентричну культуру можна розглядати лише в якості основи екологічної культури майбутнього фахівця, яку необхідно посилити певними характеристиками, актуальними для сучасної людини, «розумної» і «стійкої» взаємодії зі світом природи. До таких характеристик відносяться: усвідомлення необхідності коеволюції людини і природи, осмислення комплексності характеру (економічного, соціального та екологічного) і причин світових, національних і

регіональних проблем, орієнтованість на створення продукції, яка поліпшує стан природного середовища, високий рівень критичності свідомості, її проєктивності; прогностичність, установка на рішення нестандартних завдань (людина усвідомлює себе частиною безсмертного людства); бачення глобальної перспективи розвитку людства; формулювання цілей діяльності при складанні і зважуванні її мотивів, врахування ходу виконання дій і внесення в них необхідних коректив, спрямованість на здоровий спосіб життя. Сучасна людина не може не піклуватися про підтримку свого здоров'я, а це означає, що вона змушена прагнути до того, щоб і середовище її проживання було здоровим.

Порівняння характеристик екологічної культури майбутніх фахівців за антропоцентричним і екоцентричним типами представлені в таблиці 2.

Таблиця 2. Особливості антропоцентричного і екоцентричного типів екологічної культури

Ознака	Антропоцентричний тип	Екоцентричний тип
Вища цінність	Людина: самоцінна, все інше в природі цінне остільки, оскільки може бути корисним людині. Природа оголошується власністю людини як саме собою зрозуміле.	Гармонія у відносинах людини і природи: природне визнається спочатку самоцінним, яке має право на існування; людина не господар природи, а її частина.
Картина світу	Картина світу ієрархічна: на вершині – людина, дещо нижче – матеріальні цінності створені людиною і для людини. Ще нижче знаходяться об'єкти природи, місце яких в ієрархії визначається корисністю для людства. Світ людей протиставлено світу природи.	Картина світу не ієрархічна: людина не володіє привілеями. Її розумність накладає на неї зобов'язання по збереженню природи. Світ людей не протиставлено світу природи; оскільки це частини однієї системи.
Мета взаємодії з природою	Мета взаємодії – задоволення потреб, отримання певного «корисного продукту». Сутність взаємодії виражається словом «використання».	Метою взаємодії є задоволення «потреб» як людини, так і природи. Вплив на природу змінюється взаємодією.
Імператив	Імператив «прагматичний»: правильно і дозволено те, що корисно людині.	Імператив «екологічний»: правильно і дозволено те, що не порушує існуючу в природі екологічну рівновагу.
Сприйняття природи	Природа сприймається як об'єкт людських маніпуляцій, як знеособлене довкілля.	Природа сприймається як повноправний суб'єкт взаємодії з людиною.
Широта поширення етичних норм і правил	Етичні норми і правила діють тільки в світі людей і не поширюються на взаємодію зі світом природи.	Етичні норми і правила поширюються як на взаємодію між людьми, так і на взаємодію між людьми і світом природи.
Розвиток природи	Мислиться як процес, підлеглий процесу розвитку і прогресування людини.	Мислиться як процес коеволюції, взаємовигідної єдності.
Природоохоронна діяльність	Продиктована далеким прагматизмом: необхідністю зберегти природне середовище, щоб ним могли користуватися майбутні покоління.	Продиктована необхідністю зберегти природу заради неї самої.
Підсумок діяльності людини	Діяльність людини призводить до порушення функціонування локальних ділянок біосфери, до руйнування і загибелі самої біосфери, а також, швидше за все, і до загибелі людства.	Діяльність людини веде до підвищення стабільності біосфери, до стабільності екологічної ніші людства в ній, до коеволюції природи і людства

Антропоцентрична спрямованість екологічної культури – це така система ставлення до об'єктивної дійсності, яка: 1) заснована на ноосферизмі, спирається на постнекласичну парадигму розвитку науки і суспільства; 2) у своїй життєдіяльності використовує синергетичний підхід; 3) передбачає сформовану високу мотиваційну активність на подолання антропогенних криз через розвиток, коли встановлюється новий, більш високий рівень динамічної рівноваги з навколишнім середовищем; 4) розглядає культуру як фактор, який компенсує постійно зростаючі інструментальні технологічні можливості людини, що підтримують внутрішній контроль за проявом агресії соціуму і кожної людини [8, с.71].

Екоцентрична спрямованість екологічної культури, яка ґрунтується на «новій інвайронментальній парадигмі» і є певною системою поглядів на світ має такі характеристики: орієнтація на екологічну доцільність, відсутність протиставлення людини природі, природні об'єкти сприймаються як повноправні суб'єкти партнерської взаємодії з людиною, наявність балансу непрагматичної і прагматичної взаємодії з природою.

Людина, що опанувала екологічну культуру, усвідомлює закони розвитку природи і взаємодії суспільства з природою; розуміє, що народження людства – це наслідок розвитку природи. Отже, існувати людство може тільки в єдності з природою, і його головне завдання – берегти природу від руйнування. У вирішенні даної проблеми виділяється ряд першорядних завдань і цілей: сформувати знання про взаємозв'язок і взаємозалежність людини і природи; передбачити і запобігти діям, що завдають шкоди природі; розвинути почуття відповідальності за навколишнє середовище; прищепити навички швидкого реагування і прийняття практичного рішення при виникненні екологічної проблеми; підпорядковувати свої потреби і діяльність вимогам раціонального природокористування; пропагувати екологічні знання [12, с.185].

Створення системи ефективного цілеспрямованого формування екологічної культури всіх категорій жителів з використанням для цього всіх можливих інструментів і інститутів, вимагає вирішення, перш за все, таких завдань: формування у населення системи уявлень про цінності природних ресурсів, про основні положення стратегії сталого розвитку, про проблеми підтримки здорового середовища тощо; формування гуманного ставлення до природи, що забезпечує психологічне включення тварин і рослин в сферу дії етичних норм; освоєння населенням екологічно безпечних способів природокористування; навчання людей усвідомлено використовувати унікальний потенціал, який укладено в духовному спілкуванні зі світом природи, для власного особистісного розвитку; формування у людей потреби в активній особистій підтримці ідей сталого розвитку та підтримки здорового середовища.

Висновки. Отже, процес становлення екологічної культури пройшов шлях від первісного суспільства через примітивну форму, рабовласницьке, феодальне (адаптивно-регресивна форма), до сучасного суспільства з прогресивно-адаптивною формою екологічної культури. В процесі еволюції ці зміни привели до коеволюції, пов'язаної з розвитком людини і суспільства, і з еволюційним розвитком самої природи.

В умовах глобального погіршення екологічної ситуації нове бачення людини складається з того, що вона бачиться не як її володар, а є органічною частиною природи. Отримують розвиток ідеї пріоритетності співробітництва з природою, і починається пошук шляхів реалізації цих цілей. Людська спільнота підходить до початкового етапу формування цілісної екологічної культури.

Як новий історичний тип, новий етап культури суспільства має таку структуру: індустріальна культура (культура промислового типу), постіндустріальна або інформаційна культура (культура інформаційного суспільства) і екологічна культура, як новий тип (період) культури; інвайронментальної культури, що має на увазі новий етап у розвитку культури взагалі, пов'язаний зі зміною цілей виробництва, його переорієнтацією на збереження природи і самого людства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байрамова О. В Екологічна освіта моряків як умова забезпечення сталого розвитку людства. *Actual problems of natural sciences: modern scientific discussions: collective monograph*. Riga: Izdevniecība «Baltija Publishing», 2020. P. 1–18.
2. Беркунова Л. А. Экологическая культура в аспекте становления ценностей современного общества специальность: дис. ... канд. культурологии: 24.00.01. Самара, 2004. 163 с.

3. Винокурова Н. Ф., Демидова Н. Н. Формирование культуры устойчивого развития: методология и образовательная практика в регионе. *Экологическое образование для устойчивого развития: теория и педагогическая реальность*: материалы XIV междунар. науч.-практ. конф. (Нижегород, 4 дек. 2017 г.). Нижегород: НГПУ им. К. Минина, 2017. Ч. I. С. 13–15.
4. Глухова Г. Г. Аксиологічні засади формування екологічної культури студентів вищих технічних навчальних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Київ, 2008. 23 с.
5. Дорошко О. М., Нечай О. А., Потько Е. С. и др. Формирование экологической культуры как цель образования для устойчивого развития: монография / под ред. О. М. Дорошко. Гродно: ГрГУ им. Я. Купалы, 2010. 303 с.
6. Єфіменко Н. П. Особливості формування екологічної культури студентів вищих технічних закладів освіти: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2000. 256 с.
7. Крисаченко В. Екологічна культура. Київ: Наука, 2006. 230 с.
8. Кужанова Н. И. Формирование экологической культуры будущих специалистов в образовательной среде технического вуза: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. Великий Новгород, 2004. 362 с.
9. Лашманова В. Ф. Воспитание экологической культуры у студентов классического университета: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Чебоксары, 2006. 282 с.
10. Марар О. И. Экологическая культура в современном российском обществе: дис. ... д-ра социол. наук: 22.00.06. Москва, 2012. 320 с.
11. Масленникова Н. Н. Профессионально-ориентированная экологическая подготовка студентов технического вуза: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Елабуга, 2010. 299 с.
12. Муравьёва Е. В. Экологическое образование студентов технического вуза как базовая составляющая стратегии преодоления экологического кризиса: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Казань, 2008. 343 с.
13. Назаренко А. В. Система повышения качества компетентностно-ориентированного экологического профессионально-педагогического образования: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. Москва, 2014. 447 с.
14. Николаева Т. А. Проектирование и реализация системы подготовки будущих инженеров к обеспечению безопасности жизнедеятельности: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. Брянск, 2004. 695 с.
15. Пустовіт Н. А. Екологічна компетентність як мета освіти в інтересах збалансованого розвитку. *Збалансований (сталій) розвиток України – пріоритет національної політики*: матеріали всеукр. наук. екол. конф. (Київ, 26 жовт. 2010 р.). Київ, 2010. С. 401–405.
16. Скиба Ю. А., Лазебна О. М., Скиба М. М. Зміст і структура екологічної освіти в контексті сталого розвитку. *Збалансований (сталій) розвиток України – пріоритет національної політики*: матеріали всеукр. наук. екол. конф. (Київ, 26 жовт. 2010 р.). Київ, 2010. С. 450–453.
17. Стецюк К. Екологічна культура як джерело ціннісних орієнтацій освіти для збалансованого розвитку. *Вища школа*. 2011. № 7–8. С. 96–103
18. Таран О. А. Формирование экологической культуры студентов технических профилей в образовательном процессе вуза: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Ставрополь, 2006. 174 с.
19. Формирование экологической культуры и развитие молодежного движения / под ред. В. М. Захарова. Москва: Акрополь, Центр экологической политики и культуры, Центр экологической политики России, 2008. 340 с.
20. Хрипунова А. Л. Компоненти та критерії сформованості екологічної компетентності майбутніх інженерів – фахівців цивільного захисту. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2009. Вип. 22–23. С. 420–425.
21. Boholm M. «The Semantic Distinction Between «Risk» and «Daanger»: A Linguistic Analysis». *Risk Analysis*. 2012. Vol. 32, No. 2. P. 281–239.
22. Hanson S. Risk: objective or subjective, facts or values. *Journal of Risk Research*. 2010. Vol. 13, No. 2. P. 231–238.
23. Hofstede G. Cultures and organizations: software of the mind: international cooperation and its importance for survival. New York, USA: McGraw-Hill, 1991. 279 p.

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ляховська Ю. О., аспірант, Україна, Умань, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4723-0260>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7669

ARTICLE INFO

Received 10 July 2021

Accepted 27 August 2021

Published 30 September 2021

KEYWORDS

civil society, formation, civic culture, foreign language, future teachers, globalization, citizenship.

ABSTRACT

The article attempts to reveal the role of civil society in the formation of civic culture of the future specialist, in particular a foreign language teacher. Legislative documents in the field of education are characterized, the views of scientists on civil society are revealed, the problems of globalization of society development are covered. It is established that the construction of civil society is impossible without the participation of applicants for higher education, who must become real citizens of their country - amateur, independent people who are realized in a civil position. It is revealed that the main principle of the mechanism of formation of civic culture of the future foreign language teacher is the principle of activity. It is proved that the problem of forming the civic culture of student youth is relevant, socially significant and is a reflection of changes in the paradigm of education aimed at the development of the individual as a citizen; the formation of civic culture of youth is the foundation of the development of civil society and a democratic state.

Citation: Yuliia Liakhovska. (2021) The Role of Civil Society in the Formation of Civil Culture of the Future Foreign Language Teacher. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7669

Copyright: © 2021 Yuliia Liakhovska. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. Глобалізація суспільного розвитку – одна з основних тенденцій сучасної епохи, основними рисами якої є зближення націй, народів, держав шляхом створення світової спільноти з єдиним економічним, політичним, освітнім і культурним простором; залежність прогресу кожної країни від здатності спілкуватися зі світом, від конкурентоспроможності молодого покоління, його вміння відповідати вимогам глобальної ринкової економіки.

Проблеми глобалізації розвитку суспільства, зокрема громадянського суспільства розглядали І. Іванюк [1], А. Карнаух [2], Л. Огородник [4], J. Biddix [10], E. Weizsacker [11].

Побудова громадянського суспільства неможлива без участі молодих людей – студентів, які повинні стати справжніми громадянами своєї країни – самодіяльних, самостійних людей, які реалізуються в громадянській позиції [9, с.50].

Це актуалізує завдання формування громадянської культури, позитивної зміни ставлення до таких понять, як громадянська і правова поведінка, любов до Батьківщини, захист інтересів держави.

Дослідники першого напрямку (В. Базуріна, В. Безлюдна, А. Коваленко, О. Шестопалюк, J. Engler, Ch. Merriam), дотримуються думки, що сутністю громадянської культури студентів є підготовка майбутніх педагогів до її здійснення в професійній діяльності.

Як недолік цього підходу слід назвати вузькопрофесійну спрямованість трактування більшістю дослідників поняття громадянська культура майбутніх педагогів, яка не включає процес формування значущих громадянських особистісних якостей.

Представники другого напрямку, серед яких Н. Авшенюк, О. Вишневський, М. Рагозін Т. Шевчук, Н. Юркова, як сутність громадянської культури визначають формування громадянськості як інтегративної якості, проте їх трактування різняться між собою.

Загальним для дослідників цієї групи можна назвати бачення по суті громадянськості як ідеї єдності, спільності з державою, що виражається в діяльності, спрямованій на її вдосконалення.

Розуміння сутності громадянської культури майбутніх вчителів дослідниками третього напрямку (В. Барабаш, Н. Савотіна, О. Шапран, G. Almond, J. Barbalet, J. Huber, S. Lipset) зводиться до ідеї, що в основі громадянської культури лежить система цінностей, якостей суб'єкта, які знаходять відображення в соціально-активній діяльності.

Слід зауважити, що вчені віддають пріоритет формуванню соціальної активності та громадянської позиції особистості, на основі яких реалізується професійна діяльність.

Слід зауважити, що вчені віддають пріоритет формуванню соціальної активності та громадянської позиції особистості, на основі яких реалізується професійна діяльність.

Однак зазначені автори, визначаючи сутність громадянської культури, включають в неї окремі напрями (патріотичну, політичну, юридичну, моральну, правову культуру тощо), не розглядаючи громадянську культуру в цілісній системі єдності особистісного і професійного аспектів.

Результати дослідження. Такі питання, зокрема «освіта для демократичного громадянства» відображені у Хартії Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини (Рекомендація СМ/Rec (2010)).

З 2012 року освітня діяльність в рамках Глобальної ініціативи ООН «Освіта перш за все» (Global Education First Initiative) здійснюється у трьох напрямках, одним з яких визначено: виховання громадян світу (світової громадянськості, Foster global citizenship).

2015 року Генеральною Асамблеєю ООН прийнято резолюцію «Освіта в інтересах демократії», яка закликає всі органи системи ООН використовувати освіту для пропаганди миру, прав людини, демократії тощо.

У 2016 році за ініціативи ООН в Стамбулі відбувся Всесвітній гуманітарний саміт «Одне людство, спільна відповідальність», на якому визначено визнання індивідуальної та колективної відповідальності особистості.

У 2020 році Генеральний секретар ООН до Міжнародного Дня демократії закликав уряди прислухатися до людей, що вимагають змін, налагоджувати нові канали для діалогу і поважати свободу мирних зборів.

У державній політиці України в галузі освіти також відбулися важливі зміни щодо місця і ролі громадянської культури в загальному освітньому процесі. Законодавчі документи в галузі освіти на державному рівні проголошують громадянськість і патріотизм духовно-моральною і соціально-значущою цінністю, а громадянську культуру – одним з найважливіших принципів державної політики: Конституція України (1996 р. зі змінами 2004, 2011, 2013, 2014 років), Концепція громадянського виховання (2000), Концепція Національно-патріотичного виховання дітей і молоді (2015 зі змінами 2019), Біла книга національної освіти України (2009), Національна доктрина розвитку освіти на 2012-2021 роки (2012), Концепція розвитку громадянської освіти в Україні (2018), Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки (2021) та ін.

Свої погляди на громадянське суспільство викладено у дослідженні В. Рибалки у таких тезах:

- метою громадянського суспільства має стати людина як найвища цінність;
- громадянське суспільство має будуватись як «зверху», так і «знизу», а також у «вертикальному» та «горизонтальному» вимірах – зусиллями всіх організованих груп народу;
- мають бути визначені і побудовані доцільні форми об'єктивного, неупередженого і чесного громадянсько-суспільного інформування про реальний стан життя народу, суспільства і держави;
- важливою функцією громадянського суспільства має виступити самоконтроль й неперервний і безпосередній громадянський контроль дій усіх гілок влади та чиновників;
- мають бути відпрацьовані реальні види відповідальності влади і членів самого громадянського суспільства за невиконання, фальсифікацію чи гальмування виконання загальноприйнятих рішень громадян [6, с.207].

Подібні функції громадянського суспільства розкриває С. Плохов. До них автор відносить:

- об'єднання вільних громадян з метою організації й управління їх діяльністю за допомогою формальних і неформальних організацій, соціальних настроїв, думок та інших засобів;
- соціалізацію індивіда, що здійснюється в трьох сферах (діяльності, спілкуванні, самосвідомості), у процесі якої відбувається становлення громадянина, засвоєння ним цінностей, норм, установок, зразків поведінки, властивих даному суспільству;
- відстоювання і захист прав особистості, пошук шляхів і засобів упорядкування відносин громадянина і держави;
- здійснення оцінної, нормативно-регламентуючої, контролюючої, координуючої функцій, що регулюють суспільні відносини за допомогою гласності, свободи слова;
- збереження загальнолюдських цінностей, гармонізація загального і особливого в існуванні різних соціальних груп, національних культур;
- піднесення загальнолюдських інтересів, шляхів прогресу, розвитку цивілізації над прагматичними інтересами окремих груп, індивідів, держав [5, с.16].

Сенс загальних підходів до громадянського суспільства, на наш погляд, полягає в наступному:

1. Проблема громадянського суспільства – це морально-політична проблема. Сенс її полягає в зміні характеру взаємовідносин людини і держави при наявності загальнодемократичного принципу свободи.

2. Ключова проблема правової держави – формування і підтримка реальних зразків правової поведінки громадян. Зразки поведінки і діяльності в будь-якій культурі виступають основою функціональної трансляції соціального досвіду, формування традицій. У цьому інтереси держави і суспільства сходяться.

3. Розмежування громадянського суспільства і держави не означає їх протистояння, хоча і допускає протиріччя. Воно окреслює різні способи організації і людського співжиття, заснованого на узгодженні, гармонізації різноманітних інтересів індивідів.

У цьому сенсі акцент в категорії «громадянське суспільство» слід робити не на протистоянні державі, а на інтегрованості суспільства: територіальній інтеграції, національній інтеграції між елітою і масами, поведінковій інтеграції з погляду з'ясування цілей діяльності держави [7, с.75].

4. Правовою держава може стати тільки разом зі становленням громадянського суспільства. Правова держава – продукт, гарант громадянського суспільства. Права людини – системоутворююча складова і громадянського суспільства і правової держави.

5. Громадянське суспільство – саморегулююча і одночасно керована система. Воно саморегулюється так, що саме для себе формує керуючу систему – апарат державної влади. Саморегулююче суспільство задає параметри і межі державного втручання, зумовлює функції і завдання держави. У цьому полягає демократичний принцип взаємовідносин громадянського суспільства і держави.

6. Громадянське суспільство має бути в достатній мірі гомогенним, єдиним. Таке суспільство сповідує однакові ціннісні переконання.

Перехід до громадянського суспільства, у якому народ не просто зможе обговорювати політичні проблеми і впливати на їх рішення, а й брати участь в їх виконанні, вимагає наявності регулятивного загальнодемократичного принципу свободи. Він звучить приблизно так: дозволено все, крім того, що заборонено законом, а сам закон змінюється лише законним шляхом. Від влади, суспільства і громадянина вимагається одне – дотримання законів [7, с.78].

Побудова громадянського суспільства змінила цілі, зміст і методи підготовки кадрів з вищою освітою. Сучасному суспільству потрібні фахівці з активною громадянською позицією [3, с.17].

Необхідність у підготовці майбутніх учителів, зокрема іноземної мови, готових реалізувати у своїй професійній діяльності принципи громадянського суспільства закріплено в низці державних документів: Державному освітньому стандарті з іноземної мови, Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір (2004), Концепції мовної освіти (2011), Концепції «Нова українська школа» (2016), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018), Концептуальних засадах державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти (2019), Законах України «Про

засади державної мовної політики» (2012), «Про вищу освіту (2014), «Про освіту» (2017), «Про загальну середню освіту» (2019) тощо.

На рубежі століть в законодавстві відбулося оновлення багатьох правових форм освіти, намітилися тенденції створення сучасних вітчизняних концепцій підготовки підростаючого покоління до життя, формування у нього громадянської культури.

Проведений огляд сучасних законодавчих документів в галузі освіти, дозволяє сформулювати значимі для нашого дослідження положення:

– у державній освітній політиці відбулися серйозні зміни щодо місця і ролі громадянської культури в освітньому процесі, зроблено акценти на розвитку громадянського суспільства, його зміцненні та вдосконаленні, проголошуючи громадянськість і патріотизм в якості основних соціальних і духовних цінностей для сучасної науки і соціально-педагогічної практики. Як зазначається в Хартії Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини, важливо враховувати специфіку освіти, яка в своєму змісті нестиме формування та розвиток цінностей громадянської культури, тому необхідно також зробити акцент на методах, які забезпечуватимуть формування таких цінностей [8, с. 31];

– закони, концепції і програми спрямовані на створення в галузі освіти сприятливих умов для реалізації державних установок на формування громадянської культури молоді, сутністю якої є: формування почуття громадянськості і патріотизму, законслухняності і законотворчості, подолання правового нігілізму; формування політично і соціально активної особистості, толерантної, здатної на продуктивні відносини з особами іншої національності і віри, з розвиненою національною самосвідомістю, і здатної у своїй професійній діяльності проявити високий рівень громадянської культури;

– практичну реалізацію цільових установок на формування громадянської культури, позначених в законодавчих документах передбачається здійснити через виховання дбайливого ставлення до історичної та культурної спадщини народу країни, розвиток громадян правової демократичної держави, здатних до соціалізації в умовах громадянського суспільства, що володіють високою моральністю і виявляють національну і релігійну терпимість, через шанобливе ставлення до культури інших народів, формування культури миру;

– цілі громадянської культури, позначені в документах, співзвучні основним завданням, які були в Україні пріоритетними і розвивалися протягом декількох століть.

Вищесказане дозволило визначити, що професійна підготовка майбутнього вчителя іноземної мови передбачає розвиток здатності активізувати творчу діяльність, вибудовувати свою професійну діяльність в постійно мінливих умовах праці, самоорганізовуватися і оцінювати результати своїх професійних дій, формувати в цих умовах громадянську культуру.

Основним принципом механізму формування громадянської культури майбутнього вчителя іноземної мови визначено принцип діяльності. Складовими частинами цього механізму є:

– норми, правила, цінності, ідеали, які утворюють вихідний блок аферентації, джерела руху механізму (зосереджені в громадянських уявленнях соціальної групи й індивіда);

– власне громадянські дії і громадянська діяльність, в ході якої реалізуються певні нормативно-ціннісні одиниці, задовольняються потреби, досягаються цілі, а також йде закріплення або перетворення старих і набуття нових нормативно-ціннісних одиниць;

– перегляд, корекція вихідних одиниць, викликаних змінами, як в об'єкті, так і в суб'єкті діяльності. Участь в діяльності змінює особистісні характеристики, збагачує, дозволяє коригувати потреби, мотиви, цілі, напрями формування особистості.

У зв'язку з цим можна припустити, що досліджуваний механізм має кругову структуру, а при нормальній роботі всіх елементів і зв'язків між ними дія механізму може бути безперервною.

В цілому, представлені погляди сучасних вчених на громадянську культуру, безсумнівно, вплинули на становлення нашої позиції щодо сутності досліджуваної проблеми. Вважаємо, що необхідно взяти до уваги всі погляди, оскільки вони збагачують уявлення про сутність громадянської культури майбутніх учителів іноземної мови на сучасному етапі.

В ході дослідження ми прийшли до висновку, що громадянська культура майбутнього вчителя іноземної мови сьогодні є найважливішою державною справою, і саме вища педагогічна школа, її система професійної підготовки покликані створити потужну базу для майбутнього нашої країни.

Висновки. Проведений аналіз психолого-педагогічної, соціологічної та філософської літератури дозволяє нам зробити такі висновки: проблема становлення громадянської культури студентської молоді актуальна, соціально значуща і є відображенням змін парадигми освіти, спрямованої на розвиток особистості як громадянина; становлення громадянської культури молоді є фундаментом розвитку громадянського суспільства і демократичної держави.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розкритті значущості громадянської освіти у формування громадянської культури майбутніх учителів іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванюк І. В., Овчарук О. В., Терещенко А. Б. (2013). Аналітичний звіт. Сучасний стан громадянської освіти в Україні. Київ, 104. [Ivanyuk I. V., Ovcharuk O. V., Tereshhenko A. B. (2013). Analitichnyj zvit. Suchasnyj stan gromadyans'koyi osvity v Ukraini. Kyiv, 104.]
2. Карнаух А. (2007). Громадянська освіта як засіб формування політичної культури молоді. *Політичний менеджмент*. № 6. 82–88. [Karnauch A. (2007). Gromadyans'ka osvita yak zasib formuvannya politychnoyi kul'tury molodi. Politychnyj menedzhment. # 6. 82–88].
3. Мирошина Т. А. (2009). Формирование гражданской позиции студентов вуза: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Кемерово, 255. [Myroshyna T. A. (2009). Formirovaniye grazhdanskoj pozytsyy studentov vuza: dy's. ... kand. ped. nauk: 13.00.01. Kemerovo, 255].
4. Огородник Л. (2001). Становлення системи громадянського виховання в умовах розвитку української державності. *Проблеми освіти*. Вип. 26. 59–64. [Ogorodnyk L. (2001). Stanovlennya sy'stemy gromadyans'kogo vykhovannya v umovakh rozvytku ukrayins'koyi derzhavnosti. Problemy osvity. Vy'p. 26. 59–64].
5. Плохов С. Н. (2007). Формирование гражданской позиции у студентов в образовательном пространстве педагогического колледжа: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Уфа, 199. [Plokhov S. N. (2007). Formirovaniye grazhdanskoj pozytsyy u studentov v obrazovatel'nom prostranstve pedagogicheskogo kolledzha: dy's. ... kand. ped. nauk: 13.00.01. Ufa, 199].
6. Рибалка В. В. (2015). Соціально-психологічні умови формування сучасного громадянського суспільства та особистості громадянина як основи морально-політичного розвитку, духовної єдності і прогресу української держави. *Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання*. Т. 14. 196–207. [Rybalka V. V. (2015). Social'no-psy'kologichni umovy formuvannya suchasnoho gromadyans'kogo suspil'stva ta osoby'stosti gromadyany'na yak osnovy moral'no-politychnogo rozvytku, duchovnoyi yednosti i progressu ukrayins'koyi derzhavy. Mizhnarodni Chelpaniv's'ki psy'kologo-pedagogichni chy'tannya. T. 14. 196–207].
7. Савотина Н. А. (2005). Гражданское воспитание студенческой молодежи в современном вузе: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01. Москва, 459. [Savotina N. A. (2005). Grazhdanskoe vospytaniye studencheskoj molodezhy v sovremennom vuze: dy's. ... d-ra ped. nauk: 13.00.01. Moskva, 459].
8. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини. Рекомендація СМ/Rec(2010)7, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 11 травня 2010 р., та пояснювальний меморандум. Страсбург: Видавництво Ради Європи, 2016. 34. [Xartiya Rady Yevropy z osvity dlya demokratychnogo gromadyanstva j osvity z prav lyudy'ny. Rekomendaciya SM/Rec(2010)7, uхvalena Komitetom Ministriv Rady Yevropy 11 travnya 2010 r., ta poyasnyval'nyj memorandum. Strasburg: Vy'davny'cztvo Rady Yevropy, 2016. 34].
9. Чельцов М. В. (2006). Формирование гражданской позиции студенческой молодежи высшего учебного заведения: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Москва, 238. [Chel'czov M. V. (2006). Formirovaniye grazhdanskoj pozytsyy studencheskoj molodezhy vy'sshego uchebnogo zaveden'ya: dy's. ... kand. ped. nauk: 13.00.02. Moskva, 238].
10. Biddix J. P., Somers P. A., Polman J. L. (2009). Protest Reconsidered: Identifying Democratic and Civic Engagement Learning Outcome. *Innovative Higher Education*. Vol. 34, Is. 3. 133–147.
11. Weizsacker E. U. (2002). Demokratie und Globalisierung. *Deutschland*. No. 4. 6–9.

БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ М. ДНІПРО: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Колоскова Галина Валеріївна, аспірантка Харківської державної академії культури, провідний бібліотекар ДМКЗК ЦСПБ для дорослих, м. Дніпро, Україна, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5311-7518>

Кобелєв Олексій Миколайович, доктор наук із соціальних комунікацій, доцент, професор кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи Харківської державної академії культури, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6322-0735>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7670

ARTICLE INFO

Received 16 July 2021

Accepted 30 August 2021

Published 30 September 2021

KEYWORDS

library and information potential, city, library, information needs of users, information resources.

ABSTRACT

The definitions of the term “library and information potential”, personnel, technical, social means, methods, structures, conditions that allow libraries to put it into circulation, position, disclose, and effectively use it have been analyzed. The structure and elements of the library and information potential in the traditional and electronic environment are considered. It has been determined that it exists in two forms: internal and external. The role of the library and information potential in meeting the information needs of modern users has been investigated. It is proved that in the conditions of the rapid development of information technologies, the library and information potential should be considered as part of the general information potential of society in general and the city in particular. The article considers its current state and development prospects in terms of interaction with various document and information structures in the context of informatization of the city, as well as the need to create a single information resource for the city with a single format for data presentation.

Citation: Galina Koloskova, Olexsii Kobieliiev. (2021) Library and Information Potential of Dnipro: Current State and Development Prospects. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7670

Copyright: © 2021 Galina Koloskova, Olexsii Kobieliiev. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Бібліотеки завжди посідали важливе місце у розвитку суспільства та накопиченні джерел знання, а також стали значним фактором для розвитку людства. Виконуючи освітню, культурну, меморіальну, накопичувальну функції вони одночасно є сховищами інтелектуального потенціалу. Нині бібліотечні установи являються елементом світової інформаційної інфраструктури, яка є основою для формування та розвитку глобального інформаційного простору й надання вільного доступу до джерел інформації. За умов інформатизації вони мають розширити свої основні функції – комунікативну та меморіальну, додати до них архівування та використання мережевих науково-інформаційних і суспільно-значущих ресурсів.

Сучасне інформаційне суспільство характеризується збільшенням потоків інформації, що циркулює в традиційному та електронному середовищах міста та регіону, а також, постійним збільшенням ролі інформації і знань в житті людини. Основними рисами всебічної глобалізації стали зростання ролі інформаційно-комунікаційних технологій, створення нових інформаційних продуктів і послуг, інформаційної інфраструктури, що в свою чергу забезпечує ефективну інформаційну взаємодію людей, надання доступу до потрібної інформації, задоволення соціальних і особистісних потреб.

Нині бібліотеки продовжують виконувати важливу роль у процесі становлення традиційного та електронного інформаційного простору міста і регіону в цілому. Тому поступово відбувається процес їх трансформації зі звичайних книгозбірень на сучасні бібліотечно-інформаційні центри, які можуть стати для населення центрами цифрової освіти та бути ефективними посередниками між великими потоками інформації і користувачами.

Постановка проблеми. Основним завданням бібліотечних установ є інформаційне забезпечення освітньої, наукової, дослідної діяльності в традиційному та електронному просторі шляхом комплектування якісного бібліотечного фонду, підтримки та розвитку системи електронних інформаційних ресурсів, продуктів, послуг, надання доступу до них, а також змістовного та оперативного задоволення інформаційних потреб усіх категорій користувачів. Тому на сучасному етапі актуальним є дослідження бібліотечно-інформаційного потенціалу м. Дніпра, визначення його стану та перспектив подальшого розвитку з метою оптимізації якості задоволення інформаційних потреб віддалених користувачів

Метою статті є розгляд бібліотечно-інформаційного потенціалу м. Дніпро, визначення його видів, структури та складових. Дослідження сучасного стану та подальших перспектив ефективного функціонування та розвитку.

Аналіз основних досліджень свідчить про те, що питання оптимізації діяльності бібліотек в умовах інформатизації є сьогодні одним із головних у спеціальних бібліотекознавчих дослідженнях. Теоретичні аспекти розвитку електронних ресурсів бібліотек в сучасному інформаційному середовищі, питання термінології, методів вивчення електронної інформації в традиційній та електронній формах незалежно від її місця зберігання, проблеми довготермінового зберігання авторитетних джерел, сприяння розвитку міжкультурних комунікацій, вільного доступу до глобальних ресурсів є актуальними як для бібліотекознавців, так і для практиків [3].

На цю проблематику звертають увагу українські та зарубіжні бібліотекознавці, зокрема: І. Антоненко, Л. Костенко, А. Соляник, Л. Філіпова, Т. Ярошенко, Т. Єременко, О. Лаврик, Т. Майстрович. Питанням трансформації бібліотечної сфери в умовах інформатизації присвячені праці О. Онищенко, В. Горового, В. Попика, Т. Гранчак, М. Дворкіної, І. Давидової [2], В. Жукової [3], В. Ільганаєвої, О. Кобелева [4], К. Коліна [5], Л. Костенко, Н. Кунанець [8] С. Шемаєва [9], Я. Шрайберга, які досліджували різні аспекти, діяльності бібліотек в умовах сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, трансформації бібліотечних функцій та сервісу відповідно до стратегічних напрямів роботи бібліотек в інформаційному суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні в умовах постійного розвитку інформаційних технологій, нових форматів представлення даних, формування, використання, зберігання, розвиток та розкриття бібліотечно-інформаційного потенціалу є актуальним і перспективним напрямом роботи бібліотек у контексті інформатизації міста та регіону [6].

Термін «Бібліотечно-інформаційний потенціал» визначається як комплекс всіх видів бібліотечно-інформаційних ресурсів в єдності з бібліотечно-інформаційними, технічними і соціальними засобами, методами, структурами й умовами, що дозволяють бібліотекам його вводити в обіг, позиціонувати, розкривати, ефективно використовувати і одночасно сприяти відтворенню і розвитку інфосфери, підвищенню інформаційної культури суспільства, його інтелектуального потенціалу [5].

Сьогодні бібліотечно-інформаційний потенціал міста формується Дніпропетровською обласною універсальною науковою бібліотекою, бібліотеками вищих навчальних закладів, спеціалізованими бібліотеками, централізованими системами публічних бібліотек для дорослих, дитячих бібліотек, бібліотеками технікумів, коледжів та шкільними бібліотеками в традиційному та в електронному середовищах. Він поділяється на два види - внутрішній та зовнішній.

Внутрішній бібліотечно-інформаційний потенціал – це всі види інформаційних ресурсів та продуктів, що задіяні, які належать бібліотеці, або є результатом інтелектуальної праці її фахівців. Зовнішній бібліотечно-інформаційний потенціал визначається як всі види інформаційних ресурсів та продуктів, що задіяні, які знаходяться поза фізичними межами визначеної бібліотеки, можуть бути представлені в необмеженому доступі в традиційному середовищі бібліотеки і мережі інтернет, які не є власністю даної бібліотечної установи та не являються результатом інтелектуальної праці її фахівців.

Сучасний бібліотечно-інформаційний потенціал потрібно розглядати як складну систему, елементи якої є взаємопов'язаними та взаємозалежними. Структура бібліотечно-інформаційного потенціалу міста наведена в схемі 1.

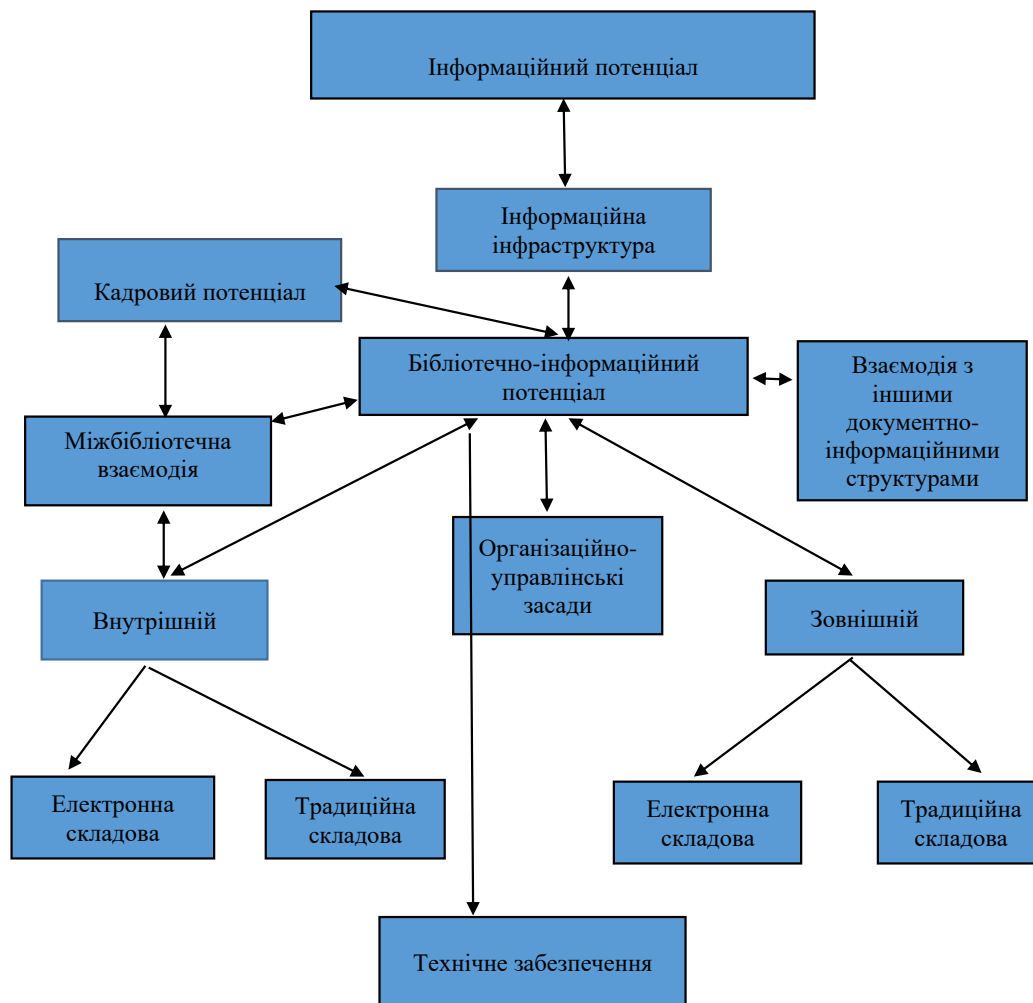

Схема 1. Структура бібліотечно-інформаційного потенціалу міста

Елементами структури бібліотечно-інформаційного потенціалу є кадровий потенціал, планування, управління, контроль, звітність, матеріально-технічна база, електронна та традиційна складові внутрішнього та зовнішнього бібліотечно-інформаційного потенціалу, міжбібліотечна взаємодія та взаємодія бібліотечних установ з іншими документно-інформаційними структурами, а також, інформаційна інфраструктура.

Одним із важливих елементів системи бібліотечно-інформаційного потенціалу є бібліотечні кадри. Розвиток бібліотечної справи, якість організації бібліотечної діяльності безпосередньо залежить саме від кадрового забезпечення. Від кадрового потенціалу залежить діяльність бібліотечних установ, виконання функціональних цілей та завдань відповідно до виду та профілю діяльності. Управлінська діяльність, планування, контроль та звітність регулюють процеси, які відбуваються в межах однієї бібліотеки або мережі бібліотечних установ. Від матеріально-технічної бази залежить комп'ютерне та програмне забезпечення, за допомогою яких створюються та позиціонуються електронні ресурси та продукти, надаються дистанційні послуги. Електронній та традиційній складовим бібліотечно-інформаційного потенціалу належить головна роль, оскільки бібліотеки в сучасних умовах повинні задовольняти інформаційні потреби як фізичних користувачів, так і віддалених, незалежно від відстані та часу.

Інформаційна інфраструктура є головним елементом системи бібліотечно-інформаційного потенціалу, оскільки є сучасним каналом, за допомогою якого здійснюються процеси міжбібліотечної взаємодії та взаємодії з іншими документно-інформаційними структурами шляхом обміну інформацією, створення спільних інформаційних ресурсів,

надання доступу до них, організації роботи дистанційних сервісів. Разом з цим на функціонування бібліотечно-інформаційного потенціалу впливають соціальна політика стосовно діяльності закладів культури, закони, які регламентують їх діяльність, регіональні програми та стратегії діяльності, бюджетне фінансування на регіональному та державному рівні, соціальні мережі, засоби ЗМІ. А також, діяльність соціальних структур – об'єднань, груп, трудових колективів установ та організацій, яка сприяє його створенню та використанню.

Соціальні умови та норми є важливими чинниками, які регламентують бібліотечну діяльність в умовах інформатизації. Такими документами є Закон України «Про інформацію», «Про інформатизацію» «Про доступ до інформації», «Про електронний документообіг», проект регіональної програми інформатизації «Електронна Дніпропетровщина 2020-2022», регіональна інформаційна політика, а також, бюджетне фінансування закладів культури, які у сукупності та окремо дозволяють бібліотечним установам активізувати, розкривати, позиціонувати й ефективно використовувати бібліотечно-інформаційний потенціал. Таким чином всі розглянуті елементи структури бібліотечно-інформаційного потенціалу є взаємопов'язаними та взаємозалежними.

Бібліотечні інформаційні ресурси розкриваються, позиціонуються, надаються користувачам за допомогою традиційних та дистанційних форм роботи, технічних засобів, електронних інформаційних сервісів. Традиційні форми роботи є бібліотечними засобами, а дистанційні форми роботи, технічні засоби, електронні інформаційні сервіси – інструментами, за допомогою яких розкривається бібліотечно-інформаційний потенціал.

Нині бібліотечні послуги, для інформаційного обслуговування користувачів розподіляються на традиційні бібліотечні та нові послуги, які з'явилися під впливом інформатизації, подій зовнішнього середовища та появи Інтернету в бібліотеках. Нині їх класифікація являє собою наукову проблему, яка поки що не вирішена. Найбільш повною можна визнати класифікацію послуг М. Я. Дворкіної, представлену в таблиці 1 [1].

Таблиця 1. Види традиційних та он-лайн послуг, що надаються бібліотеками

Традиційні послуги	Он-лайн послуги
Традиційні бібліотечні послуги	Он-лайн послуги, з використанням мережевих ресурсів, які можуть надаватися бібліотекою при необхідності (послуги, що надаються різними організаціями)
Довідково-аналітичні	Електронна пошта (Email)
Поточного інформування	Телеконференції
Інформування за конкретними проблемами	Форуми
Учбово-консультаційні	Інтернет-конференції
Послуги з організації бібліотечного спілкування	Доступ до систем дистанційного навчання, який дозволяє створити віртуальну освітнє середовище і забезпечити учнів пакетом лекцій і практичних занять, а також здійснювати контроль за засвоєнням знань.
Послуги з організації бібліотечного комфорту	Доступ до комерційних торгових електронним систем, що забезпечують дистанційні процедури купівлі-продажу різних товарів, надання послуг, банківських і інших операцій.
Послуги перекладача	Телефонні переговори (IP-телефонія)
Копіювальні	Відео-зв'язок з усім світом (програма Skype).
Віртуальна довідка	Скайп-консультації з юристом, психологом
Електронна доставка документів, електронний читальний зал.	Інтернет-телебачення, інтернет-радіо
Доступ до електронного каталогу та власних баз даних, електронних ресурсів бібліотеки.	Веб-форуми
Доступ до ресурсів мережі Інтернет (відкритих та ліцензійних)	Інтернет-реклама

Під впливом інформатизації бібліотечної галузі до традиційних інформаційних ресурсів та послуг бібліотечних установ постійно додаються електронні, які у сукупності і утворюють загальний бібліотечно-інформаційний потенціал. Нині бібліотеки м. Дніпра, пропонують

віддаленим користувачам різні види інформаційних ресурсів, продуктів і сервісів, залежно від їх запитів, а також і свого типу, виду та призначення, які отримані шляхом моніторингу бібліотечних сайтів міста та представлені в таблиці 2 [згідно 7]

Таблиця 2. Види електронних інформаційних ресурсів, продуктів і послуг бібліотек м. Дніпра

Види електронних інформаційних ресурсів та послуг бібліотек м. Дніпра	Бібліотеки м. Дніпра								
	Дніпропетровська Обласна Універсальна Наукова бібліотека	Дніпровська ЦСПБ для дорослих	ЦБС для дітей	Дніпропетровська обласна дитяча бібліотека	Дніпропетровська обласна бібліотека для молодім. М. Светлова	Наукові бібліотеки ВНЗ	Спеціалізовані бібліотеки	Бібліотеки технікумів та коледжів	Шкільні бібліотеки
Електронна бібліотека	+	-	-	-	-	+	-	-	-
База даних	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Електронна колекція	+	+	+	-	-	+	-	-	-
Електронний документ	+	+	+	+	+	+	+	+	-
Електронна копія документа, електронний еквівалент документа	+	+	-	-	-	+	+	+	-
Імідж-каталог	+	+	-	-	-	+	-	-	-
Електронний каталог	+	+	+	+	+	+	+	+	-
Корпоративний каталог	+	+	+	+	+	+	-	-	-
Web-сайт бібліотеки.	+	+	+	+	+	+	+	+	-
Web-сторінка бібліотеки	+	+	+	+	+	+	+	+	+
База даних періодичних видань	+	+	+	+	+	+	+	+	-
Електронна читальна зала	+	-	+	+	-	+	-	+	-
Віртуальна довідка	+	+	+	+	+	+	+	-	-
Віртуальна виставка	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Служба електронної доставки документів	+	+	-	-	-	+	+	-	-
Репозитарії, електронні колекції наукових бібліотек вищих навчальних закладів, ліцензійні електронні інформаційні ресурси, ресурси науково-технічних бібліотек вищих навчальних закладів міста Дніпра.	+	-	-	-	-	+	-	-	-

Відомості, наведені в табл. 2 засвідчили, що більшість установ має бібліотечні сайти, веб-сторінки у соціальних мережах, електронні каталоги, імідж-каталоги, картотеки, пропонують послуги віртуальної довідки, служби електронного доставляння документів, електронної читальної зали, віртуальні виставки, які є складовими бібліотечно-інформаційного потенціалу в електронному середовищі м. Дніпра [7].

Відзначимо, що технічні можливості бібліотек різні, приміром, повнотекстові електронні колекції документів формують та надають он-лайн доступ тільки ДОУНБ та наукові бібліотеки закладів вищої освіти; електронні колекції підручників і посібників, електронні репозитарії є тільки в бібліотеках вищих навчальних закладів освіти. Всі бібліотеки, крім шкільних, технікумів і коледжів, пропонують послугу віртуальної довідки, а послугу ЕДД – лише ДОУНБ, Дніпровська ДЦСПБ для дорослих та окремі бібліотеки ЗВО.

В публічних бібліотеках міста нині не має власних електронних колекцій документів і можливостей для їх створення, але такі перспективи постійно розглядаються, адже сьогодні більшість читачів віддає перевагу електронному читанню. Отже, найпотужнішим потенціалом з надання електронних інформаційних ресурсів, продуктів та послуг володіє КЗК Дніпропетровська ОУНБ ім. Первоучителів слов'янських Кирила та Мефодія та науково-технічні бібліотеки вищих навчальних закладів освіти, які мають відповідну матеріально-технічну базу і в яких для цього створено всі необхідні умови, на другому місці інформаційні ресурси ДМКЗК ЦСПБ для дорослих та МКЗК для дітей – в цих системах постійно вивчається та впроваджується досвід роботи найкращих бібліотек зі створення власних електронних ресурсів та обслуговування користувачів. І на останньому місці знаходяться інформаційні ресурси та послуги технікумів, коледжів та шкільних бібліотек, які тільки розпочинають працювати над створенням власних інформаційних ресурсів.

Формування інформаційного простору та задоволення більшості інформаційних потреб різних користувачів базується на використанні великої кількості наявних ресурсів бібліотек, архівів, музеїв, ресурсів мережі Інтернет, а також створенні нових ресурсів, продуктів та послуг за принципом «інформація на базі інформації», створенні спільного інформаційного ресурсу визначеної території шляхом об'єднання та використання наявних електронних ресурсів бібліотек, архівів, музеїв, матеріалів ЗМІ. Такий ресурс може стати не тільки сучасною, спеціально створеною інформаційно-комунікаційною системою, а також і вагомою складовою «розумного середовища міста» [8; 9]. Сьогодні бібліотечні установи є важливими елементами системи соціальної комунікації і їх діяльність потрібно організовувати з урахуванням основних характеристик загальної міської системи соціальних комунікацій, впливу факторів зовнішнього середовища та інформаційних потреб користувачів [8].

Висновки. Сьогодні не всі бібліотеки м. Дніпро мають відповідні умови та належне фінансування для формування та розвитку інформаційних ресурсів, продуктів та послуг. Але відзначимо, що бібліотечні установи міста постійно працюють над їх вдосконаленням, вивчають та впроваджують передовий досвід роботи книгозбірень ближнього та дальнього зарубіжжя. Тому як перспективу їх розвитку можна запропонувати проектну, корпоративну, маркетингову діяльність, навчання кадрів, організацію бібліотечно-інформаційного виробництва, співпрацю з місцевими архівами, музеями та іншими документно-інформаційними структурами, створення центрів цифрової освіти для населення. Які надалі сприятимуть подальшому розвитку інформаційних ресурсів та сервісів бібліотек міста, нарощенню бібліотечно-інформаційного потенціалу, забезпеченню інформаційних потреб користувачів, зміцненню позицій в культурно-освітній, економічній, духовній сферах через розширення й збагачення його інформаційного простору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брежнева, В. В. & Минкина, В. А. (2004). *Информационное обслуживание: продукты и услуги, предоставляемые библиотеками и службами информации предприятий*. СПб.: Профессия.
2. Давидова, І. О. (2005). *Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві*. Х.: ХДАК.
3. Жукова, В. П. (2012). Інформаційний менеджмент у бібліотеці в період глобалізації суспільства. *Вісник Харківської Державної академії культури*, 36. 122–129.
4. Кобелев, О. М. (2012). *Інформаційна аналітика в структурі бібліотечної діяльності в Україні*. Х.: ХДАК, 2012.
5. Колин, К. К. (2003). *Социальная информатика: Учебное пособие для Вузов*. М.: Академический проект. Фонд «Мир».
6. Колоскова, Г. В. (2019). Бібліотечно-інформаційний потенціал м. Дніпра як складова електронного інформаційного потенціалу Дніпропетровського регіону. *Бібліотеки, архіви, музеї: конвергентна цифрова комунікація, крос-медійність, клієнт-орієнтованість*, Матеріали XXII Всеукр. наук.-практ. конф. «Короленківські читання 2019». Харків: ХДНБ ім. В. Г. Короленка. Відновлено з: <https://ru.calameo.com/accounts/5337104>
7. Колоскова, Г. В. (2019). Електронні колекції документів як складник бібліотечно-інформаційного потенціалу м. Дніпра. *Вісник Книжкової палати*, 1. 30–35.
8. Кунанець, Н., Липак, Г., Пасічник, В. (2017). Формування консолідованого інформаційного ресурсу «розумного міста»: бібліотечний аспект. *Бібліотечний вісник*, 2. 3–8.
9. Шемаєв, С. О. (2012). Співробітництво бібліотек, архівів, музеїв в сучасних умовах. *Вісник Харківської державної академії культури*, 36. 166–174.

SHEVARDNADZE'S DIPLOMATIC CAROM OF 1983 YEAR

Kuprashvili Henri, Doctor of Political Sciences, Professor, Faculty of Law and International Relations, Georgian Technical University, Georgia,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7013-1407>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7671

ARTICLE INFO

Received 19 July 2021

Accepted 31 August 2021

Published 30 September 2021

KEYWORDS

Diplomacy, Georgia, Eduard Shevardnadze, Politics, Russian-Georgian Agreement, Russia.

ABSTRACT

Even in the conditions of the Soviet Empire, the conquered Georgia did not forget its condition and consequently, unilaterally violated "Treaty of Georgievsk" by Russia. Georgia did not miss the opportunity, took advantage of the moment and used the Kremlin's instructions to protect the country's interests, showed the world political community that Georgia should not be considered a politically written-off country. Eduard Shevardnadze took political points from the conqueror Russia, as well created the illusion of effectively carrying out the Kremlin's task, and at the same time avoided the solemn celebration of the annexation. That is, he literally caught two rabbits - fulfilled the task of the Kremlin and paid tribute to the Georgian cause.

Citation: Kuprashvili Henri. (2021) Shevardnadze's Diplomatic Carom of 1983 Year. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7671

Copyright: © 2021 **Kuprashvili Henri**. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Introduction. By the instruction of the Kremlin, since the 60s of the XX century in the Soviet Union began another ideologically and politically targeted campaign-farce: all Soviet Republics (so-called autonomous formations of all levels) should be celebrated Autochthonous of the Republic - the anniversary of the "voluntary unification" of the people with Russia. Moscow tried to establish the common sense that Russia was not an conqueror, but it only performed the request of these peoples on joining with Russia and thus they became in the part of the Russian Empire.

Diplomatic carom. In order to execute the directive, the people, part of the Soviet Empire of Russia soon began celebrating the anniversary dates of the "voluntary unification" of their territories with Russia. Who dared to resist the Kremlin's directive? Accordingly, the party leaders of the republics adjusted the dates to the ideological spirit of the directive and started celebrations in Ukraine, Yakutia, Armenia...

According to the directive issued by Moscow preparations for a similar event have started in Georgia too. But the beginning or the announcement of a specific anniversary date caused some confusion in the Georgian society at that time. This was caused by the fact that the First Secretary of the Central Committee of the Communist Party of Georgia, at that time, *Eduard Shevardnadze* (1928-2014) in a special report dedicated to this event in 1976 said that Georgia should celebrate the 200th anniversary of "Georgia's unification with Russia" in 1983 and is necessary to start preparing for it today.

Confusion, astonishment and indignation were caused by the mention of the term "unification" in the context of 1783, because since until now it was a well-known for everybody and scientifically established fact that Russia annexed Kartli-Kakheti in 1801 and not in 1783 and the "anniversary" date should have been in 2001 but not in 1983. Many considered that, at first glance, the admission of such "inaccuracy" by *E. Shevardnadze* was another manifestation of his flattery towards the Kremlin. To show himself, he must complete the Kremlin's task as soon as possible, during his reign. The effect would be exactly that. Although for prove himself there was not even close to 1976 the anniversary date; the latest "anniversary" date of the "unification" should have been only in 2001, before that, no one knew what would happen in 25 years. Therefore, the anniversary date was artificially postponed

for 1983 year; the term "unification" was willfully used in an inappropriate context to denote a completely different event, when it was approaching not "unification" but anniversary of the friendship agreement so-called "Treaty of Georgievsk"¹ between the Kingdom of Kartli-Kakheti and the Russian Empire. This document, an agreement, so-called "Treaty of Georgievsk" signed between the Kingdom of Kartli-Kakheti and the Russian Empire in 1783 is thoroughly analyzed by *Luis le Fur* (1870-1943), the Professor of International Law at the University of Paris (Sorbonne), in the work "Georgia and International Law",² published in French in Paris, in 1932.

For the leaders of the USSR Communist Party, committing such blasphemy (voluntary manipulation with historical dates) was not a problem, they could do it freely, including the leaders of the Republican level, so unlimited was their power. For many, it seemed very unbelievable that a statesman of such a level (even a historian by profession) as Shevardnadze was, such a blunder was made, and "rolled" for the Kremlin, that to falsify the historical dates publicly that are established by the historians as "one hundred percent" and are very painful for Georgians.

The fact is that there was a fuss in the press at that time because of the mentioned formulate. Close historians have seriously begun to search for "arguments" to justify this apparent inaccuracy in order to save the Georgian leader from apparent confusion.

At that time, in an atmosphere of lack of information and charged with emotions, it was difficult for an unsuspecting person to understand what was happening in terms of an objectively political understanding of the event. Therefore, it was not surprising that there was an emotional turmoil then (obviously, on an unofficial level, within the framework of the Soviet country). But if we carefully analyze what happened, observe the ongoing processes from another angle, we cannot miss a particularly important moment in this "celebration".

When evaluating this phenomenon, one circumstance turns attention. When analyzing the information spread in the Georgian central press about this celebration in 1976-1983, one important regularity is observed: the term "*Georgia's unification with Russia*", which was officially proposed by Shevardnadze in 1976 (which immediately caused a great stir), after some time, both in official documents and in the mass media, it is gradually, imperceptibly *undergoing a transformation, gradually falling out of use and finally, by 1983, acquires the meaning that the Republic should celebrate not the "unification of Georgia with Russia", but the date of a completely different event, thus, Georgians should celebrate the 200th anniversary from the signing of Russian-Georgian Agreement, the so-called "Treaty of Georgievsk"*. So, actually, contrary to the Kremlin's directive, Georgia was celebrating not the anniversary of Georgia's "voluntary" unification with Russia, Georgia's annexation by Russia, the loss of statehood of Georgians, but was celebrating the anniversary date of the signing of an agreement between two independent states - the Kingdom of Kartli-Kakheti and the Russian Empire.

Diplomacy has its own complex, specific language; it is distinguished by the peculiarities of expression the idea (by the way, it is a well-known fact that *E. Shevardnadze* later became the first diplomat of the huge Russian Empire when he was the Minister of Foreign Affairs of the Soviet Union in 1985-1990). In short, Georgia responded to the Kremlin directive in diplomatic language. In the uncontrolled dictatorship of the communist Kremlin and the atmosphere of the political pressure, he was still able to respond to the invader with a deeply thought-out, encrypted political move. In ordinary language, this meant that Georgia, due to the falsity of fate, placed in another state, included in Russian Soviet Empire, loose its independence, tried to remind the political elite of the civilized world of the existence of an agreement between two independent states and the unforgettable aspiration of the Georgian people to restore independence. Therefore, even in the conditions of the Soviet Empire, the conquered Georgia did not forget its condition and consequently, unilaterally violated "Treaty of Georgievsk" by Russia. At the point there was an opportunity to raise forward anything, that document was raised forward. It is clear that at the time even the mention was incredible the violation by Russia the agreement reached between the Russian-Georgian Democratic Republic on May 7, 1920,³ The fact is that Georgia did not miss the opportunity, took advantage of the moment and used the Kremlin's

¹ Treaty of Georgievsk, 1783. Treaty established between Her Imperial Majesty and Tsar Irakli II of Karli and Kakhetia. Translated from the Russian by Russell E. Martin. <http://www4.westminster.edu/staff/martinre/Treaty.html>

² Louis Le Fur. *La Géorgie et le Droit des Gens*. Paris, 1932. <https://premiererepubliquedegeorgie.wordpress.com/2013/10/04/la-georgie-et-le-droit-des-gens-par-louis-le-fur-paris-1932/>

³ Peace Treaty, concluded in Moscow on 7 May 1920, between the Russian Socialist Federal Soviet Republic (RSFSR) and the Democratic Republic of Georgia. May 7, 1920 <http://soviethistory.msu.edu/1921-2/transcaucasia/transcaucasia-texts/georgian-independence/>

instructions to protect the country's interests, showed the world political community that Georgia should not be considered a politically written-off country.

Conclusions. It is difficult to say, whether *E. Shevardnadze* had intended such a result from the very beginning. We should think that his 1976 report was more focused on implementing the Kremlin directive. Only then occurs the "headache", looking for ways to get out of this utterly disgusting "celebrations" and come out with dignity. Anyway, one thing is for sure, Eduard Shevardnadze took political points from the conqueror Russia, as well created the illusion of effectively carrying out the Kremlin's task, and at the same time avoided the solemn celebration of the annexation. That is, he literally caught two rabbits - fulfilled the task of the Kremlin and paid tribute to the Georgian cause.

REFERENCES

1. Treaty of Georgievsk, 1783. Treaty established between Her Imperial Majesty and Tsar Irakli II of Karli and Kakhetia. Translated from the Russian by Russell E. Martin. Retrieved from <http://www4.westminster.edu/staff/martinre/Treaty.html>
2. Fur, Louis Le. 1932. *La Géorgie et le Droit des Gens*. Paris: Publisher A. Pedone. Retrieved from <https://premiererepubliquedegeorgie.wordpress.com/2013/10/04/la-georgie-et-le-droit-des-gens-par-louis-le-fur-paris-1932/>
3. Peace Treaty, concluded in Moscow on 7 May 1920, between the Russian Socialist Federal Soviet Republic (RSFSR) and the Democratic Republic of Georgia. May 7, 1920. Retrieved from <http://soviethistory.msu.edu/1921-2/transcaucasia/transcaucasia-texts/georgian-independence/>

DISTANCE LEARNING SATISFACTION AS A PREVENTIVE FACTOR OF BURNOUT IN MEDICAL STUDENTS DURING COVID-19 PANDEMIC

Yuryeva Lyudmyla, Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of Department of Psychiatry, Narcology and Medical Psychology, Dnipro State Medical University, Dnipro, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1713-1037>

Shusterman Tamara, MD, PhD, Associate Professor of Department of Psychiatry, Narcology and Medical Psychology, Dnipro State Medical University, Dnipro, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5422-1624>

Shornikov Andrii, MD, Teaching assistant of Department of Psychiatry, Narcology and Medical Psychology, Dnipro State Medical University, Dnipro, Ukraine,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8196-9128>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7672

ARTICLE INFO

Received 23 July 2021

Accepted 02 September 2021

Published 30 September 2021

KEYWORDS

satisfaction, distance learning, prevention, emotional burnout, medical students, COVID-19, pandemic.

ABSTRACT

The article presents the results of the study of satisfaction with distance learning among medical students during the COVID-19 pandemic as a preventive factor of emotional burnout. The COVID-19 pandemic had a negative impact on the mental state of medical students, the prevalence of anxiety and depressive disorders in them was 22,4%. The study of learning satisfaction was one of the stages of prevention of emotional burnout in medical students. The study has found that good living conditions were an independent factor related to the level of students' satisfaction with distance learning during the COVID-19 pandemic. Socio-domestic characteristics, including stability of Internet communication, quality of Internet communication, device for Internet access, subjective advantage of teaching method (traditional/distant), levels of anxiety and depression (according to The Patient Health Questionnaire-4) and subjective assessment of quality of life were not the factors that significantly affected distance learning satisfaction. Burnout prevention in medical students has consisted of educational and informational components. Thus, the primary prevention of burnout syndrome in healthcare workers should begin while still studying at a medical university, which is especially important in the context of the COVID-19 pandemic.

Citation: Yuryeva Lyudmyla, Shusterman Tamara, Shornikov Andrii. (2021) Distance Learning Satisfaction as a Preventive Factor of Burnout in Medical Students During Covid-19 Pandemic. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7672

Copyright: © 2021 Yuryeva Lyudmyla, Shusterman Tamara, Shornikov Andrii. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Introduction. The COVID-19 pandemic, in which the world has been already living for the second year, and repeated quarantines on this occasion have caused titanic changes in the educational process in all countries, including Ukraine. Due to the restrictions imposed on the pandemic, educational institutions were forced to switch to distance learning, including in specialties for which this form of education had not previously been used. The effectiveness of distance learning in higher educational institutions depends on many factors. There are skills in the use of digital technologies, the adaptation of curricula that designed to work "at the patient's bedside" to the conditions of distance learning, motivation of students to acquire knowledge, interaction between students and teachers in the informational space (Yuryeva et al., 2020; Shornikov et al., 2020; Zis et al., 2021; Yang et al., 2021).

The factors that affect the quality of education include the accessibility and comprehensibility of the distant education procedure, the availability of telecommunications and devices necessary for classes (Khanyukov et al., 2020; Rebenko et al., 2021). The health status of students, their satisfaction with distance learning, on which the educational outcomes significantly depend, is also important (Yuryeva, 2020; Yuryeva & Shornikov, 2021).

The study of student satisfaction with distance learning in clinical specialties is especially important to determine the weaknesses of the activities of medical universities in this new direction for them and improve the pedagogical process.

Thus, according to the survey of Ukrainian and Polish students, regarding the assessment of distance learning, 41% of students in Poland and 46% in Ukraine assessed distance learning positively; 35% in Poland and 38% in Ukraine – average; 24% in Poland and 16% in Ukraine – poor (Długosz & Kryvachuk, 2021).

However, the introduction of distance learning in connection with the COVID-19 pandemic has significantly complicated teaching of clinical disciplines. Due to the practical impossibility of working at the patient's bedside, the form of the training has changed somewhat. Emotional burnout syndrome is an important component that affects students' satisfaction with the quality of the education they receive, and, as a result, the level of training, which is reflected in academic performance.

The study of Spanish entrants during a lockdown on the COVID-19 pandemic has found a link between increased anxiety and higher burnout levels (Fernández-Castillo, 2021). According to the Cypriot Medical School, burnout occurs in almost one out of five medical students, with a higher level occurring in the clinical years (4-6 years of studying) (Zis et al., 2021), with an uneven increase depending on the studying year during COVID-19 pandemic.

The primary prevention of burnout syndrome in health care workers should start while still at the medical university. This type of prevention should include two main components: educational and informational (Yuryeva, 2019).

Materials and Methods. 205 students of III-IV courses of medical faculty who studied on a specialty 222 "Medicine" have been examined, average age was 20 [20; 21], there were 142 females (69,3%) and 63 males (30,7%) among them. The survey has been conducted using an online questionnaire via GoogleForms platform, which included questions about socio-demographic characteristics, distance learning and The Patient Health Questionnaire-4 (PHQ-4). This questionnaire performed itself very well in screening for anxiety and depression, with a cut-off score of 6 (the recommended health/disease limit for The Patient Health Questionnaire-2 (PHQ-2) and The Generalized Anxiety Disorder 2-item (GAD-2) was defined as 3 points to each one) (Kroenke et al., 2009; Löwe et al., 2010).

Statistical analysis procedures were performed using the statistical package STATISTICA 6.1 (StatSoftInc., Serial № AGAR909E415822FA). Verification of the normality of the distribution of indicators was performed using the Shapiro-Wilk criterion. Descriptive statistics in the text has been presented in the form of median (Me) and interquartile range (IQR) - Q1 (25th percentile) and Q3 (75th percentile) because most indicators had a different type of distribution (Ivanchuk & Polishchuk, 2020).

Results. Due to transition to a distant mode of working, the Department of Psychiatry, Narcology and Medical Psychology of Dnipro State Medical University (DSMU) trained students with a help of synchronous component of distance learning via GoogleMeet service (Alphabet Inc.) and asynchronous component via platform Moodle (Moodle Pty Ltd) in the 2020-2021 academic year (Nakaz DZ DMA #158-OD from 12-10-2020).

During the asynchronous component of the lesson, students have been answering to test questions on the lesson's topic in STEP-2 format and solving clinical tasks (cases, including video cases). During the synchronous component of the lesson that was provided via video conferencing (GoogleMeet) students not only answered the teacher's questions, according to the topic of the lesson, but also formed communication skills.

Using the developed questionnaire based on GoogleForm (Alphabet Inc.) the following results have been obtained (table 1).

Table 1. Respondents' distribution according to their socio-demographic, socio-domestic and psychological characteristics

Characteristics	n=205	
	#	%
Gender		
Male	63	30,7
Female	142	69,3
Age		
- Median (Q1;Q3)	20 (20; 21)	
- Range	18–28	
Living conditions		
Good	144	70,2
Satisfactory	61	29,8
Internet connection quality		
Stable, among them:	95	46,4
low	11	11,6
average	31	32,6
high	53	55,8
Unstable	110	53,6
The preferred device used for distance learning		
Personal computer	34	16,6
Laptop	111	54,1
Tablet	1	0,5
Smartphone	56	27,3
Other	3	1,5
Which teaching method do you prefer?		
Traditional	174	84,9
Distant	31	15,1
PHQ-4		
6 and below	159	77,6
Above 6	46	22,4
Satisfaction with own learning outcomes in distance learning		
Absolutely not satisfied	16	7,8
Not satisfied	25	12,2
Average satisfaction	61	29,8
Satisfied	71	34,6
Completely satisfied	32	15,6

Considering the need to prevent burnout syndrome in medical students, especially in conditions of distance learning and quarantine restrictions, when communication skills were significantly deteriorating, dissatisfaction with their own learning outcomes was widespread, our preventive measures were intensified, primarily for students with high PHQ-4 scores.

Based on a two-component preventive system, we had been caring out:

1. Informational component. At the department during studying of the discipline "Medical psychology", students were provided with all necessary information about the requirements for the mental state that was necessary for the best mastery of a certain medical specialty. Separately the main emotional problems, which in the future could lead to the formation of the emotional burnout syndrome, were highlighted. In the relevant topics, knowledge about the features of psychoprophylaxis, including emotional burnout, was given. Particular emphasis on the formation of healthy lifestyle skills as an integral part of professional thinking was placed, because only being mentally and physically healthy it is possible to withstand the unfavorable factors of the medical profession successfully.

2. Educational component of preventive programs had been applied not to all students, but only as an individual consultation, including during meetings of the student scientific society of the department. At that stage, the skills of professional communication, psychological protection, self-help and mutual assistance had been worked out.

In addition, as a training component of psychoprophylactic programs aimed at preventing of emotional burnout, we have used simulation of real communication with the patient using business

(role-playing) games. Adapting to the requirements of the time, we have slightly changed the format of the business game on the topic of "Neurotic disorders", which we previously used in classroom studies (Spirina et al., 2018). In a variant adapted to distance education, this business game has acquired the following form. The teacher has been thinking of a disease, which was included in the list of studied ones on the topic, and the student, modeling a clinical conversation, had to determine the disease based on International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems 10th Revision diagnostic criteria. Not only the correctness of the preliminary diagnosis has been assessed, but also the correctness of the conversation, the skills of using the criteria, etc.

At the end of the lesson, the debriefing was necessarily carried out, at which the teacher pointed out the strengths of each student that they have shown during the lesson, as well he/she gave general non-personalized indications of the main mistakes that were made.

Using multifactor logistic regression analysis, it has been found that good living conditions (OR: 2,282; 95% [CI]: 1,013-5,141; $p < 0,05$) were an independent factor related to the level of satisfaction of students with distance learning during COVID-19 pandemic. At the same time, the stability of Internet communication, its quality, the device from which the Internet was accessed, the subjective advantage of the learning method, levels of anxiety and depression and subjective assessment of quality of life were not the factors that significantly affected the satisfaction with distance learning.

Discussion. The obtained results require further study and research, in particular on a larger sample. It is likely that good household, well-organized life, being at home, in own family, give a sense of emotional security, reducing anxiety and depression. Then, in an emotionally stable state, it becomes easier for students to perform the tasks offered in the form of distance learning.

Regarding the mental state of the surveyed students, it should be noted that about a quarter of respondents (46 out of 205) had a high score on the screening questionnaire of anxiety and depression PHQ-4. It is known that the presence of anxiety and / or depression has a negative impact on both quality of life and physical condition, thus becoming a risk factor for student's dissatisfaction and, ultimately, emotional burnout.

Our own results of dissatisfaction with students' own learning outcomes is comparable to the study of Długosz et al. who found a general dissatisfaction of 14% among Ukrainian and 20% among Polish students (Długosz et al., 2021), with the level of satisfaction correlated with the assessment of financial situation (living conditions). The severity of neurotic symptoms also depends on living conditions, increasing the risk of psychosomatic disorders (Długosz & Kryvachuk, 2021).

According to the study of Polish and Ukrainian youth, it was found that against the background of COVID-19 pandemic, poor assessment of distance learning leads to a higher level of neuroticism (Długosz & Kryvachuk, 2021). But our study found no link between distance learning and level of anxiety/depression. It can be explained by the peculiarities of the samples (in our study – medical students, and in Długosz's one - students of pedagogical higher education institutions), as medical students study such disciplines as microbiology, infectious diseases, which make them more aware of pandemic and less psychologically sensitive to impact of these factors.

According to the survey, 71% (138/195 of respondents) of college students in the United States of America indicated that their stress and anxiety were exacerbated by the COVID-19 pandemic (Son et al., 2020), while in our study such individuals were only 22,4% (46/205 respondents). At the same time, in the study of 69054 French students 16,1% of students reported depression and 27,5% - anxiety (Wathelet et al., 2020).

Conclusions. Thus, in summary it can be noted that the COVID-19 pandemic had a negative impact on the students' mental state. It should be noted that medical students have been less affected by the changed form of learning than other students. The prevalence of anxiety and depressive disorders in our study was 22,4%.

The study of satisfaction with learning is one of the stages of prevention of emotional burnout in medical students. The study found that good living conditions (OR: 2,282; 95% [CI]: 1,013-5,141; $p < 0,05$) were an independent factor related to the level of students' satisfaction with distance learning during the COVID-19 pandemic. It should be noted that socio-domestic characteristics such as the stability of Internet communication, the quality of Internet communication, the device for Internet access, the subjective preference of the learning method (traditional/distant), levels of anxiety and depression (according to PHQ- 4) and subjective assessment of quality of life are not the factors that significantly affect the satisfaction with distance learning.

Declaration of Interest Statement. The authors declare no conflict of interest.

REFERENCES

1. Długosz, P., & Kryvachuk, L. (2021). Neurotic Generation of Covid-19 in Eastern Europe. *Frontiers in Psychiatry, 12*, 654590. Retrieved from <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.654590>
2. Długosz, P., Kryvachuk, L., & Shyyan, O. (2021). *Praktyki społeczne w czasie pandemii COVID-19 wśród polskiej i ukraińskiej młodzieży*. Wydawnictwo Academicon, Lublin. Retrieved from <http://rep.up.krakow.pl/xmlui/handle/11716/10415>
3. Fernández-Castillo, A. (2021). State-Anxiety and Academic Burnout Regarding University Access Selective Examinations in Spain During and After the COVID-19 Lockdown. *Frontiers in Psychology, 12*, 621863. Retrieved from <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.621863>
4. Ivanchuk, M., & Polishchuk, O. (2020). [Features of statistical analysis of medical-psychological research]. *Psychosomatic Medicine and General Practice, 5*(3), e0504255. Retrieved from <https://doi.org/10.26766/pmgp.v5i3.255>
5. Khanyukov, O. O., Sapozhnicenko, L. V., & Smolyanova, O. V. (2020). [Extended clinical case and videoconference with the examination commission as an option for the final certification of medical education in a pandemic COVID 19]. In *Sotsialno-humanitarni doslidzhennia ta innovatsiina osvitiia diialnist. Materialy II Mizhnarodnoi naukovoi konferentsii, 26-27 chervnia 2020 r., m. Dnipro* (pp. 308–309). Dnipro: SPD.Okhotnik. Retrieved from <https://repo.dma.dp.ua/6154/>
6. Kroenke, K., Spitzer, R. L., Williams, J. B. W., & Löwe, B. (2009). An ultra-brief screening scale for anxiety and depression: The PHQ-4. *Psychosomatics, 50*(6), 613–621. Retrieved from <https://doi.org/10.1176/appi.psy.50.6.613>
7. Löwe, B., Wahl, I., Rose, M., Spitzer, C., Glaesmer, H., Wingenfeld, K., Schneider, A., & Brähler, E. (2010). A 4-item measure of depression and anxiety: Validation and standardization of the Patient Health Questionnaire-4 (PHQ-4) in the general population. *Journal of Affective Disorders, 122*(1–2), 86–95. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jad.2009.06.019>
8. Nakaz DZ DMA #158-OD from 12-10-2020 «On the organization of the educational process with the use of distance learning technologies», Pub. L. No. 158- OD (2020). Retrieved from https://drive.google.com/file/u/1/d/10ei05c4nai7HbWVrxESdpe0P1OatyDe6/view?usp=sharing&usp=embed_facebook
9. Rebenko, M., Nikolenko, O., & Doronina, N. (2021). Online learning strategies in Taras Shevchenko National University of Kyiv as a post-pandemic outcome. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science, 2*(30), Article 2(30). Retrieved from https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30062021/7595
10. Son, C., Hegde, S., Smith, A., Wang, X., & Sasangohar, F. (2020). Effects of COVID-19 on College Students' Mental Health in the United States: Interview Survey Study. *Journal of Medical Internet Research, 22*(9), e21279. Retrieved from <https://doi.org/10.2196/21279>
11. Shornikov, A. V., Tymofeev, R. N., Kulbytskaia, M. A., & Kuzmyna, P. V. (2020). [Extracurricular students' work perspectives in the study of psychiatry]. *Modern Engineering and Innovative Technologies, Is 11*(Part 2), 57–61. Retrieved from <https://doi.org/10.30890/2567-5273.2020-11-02-005>
12. Spirina, I. D., Shornikov, A. V., Tymofieiev, R. M., & Fedenko, Ye. S. (2018). [Formation of competences in medical students on the discipline of Psychiatry. Narcology by means of role games]. *Medical education, 3*(3), 120–123. Retrieved from <http://repo.dma.dp.ua/3728/>
13. Wathélet, M., Duhem, S., Vaiva, G., Baubet, T., Habran, E., Veerapa, E., Debien, C., Molenda, S., Horn, M., Grandgenèvre, P., Notredame, C.-E., & D'Hondt, F. (2020). Factors Associated with Mental Health Disorders Among University Students in France Confined During the COVID-19 Pandemic. *JAMA Network Open, 3*(10), e2025591. Retrieved from <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2020.25591>
14. Yang, C., Chen, A., & Chen, Y. (2021). College students' stress and health in the COVID-19 pandemic: The role of academic workload, separation from school, and fears of contagion. *PLoS ONE, 16*(2), e0246676. Retrieved from <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0246676>
15. Yuryeva, L. N., Shusterman, T. I., & Shornikov, A. V. (2020). Study of satisfaction of medical students of III–IV courses with distance learning in conditions of COVID-19 pandemic. In A. YU. Aleksandrov & Ye. L. Nikolayev (Eds.), *Vysshye obrazovaniye v usloviyakh globalizatsii: Trendy i perspektivy razvitiya: Materialy XII Mezhdunar. Ucheb.-metod. Onlayn-konf. (Cheboksary, 29 oktyabrya 2020 g.)* (pp. 192–195). Izdatel'stvo Chuvashskogo universiteta. Retrieved from <http://repo.dma.dp.ua/5978/>
16. Yuryeva, L. (2020). [Mental health care of medical workers during COVID-19 pandemic]. *Medicni Perspektivi (Medical Perspectives), 25*(4), 12–21. <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2020.4.221224>
17. Yur'yeva L. M., & Shornikov, A. V. (2021). [Psychological condition of future doctors during distance learning]. *Achievements of Clinical and Experimental Medicine, 1*(1), 156–159. Retrieved from <https://doi.org/10.11603/1811-2471.2021.v.i1.12008>
18. Yuryeva, L. N. (2019). [Educational Programs for Burnout Prevention among Healthcare Professionals in the field of Mental Health]. *Psychiatry, psychotherapy and clinical psychology, 10*(2), 345–352. Retrieved from <https://repo.dma.dp.ua/4213>
19. Zis, P., Artemiadis, A., Bargiotas, P., Nteveros, A., & Hadjigeorgiou, G. M. (2021). Medical Studies during the COVID-19 Pandemic: The Impact of Digital Learning on Medical Students' Burnout and Mental Health. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 18*(1), 349. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/ijerph18010349>

РАЗЛИЧНЫЙ АСПЕКТ (Рамзан Кадыров, Джохар Дудаев, Царь Грузии Георгий VII, Ибрагим I Ширваншах)

Генри Купрашвили, Доктор политических наук, профессор факультета права и международных отношений Грузинского технического университета, Грузия, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7013-1407>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7673

ARTICLE INFO

Received 26 July 2021

Accepted 03 September 2021

Published 30 September 2021

KEYWORDS

Ramzan Kadyrov, Chechnya, National interests, Gene Pool, Politics.

ABSTRACT

At this stage of Chechen history, a politician appeared in the political arena who saved the history of the Chechen gene pool. I think personally that, willy-nilly or not, Ramzan Kadyrov had a chance to play a clearly positive role in the critical period of modern Chechen history, which, undoubtedly, will be objectively evaluated by history in a prosperous future. In this regard, the subject of discussion may be only one, consciously or unwittingly, he accepted such a choice. I am sure that unwittingly.

Citation: Kuprashvili Henri. (2021) Different Aspect (Ramzan Kadyrov, Dzhokhar Dudayev, King George VII of Georgia, Ibrahim I of Shirvan). *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7673

Copyright: © 2021 Kuprashvili Henri. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Введение. Известно, что в любой стране общество (население), свидетель происходящих в ней глобальных политических процессов, воспринимает их субъективно (в большей степени от того, насколько эти процессы личностным образом были с ним в соприкосновении...), следовательно, их оценки, в основном далеки от истины. И ничего удивительного в этом, ведь оценки политических процессов 100%-ми не являются и тогда, когда выводы делаются на основании научных анализов и осмысления тенденций в целом, что под силу лишь специалистам этой области (в качестве исключения и некоторым личностям). Ясно, что реформы осуществляются за счет современного общества, они непосредственно своими бытовыми проблемами соприкасаются с ними, главным образом не «со сбором урожая», а с трудностями, являющимися спутником черной работы «до сбора урожая». К тому же, они, за исключением единиц, испытывают дефицит реальной, полноценной информации (доступ закрыт для них), а та, что имеют, перекошена замаскированными субъективными, идеологическими сообщениями, политическими интригами и сведениями, исходящими из личных соображений в условиях борьбы за любую власть. Несмотря на это, именно эта категория людей (неосведомленных в политике) имеют наибольшие претензии, что они та и разбираются в политике, и твердо убеждены в верности собственных суждений и выводов. А в это время, политическая реальность весьма сложна и различна от их наивных и субъективных представлений.

Результаты исследования. Часто, долгосрочные государственные интересы требуют от власти, которой вверена судьба государства и народа, принятие неприемлемых и непонятных для народа решений, предпринимать непопулярные шаги. Известны слова Шарля де Голля (Charles de Gaulle; 1890-1970): «В политике предают либо собственную страну, либо избирателей, я выбираю второе». Трудно не согласиться. Избиратель противоречив, разношерстен, в нем преобладает «урапатриотизм», чаще всего его действия определяются эмоциональным зарядом... дистанцированы от стратегических государственных интересов, в основном ориентированы на удовлетворение

временных, секундных, субъективных потребностей, а государство, верховная и вечная ценность... поскольку совмещение обеих данностей не представляется возможным, ясно, что управляющий страной не имеет права предавать государственные интересы, идя на поводу воле избирателей (разумеется, здесь подразумевается личность с масштабом государственного мышления, а не случайно пришедший к власти временщик).

Поэтому, в преобладающих случаях, по прошествии определенного времени (1-3 поколения), будущие поколения обнаруживают, что политик (реформа), непринятый современниками, оказывается «работал» на перспективу и принес много пользы народу (будущим поколениям) и государству, либо же наоборот.

Политические процессы современной истории Чечни, в некотором аспекте напомнили мне о Грузии, времен набегов *Тамерлана* (Timur; 1336-1405), последствием которых стало истребление грузинского генофонда и начало заката грузинской государственности, результаты которых по сей день пожинает Грузия. В тот самый период для Грузии неизмеримо огромное значение имело то, какого типа правитель был во главе государства. Политик, выделяющийся мужеством и храбростью, который для защиты отечества был готов до последней капли крови, без компромиссов, оглядки назад, не задумываясь сразиться с врагом, или политик, подмявший под себя эмоции (как бы сложно это не было), оценивший соотношение сил, международную политическую ситуацию, взвесивший существующие и ожидаемые опасности и противопоставивший врагу разумную политику во имя наименьших потерь для покоренной страны и народа. В те времена власть в Грузии принадлежала политикам первого типа, повелевая судьбой государства.

Нам известно, что прославившийся храбростью, героически чеченский народ вот уже 300 – 400 лет ради завоевания свободы и независимости неустанно сражается с пришлым врагом. Фактом является одно, Россия все же завоевала их территорию, однако поработить народ ей не удалось, и не сумела поставить их на колени. Россия пошла даже на то, что переселила народ с собственных земель в Центральную Азию, но и это не подавило духовную силу чеченцев. С этой точки зрения, по достоинству уникальный народ, заслуживающий мое глубочайшее уважение.

Процесс крушения Советского Союза, разрушение величайшей империи, российская политическая элита встретила неподготовленной, что особенно чувствовалось в эпоху правления президента *Бориса Ельцина* (Boris Yeltsin; 1931-2007). В то время, бывшие Советские Республики воспользовались моментом и начался парад провозглашения независимостей. Чеченский лидер тех времен, *Джохар Дудаев* (Dzhokhar Dudayev; 1944-1996) так же попытался, подключить Чечню в те процессы и на волне происходящих процессов освободиться от России, исполнив заветную чеченскую мечту провозглашения независимой Чеченской Республики.

Началась русско-чеченская война. Однако, в одиночку и неравной во всех отношениях борьбе против величайшей империи потерпела поражение эта идея завоевания независимости. В то время в мире не существовала выгодная для Чечни международная политическая среда. Так называемая цивилизованная политическая элита, влиятельные демократические государства либерального запада, выставяющие себя «поборниками справедливости и прав», не подали руку помощи этому несправедливо угнетенному героическому народу, не защитив их права, бросив его одиноко против разъяренной величайшей российской империи. Ясно, здесь необходимо принять во внимание то обстоятельство, что международная обстановка, баланс сил политических интересов, происходящие в мире политические процессы, являются решающими в подобных случаях. Много примеров того, что многомиллионные народы самоотверженно на протяжении многих лет сражаются за независимость, не добившись цели. А в это время, в совершенно другой ситуации, некоторым малочисленным народам вовсе и не пришлось сражаться, и совершенно неожиданно для себя же, получают независимость.

Русско-чеченская война привела к величайшим жертвам. Погиб так же и *Джохар Дудаев*. И что важно, фиаско потерпела тогда и сама идея *Джохара* – воспользоваться моментом и вместе с другими добиться независимости так же и Чечне.

В этой ситуации чеченский народ встал перед исторически стратегическим выбором, необходимо было выбрать одно из двух:

Первое. Продолжать привычную для нее мужественную, невообразимо неравную и не компромиссную борьбу за независимость. Несмотря на то, что одиноко стоит напротив

разъяренной огромной империи, хорошо ведая и то, что никому нет дела до нее в силу сложившейся для Чечни во всех отношениях невыгодной международной политической ситуации, и к тому же, прекрасно осознавая то, что обречена на гибель перед беспощадным врагом. Но чеченское героическое прошлое, генетика и мужественный дух не позволяет отступить назад и героически погибает под этим воинственным духом, ибо смыслом жизни кавказца «лучше достойная смерть, чем бесславная жизнь», как это воспел еще в 12 веке *Шота Руставели* (Shota Rustaveli; 1172—1216).

Второе. Проявить политическую мудрость, хорошо продумавши не только о сегодняшнем, но и завтрашнем дне народа, будущем, вечном сосуществовании с международным сообществом, т. е. о временном отступлении во имя спасения будущего народа, как бы это ни было сложным для ее мужественного менталитета. Для того, чтобы временно дать себе передышку для спасения основного генофонда народа, собраться сил и подготовиться для подходящего момента.

Разумеется, каждый из этих выборов имеет своих сторонников и противников. Полагаю, что для Чечни на сегодня именно второй путь является верным, как залог спасения народа (вечной ценности). По моему мнению, идея достижения независимости Чечни могла еще до прихода к власти *Владимира Путина* (Vladimir Putin; р. 1952) иметь перспективу, однако после вступления его на должность президента, вовсе исключено. Если бы бескомпромиссная политика *Джохара* вновь продолжилась, ясно, что в этой неравной, длительной войне против вооруженного современной военной техникой и информационными технологиями агрессора чеченский генофонд мог вовсе истребиться. Ясно и то, что *Владимир Путин* не остановился бы ни перед чем, пытающийся поставить на ноги парализованную *Ельцинскую* Россию и вернуть ей былую славу бескомпромиссно, любой ценой. А посему выбор первого варианта означало бы, поставить перед катастрофой и без того малочисленный чеченский народ, генофонд этого уникального народа.

В такой обстановке мое внимание среди современных политических деятелей привлекла политика *Рамзана Кадырова* (Ramzan Kadyrov; В. 1976) и его стратегические результаты в истории чеченского народа. Рассуждая об этой политике для политологов, отправной точкой должен стать национальный интерес Чечни и выводы делать не на основании оценки его отдельных поступков, а на основании анализа тенденций выраженных в конечных результатах этих поступков, увиденных в целом. В процессе обсуждений об исторических лицах и политических процессах необходимо не гадание, а соответственное мышление логики фактов.

Российские и западные политические интересы определяются политическими целями – задачами, стоящими перед ними на сегодняшний день. О *Р. Кадырове* и Чечне все вооружены собственными твердыми позициями. Одно можно выделить, Р. Кадыров представлен одиозной фигурой, он в сегодняшнем политическом пространстве обладает отрицательным имиджем, и представляют его некой чудовищной личностью и даже страшилкой. Я владею информацией о нем исключительно из средств массовой информации, не знаком с ним лично, и не обязательно. Однако в разрезе истории современной Чечни анализ результатов его деятельности дает мне возможность увидеть этого современного политика в совершенно ином ракурсе. *Рамзану Кадырову* выпала особая миссия в долгосрочной политической истории Чечни. Именно в момент созданной безвыходной политической ситуации в Чечне появился он на политической арене. Его деятельность – это олицетворение вышеупомянутого второго варианта.

Наверняка слышали поговорку о том, что «если нарвешься ненароком на медведя, будь с ним ласковым». Вот и он ласков с Путиным и временно удалось уберечь чеченцев от неминуемой катастрофы, и поставил точку в процессе полного истребления чеченского генофонда. В результате мудрой восточной политики ласки и временных уступок успокоилась военная обстановка. Спасшийся народ начал лечить раны, восстановление сил. Уверен, что это временная пауза не искоренит в чеченцах стремление к свободолобию и независимости, ибо с наступлением подходящего момента вновь будет готов к борьбе, как с оружием в руках, так и мирными формами во имя достижения заветной независимости. Повторяю, если бы продолжилась политика непримиримой борьбы *Джохара*, чеченский генофонд мог бы совершенно истребиться.

Тут, как я уже отметил выше, хочу провести параллель с периодом *Тамерлана* в грузинской истории. К тому времени, страна едва оправилась от недавних ран и только вступала на путь возрождения. Восстановление Грузии в пределах прежних государственных границ и возвращение его высокого международного авторитета после свержения татаро-

монгольского ига в первой половине XIV века (что в один голос отмечается европейскими и восточными историческими источниками) был результатом укрепления грузинской внутренней экономической и политической сфер [2, с. 663]. Однако, после внезапного появления *Тамерлана*, словно налетевшего урагана, государство оказалось перед огромной опасностью. В этой ситуации решающее значение имела способность власти оперативного прояснения политической обстановки, оценки соотношения сил и выбора метода борьбы, гарантирующего спасение государства с наименьшими разрушениями и жертвами.

Грузинские цари, отец и сын, *Баграт V* и *Георгий VII* (который вступил на престол после *Баграта*), с моей точки зрения, не оказались в конкретный исторический момент политически достаточно подготовленными к управлению страной. Они вовсе исключили дипломатические способы и выбрали бескомпромиссное военное противостояние с врагом, что, в конечном счете, завершилось катастрофическим поражением Грузии. Между прочим, в то время, в отличие от них, хорошо разобравшись в политической ситуации и четко выработав политическую платформу, встретил появление *Тамерлана* правитель Ширвана (территория нынешнего Азербайджана) *Ширван шах Шейх Ибрагим Дербент* (Ibrahim I of Shirvan; 1382-1418). Он встретил покорно с богатыми дарами жестокого покорителя и спас государство от разрушения (Ширван оказался в регионе единственным государством, которого не коснулись набеги *Тамерлана*). А после смерти *Темира*, восстановил, и независимость Ширвана, и расширил границы государства [1].

Проявление мужества и храбрости - дело чести, когда речь идет о личной судьбе, однако правителю, которому вверено государство и судьбы собственного народа, следует проявлять куда больше мудрости, он просто не вправе рисковать ими, ставя их на весы судьбы. Самоотверженный борец за независимость родины, прославившийся мужеством и храбростью *Георгий VII*, вместо применения мудрой политики и дипломатии, бесстрашно и бескомпромиссно встретил войска *Тамерлана*. На мой взгляд, тяжелейшей и неисправимой ошибкой была та бессмысленно мужественная и резкая политика, которую он вел в отношении *Тамерлана*. Это дало повод кровожадному *Тамерлану*, еще не раз опустошить и разрушить страну, «и он уничтожил население Грузии десятками тысяч и превратил все в пепел и прах, куда только вступил ногу свою» [2, с. 674], вражеские войска угнали с собой много пленных [4].

Союзничество с *Тамерланом*, пусть даже на вассала-подданных условиях, было вполне возможным и уберегло бы от множества бед... Так поступили *Теимураз*¹ и *Ерекле*,² когда признали себя вассалами *Надир Шаха*,³ Ерекле был с походом в Индии, прогнали и Турков с Грузии, а затем, после наступления подходящего момента, прогнали и *Надир Шаха*... В конечном счете, этого кровожадного тирана Грузия удивительно ловко использовала для достижения собственных целей... Приблизительно тоже самое сделал и *Георгий Блистательный*⁴ в свое время.

Георгий VII не сумел проявить политическую мудрость, и позволил временному событию, тому временному обрушившемуся урагану,⁵ что имело имя – *Тамерлан* (чья собранная империя развалилась одновременно с его кончиной), мгновенно истребить творческий и здоровый народ большой и единой Грузии, его самую активную, боеспособную и воинственную часть. И совсем недавно, освобожденная *Георгием V Блистательным* (George V of Georgia; 1286-1346) от монголов и поднявшаяся на ноги, объединенная и возродившаяся страна в невероятно короткий период целиком рухнула.

Это оказалось настолько невосполнимой потерей, настал период такого падения государства, что Грузия по сей день не смогла оправиться. Итогом было именно это, и теперь, оправдание этого мужеством и храбростью царя, дескать, спас государство от принятия мусульманской веры, не видится мне вполне правильным. Разве не можно было справиться с нависшей опасностью через 9 лет, применив разумную политику, оттянув время, как того добились *Георгий V Блистательный* или *Деметре II Самоотверженный* (который ценой собственной жизни

¹ Теимураз II (Teimuraz II of Kakheti; 1700-1762) царь Кахетии и Картли.

² Ерекле II (Heraclius II of Georgia; 1720-1798) Картлийский и кахетинский царь.

³ Надир шах (Nader Shah; 1688-1747) – иранский шах.

⁴ Георгий V Блистательный (George V of Georgia; 1286-1346) – грузинский царь.

⁵ Как ведет себя человек, когда внезапно обрушивается ураган? Мужественно преградит путь ему, погубив себя, или переждет до прояснения погоды, ведь ураган, как внезапно обрушивается, так же неожиданно и исчезает.

спас собственное население)? Нужно было проявление самой маленькой дипломатии, а не бессмысленного мужества и резкости, что в первую очередь создавала угрозу судьбе страны и жизням собственного населения, и лишь в самой меньшей степени самого царя. Этому правителя Бог наградила больше мужеством и отвагой, чем дальновидностью и дипломатичностью, свойственной политику. А в тот момент стране больше всего нужен был именно мудрый политик.

Для Грузии настало еще одно, не менее роковое, политическое обстоятельство. Для Грузии роковым оказалось не только то, что набеги *Тамерлана* унесли жизни стольких тысяч людей, обескровив тело государства и превратив в опустошенную пустыню его процветающие земли, а серьезной, еще большей угрозой оказалось то, что севернее Грузии, за кавказским хребтом произошли огромные изменения. Родственные Грузии северокавказские народы до того момента государственно ассоциировали себя с Грузией, и как культурно, так и по вере, их страна принадлежала сфере влияния Грузии. «*Тамерлан* организовал тщательный поход на те северокавказские страны и народы, которые проживали на северных склонах кавказских гор и имели связь с Грузией. *Тамерлан* разгромил их христианские культовые памятники и принудил принять ислам. После походов *Тамерлана* северокавказские племена оказались оторванными от Грузии, более того, вступили в противостояние с ней. Вместе с другими факторами, и этот, в последующих веках способствовали падению могущества Грузии» [3].

Выводы. Так что на этом этапе чеченской истории на политической арене появился политик, спасший историю чеченский генофонд. Считаю лично, что волей или неволей, *Рамзану Кадырову* довелось сыграть явно положительную роль в критический промежуток современной чеченской истории, что, несомненно, в благополучном будущем будет объективно оценено историей. В этой связи предметом обсуждения может быть только одно, осмысленно или невольно он принял такой выбор. Я уверен, что не осмысленно.

ЛИТЕРАТУРА

1. Очерки истории Грузии в 8 томах, т. 3, (редакторы тома З. Анчабадзе и В. Гучуа), издательство „Советская Грузия“, Тбилиси, 1979.
2. Петрушевский И. И. Великий патриот ширваншах Ибрагим. Баку, 1942, с. 26.
3. Отечественная война, длиной 17 лет. Манглийский митрополит Анания (Джапаридзе). 2015 г. 26 декабря. <http://meufeania.info/samamulo/> последняя проверка 01.09.2018.
4. Налбандян В. Тбилиси в старо армянской письменности, с древних времен до конца XVIII века. Тбилиси, 1959, с. 113.

АНАЛІЗ ЗВ'ЯЗКУ РІВНЯ СУБ'ЄКТИВНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ З АСПЕКТАМИ ЖИТТЯ УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ТА РАНЬОГО ЮНАЦЬКОГО ВІКУ

Халєєва Ганна Валеріївна,

аспірант кафедри психології, Факультету філософії та суспільствознавства НПУ імені М. П. Драгоманова, Київ, Україна, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8664-3650>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7674

ARTICLE INFO

Received 20 July 2021

Accepted 06 September 2021

Published 30 September 2021

KEYWORDS

adolescents, youths, subjective well-being, personality, aspects of life.

ABSTRACT

The article gives a theoretical research analysis and demonstrates the link between the level of subjective well-being and such life aspects of personality as adaptation process to social environment, the effectiveness of interpersonal interaction, the ability to set life goals and realize motivation to goal achievement. Special attention is given to the lockdown conditions due to the Covid-19. The article provides results of intermediate research of the relationship between the level of subjective well-being and the following life aspects of adolescents and youth as the ability to self-regulating behavior, an adequate emotional assessment of demands and person's achievements, the ability to react congruently to changes in the environment prior to events and situations, the tendency to trust and goodwill, the ability of emotional awareness and adequate expression of feelings.

Citation: Khalyeyeva Ganna. (2021) Analysis of Connection of the Level of Subjective Well-Being with Aspects of Life of Teenage and Youth. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7674

Copyright: © 2021 Khalyeyeva Ganna. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. В сучасній психології суб'єктивне благополуччя розглядається вітчизняними вченими як переживання особистості, та досліджується в контексті теорій саморегуляції, життєдіяльності, спрямованих на зміну мети, мотивів, установок, світогляду Р. М. Шаміонов (Shamionov, 2004), Е. Е. Бочарова (Bocharova, 2012), Н. Р. Саліхова (Salikhova, 2015). Так, Р. М. Шаміонов (Shamionov, 2004) відмічає посилення адаптивних можливостей особистості в сприйманні себе і свого життя при зростанні рівня суб'єктивного благополуччя. Є. Є. Бочарова (Bocharova, 2012) розглядає зв'язок рівня суб'єктивного благополуччя та процесу адаптації в соціальному середовищі, здатності ставити життєві цілі та зберігати мотивацію при їх досягненні. Н. Р. Саліхова (Salikhova, 2015), акцентує увагу на прагнення особистості до пошуку нових засобів втілення життєвих цілей, як зворотній зв'язок на досягнення чи не досягнення особистістю бажаного рівня суб'єктивного благополуччя Л. В. Куліков (Kulikov, 2004) підкреслює роль суб'єктивного благополуччя при успішній та ефективній міжособистісної взаємодії. Г. Л. Пучкова (Puchkova, 2003) в своїй роботі уточнює, що взаємовідношення між такими змінними, як суб'єктивне благополуччя та самооцінка є двоспрямованим. І. С. Горбаль (Gorbal, 2016) звертає увагу на стимулюючу функцію суб'єктивного благополуччя, рівень якого обумовлює подальше зростання та розвиток особистості. Л. В. Романюк (Romanuk, 2014) у своєму дослідженні виявила взаємозалежність цінностей особистості та її суб'єктивного благополуччя.

Зв'язок суб'єктивного благополуччя з аспектами життя як сукупності явищ, що супроводжують особистість в різні вікові періоди, досліджується зарубіжними вченими, які

вивчають формування позитивного досвіду особистості в зв'язку з її суб'єктивними судженнями про ефективність життя, самопочуття, ефективність соціальної взаємодії та адаптації (Diener, Oishi, & Lucas, 2003), (Gasper, 2004), (Santrock, 2006).

Метою даної публікації є аналіз зв'язку рівня суб'єктивного благополуччя з аспектами життя учнів підліткового та раннього юнацького віку.

Матеріали і методи. В нашій роботі продемонстровані проміжні результати дослідження зв'язку рівня суб'єктивного благополуччя та функціонування особистості в період підліткового та раннього юнацького віку. В емпіричному дослідженні використано такий психодіагностичний інструментарій: Тест самовладання А. Золотарьова (Zolotareva, 2018), Методики дослідження рівня зазіхань В. Гербачевського (Gerbachevskiy, 2000), Торонтська алекситимічна шкала ТАС-20 (Starostina, 2010), Шкала суб'єктивного благополуччя А. Перуе-Баду та ін. в адаптації М. В. Соколової (Duhnovskiy, 2010), методика Еманс Р. та Маккалоу М (McCullough, 2002) для дослідження вдячності. Дослідження за обраними методиками, було проведено на вибірці підлітків та учнів ранньої юності від 13 до 18 років в учнівських колективах середньої та професійної шкіл. Вибірка налічувала 91 респондент. У дослідженні взяли участь хлопці та дівчата. Дівчат налічувалось 38 осіб, хлопців 57 осіб. Вибірка була поділена нами на умовні підкатегорії «підлітків» та представників «раннього юнацького віку», за віковим показником: підлітки – 13-15 років, представники раннього юнацького віку – 16-18 років.

Результати дослідження та їх обговорення. Характеристику вибірки та досліджені рівні суб'єктивного благополуччя учнів підліткового та раннього юнацького віку див. табл. 1.

Таблиця 1. Характеристика вибірки та досліджені рівні суб'єктивного благополуччя учнів підліткового та раннього юнацького віку (91 респондент)

Вік	Повні роки	Кількість	Високий рівень суб'єктивного благополуччя	Низький рівень суб'єктивного благополуччя
Ранньо-юнацький	(16-18)	45	56%	44%
Підлітки	(13-15)	46	42%	58%

Як ми бачимо, присутні певні відмінності між рівнем суб'єктивного благополуччя у групах підлітків та представників раннього юнацького віку. В групі представників раннього юнацького віку відсоток осіб, які мають високий показник рівня суб'єктивного благополуччя виявився більшим ніж у групі підлітків. Такий показник ми пояснюємо тим, що підлітковий період складний етап, який включає в себе фізіологічні зміни, зміни в ціннісно-смысловій сфері життя людини, зміни в сфері контактів з дорослими, від яких надходять постійно зростаючі вимоги та необхідність прийняття складних рішень. Перебуваючи в напруженні через перелічені фактори, підлітки можуть відчувати зниження задоволеності життям, а відповідно і зниження суб'єктивного благополуччя.

В той час представники раннього юнацького віку, «зростаючи», отримують більше автономії, змоги вирішувати самостійно складні життєві обставини, самостійно задовольняти власні потреби, встановлювати стосунки, що призводить до зростання рівня задоволеності життям, а також збільшення рівня суб'єктивного благополуччя.

Для того аби визначити відмінності в переживанні суб'єктивного благополуччя ми провели процедуру поділу досліджуваних за результатами виконання методики ШСБ (шкали суб'єктивного благополуччя) (Duhnovskiy, 2010) на дві групи, тих, хто отримав низькі бали за шкалою суб'єктивного благополуччя, тобто оцінює власне суб'єктивне благополуччя вище норми (високий рівень суб'єктивного благополуччя) - ($x < 5$) в стеновому еквіваленті, та тих, хто отримав високі бали за шкалою суб'єктивного благополуччя, тобто оцінює власне суб'єктивне благополуччя нижче норми (низький рівень суб'єктивного благополуччя) - ($x > 5$) в стеновому еквіваленті.

Нами був проведений розподіл на дві групи досліджуваних з високим рівнем суб'єктивного благополуччя та з низьким рівнем суб'єктивного благополуччя. Група з високим показником суб'єктивного благополуччя налічувала 51 особу, група з низьким рівнем суб'єктивного благополуччя налічувала 40 осіб. Зазначимо також, що співвідношення результатів з високими показниками суб'єктивного благополуччя та низькими показниками

суб'єктивного благополуччя є близьким до 1,2 з перевищенням більш високих показників суб'єктивного благополуччя серед підлітків та представників раннього юнацького віку.

Для того аби проводити подальший аналіз нами був використаний непараметричний *U*-критерій Мана-Уїтні, для розподілу вибірки на групи з низьким та високим рівнем суб'єктивного благополуччя; нами були виявлені наступні відмінності див. табл.2.

Таблиця 2. Значущі відмінності показників суб'єктивного благополуччя різних рівнів розвитку в учнів підліткового та раннього юнацького віку (91 респондент)

Середні показники за методиками для груп з високим (ВСБ) та низьким (НСБ) суб'єктивним благополуччям	ВСБ (n=51)	НСБ (n=40)	Рівень значущості
1. Внутрішній мотив	15,3	13,15	0,010**
2. Мотив самоповаги	17,8	14,55	0,002**
3. Вольове зусилля	14,1	12,50	0,028*
4. Оцінка свого потенціалу	17,0	13,38	0,000**
5. Очікуваний рівень результатів	15,9	13,95	0,014*
6. Труднощі ідентифікації почуттів	17,8	21,75	0,008**
7. Труднощі з описом почуттів	12,6	15,88	0,000**
8. Загальна алекситимія	50,1	57,75	0,003**
9. Вдячність	33,3	25,45	0,000**
10. Загальне самовладання	48,7	42,66	0,000**
11. Особистісне самовладання	5,0	4,36	0,022*
12. Екзистенціальне самовладання	4,5	3,81	0,047*

Рівень значущості * $p \leq 0,5$; ** $p \leq 0,01$

У Таблиці 2 ми можемо знайти значущі розбіжності (на рівні $p \leq 0,01$) у ймовірному впливу на переживання суб'єктивного благополуччя між групами з високими та низькими показниками суб'єктивного благополуччя. Узагальненому респонденту з групи високого суб'єктивного на рівні значущості $p \leq 0,01$ властиве завищення кількісних показників за такими критеріями: внутрішній мотив, мотив самоповаги, оцінка свого потенціалу, самооцінка, вдячність, особистісне самовладання, вольове зусилля, загальне самовладання, екзистенціальне самовладання. «Внутрішній мотив» представляє собою психічний процес, який відображає міру зацікавленості особистості самим процесом або змістом діяльності. «Мотив самоповаги» виражається в прагненні суб'єкта ставити перед собою все більш і більш складні цілі в однотиповій діяльності (працездатність). Показник «вольове зусилля» демонструє суб'єктивну оцінку особистістю ступеня вираженості вольового зусилля в процесі роботи (Gerbachevskiy, 2000). Показник загального самовладання демонструє здатність до керування своєю поведінкою, усвідомлення своїх потреб та їх задоволення, визначення та визнання внутрішніх протиріч та в одно час прагнення до гармонії. Особистісне самовладання розглядається як впевненість в своїх силах, здатність до витримки і холонокровності в повсякденному житті; екзистенціальне самовладання - здатність до збереження гармонії з самим з собою в будь-яких обставинах (Zolotareva, 2018). Показник вдячності демонструє схильність особистості до довіри, доброзичливості (McCullough, Emmons & Tsang, 2002.).

Виходячи з цього, ми можемо зауважити, що рівень суб'єктивного благополуччя має зв'язок з такими аспектами життя особистості, як здатність контролювати власні дії, йти до мети, керуючись лише внутрішньою мотивацією; об'єктивно до умов, які складаються, оцінювати власні сили та здібності, реалізовувати свої ідеї, перебуваючи в міцній взаємодії з іншими, встановлювати міцні емоційні зв'язки.

Частині представників нашої вибірки з низьким рівнем суб'єктивного благополуччя властиві кількісні показники за такими критеріями: значущість результатів, завищення оцінювання рівня досягнення результатів та загальна алекситимія. «Завищення оцінювання результатів» демонструє суб'єктивну оцінку рівня досягнутих результатів. «Значущість результатів» розглядається як надання особливого змісту діяльності (Gerbachevskiy, 2000), в негативному сенсі це можливо розглядати як відрив від реальності.

Отже, на нашу думку, в даному випадку, зв'язок рівня суб'єктивного благополуччя особистості з її аспектами життя може виражатися в виникненні труднощів у взаємодії з іншими, адже відсутність розуміння своїх емоцій та переживань інших може призводити до непорозуміння в міжособистісній взаємодії, яка в даному віковому періоді є провідною діяльністю особистості. Розбіжність між уявними та реальними досягненнями, при наявності завищених потреб та в умовах обмежених можливостей особистості, веде до неадекватної самооцінки, що стає причиною порушення поведінки, виникнення емоційного зриву, підвищення тривожності, зниження самоповаги, що в свою чергу впливатиме на якість життя та задоволеність від нього.

Тобто, попередньо ми можемо робити висновок, що різниця між високими та низькими показниками суб'єктивного благополуччя, може бути пов'язаною з низкою чинників між оцінкою показників, які спрямовані на внутрішні переживання (внутрішній мотив, мотив самоповаги, оцінка свого потенціалу, самооцінка, вдячність, загальне самовладання, вольове зусилля, особистісне самовладання, екзистенціальне самовладання) та показників, які спрямовані на зовнішню взаємодію значущість результатів, загальна алекситимія та її складові: труднощі ідентифікації почуттів, труднощі з описом почуттів, оцінка рівня досягнення результатів.

Висновки. На основі аналізу теоретичних джерел ми визначили основні елементи, які досліджувались вітчизняними та зарубіжними представниками у проблематиці зв'язку між суб'єктивним благополуччям та показниками різних аспектів життя особистості в підлітковому та ранньому юнацькому віці: міжособистісна взаємодія, соціально – психологічна адаптація, належність референтній групі, впевненість в житті, самооцінка, мотивація досягнення успіхів в різних видах діяльності через прагнення до досягнення мети того ступеня складності, на який людина вважає себе здатною, здатність до саморозвитку. Особливо це стає актуальним при самоізоляції, в умовах обмежених ресурсів для налагодження соціальних контактів, міжособистісного спілкування, що є провідною діяльністю для особистості в період підліткового та раннього юнацького віку. На основі цього була сформована мета нашого дослідження, а саме: проаналізувати зв'язок рівня суб'єктивного благополуччя та аспектів життя особистості в період підліткового та раннього юнацького віку. У ході нашого дослідження нами були отримані наступні результати:

- Рівень суб'єктивного благополуччя має зв'язок з віковим показником. У нашому дослідженні представники ранньо-юнацького віку мають вищий рівень суб'єктивного благополуччя, порівняно з підлітками, що пояснюється нами умовами соціального життя підлітків, фізіологічними змінами, вимогами оточення по відношенню до них, що через суб'єктивне сприйняття веде до зниження рівня суб'єктивного благополуччя.

- Підліткам та частині представників раннього юнацького віку, які мають високий рівень суб'єктивного благополуччя, властиві досить виражені кількісні показники, за такими критеріями: внутрішній мотив, мотив самоповаги, оцінка свого потенціалу, самооцінка, вдячність, загальне самовладання, вольове зусилля, особистісне самовладання, екзистенціальне самовладання, що свідчить про їх здатність конгруентно до подій та ситуацій реагувати на зміни у середовищі, при тому реагувати відповідно вимогам, контролювати власні переживання та стосунки з іншими.

- Підліткам та представникам раннього юнацького віку, які мають низький рівень суб'єктивного благополуччя властиві високі кількісні показники за такими критеріями: значущість результатів, загальна алекситимія (за факторами - труднощі ідентифікації почуттів, труднощі з описом почуттів) та завищення за показником оцінка рівня досягнення результатів. Це свідчить про труднощі в афективній сфері, не розуміння емоцій та неможливість їх ідентифікації, відрив від реального оцінювання власних досягнень, що може стати причиною зниження задоволеності життям та ускладнення процесу взаємодії з іншими.

На перспективу подальшої розробки даної проблематики, ми вважаємо за доцільне розробити тренінгову програму для психологічного впливу на підлітків та представників раннього юнацького віку, яка включатиме у себе роботу з афективною та когнітивною сферами особистості, а саме: тренінг емоційного інтелекту, навичок ефективної комунікації, розвиток навичок саморефлексії та майнфулнес (усвідомлення). На сьогоднішній день, при зміні соціальних умов, в зв'язку з розповсюдженням Covid – 19, актуальною стає тема дослідження зв'язку суб'єктивного благополуччя особистості з її аспектами життя, які проявляються в порушенні психічних процесів особистості (працездатності, мотивації навчання, інтелектуальних здібностей, адекватної емоційної оцінки особистісних домагань та їх результатів та інше).

REFERENCES

1. Bocharova E. E. (2012). *Psihologiya sub'ektivnogo blagopoluchiya molodezhi [Psychology of youth subjective well-being]*. Saratov: SGU (in Russ.).
2. Gasper, D. (2004). 'Human Well-being: Concepts and Conceptualizations', *WIDER Discussion Paper 2004/06* (Helsinki: UNU-WIDER).
3. Gorbachevskiy, V. K., Balin, V. D. & Gayda, V. K. (2000). *Praktikum po obschey, eksperimentalnoy i prikladnoy psihologii [Workshop on General, Experimental and Applied Psychology]* (A. A. Kryilova, S A. Manicheva Ed.) SPb: Piter (in Russ.).
4. Gorbal I. S., (2016). Social'no – psihologichni cynnyky subiektivnoho blahopoluchchia [Social and psychological factors of subjective well-being of pensioners] *Kandydats'ka dysertatsiia [Candidate's dissertation]*. L'viv: LNU (in Ukr.).
5. Diener, E., Oishi, S. & Lucas, R. E. Personality (2003). Culture, and subjective well-being: Emotional and cognitive evaluations of life. *Annual Review of Psychology* 54:403-425.
6. Duhnovskiy, C. (2010). *Diagnostika mezhlichnostnyih otnosheniy. [Diagnostics of interpersonal relationships]*. SPb.: Rech. (in Russ.).
7. Zolotareva, A.A. (2018). Test samoobladaniya: psihometricheskie harakteristiki i perspektivy primeneniya. [Self-control test: psychometric characteristics and application prospects] *Psihologicheskii zhurnal, tom 39, 1*, 103–114. DOI:10.7868/S020595921701010X
8. Kulikov L. V. (2000). *Zdorov'e i sub'ektivnoe blagopoluchie lichnosti [Health and subjective well-being of the individual]*. (G. S. Nikiforov, Ed). St. Petersburg: St. Petersburg University Publ. (in Russ.).
9. McCullough, M., Emmons, R.A., & Tsang, J. (2002). The grateful disposition: a conceptual and empirical topography. *Journal of personality and social psychology*, 82 1, 112-27
10. Puchkova G. L. (2003). Sub'ektivnoe blagopoluchie kak faktor samoaktualizatsii lichnosti [Subjective well-being as a factor in the self-actualization of personality]. Kandidatskaya dissertatsiya [*Candidate's dissertation*]. Habarovsk: DIPiP (in Russ.).
11. Romaniuk L. V. (2014). *Psikhohiia stanovlennia tsinnosti osobystosti [Psychology of personality values formation]*. *Doktors'ka dysertatsiia [Doctoral dissertation]*. Kyiv: KNU (in Ukr.).
12. Salihova N. R. (2015). *Psihologicheskie problemy smysla zhizni i akme: Elektronnyy sbornik materialov XX simpoziuma [Psychological problems of meaning of life and acme: Electronic collection of materials of the XX symposium]* (G.A. Vayzer, N.V. Kisel'nikovoy, T.A. Popovoy, Ed.). Moskva: FGBNU "Psihologicheskii institut RAO" (in Russ.).
13. Santrock, J.W. (2006). Life- span development: Perkembangan masa hidup, *Jilid 2*. Penerbit Erlangga.
14. Shamionov R. M. (2004). *Sub'ektivnoe blagopoluchie lichnosti [Subjective well-being of the individual]*. Saratov: *Nauchnaya kniga* (in Russ.).
15. Starostina, E., Teylor, G., Kvilti, L., Bobrov, A., Moshnyaga, E., Puzyireva, N., Bobrova, M., Ivashkina, M., Krivchikova, M. (2010). Torontskaya shkala aleksitmii (20 punktov): validizatsiya russkoyazyichkoy versii na vyiborke terapevticheskikh bolnyih. [Toronto alexithmia scale (20 points): validation of the Russian-language version in a sample of therapeutic patients.]. *Sotsialnaya i klinicheskaya psihiatriya*. 20, 4. 31-38.

УМОВИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ФОНОДОКУМЕНТІВ В АРХІВІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СУСПІЛЬНОЇ ТЕЛЕРАДІОКОМПАНІЇ УКРАЇНИ

Олександр Леонідович Мазур, аспірант, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, м. Київ, Україна, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0763-3436>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijtss/30092021/7675

ARTICLE INFO

Received 29 July 2021

Accepted 07 September 2021

Published 30 September 2021

KEYWORDS

Archive, Audio Records, Storage, Music, Digitization, Radio, Service, Phonostorage, Public Television and Radio Company of Ukraine.

ABSTRACT

The article describes the basic principles of the archival fund of sound recordings of the National Public Television and Radio Company of Ukraine, the principles of their acquisition, storage, as well as communication aspects of the funds. The process of transferring phonograms of own production to archives is described. The peculiarities of the organization of archival subdivisions of JSC "NSTU" of the Central Directorate "Ukrainian Radio" and the conditions of preservation of musical sound documents as a part of the funds of radio companies are described. It is indicated in which premises the stock phonograms are stored, the conditions of their storage and the types of available media. The procedure for issuing and circulation of sound documents, types of media on which information of the appropriate type is stored, the number of storage units, regulatory conditions regarding temperature and humidity of air, which are installed in storage and supported by regulatory documents. The course of digitization processes is described and the prospects for migration of audio documents to the latest audio formats are outlined.

Citation: Oleksandr Mazur. (2021) Conditions for Preservation of Sound Documents in the Archives of the National Public Television and Radio Company of Ukraine. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijtss/30092021/7675

Copyright: © 2021 Oleksandr Mazur. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. На сьогоднішній день актуальності набуває питання функціонування архівних фондів Національної Суспільної Телерадіокомпанії України, як таких, що на сьогоднішній день ще недостатньо досліджені, а також соціальна і комунікаційна роль яких в суспільстві та культурному середовищі повністю на даний момент ще не розкриті.

Мета. Метою даного дослідження виступає розкриття принципів діяльності та накопичення масиву інформації про роботу архівних фондів Національної Суспільної Телерадіокомпанії України, що зберігають у своїх сховищах фонограмні документи, які за своїм призначенням розраховані для трансляції на державному радіо України.

Матеріали та методи дослідження. При проведенні дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи. Матеріалами для проведення даного дослідження слугувала наявна в архівних фондах НСТУ службова документація, безпосередній доступ дослідника до архівних сховищ, картотеки, електронного каталогу та звітної документації, що використовується в роботі з прийняттям на зберігання, проведенням експертизи та обліком наявних одиниць зберігання.

Результати дослідження. До складу Національної радіокомпанії України входять три програми внутрішнього мовлення і програма Всесвітньої служби радіомовлення України [6]. Статус аудіовізуальних документів Національної радіокомпанії України тривалий час був невизначеним, їх віднесення до складу Національного Архівного Фонду не підкріплюється будь-якими положеннями нормативно-правових, у тому рахунку підзаконних, актів. У зв'язку з цим компанія проводила незалежну політику в сфері відомчого зберігання радіопрограм,

включаючи питання комплектування, експертизи цінності документів, їх довготривалого зберігання і знищення.

Формування радіофонду НРКУ як основного аудіовізуального архіву здійснювалося під впливом уявлень керівництва компанії і працівників галузі про практичну цінність аудіовізуальних документів як матеріальних об'єктів і ресурсу для подальшої діяльності компанії. У компанії та її архівах не було вироблено чіткої концепції експертизи цінності документів та комплектування архівів, у зв'язку з чим спостерігалися безпідставні знищення фонодокументів, а неодноразова реорганізація архівів компанії в підсумку призвела до формування різноманітного за складом, змістом та науковою цінністю комплексу фонодокументів, відмітними рисами якого є висока повторюваність інформації, наявність значного масиву копій документів з інших архівів. До речі, подібне становище було і в деяких інших радіоархівах центральних державних мовних компаній на пострадянській території [3, С. 32]. Основоположними критеріями при експертизі цінності документів у музичному радіофонді були можливість використання документів у діяльності компанії, а також правовий статус документа, тобто приналежність авторських і суміжних прав на музичну радіопрограму. У зв'язку з цим документи, права компанії на які обмежені терміном або іншими умовами, розглядалися як менш цінні, ніж інші групи; критерії наукової, історичної та культурної цінності не враховувалися при оцінці документів, на відміну від практики державних архівів [2].

Фонотека НСТУ забезпечує повний цикл зберігання і доступу до використання фонограм. У фонотеці (аудіо-архіві) Українського радіо зберігаються фонограми на різних носіях: магнітній плівці, міні-дисках (MD) та компакт-дисках (CD/DVD). Це – найбільше і найповніше зібрання національної аудіо-спадщини. За структурою аудіоархів УР складається з двох підрозділів: а) Фондова фонотека (постійне, довічне зберігання); б) Фонотека тимчасового зберігання (для передач мовлення; записів, що потребують подальшого опрацювання, – скажімо, трансляцій концертів, вистав тощо, перезаписи зі сторонніх носіїв тощо). Термін зберігання визначають відповідні редакції, що здійснюють ці записи). В окремих випадках особливо цінні (за критеріями унікальності, історичності) фонограми за рішенням керівництва підрозділів та художнього фонду можуть переводитися з тимчасового зберігання на постійне, фондове. Формування аудіо-фондів: відбувається з кількох джерел: а) фонограми виконань творів, а також передачі (програми) мовлення, створені самим Українським радіо; б) фонограми, що надійшли за обміном (до 1991 р. – з Всесоюзного радіо (Москва) та радіо союзних республік, коли УР було складовою Держтелерадіо СРСР; після 1995 р. – з Європейської Мовної Спільноти (Женева), членом якої стало УР); в) перезаписи (дублі фонограм) з носіїв авторів та/або виконавців творів, а також з LP, МК, CD, DVD, що були у вільному продажу.

Облік фонограм Фондової фонотеки НСТУ фіксується в інвентарних книгах, картковому та електронному каталогах. Кожна фонограма має максимально можливий опис, що включає: № наряду-замовлення на здійснення запису (ДКС); № зберігання у фонотеці, дані про авторів твору (у т. ч. обробки, перекладу, оркестровки, інсценівки, адаптації тощо); дані про виконавців (солістів, колективи, диригента/керівника, дійових осіб та виконавців ролей тощо); дані про відповідального редактора запису; дані про звукорежисера запису; хронометраж фонограми; дату запису.

Наряд-замовлення на здійснення запису є одночасно і паспортом фонограми, в якому фіксується також: дати початку та завершення запису, дата і № протоколу засідання художньої ради з прийому фондових записів, її рішення – з підписами голови, секретаря та членів художньої ради.

Інвентарні книги та карткові каталоги оформлюються відповідно до нормативів оформлення архівів (фонотек, бібліотек тощо).

Програмне забезпечення електронного каталогу передбачає гнучку систему розширення полів бази даних кожного об'єкту (приміром, під одним номером можуть бути необмежена кількість окремих фонограм творів, скажімо, запис концерту з багатьма номерами, або оперного спектаклю з фіксацією кожного окремого фрагменту).

Фонограми власного виробництва, які за рішенням художньої ради приймаються до фонду, надходять до фонотеки на постійне зберігання у трьох примірниках (оригінал і два дублі). «Оригінал» – це недоторканий фонодокумент, більшість з них у подальшому передаються на зберігання до Державного кінофотофоноархіву України ім. Г. Пшеничного (згідно із Законами України «Про Національний Архівний фонд» [9], №595-XIV «Про

обов'язковий примірник документів» та № 867-V «Про внесення змін до статті 8 Закону України «Про обов'язковий примірник документів»), зберігаючи за УР право власності на них.

«Перший дубль фонограми» – це резервна копія оригіналу, який використовується лише для виготовлення другого дублю у разі його пошкодження, втрати тощо. «Другий дубль фонограми» – це основна робоча копія, з якою працюють усі користувачі (редактори, звукооператори тощо).

Згідно ПТЕ-82, частина II (радіомовлення) аудіофонди НСТУ зберігаються в 4 ізольованих сховищах відповідно до технічних норм. Сховище фондових фонограм, обладнане мобільними стелажми та має площу 47 кв.м., дозволяє зберігати на своїх полицях у змотаному вигляді плівку, поміщену у відповідного розміру упаковки (картонні коробки) (7 630 шт.), в яких змотано 31130 фонограм (до 40 хв. хронометражу у кожній упаковці). Метадані про всі фонограми заносяться у електронну картотеку – базу даних фонограм.

Пошук файлів в ЕК здійснюється за художніми (назва твору; творча особа – прізвище композитора, письменника, поета, автора обробки; виконавці – вокалісти, інструменталісти, актори; колективи – хори, оркестри, ансамблі тощо; керівник – художній керівник, диригент, хормейстер, режисер-постановник; музичний інструмент – найчастіше використовується для пошуку народних інструментів) та технічними (номенклатурний № – поточний номер магнітної плівки або CD; вид носія – магнітна плівка, CD; вид запису – моно, стерео; група зберігання – музичні, літературні, документальні записи) характеристиками, а також за музичною тематикою (характер, форма, вид музики тощо). Паралельно ведеться картотека в картковому вигляді. Згідно замовлень редакційного персоналу фонограми подаються на сервер в цифровому форматі для використання у радіомовленні. Фонограми за межі відділу не виносяться. Матеріал, що необхідний для створення передач, прослуховується безпосередньо у відділі фонограм.

У фондах НСТУ міститься симфонічна, камерна, вокальна, оперна, балетна, сучасна, народна та популярна музика; вистави, радіовистави, вірші, казки, оповідання; документальні записи (голоси письменників, відомих людей; репортажі часів Другої світової війни) [10]. Фонограми власного виробництва за рішенням Художньої ради НСТУ надходять до відділу фонограм у трьох примірниках (оригінал і два дублі). Згідно із Законом України від 9 квітня 1999 р. № 595-XIV «Про обов'язковий примірник документів» та Законом України від 4 квітня 2007 р. № 867-V «Про внесення змін до статті 8 Закону України «Про обов'язковий примірник документів» один з примірників передається на безоплатній основі ЦДКФФА України ім. Г. Пшеничного. Передача аудіозаписів відбувається наступним чином: наприкінці поточного року державний архів дає запит про кількість фонограм, що Українське радіо повинно передати на постійне зберігання; списки фонограм затверджуються протоколом експертної комісії УР; підтвердженням прийому фонограм на постійне зберігання в державний архів є «Акт приймання-передавання», затверджений керівництвом архіву та УР. Станом на 1.01.2015 року аудіофонди НСТУ, що становлять художню та історичну цінність починаючи з 1943 по 2015 рік нараховують – 95000 фонограм на магнітній стрічці та 9533 фонограми на 1312 компакт-дисках. З них власного виробництва (на магнітній стрічці та CD) 59150 фонограм, від інших виробників 35000 фонограм. За останні 5 років до фондового архіву НРКУ надійшло 3848 записів власних фонограм (з 1.07.2011 р. по 1.01.2012 р. – 757, 2012 р. – 658, 2013 р. – 746, 2014 р. – 1099), протягом I кварталу 2015 р. – надійшло 588 власних записів). За даний період надійшло оригіналів – 276 дисків, I дублів – 175 дисків, копій I дублів – 244 диски, II дублів – 198 дисків, копій II дублів – 1599 дисків (з них 254 переведені до фонду, 1345 – цифрові копії).

Станом на 01.01.2021р. фондова фонотека НРКУ налічує

вид носія	одиниці обліку (номенклатурні №)	одиниці зберігання (назви)	хронометраж
магнітна плівка	71254	95448	9044 год.
CD	1291	9653	1294 год
CD-МП (плівка втрачена)	629	1015	177 год.
цифрові копії (плівка зберігається)		48 271	4 963 год

До «Фонотеки тимчасового зберігання» надходять записи в одному примірнику. Облік фонограм ведеться в інвентарних книгах. Фіксація добового мовлення чотирьох каналів (УР-1, УР-2, УР-3 та RUI) архівуються на компакт-диски. Журнал розкладу передач міститься окремим файлом (в Excel) для кожного каналу. Фонотека тимчасового зберігання налічує

вид носія	одиниці обліку (номенклатурні №)	хронометраж
CD (нові надходження)	905	1702 год
CD (архівация добового мовлення)	2146	103 000 год.
магнітна стрічка	1506	1763 год
міні-диски	286	1363 год

Фонограми для використання у радіомовленні передаються в цифровому форматі згідно замовлень редакційного персоналу.

Якщо для збереження аудіофонду НСТУ за станом на 1.01.2015 р. з магнітної стрічки оцифровано понад 28000 фонограм, то на 1 січня 2021 р. – вже понад 48000 фонограм.

Звукозаписи мають зберігатися в умовах, що забезпечують їх захист від пошкоджень, шкідливих впливів навколишнього середовища і виключають втрату документів. Постійне зберігання фонодокументів має здійснюватися в темряві. Всі види робіт з документами повинні проводитися при обмежених або технологічно необхідних рівнях освітлення. Температурно-вологісний режим в сховищах контролюється шляхом регулярного вимірювання параметрів повітря. Фонодокументи у сховищах розміщуються в порядку, що забезпечує їх комплексне зберігання відповідно з обліковими документами та уможливорює оперативний пошук. Порядок розташування документів в архіві визначається планом (схемою) їх розміщення. Устаткування з висувними частинами (ящиками, секціями, дверцятами) встановлюється за спеціальними нормами з урахуванням розмірів засобів зберігання. Усі звукозаписи мають зберігатися в спеціалізованому приміщенні у металевих шафах або пристосованих для цього сейфах. Фонодокументи розміщують на стелажах, в шафах з використанням коробок, папок, спеціальних футлярів, пакетів і т.п. відповідно до видів, форматів та інших зовнішніх особливостей звуконосіїв [13]. Так, магнітні стрічки страхового фонду і фонду користування повинні мати стандартні і захисні ракорди, намотуватися в рулон на сердечники і зберігатися в металевих коробках, фонодокументи на плоских плівкових або інших форматних носіях упаковують у конверти і касети і зберігають в коробках, папках, іншій упаковці. Місце зберігання музичних та інших (немузичних) фонодокументів визначає керівник радіоорганізації.

Забезпечення зберігання фонодокументів передбачає також підтримку оптимальних режимів зберігання носіїв звукозапису. Якщо в архіві радіомовника використовується онлайн-сервіс зі зберігання музичних файлів, то до колекції можна отримати доступ з будь-якого комп'ютера, що має вихід в інтернет. Не допускається розміщення фонодокументів на підлозі, підвіконнях, в нерозібраних стосах. Всі приміщення архіву радіопідприємства, а також стелажі, шафи, полиці нумеруються. У кожному окремому приміщенні стелажі, шафи, полиці нумеруються зверху вниз, зліва направо.

Практично не вирішеною проблемою залишається питання вибору носія для тривалого зберігання в архівах. Взагалі загальний масив систематизується за видами запису – фонографічний, грамофонний, шорінофонний, оптичний, магнітний, лазерний. Найчастіше виділяються три групи – фонограми на грамплатівках, магнітних стрічках та оптичних дисках.

Величезне число цінних записів, виконаних на магнітних стрічках старих типів, вимагає термінової реставрації. Особливо складна ситуація склалася в студіях, змушених використовувати стрічку виробництва «Свема» (Україна), яка має властивість відшаровуватися від основи. Якщо завдання реставрації фонограм так чи інакше вирішується, то процес вибору типу носія заводить у глухий кут. Сучасні магнітні плівки при дотриманні певних умов можна зберігати до 50 – 100 років.

В архівосховищах, обладнаних системами кондиціонування повітря, підтримується наступний оптимальний температурно-вологісний режим для зберігання звукозаписів на чорнобілих плівкових носіях – температура + 15°C, відносна вологість повітря 40-55 відсотків, на кольорових плівкових носіях – температура від +2 до + 5°C, відносна вологість повітря 40-55 відсотків, на електронних носіях – температура від +15 до + 25°C, відносна вологість повітря 40-60 відсотків. В архівосховищах з нерегульованим кліматом здійснюються раціональне опалення, провітрювання будівлі і зволоження (осушення) повітря.

Різкі коливання (сезонні і протягом однієї доби) температури і відносної вологості повітря не допускаються [1, С. 10-18].

В умовах цифровізації радіоархіву поступово переходять на електронні формати зберігання фонодокументів. У літературі існує кілька визначень архіву електронного документу

організації [12, С. 51-60]. Електронний архів має всі необхідні запобіжники, що гарантують повне збереження інформації впродовж довгого періоду часу. Всі оригінальні документи, що в цифровому вигляді знаходяться на центральному сервері надійно захищені, а користувачі мають доступ тільки до електронних копій. Архів електронних документів організації дозволяє значно оптимізувати та автоматизувати бізнес-процеси сучасного підприємства [5, С. 17-25]. «Типовий порядок здійснення електронного документообігу в органах виконавчої влади», що затверджений Постановою КМУ, встановлює загальні правила документування в органах влади управлінської діяльності в електронній формі і регламентує виконання дій з електронним документом з моменту їх створення або одержання до відправлення чи передачі до відповідного архіву. Ми приєднуємося до пропозиції розуміти під архівом електронних документів систему зберігання документів в електронному вигляді, що забезпечує надійність зберігання, конфіденційність, швидкість пошуку і обмін документацією [4, С. 189-191]. Електронні документи можуть зберігатися в архіві організації або в спеціалізованому підрозділі.

Для зберігання електронних документів в межах 5 років цілком надійні будь-які сучасні носії інформації (в тому числі, магнітні дискети). Оптичні диски вважаються найбільш довговічними носіями. Деякі виробники визначають термін зберігання своєї продукції мало не в 200 років.

Наскільки це обґрунтовано, може показати лише практика, а вона вкрай суперечлива. З одного боку, є свідчення успішного використання записів на CD протягом 10-15 років, з іншого боку, регулярно з'являються повідомлення про відмови зчитування інформації з цих дисків [11]. При організації довготривалого зберігання електронних документів цілком допустимий термін в 10 років для зберігання носіїв, на які вони записані. При цьому допустимі «офісні» режими зберігання: для магнітних стрічок – температура +23°C (ISO 18923), для оптичних дисків – +25°C (ISO 18927), при відносній вологості 50%. «Основні правила роботи державних архівів» встановлюють наступний температурно-вологісний режим в архівосховищах: температура – +17- 19°C, відносна вологість – 50-55%. [7]. При таких умовах можна розраховувати на термін зберігання дисків CD-R до 20 років [11].

Архівні звукозаписи розміщуються на стелажах, в металевих шафах горизонтально або вертикально в коробках або інших первинних засобах зберігання (папках, футлярах, тощо). Фонодокументи зберігаються в горизонтальному положенні в металевих або пластикових коробках з отворами в коробках для запобігання накопичення всередині коробки парів оцтової кислоти, що виділяються основою плівки або заводський картонній упаковці на стаціонарних стелажах. Не допускається зберігання архівних документів на носіях з магнітним робочим шаром на феромагнітних металевих стелажах.

Сталеві стелажі можуть бути використані у виняткових випадках, тільки за умови розмагнічування і замикання контурів стелажа. Кожна одиниця зберігання аудіовізуального або електронного документа укладається в негерметичну індивідуальну упаковку. При цьому має бути виключене вільне переміщення архівного документа всередині упаковки. Розстановка засобів зберігання здійснюється відповідно до таких норм: відстань між їх рядами – 120 см; засобами зберігання – 75 см; зовнішньою стіною будівлі і паралельними їй засобами зберігання – 75 см; стіною і торцем засобів зберігання – 45 см; підлогою та нижньою полицею засобів зберігання – 15 см.

Якщо проблеми фізичного збереження файлів на даний час вирішуються досить успішно, то інші аспекти довготривалого зберігання електронних документів чекають свого методологічного обґрунтування та технологічного прориву. Бажано кожні 10-15 років копіювати документи на нові типи електронних носіїв. Так що питання, чи збережуть свої якості магнітні стрічки або оптичні диски після 50 років зберігання, втрачає гостроту [11].

У короткостроковій перспективі (5-10 років) збереження документів забезпечується створенням резервного і робочого примірників електронних документів на окремих носіях. У довготривалій перспективі (понад 10 років) необхідно проведення міграції документів в так звані програмно незалежні формати (страхові формати), причому таким чином, щоб в подальшому отримане покоління документів можна було визнати оригіналами.

Електронні документи в страхових форматах можуть виявитися дуже незручними у використанні і можуть значно уповільнювати час доступу користувачів до архівної інформації. Оперативність доступу до архівних електронних документів може забезпечуватися тим, що вони будуть прийматися, зберігатися та/або своєчасно перекладатися в формати поточної інформаційної системи організації/архіву – призначені для користувача формати. Процедура міграції в призначені для користувача формати також має бути орієнтована на можливе визнання отриманих документів

оригіналами. Цей захід необхідний у зв'язку з тим, що заздалегідь важко визначити, які з форматів (страхові, призначені для користувача або ті, в яких документи прийняті на зберігання) можуть стати основою для створення міграційних страхових копій наступних поколінь [11, С. 16-29]. Якісні показники магнітного запису досить високі та дозволяють відтворення через 100 років зберігання, а також реставрацію із застосуванням новітніх алгоритмів. Жоден інший звуконосій не володіє такими перевагами. З метою закріплення місця зберігання фонодокументів у сховищах складаються топографічні покажчики [8]. Фонодокументи зберігаються в умовах, що виключають пряме попадання світла, і підлягають захисту від агресивних домішок у повітряному середовищі (сірчистого газу, сірководню, парів ртуті, оксидів азоту, аміаку), електромагнітно-іонізаційного (радіаційного) впливу [1, С. 10-18].

Висновки. Розкрито основні принципи та положення щодо зберігання фонодокументів в архівах Національної Суспільної телерадіокомпанії України, які знаходяться у приміщенні Центральної дирекції «Українське радіо». З'ясовано, що облік ведеться як в електронному каталозі, так і в фізичній картотеці на паперових носіях. Встановлено, що один обов'язковий примірник передається на зберігання до фондів Державного кінофотофоноархіву України ім. Г. Пшеничного (згідно із Законами України «Про Національний Архівний фонд» [9], №595-XIV «Про обов'язковий примірник документів» та № 867-V «Про внесення змін до статті 8 Закону України «Про обов'язковий примірник документів»), зберігаючи за УР право власності на них. Описано характеристики наявних сховищ та прийняті для безпечного зберігання інформації температурні та вологісні режими, типи та види носіїв, масиви інформаційних ресурсів та кількість одиниць зберігання. Описано встановлений на підприємстві порядок видачі та прийняття на зберігання вироблених фонограм, встановлено джерела комплектування фондів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барабаш Н.С. Ведущий информационно-музыкальной радиостанции – становление профессии, специфика и методы работы: дисс. ... канд. фил. наук 10.01.10. М., 2002. 149 с.
2. Жукова М.М. Телерадиофонд Всероссийской государственной телерадиокомпания: организация комплектования и использования документов (1990-е – 2013 гг.): дисс. ... канд. ист. наук: 05.25.02 – Документалистика, документоведение, архивоведение, М.: РГГУ, 2019, 239 с.
3. Журавльова О.А. Створення та діяльність «Радіо Київ» у 1950-х – на початку 1960-х років // Наукові записки Інституту журналістики. Т. 4 (65). 2016. Жовтень-грудень. С. 33-39.
4. Захист архівних зібрань від крадіжок. Звіт до Європейського бюро національних архівів про семінар, що відбувся у Стокгольмі 8-9 вересня 2005 р. // Архіви України. 2005. № 5-6 (258). С. 91-94.
5. Кулешов С. Електронний документ у системі сучасного діловодства // Архіви України, 2004. № 4-6 (255). С. 50-53.
6. Лізанчук В.В. Основи радіожурналістики: підручник / Львівськ. нац. ун-т ім. Івана Франка. Київ: Знання, 2006. 628 с.
7. Правила роботи архівних установ України / упоряд.: Л.А. Кисельова, Ю.А. Прилепішева, Т.П. Прись, С.В. Сельченкова; за заг. ред. Н.М. Христової; М-во юстиції України, Держ. архів. служба України. К., 2013. 243 с.
8. Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях : Наказ Міністерства юстиції України від 18 червня 2015 р. № 1000/5. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 22 червня 2015 р. за № 736/27181. Retrieved from https://vk24.ua/regulations_and_jurisprudence/nakazi/nakaz-ministerstva-usticii-ukraini-pro-zatverdzen-na-pravil-organizacii-dilovodstva-ta-arhivno-go. (доступ 10.03.2021)
9. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від 24.12.1993 р. (редакція зі змінами станом на 16.10.2020 р.) // Відомості Верховної Ради України, 1994, № 15, Ст. 86.
10. Сидоренко Т.В., Тягій Є.В. Електронні виставки архівних документів як інформаційний ресурс регіону (на прикладі Державного архіву Миколаївської області) // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2019. №1. С. 89-96.
11. Тихонов В.И. Архивное хранение электронных документов: проблемы и решения // Делопроектирование и документооборот на предприятии. 2006. № 2. С. 16-29.
12. Тихонов В. И. Задачи архивного хранения электронных документов // Отечественные архивы. 2010. № 3. С. 51-60.
13. Юмашева Ю.Ю. Аудиовизуальные архивы в сети Интернет // Историческая информатика. 2018. № 4. С. 84-110.

RESEARCH ON COST MANAGEMENT BASED ON THE CONCEPT OF ECOLOGICAL ECONOMY

Xie Chunyu, Belarusian state university, Ministry of education of the Republic of Belarus, Minsk, Republic of Belarus

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7676

ARTICLE INFO

Received 02 August 2021

Accepted 08 September 2021

Published 30 September 2021

KEYWORDS

Ecological Economy; Cost Management; Trend Analysis; Economic Environment.

ABSTRACT

The model of cost management needs to adapt to specific economic environments in order to promote economic development. Under the background of currently advocating the development of ecological economy, it is necessary to explore the new mode of ecological economy cost management to achieve the vision that economic development and environmental protection could be homogeneously balanced. This paper uses the basic principle of economics to analyze the evolution trend of cost management, summarizes the relevant references, and finally proposes the problems that still need to be solved in the general trend of ecological economy.

Citation: Xie Chunyu. (2021) Research on Cost Management Based on the Concept of Ecological Economy. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7676

Copyright: © 2021 Xie Chunyu. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

It is of great practical significance to study the cost management from the perspective of ecological economy. The national economy underwent a rapid development over the past decades. However, this inspiring development also brings a series of ecological and environmental problems, especially some high pollution and high energy consumption industries, such as steel, power, and coal industries. Since the second half of the 20th century, sustainable development has attracted increasing attention from both academia and industry and main efforts are focused on the relationship between economic and ecological. Kenneth Polding, an American economist, proposed the circular economy thought, "spaceship theory", which shows that our earth is just a small spaceship in the vast space and the disorderly growth of population and economy will exhaust the limited resources, to avoid this tragedy, we must change this economic growth mode, from "consumption" to "ecological"; from "open" to "closed". With the help of AHP theoretical tools, Cheng Yueming, Huang Qiming, Cheng Yi, and Chen Decheng (2020) established an ecological cost management evaluation model, in which the relevant factors of ecological cost management could be directly analyzed from four dimensions of resources, environment, economy, and society. The associated results also further confirm that the AHP theoretical model can assist management to analyze the benefits and proportion of ecological investment, and reduce ecological loss by improving pollution treatment technology and purchasing environmental protection equipment [1].

Analysis on the evolution mechanism of ecological cost management.

The analysis of the evolution mechanism in economics is gradually improved with the idea of biological evolution. Darwin's biological evolution and Lamack's genetic theory can serve as guiding ideas for the laws of socio-economic fundamental evolution. Zhang Jianmei and Pan Ailing (2013) pointed out that three cores of socio-economic evolution are conventions, variation and choice. Cost management is the enterprise using certain rules to summarize costs and here the rules are enterprise usual practice, which is very similar to biological gene [2]. In the process of economic development, there would be changes happened in the economic environment and the internal operation of the

enterprise, namely the so-called variation, hence we have to change the rule at the macro and micro levels and to choose methods that can adapt to the current economy to manage costs. Andreas Manntz (2003), Commercial Director at Sortimo International GmbH (Zusmarshausen), also mentioned that cutting material costs and reducing environmental burdens, we also expect a pay-off in the form of optimized materials management and improved production planning [3].

From the perspective of the evolution motivation of cost management, there are two main factors, namely external factors and internal factors. External factors are mainly attributed to changes in the economic environment, while include other factors, like political, legal, social and cultural factors and so on. Internal factors have the changes of the enterprise internal management system and the changes of operating business and so on. Zhou Yali (2005) believes that cost management is an applied discipline, and the innovation in its content and management methods must be coordinated with the enterprise management environment [4].

The evolution of cost management can also reflect the management consciousness of managers. Different managers may deal with costs differently, and the evolution results of costs may be different. From the micro level, there are also individual differences. Therefore, the evolution of cost management is also a process of interactive development between economic subjects and other factors such as economic environment.

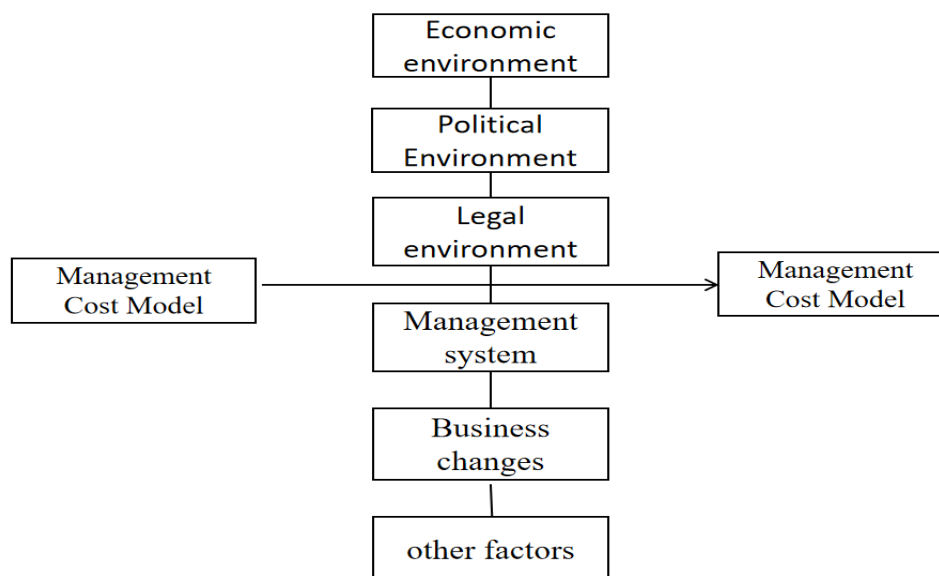

Fig. 1. Ecological cost management evolution model

Trends analysis of ecological cost management. The study of ecological and environmental cost is also the study of environmental compensation, which can standardize the environmental cost accounting system, and is a more scientific and standardized ecological cost management system. Feng Yuan (2016) proposed the cost of embedded environment. It is necessary to enhance the awareness of environmental protection in enterprises or enterprise groups and optimize the way of business activities. At the same time, through the integration of government guidance and enterprise autonomy, the pollutant discharge cost management would have a positive effect and the consciousness of environmental management would be improved simultaneously [5].

Environmental problems have always been a global ecological problem, and we can make some analysis of the trends in cost management by studying the policies and regulations in different regions. From the policy level, the implementation of policies and regulations can promote enterprise cost management. In 1999, the government issued the first Environmental Accounting Guide, which was revised and promulgated in 2000, 2002 and 2005. In recent years, Japan studied German experience to combine material management with discharge costs and actively developed cost innovation practices in environmental operations (Kono, 2005). In December 2004, the Financial Reporting Interpretation Commission (FRIC) revised the 2002 draft and officially issued the announcement of interpretation of emissions rights, Announcement No.3(IFRIC3), providing formal

norms for sewer transaction costs (since 2005) [6]. In this year, the Chinese government has also issued a number of environmental management regulations to guide and promote the formulation and implementation of national environmental protection regulations and environmental and economic policies. On November 5, 2020, the Ministry of Ecology and Environment meeting approved the ecological and environmental standards management measures, which are used to standardize the formulation, implementation, the record and evaluation. On December 9, 2020, the executive meeting of the Chinese government deliberated and adopted the regulations on the administration of pollutant discharge permits, which is served to strengthen the management of pollutant discharge permits, to regulate the discharge behavior of enterprises, institutions and other producers and operators, to control the discharge of pollutants, as well as to protect the ecological environment [7]. This shows that many countries have incorporated the ecological environment costs into an important part of the economic operation reform in policy. From the ideological analysis of the producers and operators, the key to the effect of environmental cost management is that producers and operators actively fulfill their environmental protection responsibilities and actively strengthen the management of pollutant discharge cost. In recent years, the author has conducted a follow-up survey on small and medium-sized production and operation entities in many regions of China, and found that the use of "benefit oriented cost management method" can effectively supervise and manage costs.

Conclusions. Ecological cost management can contribute to the realization of sustainable development of economy, reflect the consciousness and efficiency of internal environmental governance of enterprises, as well as implement the principle of "Whoever pollutes will govern". In the process of ecological cost management, the development of ecological economy is an inevitable trend. It can be seen from the above analysis: a) all governments attach great importance to the environmental problems caused by population growth and economic development. In order to promote the coordinated development of the economy, society and the environment, governments and international organizations have introduced some relevant policies and laws, which will be a long-term inevitable trend. b) In cost management research, current cost accounting methods can not accurately evaluate and calculate the value of pollution in both potential and already caused, and are not able to accurately provide information on the utilization efficiency of resources. The cost management of enterprises should also pay more attention to ecological and environmental benefits when paying attention to economic benefits. At the same time, the management of environmental pollution will be a mainstream trend of cost management.

I believe that the development of enterprises is an important part of the process of national economic construction. The concept of low-carbon economy is an indispensable part of the construction of my country's ecological civilization. The environment brings huge negative pressure. Low-carbon economy is an imperative development trend in the development of enterprises. Conducting environmental cost management research will help enterprises achieve low-carbon economic development and fundamentally solve the problem of energy waste in enterprises.

REFERENCES

1. Cheng Yueming, Huang Qiming, Cheng Yi and Chen Decheng (2020) From the perspective of AHP enterprises - take iron and steel enterprises as an example.
2. Zhang Jianmei and Pan Ailing (2013) Analysis of cost management evolution mechanism based on evolution economics.
3. Federal Environment Ministry, Federal Environmental Agency (2003) Guide to Corporate. Environmental Cost Management, Andreas Manntz, Commercial Director, Sortimo International GmbH (Zusmarshausen).
4. Zhou Yali (2005) Impact of enterprise management environment changes on management accounting.
5. Feng Yuan (2016) Research on sewage cost management based on environmental operation.
6. Feng Yuan (2016) Research on sewage cost management based on environmental operation.
7. Regulations on the Administration of Sewage License (Decree of the State Council of the People's Republic of China No.736) Retrieved from https://www.mee.gov.cn/ywgz/fgbz/xzfg/202101/t20210129_819519.shtml.

SOME SECURITY CHALLENGES FOR GEORGIA

Kuprashvili Henri, Doctor of Political Sciences, Professor, Faculty of Law and International Relations, Georgian Technical University, Georgia,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7013-1407>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7677

ARTICLE INFO

Received 03 August 2021
Accepted 09 September 2021
Published 30 September 2021

KEYWORDS

National security, Information age, politics, Georgia, political term.

ABSTRACT

Important is the fact that the transition from the industrial age of humanity to the information age and the transformation of information into the dominant the process of the development of civilization as a main strategic resource, accordingly, the incredible development of information-telecommunication technologies has shown unprecedented changes and trends in the world politics, military and other fields of the 21st century. In the new era, the security of modern Georgia, as well as other countries, is generally conditioned by many new challenges and threats. Moreover, the provision of its national security is to some extent also defined by the world of values of national self-determination, spiritual life, morality, culture and history.

Citation: Kuprashvili Henri. (2021) Some Security Challenges for Georgia. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7677

Copyright: © 2021 **Kuprashvili Henri**. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Introduction. The political history of the world proves that the existence of states, survival of them and the settle of a worthy place in the international arena is related to as far as the country has the ability to solve new problems facing the state and thereby, be ready to respond to each new challenge in a continuous mode. That is why ensuring the national security is the subject of eternal care for the country. The issue of national security is the number one of the most vitally important problems, which is caused by various circumstances (Kuprashvili 2019). The fact that the issue of resolving the security has always been, is and will be one of the most important priority needs for human beings. Also important is the fact that the transition from the industrial age of humanity to the information age and the transformation of information into the dominant the process of the development of civilization as a main strategic resource; accordingly, the incredible development of information-telecommunication technologies has shown unprecedented changes and trends in the world politics, military and other fields of the 21st century.

Georgia's security challenges in a new era. In the new era, the security of modern Georgia, as well as other countries, is generally conditioned by many new challenges and threats (MacFarlane 2012). Moreover, the provision of its national security is to some extent also defined by the world of values of national self-determination, spiritual life, morality, culture and history. The global challenges of the information age have revealed the modern trends, containing the serious threats, which are reflected in national security:

1. sharp separation between the state and public interests, as well as between foreign and domestic policy; gradually reducing the influence of states: a) facilitate the penetration of state borders; b) multiplication processes of transnational corporations and non-governmental actors and the growth of their influence etc.;

2. On the background of information-telecommunication and other technological scientific achievements, new specific realities were created, new types and forms of threats, their area of operation and spheres were expanded and diversified. For example, in terms of complexity and diversity, the issues of increasing the scale of the threat posed from cyber-terrorism have become actual in Georgia, which

posed Georgia's national security against a completely new challenge and inevitable threat, which requires a special attention on the protection of the air-land-sea sphere, ensuring the cyber security of the country and the protection of the cyberspace sphere. Therefore, it is necessary to strengthen the country's readiness in the direction of international cooperation in face of the threat of cyber terrorism for the perfect functioning of a modern held system based on relevant legislation.

3. In the process of deepening globalization, the nature, form and scale of crimes have changed significantly; therefore the fight against transnational threats has become especially important; after the launch of the Europe-Asia Transport Corridor in Georgia, the scale of transnational threats has increased significantly, the danger of crimes turning into a transit country, the interest of international organizational criminals in Georgia.

Georgian problem of terminology. Here, we would like to touch on the issues to use of some security-related terms, as incorrect wording of the term can lead to many misunderstandings, which is clearly seen in the example of Georgia.

Recently, in Georgia, the terms “ushishroeba” (Security) and “usaprtkhoeba” (Safety) are sometimes used in inappropriate contexts, even at the legislative level. However, the content, meaning and rules of use of both terms have been clearly defined in the speech and writing of Georgians for a long time. For example, the use of the term “ushishroeba” (Security) is confirmed by the written sources, 15 centuries historical tradition that have reached us. In the 20th century, this was further strengthened by the authoritative Georgian linguistics, when it scientifically established the context and area of use of this term. According to Georgian sources (historical, theological-hagiographic, ancient artistic, including translated literature, etc.), since the 5th century, the term “ushishroeba” (Security) is traditionally used only in the socio-political context (ushishroeba (Security) of state, country, society, government, human, etc.). This term was used by famous Georgian hagiographers, writers, historians, scientists, political, military and public figures (Kartlis Tskhovreba 2014). So, from the 5th century to the 10s of the 21st century, the whole society and clergy, Iakob Tsurtaveli¹ or Leonti Mroveli², Solomon Dodashvili³ or Ilia Chavchavadze⁴, Ivane Javakhishvili⁵ or Ambrosi Khelaia,⁶ Arnold Chikobava⁷ or Ilia II,⁸ Zviad Gamsakhurdia⁹ or Eduard Shevardnadze,¹⁰ Mikheil Saakashvili¹¹ or an ordinary citizen used this term only in the socio-political context.

And now, just 15-17 years ago, the tendentious and voluntary actions of contemporary politicians, unqualified, unprofessional and unilaterally educated people in power, started a deplorable trend, as a result of which the aboriginal Georgian word “ushishroeba” (Security) was arbitrarily declared an undesirable term and it was removed from use; instead, they use the word “usaprtkhoeba” (Safety) with different meanings. That is, one term “ushishroeba” (Security) is used to denote two events with different meanings, for example, the term “erovnuli ushishroeba” (National Security) was replaced by the term “erovnuli usaprtkhoeba” (National Safety) and so on.

The tendency may have been understandable if linguists, specialists in this field, to raise this issue, but due to the non-specialists and contemporaries be active and engage the public with their own subjective opinion it is unacceptable.

Therefore, it is better for Georgians not to follow the contemporaries and not to violate the historical tradition and to use the norms scientifically established by linguists and these terms in the appropriate context:

¹ 5th-century Georgian religious writer and priest from Tsurtavi.

² The 11th-century Georgian chronicler.

³ Georgian philosopher, journalist, historian, grammarian, belletrist and enlightener (1805-1836).

⁴ Georgian public figure, journalist, publisher, writer and poet who spearheaded the revival of the Georgian national movement in the second half of the 19th century and played a major role in the creation of Georgian civil society during the Russian rule of Georgia. He is Georgia's "most universally revered hero."

⁵ Georgian historian and a linguist whose voluminous works heavily influenced the modern scholarship of the history and culture of Georgia. He was also one of the founding fathers of the Tbilisi State University (1918)

⁶ The Catholicos-Patriarch of All Georgia from 1921 to 1927.

⁷ Georgian linguist and philologist.

⁸ The Catholicos-Patriarch of All Georgia and the spiritual leader of the Georgian Orthodox Church.

⁹ Georgian politician, dissident, scholar, and writer who became the first democratically elected President of Georgia in the post-Soviet era.

¹⁰ Minister of Foreign Affairs of the Soviet Union (1985-1991), President of Georgia (1992-2003).

¹¹ Georgian and Ukrainian politician; The third President of Georgia (2004-2013).

1. The term “*ushishroeba*” (Security) should be used if the neutralization (prevent) of the threat (danger) requires socio-political activities, the formulation and implementation of socio-political measures (policy development, concept, planning, etc.) or is related to people, society and with the socio-political activities of the state.

Depending on the source of origin and the content of the activity, the terms are used, for example: National Security; National Security Council; State Security; International Security; Political Security; Military Security; Information Security – Other Contents in Information Safety; Social Security; Environmental Security; Educational and Scientific-Technical Security; Technological Security; Demographic Security, etc.

2. The term “*usaprtkhoaeba*” (Safety) should be used when the threat (danger) is of natural, man-made or industrial nature and legal, socio-economic, organizational-technical, hardware-program, sanitary-hygienic, medical-prophylactic and other measures are taken to neutralize (prevent) it. Here, too, the terms: Occupational safety and health (OSH), Occupational safety, Road traffic safety; Railway System Safety; Land Transport Safety; Aviation safety; Construction site safety; Maritime safety; Transport safety; Viral Safety and Control; Computer Safety; Ecological safety; Fire safety; Field Safety; Industrial Safety (but the other is "Industrial Security"); Radiation Safety and Protection; Sanitary Safety; Safety Supplies; Safety Equipment; Technical safety; Chemical Safety; Electrical safety (but the other is "energy security"); Nuclear Security and so forth.

In this case, the term threat (danger), which can harm the population, the environment, etc., derives from the peculiarities of natural, man-made, industrial and work processes (earthquakes, large-scale catastrophes, industrial accidents, fires, natural disasters, epizootics, epiphytotics, power stations, mines, enterprises, machinery-equipment, computer and network systems, substances, working methods, environmental conditions, labor organization, etc.) and is physical, chemical, biological, physiological and other character.

By the way, like the Georgian language, the term "Security" in English is used in the socio-political context: "National Security", "Security Council", "Security Information", and the term "Safety" as in Georgian language used in the context of natural, man-made or industrial nature: "Occupational Safety", "Road Safety", "Safety belts" etc. In some other languages, the situation is different, for example, in Russian only one term “Безопасность” (bezopasnost) is used regardless of the content and nature of the origin and neutralization of the threat and what it has to do with socio-political activities, natural, man-made, industrial and work processes: “Национальная Безопасность”, “Техническая Безопасность” and etc.

Conclusions. Against the background of the information age, Georgia's aspiration to become a full-fledged participant in international relations should be considered as one of the defining necessary preconditions for the systematic improvement of the national security policy. Principles and norms of international political cooperation and relations in the issues of ensuring the national security, standards of conduct of states for agreed and effective cooperation, etc. require appropriate refinement of modern challenges. On this background, the national security policy implemented in the system, comprehensive international political relations and legal regulation will significantly increase the effectiveness of the fight against internal and external threats, will contribute to the security of national security and international political relations.

REFERENCES

1. Kuprashvili, Henri. 2019. Shevardnadze's Geostrategic Carambola. World Science. 4(44), Vol.3. Retrieved from https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/30042019/6484
2. MacFarlane, S. Neil. 2012. Georgia: National Security Concept versus National Security. Published in association with Center for Social Sciences, Tbilisi. Retrieved from http://css.ge/wp-content/uploads/2019/07/neil_security_eng.pdf
3. Kuprashvili, Henri and Sharashenidze, Teimuraz. 2005. Political Aspects of the Formation of the National Information System in Post-Communist Georgia. Published by The Council for Research in Values and Philosophy. Washington. Chapter XI. P. 133-141. ISBN-13: 978-1-56518-224-0 (pbk.). Retrieved from https://books.google.ge/books?id=qzkttrhVe9gC&pg=PA133&lpg=PA133&dq=Political+Aspects+of+the+Formation+of+the+National+Information+System+in+Post-Communist+Georgia&source=bl&ots=J6DPFsHwqx&sig=ZVzqUkcsG5Ia4BtKHaqbpBunG5Y&hl=ru&redir_esc=y#v=onepage&q=Polit&f=false
4. Kartlis Tskhovreba - A History of Georgia. 2014. Language English, Artanuji Publishing, Tbilisi. Retrieved from https://archive.org/details/kartliscxovreba_201409/page/n15/mode/2up

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СТРАТЕГІЇ В ОНЛАЙН ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ГУМАНІТАРНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ

Чернишова С. О., к. філол. н, доцент кафедри іноземних мов історичного та філософського факультетів Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0284-2001>

Токменко О. П., к. пед. н, доцент кафедри іноземних мов історичного та філософського факультетів Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2824-3218>

Сидоренко О. А., к. філол. н, доцент кафедри іноземних мов історичного та філософського факультетів Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9794-9754>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7678

ARTICLE INFO

Received 06 August 2021

Accepted 10 September 2021

Published 30 September 2021

KEYWORDS

online learning, online learning methodology, synchronous online learning, asynchronous online learning, teaching English online.

ABSTRACT

The article is devoted to the use of online technologies and strategies in learning a foreign language.

In particular, in close correlation with full-time education, the article considers the leading strategies and technologies used by higher education institutions in building online foreign language courses. These are mainly lectures, discussions, games, simulations, blog technologies, wiki technologies, etc.

The article mentions the work of the world's leading online universities. Quotes from their supervisors and lecturers are given, which analyze the main concepts that distinguish or, conversely, resemble online and offline learning.

We can say that today the technology has reached a sufficient level for students to receive a proper education, even in distance learning. Even more, thanks to the synchronous and asynchronous method of teaching, students get additional opportunities that are not always available in the classroom.

However, it is worth noting that mastering, selecting and successfully using existing technologies is another challenge for teachers working online.

The article also discusses the advantages and disadvantages that accompany online learning.

The article analyzes the methods and means of learning a foreign language online. According to the author of the article, the number of online courses, online faculties and online universities will grow steadily every year. Because they do not require significant investment and allow people to be educated regardless of their geographical location. However, online education relies heavily on traditional education, it creates space for the preservation, development and improvement of traditional learning models, as well as selectivity in choosing more effective methods.

Citation: Svitlana O. Chernyshova, Olena P. Tokmenko, Olena A. Sydorenko. (2021) Suchasni Tekhnologii ta Stratehii v Onlain Vykladanni Anhliiskoi Movy Dlia Humanitarnykh Fakultetiv. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7678

Copyright: © 2021 Svitlana O. Chernyshova, Olena P. Tokmenko, Olena A. Sydorenko. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями.

Упродовж останніх двох років термін «онлайн навчання» міцно увійшло в лексикон української освіти, адже завдяки поширенню епідемії значний відсоток школярів та студентів навчається онлайн.

Сьогодні лунає безліч критичних зауважень і від викладачів, і від вчителів, і від учнів та студентів. Адже, відверто кажучи, українська освітня система не була готова до повного чи часткового переходу в режим онлайн. І тому було безліч причин: від банальної, коли викладачі не мали комп'ютерів чи не вміли ними користуватися, до відсутності методологічних напрацювань викладання.

Хоча варто відзначити, що завдяки розвитку інтернет технологій, якісна освіта стала більш доступною широкій громадськості. І йдеться як про академічну, так і про ділову освіту. Сьогодні більшість університетів світу пропонують дистанційне онлайн навчання, розвиток якого прискорила пандемія, що в деяких випадках зробила цей вид навчання єдиною прийнятним. Цілком можливо, що вже у найближчій перспективі онлайн навчання може витіснити, чи суттєво потіснити традиційні методи здобуття освіти. І тому є безліч причин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

Останнім часом у науковій методичній літературі з'явився цілий корпус досліджень, присвячених використанню технологій інтернету першого покоління (Веб 1.0) і інтернету другого покоління (Веб 2.0) у формуванні всіх аспектів іншомовної комунікативної компетенції.

Головним чином ці розробки стосувалися таких методик: навчання писемного мовлення за допомогою електронної поштової групи; вікі- технології; блог-технології; навчання говорінню і аудіювання за допомогою навчальних подкастів тощо.

Перші наукові розробки використання інтернет-технологій у вивченні іноземної мови датуються початком ХХ століття і від тоді кількість засобів інтернет-комунікації невпинно зростає.

Для України онлайн навчання стало вимушеним заходом, тоді як у США та країнах Євросоюзу вже існують цілі онлайн університети, які цілком здатні надавати якісну освіту, без відвідувань студентами аудиторій.

Так американський дослідник Джаред Стейн радить при підготовці занять, які відбуватимуться у онлайн режимі, надати пріоритет навчальним цілям перед технологіями. «Починайте з чітким розумінням, якого результату ви хочете досягти: що ви хочете, щоб учні засвоїли в кінці курсу. Плануючи програму, завжди опирайтеся на цілі, а не на технології. Хай ціль, обирає технологію, за допомогою якої ви її втілите, а не навпаки»¹. Тож лише після того, як викладачі визначать, чого вони хочуть навчити, і якими методами вони можуть це зробити, варто переглянути доступні їм технології навчання в Інтернеті та визначити ті, які найкраще доповнять цілі. І Джаред Стейн не випадково наголошує на цьому, адже інтернет дає нам безліч можливостей і у викладача досить часто існує спокуса перебрати із засобами, або перекласти частину своєї роботи на технології.

На протипагу думці Джареда Стейна, доктор Сюзен Олдрідж, президент Університету Дрекселя, впевнена, що сьогодні існує достатній набір технологій віртуального навчання, який дає змогу відтворити онлайнним закладам навчальний досвід, що буде рівноцінний досвіду здобутому в аудиторіях. Так Сюзен Олдрідж наголошує, що «... багато в чому онлайн-навчання схоже на навчання за партами. Наші віртуальні студенти навчаються за тією ж навчальною програмою, навчаються на тому ж факультеті і здають ті ж завдання, що і їх однолітки на стаціонарі. Вони просто здобувають дипломи на відстані у віртуальній аудиторії, а не у фізичній, і спілкуються зі своїми викладачами та однокурсниками за допомогою сучасних чудес технологій»².

Ще один дослідник онлайн-навчання Доктор Джеймс Гроувс, доцент інженерного факультету Університету Вірджинії звертає увагу на схожі та відмінні риси у двох способів навчання. Джеймс Гроувс переконаний, що і інтернет, і стаціонар може використовувати один і той самий спосіб, а саме синхронне навчання у яке будуть залучені усі студенти та викладач одночасно. В інтернеті це можна робити завдяки таким програмам як скайп, zoom, hangouts, де всі учасники заняття бачать один одного і можуть будь-якої миті долучитися до дискусії. На думку Джеймса Гроувса цей процес дуже подібний до процесу організації навчання в аудиторії, але тут дуже важливо, яку саме стратегію обере викладач, при плануванні онлайн курсів. Саме тут технологія

¹ Interview with Jared Stein, VP of Research and Education at Canvas by Instructure Retrieved from <https://www.onlineeducation.com/expert-interviews/jared-stein-canvas-instructure>

² Interview with Dr. Susan Aldridge, President of Drexel University Online and Sr. VP of Online Learning at Drexel University. Retrieved from <https://www.onlineeducation.com/expert-interviews/susan-aldrige-drexel-university>

має вирішальне значення. «Ми вважаємо, що ключовим елементом освіти є інтелектуальне залучення студентів до інших учасників навчального процесу – викладачів факультету, асистентів і однокурсників. Відвідування аудиторій дає можливість змішувати студентів, і ми бачимо великі перспективи цього змішування, оскільки вони йдуть на користь усім студентам»¹. Так на думку Джеймса Гроувса такого ефекту можна досягнути і у викладанні онлайн, головне підібрати правильні технології, які дозволять залучити усіх студентів до взаємодії з усіма суб'єктами.

Головним чином, для досягнення синхронної методики викладання, дуже важливо, як саме передається вміст викладеного матеріалу.

Викладачі, які працюють з великими аудиторіями повинні продумати як залучити усіх студентів: на аудіо чи на відео зробити головні акценти; чи треба додати письмовий чат для обговорення чи двосторонній аудіо контакт; чи варто додати додаткові слайди та іншу графічну інформацію тощо. Коли мова йде про менші класи, система організації може бути простішою, але вона також має бути достатньою продуманою, щоб навчальний процес був максимально наближеним до аудиторного.

Викладачі, які викладають синхронні курси, не повинні обмежуватися лише методом доставки контенту: вони можуть поєднувати їх з додатковими технологіями, щоб пристосуватися до ширшого кола слухачів.

Наприклад це можуть бути:

- Поточкові відеоплатформи;
- Чати в режимі реального часу, окремо або на курсах;
- Інструменти веб-конференцій;
- Доступність телефону;
- Віртуальний графік роботи;

Кожен із цих інструментів заохочує активну участь та взаємодію усіх учасників навчального процесу. На основі таких занять досить часто викладачі роблять відео лекції, що дає основу вибудові асинхронного онлайн навчання. Де студенти, які пропустили заняття, можуть надолужити матеріал у зручний для себе час. Проте суто асинхронні курси значною мірою спираються саме на такі матеріали.

Асинхронні курси – це одна з переваги онлайн освіти. Онлайн курси, які дозволяють студентам переглядати лекції, отримувати доступ до матеріалів та співпрацювати з викладачами та однолітками за власним розкладом, називаються асинхронними курсами. Ці методи навчання дозволяють учням переглядати та переглядати уроки за необхідності. Ці варіанти можуть бути дуже корисними для студентів, які не можуть відвідувати заплановані сесії, сподіваються мінімізувати групові проекти, обговорення в прямому ефірі або хочуть працювати на уроках у власному темпі.

Програми, які використовують асинхронні методи доставки контенту, вимагають іншого підходу до навчання – такого, який сильно залежить від використовуваних технологій. Як і при синхронних інструкціях, такі характеристики, як розмір класу та уподобання інструктора, можуть впливати на те, які інструменти використовуються в асинхронних онлайн класах.

Здебільшого асинхронна методологія передбачає:

- Попередньо записані лекції, які можна завантажити;
- Презентації Microsoft PowerPoint з голосовою передачею або без неї;
- Форуми та дошки обговорень;
- Спілкування електронною поштою;
- Диск Google та подібні інструменти для спільної роботи;
- Інструменти для роботи в неробочий час, наприклад віртуальні навчальні центри та віртуальні ресурсні центри;
- Тощо.

Таким чином, ми можемо говорити, що онлайн навчання усе активніше впроваджується у освітні програми провідних вузів світу, які, опираючись на освітню методологію офлайнових методик, випрацьовують нові, що притаманні лише онлайн формі навчання.

¹ Interview with Dr. James F. Groves, Associate Professor, University of Virginia School of Engineering and Applied Science. Retrieved from <https://www.onlineeducation.com/expert-interviews/james-groves-university-of-virginia>

Мета. Метою статті є теоретична розробка методики використання онлайн технологій для формування мовного, мовленнєвого та соціокультурного компонентів комунікативної компетенції студентів при вивченні іноземної мови в гуманітарних ВНЗ.

Виклад основного матеріалу.

Говорячи про використання онлайн технологій при вивченні іноземних мов, варто відзначити, що цей спосіб не є новим навіть для України. Уже понад десять років, провідні школи з вивчення іноземних мов проводять частину чи повний курс занять в режимі онлайн. І це не дивно, адже інтернет дає безліч можливостей для вивчення іноземних мов. Частина таких курсів, як наприклад курс розроблений телеканалом BBC ще у 2013 році, базується винятково на асинхронному способі навчання, яке відбувається без залучення інструктора у зручний для студентів час, із зручною для них інтенсивністю засвоєння.

Серед головних факторів, що сприяли розвитку вивчення іноземних мов у режимі онлайн – можна виокремити такі:

- потреба навчатися упродовж усього життя;
- розвиток інтернет технологій;
- створення необхідної кількості засобів комунікації (таких як facebook, zoom, youtube, hangouts тощо);
- поширення інтернет покриття на більшій частині території;
- покращення пропускну здатності інтернету;
- масове використання комп'ютерів ноутбуків та інших гаджетів, що уможливають комунікацію з викладачем;
- також адаптивний характер технологій.

Американські дослідники Девід Годшалк та Лінда Лейсі визначають чотири каталізатори, що здатні вплинути на засвоєння онлайн-навчання:

- 1) зміна поколінь;
- 2) розробка та підтримка так званої програми «виживання»;
- 3) інституційна відповідність;
- 4) розвинута практика попиту¹.

Автори у своєму дослідженні впливу технологій на планування дистанційного навчання роблять висновок, що нам слід застосовувати технології для вдосконалення планування освіти.

Також дослідники наголошують, що онлайн-навчання не має власної основи викладання, воно так само спирається на традиційне навчання з похибкою на підбір необхідних інструментів. У традиційному навчанні потрібні три компетенції: професійна, методична та психопедагогічна грамотності, що базуються на технологічній компетенції.

Онлайн-програми навчання спрямовані на передачу тих самих знань та навичок, що й на стаціонарі, тому викладачі адаптують ті ж методи навчання до середовища онлайн-навчання. У одних випадках доставка інформації є єдиною помітною відмінністю, тоді як в інших – технологія докорінно змінює або збагачує навчальний процес. Доктор Олдрідж наголошує, що «Викладачі, які викладають у віртуальному просторі, також дуже добре усвідомлюють необхідність створення викладацької присутності, яка полегшує та спрямовує навчальний процес таким чином, щоб залучати студентів до активного та достовірного, вимірюваного та індивідуального досвіду навчання, так у деяких програмах ми впроваджуємо віртуальну реальність за допомогою складних моделювань та ігор, які забезпечують безпечно, але складне середовище для залучення студентів до справжньої проблемної діяльності та рольових вправ, спрямованих на розвиток навичок, необхідних їм, щоб стати успішними практиками»².

Онлайн освіта дуже подібна до стаціонарної, з різницею в тому, що технологічні компетенції повинні бути на вищому рівні, ніж зазвичай (оцінка та підготовка організаційної готовності; розробка відповідного змісту; розробка відповідних презентацій; впровадження електронного навчання).

Професор Бойччер (Boettcher) виокремлює такі принципи онлайн-навчання:

- присутність на платформах, що надають послуги викладання;

¹ Evans, J. R., & Haase, I. M. (2011). Online business in the twenty-first century: An analysis of potential target markets. *Internet Research: Electronic Networking Applications Policy* 11(3), 246-260.

² Interview with Dr. Susan Aldridge, President of Drexel University Online and Sr. VP of Online Learning at Drexel University. Retrieved from <https://www.onlineeducation.com/expert-interviews/susan-aldrige-drexel-university>

- наявність стимулюючого середовища для інтернет-спільноти;
- чіткі та зрозумілі критерії навчання (як спілкуватися, скільки часу вони витратять на робочий день, якою буде система оцінювання тощо);
- використання різних груп (групові заняття, парні, індивідуальні лекції тощо);
- вкраплення неформального спілкування (запитати як справи, чи є якісь пропозиції, щодо навчання, які існують проблему у засвоєнні матеріалу тощо)
- живе спілкування у форматі – питання – обговорення;
- використання презентацій, сайтів, хостингів, до яких мають доступ як викладач, так і студент (вікіпедія, фейсбук, ютуб, зум тощо)¹;

Варто зауважити, що онлайн-викладання англійської мови стає усе більш популярним як у світі, так і в Україні. Серед головних переваг онлайн навчання фахівці виокремлюють:

- ширший доступ до освіти серед потенційних учнів;
- здешевлення процесу навчання;
- гнучкість графіку;
- широкий діапазон засобів навчання та перевірки знань.

Сьогодні виокремлюють 4 основні методика викладання англійської мови:

1. Grammar Translation – класична методика по вивченню англійської мови.

Говорячи про цей метод, основною характеристикою якого є вивчення граматичних правил та їх застосування під час перекладу, варто зауважити, що в онлайн навчанні він зазнав суттєвих змін. Так на зміну класичним для офлайн засобам – прийшли інші способи, такі як перегляд дитячих передач, фільмів з субтитрами, фільмів без субтитрів, новин, кліпів, живий діалог, написання статей в вікіпедії, ведення блогу, ведення онлайн обговорень у соціальних мережах тощо.

2. Direct Method – прямий або природний метод.

Цей метод передбачає здобуття студентом правильної вимови, при цьому методі мало уваги приділяється аналізу граматики. Сьогодні інтернет надає величезні можливості для використання цього методу для дистанційного навчання англійської мови. Зокрема, за допомогою, вебінарів, конференцій, створення відео, спілкування у відеочатах тощо.

3. Audio-lingualism – один з перших сучасних методів.

Audio-lingualism – це метод повторення і запам'ятовування стандартних фраз. В онлайн навчанні існує низка сайтів, які спрямовані на цей метод, де можна вивчити різні аспекти англійської мови, потренуватися у використанні і запам'ятовуванні окремих слів, фраз синтенцій. На відміну від офлайн – онлайн дає тут масу переваг, адже проходити навчання за таким методом можна у будь-який час, головне, щоб під рукою був смартфон та доступ до інтернету.

4. Communicative Language Teaching – сучасний стандартний метод.²

Четвертий метод – це метод вивчення іноземної мови у діалозі. Головним завданням викладача – є організація спілкування між різними учасниками групи. Для цього методу перевага надається малим групам чи індивідуальним заняттям. Сам процес навчання може відбуватися через будь-які існуючі сервіси, такі як скайп, зум, фейсбук тощо.

Кожна з цих чотирьох методик у той чи інший спосіб залучає різні стратегії. Насамперед йдеться про: лекції, обговорення, демонстрації, моделювання, гра тощо.

Лекції – одна з найбільш поширених стратегій навчання. Яка використовується як в онлайн навчанні, так і в офлайн. Так само, як і в аудиторії, більшість викладачів, що працюють онлайн використовують лекції для передачі інформації, сприяння розумінню та розпалювання інтересів студентів. Однак варто пам'ятати, що лекції ставлять студентів у пасивну роль, що може негативно вплинути на їх залученні до навчального процесу в інтернеті. Тож можемо наголосити, що при плануванні онлайн занять, варто використовувати лекції разом з більш активними навчальними стратегіями, що будуть більшою мірою залучати студентів до навчального процесу.

Обговорення може бути чудовим доповненням до лекції, однак може використовуватися і як окрема навчальна вправа. Чи варто говорити, що обговорення

¹Boettcher, J. V. (February 16, 2019). Ten Core Principles for Designing Effective Learning Environments: Insights from Brain Research and Pedagogical Theory. Preuzeto sa: www.innovateonline.info/index.php?view=article&id=54.

²Minela Kerla Methods and Techniques in Online English Language Teaching Conference: 7th International Conference on Education and New Learning Technologies. Barcelona (Spain). 6th-8th of July, 2015. <http://iated.org/edulearn>

підтримує навчання та активно залучає студентів до навчального процесу. Студенти мають можливість ставити питання та передавати свої ідеї під час відпрацювання аналітичних та пізнавальних навичок. До того ж, на думку Кеннета Чепмена, віце-президента з ринкової стратегії компанії «DistanceLearn», більшості студентів зручніше брати участь в онлайн дискусіях, ніж у дискусіях, що відбуваються онлайн. «Здатність брати участь у безпечному середовищі також є однією з ознак онлайн навчання. Не всі студенти мають впевненість (або мовні навички) вільно висловлюватись у традиційних умовах»¹.

На синхронних курсах професори ставлять запитання та обговорюють матеріал курсу за допомогою чатів у реальному часі та інструментів для веб-конференцій. Учні, які навчаються асинхронним способом, мають можливість спілкуватися з одногрупниками та викладачами за допомогою форумів, соціальних мереж, відеохостингів тощо.

Демонстрація – дуже популярний вид навчальної стратегії, який так само поширений в онлайн навчанні, як і в традиційному. Демонстрації є основою, коли йдеться про передачу певних концепцій та процесів. Вони також є одними з методів навчання, розширених віртуальним навчальним середовищем. Сьогодні існує безліч програм, хостингів та сервісів, які забезпечують можливість надання демонстрації як синхронним, так і асинхронним способом. Причому демонстрація певної інформації може надходити не лише від викладача, а й від студентів. Особливо, коли йдеться про вивчення іноземної мови. Демонстрація, поруч із обговоренням – стають головними стратегіями онлайн викладання.

Моделювання – симулятори, реалізовані в реалістичному цифровому середовищі, дозволяють онлайн студентам дистанційно перевіряти практичні навички та знання. Здебільшого ця стратегія покликана для здобуття студентами певного досвіду, без страху зазнати поразки чи понести відповідальність. Здебільшого ця стратегія застосовується у медицині, біології, юриспруденції. Однак стратегія моделювання може бути застосована і в вивченні іноземних мов. Так студенти та викладач можуть моделювати ситуації, в яких опиниться студент і потребуватиме набору певних лексичних чи поведінкових знань. Це може бути від банальних побутових ситуацій, в які потрапляють туристи, до відвідувань журналістами гарячих точок тощо.

Ще однією інтернет стратегією, що може бути вдало застосована при вивченні іноземної мови студентами є **гра**.

Як і моделювання, ігри дозволяють студентам отримати практичний досвід у доступному цифровому середовищі. Вони також можуть збільшити участь студентів, оскільки учні можуть вважати їх більш захоплюючими та менш стресовими, ніж моделювання.

При правильному підході, ігри можуть стати головним рушієм прогресу в освоєнні іноземної мови студентами. Так викладачі можуть створювати таблиці лідерів та інші мотиваційні інструменти, щоб запровадити дружні змагання та, у свою чергу, спонукати студентів оволодіти необхідними знаннями та навичками.

Ще однією стратегією, яка притаманна винятково онлайн навчанню, можна вважати **блог-технологію**.

Так на думку американського дослідника Стівена Доунса, однією з ключових технологій вивчення іноземної мови студентами є блог-технологія.

У своїй роботі Стівен Доунс виокремлює п'ять основних способів використання блог-технології в навчанні:

- 1) вчителі використовують блог-технологію замість стандартної класної вебсторінки, на якій вони розміщують розклад курсу, домашнє завдання, тексти / статті для вивчення і вправи;
- 2) викладачі розміщують на класному блозі адреси сайтів в Інтернеті, які можуть використовуватися учнями для глибокої і ефективної підготовки з досліджуваної теми;
- 3) блог-технологія використовуються для організації дискусії, що дозволяє студентам і викладачам краще пізнати один одного, думки інших, виявити подібності та відмінності;
- 4) викладачі використовують блоги для організації класних семінарів і викладу прочитаного;
- 5) студентам пропонується створити власні блоги, в яких вони звітують про виконану роботу, тобто виконують вправи, пишуть есе, статті із запропонованих питань.

¹ Kenneth Chapman. (2019, July 21). Disrupting Learning Models: Using New Technology to Update Your Learning Program. Retrieved from <https://www.hrexchangenetwork.com/events-clo-canada/speakers/kenneth-chapman>

Поступово, дослідники розширювали коло методичних завдань блогів. З розвитком методик навчання іноземної мови засобами навчального інтернет-блогу, збільшувалося коло аспектів, які обговорювалися в блогах. Так, наприклад, американські дослідники визначають блог як публічний щоденник, зв'язок між нами громадянами і нами особистостями. Вони вважають, що студенти можуть використовувати свої особисті блоги для широкого спектра письмових завдань, таких як:

- висловити свої враження від прочитаного;
- обговорити цікаві статті або записи, знайдені в мережі;
- ділитися особистими враженнями.

Таким чином можна виокремити такі переваги використання блог-технологій на заняттях з навчання писемного мовлення:

1) Студенти мають можливість миттєво відреагувати на прочитане повідомлення, наприклад, висловити співчуття іншій людині, підтримку, симпатію або антипатію. Для кожного виду листа їм необхідні різні мовні засоби і стилістичні прийоми.

2) Блоги можуть бути використані для створення проектів, причому студенти можуть помістити спочатку чернетки, і інші користувачі мережі можуть дати пораду, висловити свою думку щодо проекту.

3) У студентів підвищується рівень відповідальності за написане, оскільки їх записи доступні широкій аудиторії і як наслідок підвищується контроль граматики, синтаксису, вибору мовних засобів і стилістичних прийомів.

4) Студенти можуть використовувати записи один одного для висловлення власної думки, таким чином, думки не повторюються, що говорить на користь креативності мислення.

Варто наголосити, що дидактичні властивості і функції блог-технології дозволяють розвивати на її основі такі соціокультурні вміння:

- збирати, узагальнювати, класифікувати, систематизувати і інтерпретувати культурознавчу інформацію, використовуючи різноманітні джерела, включно з інтернетом;
- готувати культурознавчі матеріали, що відображають культурні та гострі соціальні аспекти культур країн, мову яких вивчають;
- готувати матеріал використовуючи інтернет-ресурси, інтернет-ЗМІ, мультимедійний матеріал;
- брати участь в дискусії мовою, що вивчається під час обговорення;
- вибирати соціокультурно-прийнятний стиль спілкування;
- розпізнавати і інтерпретувати соціокультурно-марковану лексику;
- виступати в якості представника своєї країни;

Однак, при всій сукупності переваг онлайн навчання, варто пам'ятати, що онлайн освіта вимагає періоду адаптації. Викладачі повинні вміти оцінювати ефективність навчального методу і відповідно адаптуватися до нього.

Так оцінюючи знання студентів, завжди варто робити акцент на стратегії навчання, яка була домінуючою у методології навчання. Сучасні системи управління навчанням можуть відстежувати прогрес і поведінку кожного окремого студента, а потім компілювати їх для огляду викладача. Дані, які називаються аналітикою навчання, розповідають викладачу, як часто студенти входять у систему, скільки часу вони витрачають на виконання кожного завдання та наскільки добре вони засвоюють матеріал. Навчальна аналітика допомагає викладачам швидко визначити проблемні сфери в будь-який момент, щоб вони могли відповідно скоригувати методи навчання, матеріали курсу чи цілі.

Висновки. Таким чином можна констатувати, що використання дистанційних прийомів при вивченні іноземних мов широко застосовується у сучасній академічній та професійній освіті. Оскільки вона не потребує значних вкладень і дозволяє здобувати освіту людьми не залежно від їх географічного положення. Однак, онлайн-освіта значною мірою опирається на традиційну освіту, вона створює простір для збереження, розвитку та вдосконалення традиційних моделей навчання, а також вибірковості у виборі більш ефективних методів.

Пропоноване дослідження охопило сучасні стратегії онлайн навчання у вивченні іноземної мови з тісною кореляцією на навчання офлайн.

Цікавим видається дослідження стратегій та функціоналу, які використовуються в інтернеті і можуть бути залучені до навчального процесу.

JITEPATYPA

1. Interview with Jared Stein, VP of Research and Education at Canvas by Instructure. Retrieved from <https://www.onlineeducation.com/expert-interviews/jared-stein-canvas-instructure>
2. Interview with Dr. Susan Aldridge, President of Drexel University Online and Sr. VP of Online Learning at Drexel University. Retrieved from <https://www.onlineeducation.com/expert-interviews/susan-aldrige-drexel-university>
3. Interview with Dr. James F. Groves, Associate Professor, University of Virginia School of Engineering and Applied Science. Retrieved from <https://www.onlineeducation.com/expert-interviews/james-groves-university-of-virginia>
4. Evans, J. R., & Haase, I. M. (2011). Online business in the twenty-first century: An analysis of potential target markets. *Internet Research: Electronic Networking Applications Policy* 11(3), 246-260.
5. Boettcher, J. V. (February 16, 2019). Ten Core Principles for Designing Effective Learning Environments: Insights from Brain Research and Pedagogical Theory. Retrieved from www.innovateonline.info/index.php?view=article&id=54.
6. Minela Kerla Methods and Techniques in Online English Language Teaching. Conference: 7th International Conference on Education and New Learning Technologies. Barcelona (Spain). 6th-8th of July, 2015. Retrieved from <http://iated.org/edulearn>
7. Kenneth Chapman. (2019, July 21). Disrupting Learning Models: Using New Technology to Update Your Learning Program. Retrieved from <https://www.hrexchangenetwork.com/events-clo-canada/speakers/kenneth-chapman>

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ, ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ

Фандеев Михайло Юрійович, аспірант кафедри Публічне управління та адміністрування ІПК ДСЗУ, м. Київ, Україна

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7683

ARTICLE INFO

Received 03 August 2021
Accepted 11 September 2021
Published 30 September 2021

KEYWORDS

Covid-19, distance learning, artificial intelligence, information systems, website, information-analytical systems, computer facilities.

ABSTRACT

The article highlights the state of distance learning as a component of information and analytical support of state regulation of employment in Ukraine. The shortcomings and possibilities of using distance learning in the structure subordinated to the state employment service of Ukraine are highlighted. In order to form a qualitatively new level of training and retraining services for different segments of the population. And the creation of a tool for information support of the Unified technology of servicing the unemployed in accordance with the "National Informatization Program". Theoretical recommendations for its improvement are provided.

Citation: Mikhailo Fandeev. (2021) Distance Learning as a Component of Information and Analytical Support of State Regulation of Employment in Ukraine. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7683

Copyright: © 2021 **Mikhailo Fandeev**. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство характеризується надзвичайним збільшенням інформаційних потоків, що безпосередньо потребує кардинальних змін при використанні дистанційного навчання, особливо в умовах впливу на суспільство хвороб, спричинених корона вірусом Covid-19 від початку пандемії в Україні

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень із зазначеної теми свідчить про інтерес науковців до теоретичних та прикладних аспектів окресленої проблеми – інформаційно-аналітичного забезпечення процесу формування управлінських рішень та дистанційного навчання. Науковими дослідженнями різноманітних аспектів автоматизації та інформаційного забезпечення систем управління, у тому числі на державному та регіональному рівнях, займалися вітчизняні вчені – Є. Балашов, Н. Бусленко, В. Глушков, В. Гончаров, А. Дабагян, А. Іваненко, І. Кононенко, Н. Міхеєва, Г. Поспелов, М. Раду, Ю. Якутін та ін. Інформаційно-аналітична діяльність органів влади, роль інформації у процесі прийняття державно-управлінських рішень є предметом досліджень А. Ахламова, В. Бакуменка, А. Дегтяра, В. Дорофійенка, І. Древицької, Ю. Машкарова, В. Мороза, О. Крюкова, Н. Нижник, В. Тертички, В. Троня та ін. Проблемами впровадження в державному управлінні нових методів аналітичної роботи займається І. Ібрагімова. Питання розвитку інформаційного суспільства в Україні, упровадження в Україні технологій електронного врядування розглядають у своїх працях А. Баранова, О. Голобуцький, М. Демкова, І. Клименко, І. Коліушко, К. Линьова, А. Семенов, В. Цимбалюк, С. Чукут, О. Шевчук та ін. Низку праць, зокрема Л. Березовець, О. Бойченко, Т. Гаман, Р. Калюжного, Л. Полякової, присвячено

визначенню шляхів удосконалення організаційно-правового, кадрового, інституціонального забезпечення процесів інформатизації органів влади. Незважаючи на великий науковий інтерес фахівців до інформаційно-аналітичної діяльності органів влади та її вдосконалення, багато теоретичних, методологічних та практичних питань залишаються невирішеними. Вимагають осмислення теоретичні засади організації цієї діяльності та вироблення на основі теоретичних розробок практичних рекомендацій, що дають змогу удосконалити інформаційно-аналітичне забезпечення органів державного управління та органів місцевого самоврядування.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження сучасного стану дистанційного навчання, як складової інформаційно-аналітичного забезпечення державного регулювання зайнятості в Україні. Висвітлюються недоліки та стан Інформаційно-аналітичного забезпечення ДСЗУ. З метою формування якісно нового рівня надання послуг для різних верств населення, та створення інструменту інформаційного супроводження Єдиної технології обслуговування незайнятого населення відповідно до «Національної програми інформатизації».

Відповідно до мети поставлені такі завдання: розкрити характерні риси та види дистанційного навчання; визначити шляхи удосконалення інформаційно-аналітичної діяльності при використанні дистанційного навчання; запропонувати рекомендації щодо вдосконалення дистанційного навчання в державній службі зайнятості в Україні безпосередньо для безробітних, інвалідів та інших верств населення.

Виклад основного матеріалу.

Дистанційна освіта – це можливість навчатися та отримувати необхідні знання віддалено від навчального закладу в будь-який зручний час. Положення про дистанційну освіту та Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні регулює права та обов'язки учасників навчального процесу.

Дистанційно в Україні можуть навчатися громадяни, які мають середню, професійну, вищу освіту, а також ті, що мають можливість виконувати дистанційно необхідні завдання за допомогою освітніх технологій. Процес навчання побудований на використанні різних комунікаційних засобів. По закінченню такого навчання, здобувачі освіти отримують відповідні сертифікати.

Термін навчання на базі середньої освіти становить 6 років. Середньої професійної освіти – 4,5 роки. На базі вищої неюридичної освіти – 3 роки.

Моделі дистанційного навчання:

- на базі самостійного вивчення матеріалу (екстернат);
- навчання в університеті;
- співпраця навчальних закладів;
- автономні освітні установи;
- автономні навчальні системи;
- дистанційне навчання з використанням мультимедійних програм.

У державній службі зайнятості у 2020 році стартував новий проект для успішного працевлаштування українців – Освітній портал державної служби зайнятості (<http://skills.dcz.gov.ua/>).

Новий сервіс дозволить:

- розвивати особисті компетенції, затребувані на ринку праці;
- отримати актуальну інформацію щодо пошуку роботи та підбору персоналу;
- навчитися складати резюме сучасного формату;
- підготуватися до співбесіди з роботодавцем;
- обрати освітні курси та вебінари для безробітних, зокрема ті, які проводяться центрами професійно-технічної освіти державної служби зайнятості.

На сайті будуть впроваджуватися нові освітні програми, розроблені спільно з роботодавцями, проводитимуться вебінари та дистанційне навчання. Більшість матеріалів буде розміщуватися у відеоформаті.

Завдяки новому сервісу зможуть також підвищувати свою кваліфікацію і працівники державної служби зайнятості. Це буде найбільша база можливостей.

Так все красиво починалось, але сучасні українські реалії стверджують, нажаль інше:

TheHost
Хостинг провайдер

Домен «skills.dcz.gov.ua» не припаркован / Домен «skills.dcz.gov.ua» не припаркован

Запрошений домен «skills.dcz.gov.ua» не припаркован на данном хостинг-сервере.

Для парковки доменного имени необходимо добавить его в панель управления хостингом в разделе «WWW домены». [Это видео](#) покажет Вам более детально как это можно сделать.

Запрошенный домен "skills.dcz.gov.ua" не припаркован на текущем хостинг-сервере.

Для парковки необходимо добавить доменное имя в разделе «WWW домены» панели управления хостингом. [Это видео](#) покажет Вам более подробно, как завершить парковку.

Тому Центри професійно-технічної освіти державної служби зайнятості є флагманом дистанційної освіти для дорослих.

У світі експоненціальних та руйнівних змін нам також потрібно вчитися, вигадувати та вдосконалювати себе щодня. Ми повинні бути такими ж відкритими до навчання, адаптації та змін, як і діти. Треба починати спочатку. Нам потрібно щодня «перезавантажувати» себе. Якщо ми перестанемо вчитися і перестанемо цікавитись новим, нам буде пізно реагувати на раптові тектонічні зрушення навколо нас. Коли відбудеться експоненціальна зміна, наш час на те щоб зреагувати буде мінімальним.

Дистанційне навчання – локомотив сучасної високотехнологічної освіти. Як же провести його так, щоб бути впевненим, що той хто навчається дійсно навчався, а не списував? На допомогу приходять системи прокторінгу – стеження за слухачем під час написання контрольних робіт і здачі іспитів. У минулому, під прокторінгом малося на увазі, що протягом усього іспиту за тим хто складає іспит спостерігають через веб-камеру.

Сьогодні ситуація змінилася. На допомогу людині прийшов штучний інтелект. Він здатний відстежувати поведінку одночасно безлічі тих, здають іспит: чи немає «зайвих» людей в кадрі, чи немає «зайвих» голосів в приміщенні, як часто здобувач освіти відводить погляд від монітора, чи не намагається змінити вкладку в браузері. Всі ці дії фіксуються як порушення. В особливих випадках, система дає сигнал людині-Проктору звернути увагу на того чи іншого претендента. Тільки тоді за ним почнуть стежити через веб-камеру.

Сфера використання штучного інтелекту в освіті не обмежується цими двома напрямками. Наприклад, існують плани по створенню програм автоматичної перевірки творчих завдань – творів і есе. Просто напрямки прокторінга і адаптивного навчання зрозумілі сучасній людині і найбільшою мірою опрацьовані. Ідей же застосування штучного інтелекту безліч. Втілення поки отримали лише одиниці.

Дійсно, людей може турбувати ідея про викладачів зі штучним інтелектом, тому що вони уособлюють професію, в якій, як багато хто вважає, не можна - або не потрібно - замінити людей роботами. Ці скептики, швидше за все, заявлять, що викладачі на Штучному Інтелекті (ШІ) цілком буквально дегуманізують роботу, яка, для ефективності навчання, вимагає таких людських якостей, як співчуття.

Однак ці скептики помиляються, а їхні побоювання часто роздуті. Наставники на базі ШІ не замінять вчителів. Навпаки, вони допоможуть поліпшити викладання, вказуючи вчителям на їх упущення в заняттях зі здобувачами освіти. При ефективному використанні ШІ може стати цінним інструментом для будь-якого педагога, що допомагає, шляхом аналізу стилю навчання, стратегії і загального прогресу учня, знайти найбільш оптимальні стратегії навчання для підвищення рівня здобувача освіти. ШІ використовує показники того, що він вважає ефективними методами викладання, і допомагає викладачам найкращим чином вести навчання, представляти інформацію або давати завдання. Якщо, наприклад, викладач відхиляється від теми

уроку, ШІ може підказати йому повернутися до неї. Або, скажімо, репетитор говорить занадто швидко, і здобувач освіти втрачає інтерес або не встигає за ним. В цьому випадку ШІ порадить наставнику знизити темп, щоб здобувач освіти міг знову встигати за уроком.

На даний момент втручання ШІ мінімально і обмежується елементарними поліпшеннями, але ми сподіваємося що можливо буде масштабувати його і запропонувати більш складні рекомендації в майбутньому. Проте, вчені і прихильники програми не вважають, що це програмне забезпечення, навіть при повному його розвитку, замінить вчителів, і з їх точки зору, ШІ має великий потенціал для радикального поліпшення існуючої практики викладання.

Відкритий в 2017 році в Цюріху дослідний центр, який займається машинним навчанням, виділяє чотири основні напрямки своєї роботи: основи машинного навчання (інструменти і платформи), комп'ютерне сприйняття (розпізнавання зображень і відео), обробка природної мови, а також алгоритми і компресія.

Використання штучного інтелекту в дистанційному навчанні дозволить викладачу більш змістовно висвітлювати теми занять, а здобувачам освіти краще засвоювати матеріал.

LearnDash найпопулярніша система управління навчанням (LMS) надбудова для WordPress. Сьогодні більшість компаній зі списку Fortune 500, великих університетів і організацій по всьому світу покладаються на LearnDash при створенні виняткових курсів для своїх клієнтів і студентів. LearnDash довіряють такі великі бренди, як Yoast SEO, Tony Robbins, Keap, Social Media Examiner і Digital Marketer.

Приклади використання ШІ провідними компаніями світу

1. Duolingo.

Duolingo, ймовірно, є найбільш яскравим прикладом використання ШІ в освіті сьогодні. Вони дуже публічно розповідали про дослідження, що лежать в основі їх застосування для вивчення мови, в тій мірі, в якій успіхи, яких вони домоглися в застосуванні машинного навчання до вивчення мов, є частиною їх брендингу. У них навіть є частина сайту, присвячена їх дослідженням.

Як вони застосовують це дослідження в своїх курсах? Перш за все, ШІ Duolingo персоналізує курси, адаптуючись до сильних, слабких сторін і перевагам кожного учня. Він буде звертати увагу на те, який словниковий запас знають учні, з якими прикладами граматики вони борються і який контент їм подобається.

AI Duolingo також використовує обробку природної мови для створення взаємодії з чат-ботами, яке дає учням можливість практикуватися в розмові в режимі реального часу. Це дає вивчають мову можливість попрактикуватися в своїх навичках і набути впевненості, перш ніж їм доведеться виступити перед реальною людиною.

2. Мислитель.

Як і Duolingo, Thinkster використовує штучний інтелект для персоналізованого навчання математики учням К - 8. Здобувачі освіти починають з оціночного тесту, а потім ШІ може налаштовувати питання в залежності від рівня знань здобувача освіти і того, як він взаємодіє з матеріалом.

Що цікаво в підході Thinkster, так це те, що він поєднує в собі штучний інтелект з навчанням від справжніх вчителів математики. Це означає, що персоналізація відбувається не тільки для учнів - вона також допомагає підготувати репетиторів до більш цілеспрямованою зворотного зв'язку з уроками. В результаті вчителі витрачають більше часу на те, що дійсно необхідно учням.

3. Querium.

У той час як навчання персоналізації - відмінне застосування ШІ, Querium йде іншим шляхом. Ця програма віртуального навчання аналізує кроки, що вживаються учнями при вирішенні проблеми STEM, і дає негайний зворотний зв'язок про те, що здобувачі освіти роблять правильно або неправильно. Це запобігає засвоєнню здобувачами освіти неправильної відповіді на проблему і позбавляє вчителів від величезної кількості курсових робіт, які потрібно виправити.

Що такого особливого в використанні ШІ, так це те, що для забезпечення правильного зворотного зв'язку він повинен розуміти вхідні дані від учня, які можуть приймати різні форми кожен раз. Це набагато складніше, ніж просто взяти структуровану відповідь із заданого списку і надати зворотний зв'язок, але це також дозволяє отримати більш точні інструкції.

4. Алта Кньютона.

Alta, новий продукт від бренду вищої освіти Knewton, використовує адаптивне навчання для виявлення прогалин у знаннях учнів, а потім заповнює їх за допомогою високоякісних навчальних матеріалів, вибраних з його власних баз даних.

У цьому прикладі програмне забезпечення являє собою навчальний посібник, що виявляє і заповнює прогалини в знаннях. При іншому застосуванні він також може допомогти компаніям підтримувати навчання, щоб співробітники могли бути в курсі нових навичок або нормативних вимог.

Хоча є й інші приклади використання ШІ онлайн-викладачами, майже всі вони підпадають під варіанти використання, перераховані нижче.

- Обробка природної мови. Використовується при вивченні мов, але також і в основних спеціальних додатках. Часто помиляється з дітьми або багатомовними людьми.
- Персоналізація електронного навчання. Коригування матеріалу курсу в залежності від використання та переваг учня.
- Віртуальне навчання. Допомога в виставленні оцінок для виявлення і виправлення помилок учнів.
- Адаптивне навчання. Активне виявлення і усунення прогалин в знаннях учнів.

Багато з них можна комбінувати і використовувати разом, щоб сформувавши більш багату середу навчання на базі штучного інтелекту. І хоча ШІ часто мають потребу в навчанні, щоб навчитися діяти з розумом, чим більше програма може пов'язувати ці різні типи, тим більшого вони можуть з ними зробити.

У міру того як ШІ приєднується до економічної екосистемі програмного забезпечення як послуги (SaaS), він стане більш доступним для викладачів.

Хоча багато прикладів ШІ в електронному навчанні як і раніше зосереджені на великих підприємствах, у яких є великий бюджет для інвестування в ці технології, поява ринку SaaS для ШІ (AIaaS) швидко відкриває поле для подальших експериментів.

Висновки. Використання ШІ в онлайн-освіті, а саме при дистанційному навчанні, як складової інформаційно-аналітичного забезпечення державного регулювання зайнятості в Україні, дозволить Центрам професійно технічної освіти державної служби зайнятості України надавати більш вдосконалені та якісні послуги, залучити до навчання не тільки безробітних, але й тих хто потребує навчання та перенавчання.

Розвиток ШІ в онлайн-освіті зможе вдосконалити всі види навчальних процесів. Чим більше викладачі зможуть експериментувати з технологією, тим більше нових і новаторських способів застосування вони знайдуть.

REFERENCES

1. YeIAS – vyshchyi klas obsluhovuvannya nezainiatoho naseleння u tsentri zainiatosti. Retrieved from <http://umoloda.kiev.ua/number/47/159/912/>
2. Pro vdoskonalennia derzhavnoho rehuliuвання v sferi zainiatosti naseleння na rynku pratsi v Ukraini: Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 11 lystnia 2005 r. // Uriad. kurier. – 2005. – 19lyp.
3. Pravlinnia fondu zahalnooboviazkovoho derzhavnoho sotsialnoho strakhuvannya Ukrainy na vypadok bezrobittia. Postanova vid 30 lystopada 2016 roku n 124 pro prohramu rozvytku yedynoi informatsiino-analitychnoi systemy derzhavnoi sluzhby zainiatosti na 2017 - 2018 roky. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0124568-16>
4. LearnDash Review 2021 Luchshye funktsyy u tseny (eto luchshyi plahyn WordPress LMS?) Pochemu LearnDash luchshyi? URL: <https://www.bloggersideas.com/ru/learndash-review-with-special-sale/>
5. 4 prymera yspolzovaniya YY v elektronnom obuchenyy. Retrieved from <https://www.learndash.com/4-examples-of-ai-being-used-in-e-learning/>
6. Derzhavnyi tsentr zainiatosti. Retrieved from <https://www.dcz.gov.ua/>
7. Vykorystannia shtuchnoho intelektu. Retrieved from <https://medium.com/predict/what-you-need-to-know-about-gpt-3-and-why-it-matters-4878215b78e8>.

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTI ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЗИЧНИХ ТЕРАПЕВТІВ

Чепурка Олег, Здобувач ступеня (PhD), кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету, Рівне, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3164-4832>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7684

ARTICLE INFO

Received 05 August 2021

Accepted 13 September 2021

Published 30 September 2021

KEYWORDS

criterion, indicator, health-preserving competence, bachelor of physical therapy, professional training in future physical therapists.

ABSTRACT

Designing a system of criteria, indicators and levels, that allows to make a complex assessment of qualitative and quantitative characteristics of the formation of health-preserving competence of future physical therapists in the process of professional disciplines studying, is aimed at solving the problem of quality of professional training implementation.

The purpose of the article is to design a system of criteria, indicators and levels of health-preserving competence of future physical therapists in the process of professional disciplines studying. The research methods were applied, such as: analysis and classification of approaches to the formation of criterion and indicator systems in pedagogical research; designing a system of criteria, indicators and levels of health-preserving competence of future physical therapists.

The criterion is considered as a characteristic on the basis of which the estimation of a level of formation of health-preserving competence of future physical therapists in the course of professional disciplines studying is carried out. Indicators forming the structure of each criterion are concretizing and diagnosing means of measuring the level of health-preserving competence of future physical therapists, which allow to characterize the quality or quantity of its particular components.

The essence and the content of axiological (value of health; motivation; awareness; professional interests), cognitive (terminological; knowledge; activity; creative), technological (diagnostic; clinical; out-of-clinical; communicative) and personal (empathy; tolerance; reflection, strategy) criteria and indicators of health-preserving competence of future physical therapists are substantiated, as well as basic, medium and high level of its formation.

It is concluded that presented system of criteria, indicators and levels allows to design a program of pedagogical experiment aimed at assessing the current level of health-preserving competence of future bachelors in physical therapy, as well as examining the impact of the process and peculiarities of professional disciplines studying on the level of health-preserving competence.

Citation: Chepurka Oleg. (2021) Criteria, Indicators and Levels of Formation of Health-Preserving Competence of Future Physical Therapists. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7684

Copyright: © 2021 Chepurka Oleg. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Постановка проблеми дослідження. Проблема вивчення й оцінки рівня здоров'язбережувальної компетентності окремих категорій фахівців і населення загалом співвідноситься з потребою емпіричного моніторингу стану здоров'я людей та якості медичних, реабілітаційних, профілактичних послуг. Такий запит демонструє взаємозв'язок індивідуальних станів окремих індивідів та суспільства у цілому, що відображається на методиці проведення медико-соціальних досліджень оцінки здоров'я.

Відповідно до міжнародної практики Всесвітньої організації охорони здоров'я, в Україні у медико-соціальних дослідженнях розрізняють чотири рівні:

1) індивідуальне здоров'я окремої людини, під яким розуміється відсутність розладів і хвороб;

2) групове здоров'я певних соціальних і етнічних груп;

3) регіональне здоров'я населення визначених адміністративних регіонів;

4) громадське (популяційне) здоров'я як здоров'я популяції, суспільства загалом, який характеризується зниженням смертності, захворюваності та інвалідності (Ярошенко, 2017).

Вивчення сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фізичних терапевтів у процесі вивчення фахових дисциплін корелює з означеною методологією, оскільки передбачає два аспекти дослідження – індивідуальний як характеристику ставлення майбутніх бакалаврів до здоров'язбереження та його практик у приватному житті; та професійний як здатність фахово надавати послуги у сфері охорони здоров'я.

Для забезпечення можливості оцінки та опису сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фізичних терапевтів у процесі вивчення фахових дисциплін необхідно обґрунтувати систему критеріїв, показників і рівнів, які дозволять комплексно оцінити якісні і кількісні характеристики предмету пізнання.

Аналіз публікацій. У науковій педагогічній літературі критерії та показники як елементи експериментальної роботи охарактеризовано у працях з методології та методики досліджень (С. Е. Важинський і Т. І. Щербак (2016), С. У. Гончаренко (2010), А. Є. Конверський (2010), В. С. Курило і Є. М. Хриков (2013), В. Є. Юринець (2011) та ін.).

Методика експериментального дослідження процесу професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії розкрита у працях О. В. Базильчука (2019), Ю. М. Карпенко (2021), Ю. В. Копочинської (2021), Я. В. Суворової (2018) та інших.

Здоров'язбережувальна компетентність майбутніх бакалаврів з фізичної терапії ще не виступала об'єктом системних емпіричних чи експериментальних досліджень, тому дослідницький інструментарій вимірювання її рівня потребує проектування, обґрунтування та апробації. Відповідно, **завданням** нашої роботи є проектування системи критеріїв, показників і рівнів сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фізичних терапевтів у процесі вивчення фахових дисциплін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як критерій ми розглядаємо ознаку, на підставі якої здійснюється оцінка рівня сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фізичних терапевтів у процесі вивчення фахових дисциплін. О. Пометун (2004) наголошує, що критерії повинні відображати лише сталі, стійкі, характерні ознаки та якості предмету дослідження.

Показники, утворюючи структуру кожного критерію, є конкретизуючими та діагностуючими засобами вимірювання рівня здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фізичних терапевтів, які дозволяють охарактеризувати якість або кількість прояву її окремих компонентів.

Якісні показники фіксують наявність або відсутність певної ознаки (властивості, характеристики) у об'єкті пізнання; кількісні показники фіксують міру її прояву чи сформованості. Критерій виступає комплексним конструктом, що вміщує сукупність показників, які, у свою чергу, демонструють ступінь формування критерію. Такий взаємозв'язок є дуальним, оскільки вибір критерію детермінує систему показників, а вибір показника залежить від його можливості повно та об'єктивно характеризувати критерій (Пономаренко, 2020).

У сучасних експериментальних педагогічних дослідженнях автори по-різному підходять до вирішення проблеми побудови критеріїв і показників оцінювання якості педагогічних перетворень.

Найбільш поширеним підходом є співвіднесення критеріїв і показників із структурою досліджуваного педагогічного явища (процесу):

– мотиваційний, когнітивний, рефлексивний, професійний критерії готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями (Долинний, 2018);

– мотиваційний, змістово-процесуальний, рефлексивний критерії оцінювання психологічної готовності магістрантів (Ржевський, 2012);

– мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, комунікативний та емоційно-емпатійний критерії сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії (Копочинська, 2021).

Наступний підхід до формування системи експериментальних критеріїв і показників ґрунтується на проектуванні структури очікуваного результату від педагогічного впливу:

- професійно важливі знання; професійно важливі уміння; професійно важливі ціннісні орієнтації особистості; професійно важливі якості особистості (Пономаренко, 2020);
- рівень володіння фахівцями з фізичної терапії знаннями й компетентностями трьох галузей знань – фізичної культури, медицини, спеціальної (корекційної) педагогіки (Мухін, 2005);
- рівень сформованості загальних і професійних компетентностей майбутніх фахівців з фізичної терапії (науково-методичних, особистісних, медико-біологічних, реабілітаційних, терапевтичних, психолого-педагогічних) (Суворова, 2018).

Результати аналізу наявних підходів до побудови системи критеріїв у педагогічних дослідженнях дозволяють нам обрати перший підхід як більш універсальний. Відповідно попередньо вивченій та описаній нами структурі здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ми виділяємо аксіологічний, когнітивний, технологічний і особистісний критерій.

Аксіологічний критерій сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії співвідноситься з ціннісно-мотиваційним компонентом здоров'язбережувальної компетентності і характеризує рівень вмотивованості студентів на оволодіння професійною компетентністю загалом і здоров'язбережувальною компетентністю зокрема, ціннісне ставлення до здоров'я людини як індивідуальної та суспільної детермінанти якості життя, рівень сформованості професійних інтересів майбутніх фахівців.

Показники аксіологічного критерію:

- цінність здоров'я (усвідомлення цінності індивідуального та суспільного здоров'я, відображені у здоровому способі життя, поведінці, навчальній і професійній діяльності молоді);
- умотивованість (система внутрішніх свідомих мотивів вибору професії фахівця з фізичної терапії, здатність регулювати свою поведінку відповідно до професійної мотивації, спрямованість на формування професійної і здоров'язбережувальної компетентностей);
- усвідомленість (розуміння значення професії для забезпечення сталого суспільного розвитку, усвідомлення впливу професійної діяльності на здоров'я пацієнтів, свідоме й перетворююче ставлення до сильних і слабких сторін власної професійної підготовки; цілепокладання у професії);
- професійні інтереси (сформованість пізнавальних інтересів при вивченні фахових дисциплін; наявність бажання оволодіти професією, її методами і технологіями; зацікавленість у оволодінні здоров'язбережувальними технологіями).

Когнітивний критерій сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії відноситься до когнітивно-змістового компоненту здоров'язбережувальної компетентності та відображає рівень фахових знань і умінь майбутніх фахівців, рівень теоретичної підготовки і навчальної успішності майбутніх фахівців у процесі вивчення фахових дисциплін.

Показники когнітивного критерію:

- термінологічний (володіння поняттєвим апаратом і термінологією у сфері охорони здоров'я);
- знанневий (рівень навчальної успішності і якості знань з фахових дисциплін);
- діяльнісний (володіння здатностями до вирішення професійних завдань у процесі вивчення фахових дисциплін);
- творчий (критичність мислення, розвиненість творчості, здатність застосовувати набуті знання у нових ситуаціях).

Технологічний критерій сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії проектує діяльнісно-процесуальний компонент здоров'язбережувальної компетентності, розкриваючи сукупність компетентностей і здатностей студентів до вирішення професійних завдань.

Показники технологічного критерію:

- діагностичний показник відображає результативність діагностичної діяльності бакалаврів з фізичної терапії (здатність до комплексного обстеження пацієнтів, визначення показань і протипоказань, оцінки фізичного стану, формулювання висновку щодо фізичної терапії й реабілітації);

- клінічний показник розкриває володіння клінічними технологіями діяльності (обстеження, оцінювання, визначення діагнозу, складання прогнозу, реабілітаційне втручання);
- позаклінічний (участь у наукових дослідженнях, додаткових неформальних навчальних й тренінгових програмах, здатність до консультування, адміністрування, викладання);
- комунікаційний показник як вихідна умова комунікативної взаємодії з пацієнтами (проведення співбесід, консультацій, заохочення та імпаурмент пацієнта, пояснення завдань, навчання, виховання, соціально-просвітницька діяльність).

Особистісний критерій сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії корелює з рефлексивно-поведінковим компонентом здоров'язбережувальної компетентності, розкриваючи систему професійно значущих якостей особистості майбутніх терапевтів, адекватність та усвідомленість їх самооцінки рівня здоров'язбережувальної компетентності, готовність до її підвищення та бачення стратегії професійного розвитку та побудови траєкторії професійного зростання.

Показники особистісного критерію:

- емпатія (здатність до розуміння емоційного стану усіх учасників процесу фізичної реабілітації; здатність до співчуття, взаємодії, підтримки, активного слухання);
- толерантність (сформованість загальнолюдських гуманістичних цінностей студентів, розуміння та розділення концепції прав людини, толерантне ставлення до усіх можливих станів пацієнтів);
- рефлексія (усвідомлення рівня своєї здоров'язбережувальної компетентності, своїх сильних і слабких сторін у майбутній професійній діяльності, прагнення до опори на сильні сторони та поступовий розвиток слабких);
- стратегія (здатність планувати власний особистісний і професійний розвиток, будувати індивідуальну стратегію професійного зростання й реалізації, бачення стратегії професійної підготовки).

Означена система критеріїв і показників дозволяє спроектувати базовий, середній і високий рівні сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії залежно від характеру прояву кожного критерію і показника (див. табл. 1.).

Таблиця 1. Критерії, показники і рівні сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії

Критерії / Показники	Рівні		
	Базовий	Середній	Високий
1	2	3	4
Аксіологічний: <ul style="list-style-type: none"> - цінність здоров'я; - умотивованість; - усвідомленість; - професійні інтереси. 	Відсутня свідомо мотивована до оволодіння професійною компетентністю, самореалізації у професій та формування здоров'язбережувальної компетентності; переважає споживацьке ставлення до здоров'я як індивідуальної і суспільної цінності	Мотивація до оволодіння професійною компетентністю, самореалізації у професій та формування здоров'язбережувальної компетентності є зовнішньою та залежить від обставин; здоров'я і гуманістичні цінності розглядаються з позицій відповідності власним цілям	Високий рівень вмотивованості до оволодіння професійною компетентністю, самореалізації у професій та формування здоров'язбережувальної компетентності; ставлення до здоров'я як до вихідної цінності, сформована система гуманістичних цінностей
Когнітивний: <ul style="list-style-type: none"> - термінологічний; - знанцевий; - діяльнісний; - творчий. 	Слабке володіння професійною термінологією; поверховість і не системність професійних знань; слабе володіння технологіями здоров'язбережувальної діяльності	Володіння професійною термінологією, знаннями і технологіями здоров'язбережувальної діяльності на достатньому рівні; відсутність професійної творчості	Високий і творчий рівень володіння професійною термінологією, знаннями, технологіями здоров'язбережувальної діяльності; здатність до професійної творчості;

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
Технологічний: – діагностичний; – клінічний; – позаклінічний; – комунікаційний.	Низький рівень володіння здоров'язбережувальними технологіями; відсутній інтерес до навчання новим методам професійної діяльності; не достатній рівень комунікативної компетентності	Середній рівень володіння здоров'язбережувальними технологіями; бажання до навчання новим методам професійної діяльності носить опосередкований характер; достатній рівень комунікативної компетентності	Високий рівень володіння здоров'язбережувальними технологіями; готовність до постійного навчання новим методам професійної діяльності; комунікативна компетентність
Особистісний: – емпатія; – толерантність; – рефлексія; – стратегія.	Оцінка рівня власної здоров'язбережувальної компетентності має завищений або занижений характер; відсутня потреба у побудові стратегії та траєкторії професійного розвитку; прояв професійно значущих якостей (емпатії, толерантності) є ситуативним	Адекватна самооцінка рівня власної здоров'язбережувальної компетентності; потреба в допомозі при побудові стратегії та траєкторії професійного розвитку; прояв професійно значущих якостей (емпатії, толерантності) є ситуативним	Адекватна самооцінка рівня власної здоров'язбережувальної компетентності; здатність будувати стратегію професійного вдосконалення; проявлені професійно значущі якості (емпатія, толерантність)

Висновки. Побудована система критеріїв, показників і рівнів дозволяє спроектувати програму педагогічного експерименту, спрямованого на оцінювання актуального рівня здоров'язбережувальної компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, а також вивчення впливу процесу та особливостей вивчення фахових дисциплін на рівень здоров'язбережувальної компетентності.

Застосування означених критеріїв, показників і рівнів вимагає формулювання вихідних засад експериментальної роботи щодо проведення подальшого дослідження. Ми поєднали їх із основними засадами формування громадського здоров'я в Україні, сформульованими А. О. Ярошенко (2017):

- здоров'я і його охорона є базовою людською цінністю та правом людини незалежно від будь-яких ознак (мови, релігії, етнічності, статі, соціального статусу, тощо);
- здоров'язбережувальна компетентність є системною характеристикою, що визначається не лише медичними послугами, але й соціальними детермінантами, психологічними станами, соціальною ситуацією, тощо і вимагає комплексного міждисциплінарного підходу до її вивчення;
- жодна людина незалежно від будь-яких соціальних умов не може бути позбавлена можливості реалізувати право на здоров'я;
- здоров'язбережувальна компетентність відображає взаємну відповідальність усіх стейкхолдерів професійної підготовки майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, включаючи відповідальність громад, спільнот, сімей і окремих людей;
- доказовість і доцільність є вихідними засадами доброї змісту здоров'язбережувальних технологій у процесі викладання фахових дисциплін.

Перспективи подальших досліджень. Застосування означених принципів, критеріїв, показників і рівнів створює основу для побудови програми педагогічного експерименту з дослідження сформованості здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фізичних терапевтів у процесі вивчення фахових дисциплін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базильчук, О. В. (2019). *Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії до роботи з відновлення здоров'я спортсменів*. (Дис. д-ра пед. наук). Хмельницький: ХНУ, 2019. 600 с.
2. Важинський, С. Е., Щербак, Т. І. (2016). *Методика та організація наукових досліджень*: Навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка. 260 с.
3. Гончаренко, С. У. (2010). *Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям*. Київ; Вінниця: ТОВ фірма «Планер». 308 с.
4. Долинний, Ю. О. (2018). Організація та методика проведення експериментальної роботи підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями. *Молодь і ринок*. №2 (157). С. 48–53.
5. Карпенко, Ю. М. (2021). *Формування готовності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії до професійної діяльності в реабілітаційних центрах*. (Автореф. канд.пед.н.). Суми: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2021. 20 с.
6. Конверський, А. Є. (Ред.). (2010) *Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів*. Київ: Центр учбової літератури. 352 с.
7. Копочинська, Ю. В. (2021). *Теоретичні і методичні засади формування професійної ідентичності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в закладах вищої освіти*. (Дис. доктора пед. н.). Київ: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. 571 с.
8. Мухін, В. М. (2005). *Фізична реабілітація: навч. посіб.* Київ: Видавництво НУФВСУ «Олімпійська література». 470 с.
9. Пометун, О. (2004). *Теорія та практика послідовної реалізації компетентного підходу в досвіді зарубіжних країн. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. Київ: К.І.С. 112 с.
10. Пономаренко, О. В. (2020). Сукупність критеріїв та показників готовності майбутніх магістрів психології до професійної діяльності в умовах неформальної освіти за її компонентами. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 24. Т. 2. С.99-104.
11. Ржевський, Г. (2012). Психологічна готовність магістрів до педагогічної діяльності. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. № 4 (84). С. 73–89.
12. Суворова, Я. В. (2018). Структура та зміст професійної компетентності майбутнього фахівця з фізичної терапії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова. №62. С.194–198.
13. Хриков, Є. М., Адаменко, О. В., Курило, В. С. та ін. (2013). *Методологічні засади педагогічного дослідження*. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка». 248 с.
14. Юринець, В. Є. (2011). *Методологія наукових досліджень: навч. посібник*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 178 с.
15. Ярошенко, А. О. (Ред.). (2017). *Особливості надання медичних та соціальних послуг для вразливих категорій населення з використанням гендерно-чутливого підходу: навч. посіб.* Київ: МБФ «Альянс громадського здоров'я». 112 с.

ОГЛЯД МЕТОДІВ ЗАХИСТУ АКУСТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ВІД ВИТОКУ КАНАЛАМИ, СФОРМОВАНИМИ ВИСОКОЧАСТОТНИМИ НАВ'ЯЗУВАННЯМИ

Крючкова Лариса Петрівна, д.т.н., доцент, професор кафедри систем інформаційного та кібернетичного захисту Державного університету телекомунікацій, Київ, Україна, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8509-6659>

Цмоканич Іван Володимирович, аспірант кафедри систем інформаційного та кібернетичного захисту Державного університету телекомунікацій, Київ, Україна, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5085-8457>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7685

ARTICLE INFO

Received 07 August 2021

Accepted 14 September 2021

Published 30 September 2021

KEYWORDS

high-frequency imposition, technical information leakage channel, method of acoustic information protection, dangerous signal, parasitic modulation, dangerous signal parameters, protective signal.

ABSTRACT

The existing methods of information protection from leakage by high-frequency imposition channels are considered. The main differences between them, their general advantages and disadvantages, as well as the main methods of high-frequency imposition are described. The ways of using methods, their complex combination to ensure full protection of information are analyzed. The types of signals that may be present at the facility where critical information is processed are described. The channels of information leakage are described both in the power supply and grounding channels and through the dielectric (air). The main components of the signal that need to be considered when assessing the electromagnetic environment at the facility are also considered. Examples of application of passive, active and complex measures to ensure information protection are studied. The purpose of further research is to study the parameters of the hazardous signal, improve existing methods of information protection to ensure high-quality information protection and develop an algorithm for rapid response to changes in the electromagnetic environment at the facility to ensure faster response to prevent information leakage. The priority tasks are mathematical and experimental study of the parameters of the dangerous signal in order to identify opportunities for the destruction of its basic parameters in order to reduce its level of informativeness, as well as finding an algorithm for rapid response to changes in the electromagnetic environment. Both the positive aspects and the difficulties that may occur during the above research are outlined.

Citation: Kriuchkova Larysa, Tsmokanych Ivan. (2021) Overview of Methods of Protection of Acoustic Information Against Leaks by Channels Formed by High-Frequency Impositions. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7685

Copyright: © 2021 Kriuchkova Larysa, Tsmokanych Ivan. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. На даний момент у світі прослідковується процес глобальної інформатизації суспільства. Реальна безпека держави багато в чому залежить від безпеки її інформаційних ресурсів і технологій, а забезпечення безпеки інформації залежить від захисту конфіденційної інформації. Саме тому захист національної конфіденційної інформації є одним з головних пріоритетів державної політики.

Одним з ефективних методів перехоплення конфіденційної інформації, що циркулює в апаратурі основних технічних засобів і систем (ОТЗС) або наводиться у допоміжних технічних засобах і системах (ДТЗС), є метод високочастотного нав'язування (ВЧН).

Канали витоку інформації формуються за рахунок акустоелектричних перетворень, що утворюються при одночасному впливі на елементи технічних засобів конфіденційних мовленнєвих сигналів та зондуючого високочастотного сигналу, якщо не було вжито радикальних заходів, що перешкоджають проникненню струмів високої частоти всередину технічних засобів [1].

Огляд методів захисту інформації від витоку каналами, сформованими високочастотним нав'язуванням, є актуальним, адже до сьогодні не знайдено методу, здатного повноцінно захищати конфіденційну інформацію від перехоплення методами ВЧН. В публікації розглянуто доступні авторам методи захисту інформації від перехоплення методами ВЧН з метою їх вдосконалення і подальшого ефективного використання на об'єктах інформаційної діяльності.

Матеріали та методи.

В даний час застосовуються два методи високочастотного нав'язування:

- за допомогою контактної або індукційної введення високочастотного сигналу в електричні кола, які мають функціональні або паразитні зв'язки з основним технічним засобом;
- шляхом опромінення високочастотним електромагнітним сигналом джерела інформації і прийняття відбитого модульованого сигналу.

Якість перехоплення інформації за допомогою ВЧН залежить від ряду факторів [2]:

- характеристик і просторового положення джерела сигналу;
- наявності в контрольованому приміщенні нелінійного елемента (пристрою), параметри якого (геометричні розміри, положення в просторі, індуктивність, ємність, опір і т. д.) змінюються за законом сигналу;
- характеристик зовнішнього джерела, яке задає небезпечний сигнал;
- типу приймача відбитого сигналу.

Загальне уявлення про розмаїття методів такого перехоплення дає наступна класифікація:

Таблиця 1.

1. За діапазоном частот:	радіо, оптичні
2. За середовищем поширення:	струмопровідними комунікаціями, через діелектрик (повітря)
3. За використанням спеціально впроваджених на об'єкті пристроїв	з впровадженням, дистанційні
4. За оперативністю отримання інформації	в реальному масштабі часу, з часовою затримкою.

На сьогодні використовуються пасивні, активні та комбіновані методи захисту інформації від перехоплення. Також існує поділ на організаційні та технічні методи захисту інформації.

До основних організаційних заходів відносять [3]:

1. Залучення до робіт для захисту інформації організацій, що мають ліцензії відповідних органів на діяльність в області технічного захисту інформації (ТЗІ);
2. Категорування й атестацію об'єктів ОТЗС та приміщень, виділених для проведення секретних заходів (виділених приміщень) щодо відповідності вимогам забезпечення захисту інформації під час проведення робіт з відомостями відповідного ступеня секретності;
3. Використання на об'єкті сертифікованих ОТЗС та ДТЗС;
4. Встановлення КЗ навколо об'єкта;
5. Залучення до робіт із монтування апаратури, будівництва чи реконструкції об'єктів ТЗПІ організацій з відповідними ліцензіями;
6. Організацію контролю та обмеження доступу на об'єкти ОТЗС та у виділені приміщення;
7. Введення територіальних, частотних, енергетичних, просторових і часових обмежень у режимах використання технічних засобів, що підлягають захисту;
8. Відключення технічних засобів, що мають елементи властивостей електроакустичних перетворювачів, від ліній зв'язку на період проведення секретних заходів.

Серед загальновідомих методів захисту інформації від перехоплення за допомогою високочастотного нав'язування можна вказати наступні: встановлення додаткових конструкцій екранування на початкових етапах розробки апаратури, яка буде використовуватись; встановлення додаткового екранування конструкції; встановлення фільтрації високочастотних зондуючих сигналів в усіх підключених до апаратури електричних колах і лініях зв'язку. Однак вказані пасивні методи не забезпечують повноцінного захисту інформації.

Мета пасивних і активних методів захисту – зменшення відношення сигнал / шум на межі контрольованої зони до величин, які забезпечують неможливість виділення засобом розвідки зломисника небезпечного інформаційного сигналу. В пасивних методах захисту зменшення відношення сигнал/шум досягається шляхом зменшення рівня небезпечного сигналу, в активних методах – шляхом збільшення рівня шуму [4].

Як пасивні, так і активні засоби захисту мають свої характерні переваги і недоліки.

Як зазначають автори І.С. Антясов, А.П. Ярьєско та А.Н. Соколов, перевагами пасивних засобів захисту є:

- Малі габарити, проста електрична схема;
- Зовнішнє електроживлення не потрібно;
- вони включаються в розрив ланцюгів і тому вихід з ладу деяких елементів електричної схеми виявляється в процесі експлуатації;
- невисока вартість щодо інших типів засобів.

Водночас, активні засоби захисту, в порівнянні з пасивними, мають більш складну будову, високу вартість, а також вимагають зовнішнього джерела електроживлення. Але, незважаючи на ці недоліки, часто виявляється, що ефективність активних засобів захисту вище, ніж у пасивних. Відповідно комбіновані засоби захисту побудовані на основі комбінації пасивних і активних засобів. До найбільш широко застосовуваних пасивних методів захисту відносяться:

- обмеження сигналів малої амплітуди;
- фільтрація сигналів високочастотного нав'язування
- відключення перетворювачів (джерел) сигналів. [5]

Слід зауважити, що у даній статті розглядається проблематика захисту інформації від перехоплення в телефонних лініях. Серед перелічених методів відсутній такий, який впливав би безпосередньо на параметри небезпечного сигналу, який генерується з метою перехоплення інформації.

С.І. Лізунов та К.І. Розумовський зазначають, що використання активних засобів має певні недоліки [6]:

- При зміні розташуванні джерела інформаційного сигналу (наприклад, перестановки ПК або додавання нових), загальний рівень сигналу в приміщенні можуть змінитися таким чином, що сигнали можна виявити поза приміщенням, незважаючи на зашумлення.

- Необхідно зашумлювати сигнали в широкому діапазоні частот. Межі цього діапазону не завжди можна чітко визначити із-за биття кількох сигналів, а також можливого зовнішнього ВЧ впливу.

- Наявність пригнічуючих випромінювань демаскує об'єкт і може перешкоджати роботі інших чужих пристроїв за межами контрольованої зони.

- Використання активних засобів передбачає постійні додаткові дії (наприклад, підготовка комплексу до роботи, включення, виключення, профілактика, постійна перевірка його практики та тому подібне).

- Необхідні додаткові джерела живлення. Іноді це приводить до обмеження працездатності генераторів шуму в часі.

Автори О.К. Барановський та А.Ф. Мельник у своїй статті [7] зробили висновок, що метод перехоплення інформації високочастотного нав'язування складний для виявлення тому, що має широкий діапазон допустимих частот, в той час пристрої, робота яких спрямована на виявлення високочастотного нав'язування, мають змогу здійснювати перевірку тільки у вузькому діапазоні частот.

В цій статті пропонується варіант захисту інформації від перехоплення шляхом організації каналу в певній полосі частот. В такому разі передача даних буде здійснюватись з певними спотвореннями. Відповідно зломиснику буде потрібно періодично повторювати параметри свого небезпечного сигналу, що на практиці дуже важко реалізувати. Однак навіть у

такому випадку у зловмисника є можливість аналізувати весь спектр, який утворюється від високочастотного нав'язування, накопичувати варіації сигналів та виділяти важливі для себе частини. Тому цей метод також не гарантує повноцінного захисту інформації, якщо навіть не враховувати складність його реалізації.

Одним із найбільш дієвих методів захисту інформації можна вважати метод, який базується на генеруванні сигналів завади. У статті В.В. Ткаченка та В.В. Єрмошина [8] розглядається поняття моделі сигналу ВЧН та пропонується використовувати різні моделі сигналів завади, так як від моделі залежить ефективність її використання задля захисту інформації від перехоплення.

Згідно цієї роботи при оцінці електромагнітної обстановки потрібно враховувати три складові:

1. ВЧ-сигнал
2. Завади
3. Внутрішні або власні шуми приймача сигналу.

Відповідно до цього в сумі організовується так звана адитивна суміш, яка має наступний вигляд:

$$U_{Bx_i}(x, t) = U_v(x, t, \beta_h) + n(x, t) \text{ при } t = 0$$

$$U_{Bx_i}(x, t) = U_{31}(x, t, \alpha_3, \beta_3) + U_v(x, t, \beta_c) + n(x, t) \text{ при } t = 1,$$

де $U_{31}(x, t, \alpha_3, \beta_3)$ – сигнал ВЧ-нав'язування,

$U_v(x, t, \beta_h)$ – сигнал завади, який є непередбаченим,

$n(x, t)$ – власні шуми приймаючого пристрою, перераховані до входу приймача.

Корисні сигнали відрізняються один від одного параметрами, на кількість яких вказує індекс i -го класу сигналу. Велика кількість видів корисних сигналів та сигналів завади систематизуються шляхом введення типових моделей або типових видів сигналів.

Такими сигналами є детерміновані, квазидетерміновані і випадкові (складні) корисні сигнали, детерміновані, квазидетерміновані, випадкові і групові сигнали завади. В якості видової ознаки типових моделей сигналів і завад виступають амплітуда та початкова фаза.

Детерміновані сигнали і завади мають невідповідні амплітуди і початкові фази (із умови нормування амплітуди беруться рівними одиниці).

Квазидетерміновані сигнал і завада мають випадкові амплітуди та (або) початкові фази. При цьому типовим видом є сигнали із випадковими амплітудами і випадковими початковими фазами, які характеризуються найбільшим ступенем випадковості в цьому вигляді сигналів і найбільш часто зустрічаються на практиці. Але у відношенні сигналів завади потрібно також використовувати і модель з невідповідною амплітудою і випадковою початковою фазою, яка адекватна непередбачуваній заваді, яка створюється при умові близького розташування джерела і рецептора завад. При невідповідній амплітуді її значення приймають рівним одиниці, а при випадковій амплітуді остання нормується таким чином, що її другий початковий момент, який є нормованим множителем потужності сигналу, був рівним одиниці.

Випадкові сигнали на відміну від детермінованих і квазидетермінованих сигналів, які відносяться до простих сигналів, є складними. Вони характеризуються наявністю послідовності в часі і (або) просторі ряду квазидетермінованих сигналів. Кожен з таких сигналів називається елементарним і має незалежні від інших елементарних сигналів випадкові несуттєві параметри (амплітуду і початкову фазу). До числа складних відносяться випадкові шумові і не шумові сигнали. Тому складні сигнали часто називають випадковими.

Аналогічним чином визначаються детерміновані, квазидетерміновані і випадкові сигнали завади. Додатковим видом до цього відноситься групова завада, яка представляє собою суму сигналів завади перших трьох типів, які накладаються один на одного в часі та (або) в просторі [4].

Підсумовуючи вищесказане, слід зауважити, що на об'єктах, де обробляється критично важлива інформація, можуть бути присутні різні види сигналів та завад. У варіанті, коли системи з непорушними антенами знаходяться на близьких відстанях одна від одної, сигнали завади мають постійні або відомі несуттєві параметри. В таких умовах роботою є модель детермінованої завади.

В.В. Хома [9] описує вплив високочастотного нав'язування на абонентські телефонні лінії. Серед варіантів вирішення питання захисту інформації від перехоплення пропонується

використання загороджувальних фільтрів. Амплітудно-частотна характеристика таких фільтрів має забезпечувати так звану «прозорість» в інтервалі каналу тональної частоти (300 – 3400 Гц) і якомога більше згасання на частотах позаакустичного діапазону.

Найпростішим варіантом загороджувального фільтра є конденсатор, встановлений у мікрофонне коло телефонного апарата або у коло електромагнітного дзвінка виклику. Ємність конденсатора вибирають так, що зашунтувати зондувальні сигнали високочастотного нав'язування і разом з тим істотно не впливати на корисні сигнали.

Складнішим варіантом розглядається можливість використання активних засобів. Він полягає у накладанні захисного шуму на небезпечний сигнал. Розрізняють низькочастотні маскувальні сигнали в діапазоні від 100 Гц до 10 кГц та високочастотні широкосмугові – від 20 кГц до 30 МГц. Внаслідок ефекту маскування не вдається засобами технічної розвідки виділити інформативні параметри сигналів витоку.

На нашу думку, ідею застосування активних засобів можна реалізувати не тільки для захисту інформації в телефонних каналах, але й для захисту акустичної інформації. Складність реалізації полягає в тому, що маскувальні сигнали, як вже зазначалось вище, повинні бути змінними відносно того, як змінюється небезпечний сигнал. В цьому полягає недолік даного методу.

В [1] зазначається, що в загальному випадку лініями зв'язку при високочастотному нав'язуванні можуть служити не лише реальні низькочастотні лінії, але і паразитні лінії, утворені будь-якими іншими провідниками. Враховуючи це, підвищуються шанси перехоплення інформації у зловмисника, адже збільшується варіативність використання методу перехоплення інформації шляхом високочастотного нав'язування.

У простому випадку в якості зондуючого коливання супротивником може бути застосоване гармонічне (синусоїдальне) коливання. Аналітичне вираження таких коливань в загальному випадку має вигляд:

$$F(t) = A_0 \cos(\omega_0 t + \varphi_0),$$

де A_0 – амплітуда коливання,
 $(\omega_0 t + \varphi_0)$ – фаза коливання.

При постійних значеннях параметрів A_0 і $(\omega_0 t + \varphi_0)$ коливання, що визначається вказаним співвідношенням, не несе ніякої смислової інформації про стан об'єкта спостереження. Якщо ж в такт з керуючим низькочастотним (НЧ) сигналом (небезпечним сигналом) змінюватимуться основні параметри цього коливання, то результуюче коливання може бути представлене у вигляді:

$$F(t) = A(t) \cos \phi(t).$$

Тобто, зондуєме коливання в цьому випадку характеризуватиметься двома основними величинами, що змінюються в часі: амплітудою $A(t)$ і фазовим кутом $\phi(t)$. Процес, який полягає в тому, що параметри зондуючого коливання змінюються в часі згідно з оброблюваними в ОТЗС сигналами низької частоти (небезпечними сигналами), є процесом небажаної (паразитної) модуляції. В даній статті рекомендується застосування комплексного підходу до захисту інформації, а саме: розробка спеціальних вимог і рекомендацій для розробників апаратури ОТЗС і ДТЗС, використання пасивних і активних засобів захисту інформації, виконання вимог по екрануванню, фільтрації і розв'язках в широкому діапазоні частот (від 10 кГц до 30 МГц і більше). Ці методи суттєво зменшують ймовірність витоку інформації, але також не унеможливають даний процес. Серед питань, які також потрібно розглядати при такому комплексному підході, на нашу думку, є розробка і впровадження методів щодо швидкого виявлення небезпечного сигналу. Це дозволить швидше зреагувати та не допустити витік інформації.

Підсумовуючи аналіз вищезгаданих статей, робимо висновок, що наявна в них інформація переважно описує конкретно певний метод захисту інформації від витоку каналами високочастотного нав'язування. Загальним недоліком всіх методів, на нашу думку, є неможливість швидкого аналізу зміни спектру частот, що свою чергу може призвести до витоку інформації. Також мало уваги приділено параметрам небезпечного сигналу, від зміни яких може якісно відрізнитись можливість зловмисника отримати доступ до інформації.

Отже, огляд методів захисту інформації від витоку каналами високочастотного нав'язування дає нам чітке розуміння та систематизацію основних переваг та недоліків як загальних, так і окремо взятих методів та дозволяє сформулювати мету подальшого дослідження,

яке буде висвітлено у наступних статтях, а саме удосконалення наявних методів захисту інформації від перехоплення методом високочастотного нав'язування.

Результати дослідження.

На сьогоднішній день в основному пропонуються наступні методи щодо захисту інформації від витоку шляхом високочастотного нав'язування:

1. Створення контрольованої зони не меншої за Зону 2, яка розраховується з врахуванням небезпечного сигналу на кратних гармоніках підсилювачів, організації режиму доступу до контрольованої зони.

2. Екранування ОТЗС, унеможливлення «паразитної» високочастотної генерації підсилювачів ОТЗС (локального екранування підсилювачів, оцінювання випромінювань та блокування роботи ОТЗС у разі виявлення «паразитної» модуляції, оцінювання, індикації та сигналізації відхилення параметрів підсилювачів та блокування роботи ОТЗС при виявленні позитивного зворотного зв'язку тощо).

3. Просторового електромагнітного зашумлення на об'єкті [13].

Результати, отримані в ході аналітичного огляду публікацій, свідчать про те, що методи захисту інформації не забезпечують повноцінної безпеки інформації, тому мають підлягати удосконаленню. Пропонується використання наявних методів, але з урахуванням особливостей параметрів небезпечного сигналу та сигналу, який повинен руйнувати його, дослідження поведінки вищезгаданих сигналів при зміні їх параметрів з метою виявлення оптимальних. Дослідження можливості швидкого реагування на зміну в оточуючому середовищі, тим самим попереджуючи перехоплення інформації.

Обговорення результатів проведеного дослідження.

Огляд наявної інформації дозволив систематизувати знання та загальновідомі дані про методи захисту інформації від високочастотного нав'язування. Наступним етапом буде математичне та експериментальне дослідження методів захисту інформації з метою знаходження можливості удосконалення.

Пріоритетними питаннями є детальне дослідження параметрів небезпечного та захисного сигналів та можливість швидкого реагування на зміни у оточуючому середовищі. Серед труднощів слід зазначити складність практичної реалізації, потребу поглибленого та трудомісткого вивчення тематики та правильну організацію експериментального дослідження. Але, незважаючи на це, при правильному підході можна розробити програму вдосконалення наявного методу захисту інформації та забезпечити повноцінний захист від перехоплення.

Висновки. Станом на сьогодні задля захисту інформації від перехоплення каналами високочастотного нав'язування використовують активні, пасивні та комбіновані методи захисту інформації. Жоден з існуючих методів не забезпечує прийнятної рівня захисту інформації, тим самим даючи можливість зловмиснику дізнатись критично важливу інформацію. Аналітичний огляд показав, що при високочастотному нав'язуванні канали витоку інформації утворюються як в колах електроживлення та заземлення, так і в оточуючому середовищі. Це додає зловмиснику варіативності та збільшує шанси на перехоплення інформації. Водночас це зобов'язує забезпечувати комплексний підхід при побудові системи захисту інформації.

Відомі методи дозволяють забезпечувати захист інформації, але всі вони здебільшого вузькоспеціалізовані та не універсальні. Тому пріоритетним завданням є удосконалення одного з наявних методів з можливістю більш універсального застосування та для підвищення захищеності інформації. Визначено потенційні способи удосконалення методу та позначено мету наступних досліджень. Окреслено як позитивні моменти, так і ймовірні труднощі при проведенні досліджень.

REFERENCES

1. Krjuchkova L. P., Provozin O. P. (2017), «Interception of speech information by high-frequency «imposition». Modern information protection, 3(31). P. 74-80.
2. Katoryn Ju.F., Razumovskiy A.V., Spvyak A.Y. (2012), Protection of information by technical means: textbook. SPb: NYU YTMO. 416 p.
3. Jarutich A.O. (2019), «Protection of information from leakage through technical channels». Science online: International electronic scientific journal, 1.
4. Vorona V.A., Kostenko V.O. (2016), «Methods and means of protection of information from leakage through technical channels». Computational nanotechnology, 3. P. 208-223.

5. Sokolov A. N., Antjasov Y. S., Jaresjko A. P. (2015), «Protection of information in the room from leakage through technical channels. UrFO newspaper. Information security, 3(17). P. 12-16.
6. Lizunov S.I., Rozumovs'kyj K.I. (2019), «The use of shielding structures to protect information». Science Week 2019. Faculty of Radio Electronics and Telecommunications. Abstracts of reports of the scientific-practical conference. Zaporizhzhja, 15–19 kvitnja 2019 r. Redkol. V. V. Naumyk (vidpov. red.). Zaporizhzhja: ZNTU, P.112-115.
7. Baranovs'kyj O. K., Meljnyk A. F. (2007), «Analysis of the threat of information leakage in electrical channels of digital data transmission due to «RF imposition». EB BSU: SOCIAL SCIENCES: Informatics. Proceedings of the conferences of the Faculty of Applied Mathematics and Informatics 2005-2007. Network computer technologies. P. 181-184.
8. Ermoshyn V. V. Tkachenko V. V. (2010), «Model of high-frequency imposition signal». Scientific and technical journal «MODERN INFORMATION PROTECTION», 2. P. 68-72.
9. Khoma V.V. (2009), «Methods and means of technical protection of information on subscriber telephone lines». Automation, measurement and control. L.: Vyd-vo Nac. un-tu «L'viv. Politekhnik», 639. P. 87-93.
10. Lenkov S.V., Rybal's'kyj O.V., Khoroshko V.A., Krjuchkova L.P. (2009), «Principles of blocking information retrieval by HF-imposition methods». Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Military special sciences, 22. P. 36-39.
11. Patent 95365 Ukraine, IPC (2011.01) H04K 3/00. Method of information protection / Rybal's'kyj O.V., Khoroshko V.O., Krjuchkova L.P., Dzhuzha O.M., Orlov Ju.Ju.; applicant and patent owner National Academy of Internal Affairs. - № a200913327; declared 22.12.2009; 55 publ. 25.07.2011, Bull. № 14.
12. Patent 103546 Ukraine, IPC (2013.01) H04K 3/00. Method of information protection / Rybal's'kyj O.V., Khoroshko V.O., Ghryshhuk R.V.; applicant and patent owner Ghryshhuk R.V. - № a201202038; declared 22.02.2012; publ. 25.10.2013, Bull. № 20.
13. S. O. Ivanchenko, O. V. Ghavrylenko, O. A. Lyp's'kyj [ta in.] (2016), Technical channels of information leakage. The order of creation of complexes of technical protection of information: the textbook of NTUU «KPI». Kyjiv: NTUU «KPI». 104 p.

DIDACTIC FOUNDATIONS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE LAW ENFORCEMENT OFFICERS OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE IN TERMS OF EARNING A BACHELOR'S DEGREE

Valentin Bliznyuk, Post-graduate student of the Department Administration and Project Management Educational and Scientific Institute of Management and Psychology SIHE «University of Educational Management», Kyiv, Ukraine, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5187-032X>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7686

ARTICLE INFO

Received 03 August 2021
Accepted 14 September 2021
Published 30 September 2021

KEYWORDS

didactics, didactic principles, future law enforcement officers of the Armed Forces of Ukraine, military education, pedagogical conditions.

ABSTRACT

The paper theoretically substantiates the didactic foundations of professional training of future law enforcement officers of the Armed Forces of Ukraine in terms of earning a bachelor's degree. It is established that a future officer as a subject of training needs to instill the ability to independently replenish his knowledge, skills, be aware of modern military scientific information, adequately assess events that occur in society, and most importantly to shape motives and motivation for professional self – determination and constant self-improvement. It was found that one of the goals of the development of the Armed Forces of Ukraine is a high level of combined arms training of future officers, which is possible to achieve if the model of professional training of future law enforcement officers of the Armed Forces of Ukraine is introduced into the educational process in terms of earning a bachelor's degree, which fully ensures the implementation of pedagogical conditions in the educational process for training future officers, which are united on the basis of didactic principles of military education, the introduction of ideas and technologies of personality-oriented training, the transition from an authoritarian model of training future officers to a personality-oriented one, which should be based on the principles of modern didactics.

Citation: Valentin Bliznyuk. (2021) Didactic Foundations of Professional Training of Future Law Enforcement Officers of the Armed Forces of Ukraine in Terms of Earning a Bachelor's Degree. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7686

Copyright: © 2021 Valentin Bliznyuk. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Introduction.

Problem statement. The constant political changes taking place in Ukraine over the past decade have affected the contradictory features of the development of society. Ukraine's aspiration for European integration and joining NATO are being realized in the corresponding changes in the state and society. These changes also apply to the higher education system of Ukraine. It's no secret that an important component of higher education in Ukraine is military education. The changes that have taken place in the educational field require higher military educational institutions (hereinafter HMEIs) to develop new conceptual approaches to reforming the military educational field taking into account modern realities.

The main aspects of the functioning and military education development (hereinafter MED) are specified in the Concept of military education in Ukraine, according to which military education is a step-by-step system of continuous training of military specialists. One of the important components of this system is the professional training of future soldiers.

Therefore, the concept of military education in Ukraine should provide for the development of the military education system as one of the priority areas in the establishment of the Armed Forces and other military formations of Ukraine [1].

Research publications. The analysis of scientific publications on the research problem shows that the problem of training future specialists to carry out professional activities was studied by A. Kapska, A. Lynenko, I. Pastyr, A. Yaroshenko, A. Boiko; motivational readiness by E. Tomas; professional and pedagogical readiness by S. Koryshenko; risk readiness by V. Bodrov, E. Kirianova.

General didactic problems of training future serviceman are presented in the scientific works of A. Aleksyuk, A. Vitchynko, V. Onyshchuk, V. Pomogaiba, I. Fedorenko, M. Yarmachenko, the general methodology of pedagogy is presented in the works of A. Boiko, I. Ziazun, V. Oliinyk.

The problem of professional training of future specialists is stated in the works of M. Bakum, S. Goncharenko, V. Kushniruk, V. Lugovoi, V. Oliinyk, G. Vasyanovych, O. Dubinina, N. Nychkalo, P. Luzan, V. Manko, E. Kulik and others.

Despite the wide range of research on this topic, in our opinion, there is a need to clarify the didactic foundations of professional training of future law enforcement officers of the Armed Forces of Ukraine in the terms of earning a bachelor's degree.

The aim of the paper is to theoretically substantiate the didactic foundations of professional training of future law enforcement officers of the Armed Forces of Ukraine in terms of earning a bachelor's degree.

Theoretical foundations of the study.

Modern didactics is the most stable section in pedagogy, which was separated into a separate branch of scientific thought from the system of philosophical knowledge at the beginning of the XVII century due to *Francis Bacon* (1561-1626). It is believed that the term "didactics" was introduced by a German educator, an outstanding didact *Wolfgang Ratke* (1571-1635), who by this term meant a scientific discipline that studies the theoretical foundations of educating and teaching.

The founder of didactics was *Jan Amos Komensky* (1592-1670), great Czech humanist teacher, public figure. In 1631, he wrote his first educational book. As a practical teacher, he went down in history thanks to his proposals for organizing school education and developing original textbooks.

Komensky argued that learning should begin not with a verbal interpretation of the essence of things, but with a real observation of them. And as a logical conclusion – The "Golden Rule" of didactics, "everything that is possible to provide for perception by the senses: visible for perception by sight; what is heard by hearing; smells by smell; what is subject to taste by taste; accessible to touch by touch" [2].

So, Komensky also included the theory of education in the content of didactics. The famous Ukrainian philosopher, educator *Hryhorii Savych Skovoroda* (1722-1794), introduced the concept of "natural labor", that is work by vocation as a means of self-realization of the individual and in fact it is consonant with modern didactic concepts. Success, in his opinion, depends "not on the scale of the role, but on its compliance with the internal abilities of the performer" [3].

The concept of "natural labor" is also based on the principle of "equal inequality", which says that "And what could be stupider than the equal equality that fools in this world want to establish." Through an individually unique connection with God, a person differs from others in his inner nature. The idea of equality makes sense from the point of view of creating sufficient prerequisites for everyone to realize their desire for a natural life [4].

The whole world considers the founder of Ukrainian didactics *Kostiantyn Dmytrovych Ushynskyi* (1823-1871). In comparison with his predecessors, he created a complete scientific didactic system on a scientific and materialistic basis. Having developed a model of the didactic process and clearly identified two main goals that are implemented simultaneously: mastering the system of scientific knowledge and developing mental abilities, Ushynskyi developed psychologically grounded technologies for teaching literacy, developing thinking, substantiated the conditions for effective management of the process of mastering knowledge, organizing pedagogical interaction between teachers and students, which is implemented by means of encouraging children to independent and active cognitive activity.

These two goals, in his opinion, make up the essence of the learning process. The mind develops only in the process of knowledge assimilation, it is nothing more than a well-organized consciousness. Therefore, the one-sided fascination with the task of developing the mind without connection with the knowledge assimilation, as well as the task of mastering ready-made knowledge without attention to the development of the mind, contradicts the laws of developing human

consciousness. Ushynskiy has developed an important provision: it is impossible to develop the mind since the mind or, better to say, consciousness, is enriched only by multiplying the knowledge of facts and processing them. In this provision, a regular connection is expressed between the study of the information, the nature of the activity of consciousness and changes in consciousness that is the regularity of the development of consciousness during learning.

Jan Władysław Dawid (1859-1914) described his didactic system based on the analysis of Ushynskiy's works, built on a psychological foundation which functions without any special changes for a long time. It included three mental processes: 1) perception in terms of direct cognition; 2) internal processing with the inclusion of imagination, understanding, generalization and conclusion, that is indirect cognition; 3) motor reaction or action: movements, facial expressions, speech, writing, actions.

Didactic activity was filled with still relevant components: 1. preparation of apperception, and currently – updating the experience gained through communication with nature and people, as well as the knowledge acquired before in school. 2. Presentation of specific material: a) demonstration of the subject as a whole and its individual components; b) recognition of the properties of things; c) determination of whether all parts and properties of things are taken into account. 3. Comparison and multiple association, and currently - systematization of covered material. 4. Generalization. 5. Application.

In the constellation of great teachers and educators of the past and present, the star of the first magnitude is *Anton Semenonovych Makarenko* (1888-1939). He created a scientific methodology for educational work with children's groups, combining training with productive work, moral, physical and aesthetic education, and did a lot for the development of the theory of family education. He embodied his experience and pedagogical views in his works "*March of the 30th year*", "*Pedagogical poem*", "*Book for parents*", "*Flags on towers*" [5].

He joined the ranks of outstanding Ukrainian didactic-practitioners of the 50-60s of the twentieth century *Vasyl Oleksandrovykh Sukhomlynskyi* (1918-1970) - founder of humanistic, innovative pedagogy, who studied the issues of theory and methods of raising children in school and family, comprehensive development of the student's personality, pedagogical skills [6].

Continuing the scientific experience of her father, *Oleksandra Vasylivna Sukhomlynska* writes "...in modern conditions, the question arises... about value learning that is learning that has as its final result not knowledge, but the formation of an axiological worldview that operates with value categories" [7].

In Ukrainian history, the emergence of *issues of military training and education of personnel* is related to *Zaporizka Sich* and the establishment of a regular army and Navy in the late XVII – early XVIII centuries. Actually, during this period, according to many researchers the foundations of Ukrainian military pedagogy were laid. The centuries-old Cossack liberation movement brought to life a unique cultural phenomenon - *Cossack pedagogy*, part of folk pedagogy, which contributed to the shaping among younger generation of Ukrainians filial loyalty to their motherland, independent Ukraine.

The main tasks of Cossack pedagogy were: training and education of physically hardened with good health, courageous soldiers-defenders of the native people from foreign enslavement; education of the younger generation of Ukrainian national character and worldview, national and universal values; establishment of high chivalrous qualities, respect for old people, the desire for mercy and help to others; education of citizens who would develop the culture, economy and other fields of people's life, their own independent state at the world level.

In the second half of the XIX century, a significant contribution to the creation of didactic foundations for the training of military personnel was made by our compatriot *Mykhailo Ivanovych Drahomyrov* (1830-1905) – professor, general of infantry, honorary member of the University of St. Volodymyr, first chief of staff (1869-1873), and then combatant commander of Kyiv Military District (1889-1903), governor-general of the Kyiv, Volyn and Podil provinces.

He united psychology, pedagogy and tactics and believed that military should be built in accordance with the laws of the human psyche. One of his merit is the foundation of complete military-pedagogical school.

In the XIX century in Europe, he made a significant contribution to didactics *Friedrich Adolph Wilhelm Diesterweg* (1790-1866), who, like Ushynskiy, defended the progressive principles of didactics, was a follower of Pestalozzi. He spoke out against class and national restrictions in education and educating youth in the spirit of religious fanaticism, national hostility and local limitations. He considered natural conformity, cultural conformity and amateur activity to be the main

principles of education, and developed didactics of developmental learning. The main task of education was to develop thinking, attention, and memory.

Research outcomes. Analyzing the above-mentioned significant works of scientists, we can say that each future officer as an object of training needs to instill the ability to independently replenish his knowledge, skills, be aware of modern military scientific information, adequately assess events that occur in society, and most importantly to shape motives and motivation for professional self – determination and constant self-improvement. This means that military training should be focused on the officer's personality. The training process should be organized in such a way that a future officer is able to study independently, shape his skills and abilities of self-paced learning.

V. Maslov notes in his research that one of the goals of the development of the Armed Forces of Ukraine is a high level of combined arms training of future officers [8]. It is possible to achieve this level if a model of professional training of future law enforcement officers of the Armed Forces of Ukraine is introduced in the educational process in terms of earning a bachelor's degree which we understand as a definition and theoretical justification of the structural components of the process of establishing a professional career *competencies of future law enforcement officers*, disclosure of their essence and interrelationships, ensuring appropriate pedagogical conditions for its functioning, determining criteria for evaluating the effectiveness of implementing this model.

In our opinion, pedagogical conditions are the basis that ensures the effectiveness of the model and act as a guarantor of tackling problems that are closely related to the professional training of future law enforcement officers of the Armed Forces of Ukraine in terms of earning a bachelor's degree [9].

Under the pedagogical conditions of professional training of future law enforcement officers, we understand the circumstances under which the effective establishment of professional competence of future law enforcement officers will be ensured, namely: the organization of educational activities of higher education applicants, which is based on the general didactic principles of military education; orientation of the content, methods and techniques of educating combined arms disciplines; the establishment of education applicants' stable motivation for training and future professional activities.

Taking into account the understanding of the professional development process of future law enforcement officers and the unity of the relevant components (*structural ones*: motivational, functional, emotional-volitional; *functional ones*: developing-projective; cognitive; stimulating; communicative-organizational; reflexive), we believe that it is important to determine the criteria and indicators of professional training of future law enforcement officers in terms of earning a bachelor's degree [10].

It is well known that criteria should reflect the main patterns of establishment of a particular phenomenon, the existing relationships between components, the dynamics of the phenomenon under study, and be revealed through the specific indicators of each component. Based on the analysis of the source base on the research statement, we have identified a set of psychological criteria for the level of professional training of future law enforcement officers which are manifested in such signs:

- awareness of the essence of decisions making that arise in professional activity and their contradictions;
- presence of a personal positive attitude to the method of tackling professional issues;
- availability of effective methods and technologies for identifying methods, techniques and forms in solving typical and non-standard problems [11].

It should be noted that these indicators will be common to all psychological criteria for the level of professional training of future law enforcement officers, so it is impossible to evaluate and shape soldiers without taking into account the unity of its components.

For the completeness and objectivity of measuring certain components that affect the professional training of future officers, we have identified the following criteria and their corresponding indicators: *motivation to study, emotional and volitional characteristics of future officer's personality, intellectual readiness to solve professional problems, shaped skills and abilities to perform professional tasks, a set of personal and professional qualities of the future officer and reflectivity.*

According to these criteria, we determine three levels of professional training of future law enforcement officers in terms of earning a bachelor's degree: high, medium and low.

Conclusions and further research prospects.

Conclusions. Thus, according to the study results, we found that the fundamental changes that are currently taking place in Ukraine and the Armed Forces provide for the introduction of an effective model of professional training of future law enforcement officers of the Armed Forces of Ukraine in

terms of earning a bachelor's degree, which fully ensures the implementation in the educational process of pedagogical conditions for training future officers, which are united on the basis of didactic principles of military education, the introduction of ideas and technologies of personality-oriented training, the transition from an authoritarian model of training future officers to personality-oriented, which should be based on the principles of modern didactics.

Further research prospects. Further research prospects on the issue of research are the substantiation of the technology of implementing a model of professional training of future law enforcement officers of the Armed Forces of Ukraine in terms of earning a bachelor's degree, which is based on basic didactic principles.

REFERENCES

1. Syrotenko, A. M., Vitchenko, A. O., Osodlo, V. I., Aleshchenko, V. I. (2020). Kontsepsiia rozvytku viiskovo-humanitarnoi osvity v Ukraini (proiekt). Nauka i oborona. Issue 4. Retrieved from: <http://nio.nuou.org.ua/article/view/226046>
2. Komenskyi, Yan Amos. (1986). Velykaia dydaktyka: latyn. tekst s rus. per. (A. Adolfa y S. Liubomudrova, Trans), 596.
3. Skovoroda, H. (1973). Sad bozhestvennykh pisen. (Vol. 1).
4. Skovoroda, Hryhorii. (1973). Povne zibrannia tvoriv. (Vol. 1). 11- 57.
5. Makarenko, Anton. Vilna entsyklopediia «Vikipediia». Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%90%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%BD_%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87
6. Sukhomlynskyi, Vasyl. (2018). Nauk.pratsi. P.Sikorskyi, D.Hertsyuk (ed.), Ser. «Vydatni ukrainski pedahohy», Lviv: Badikova, N.O., Issue 10. 252
7. Andrushchenka V., Peredborskoï, I. (2009). Filosofiia osvity: Navchalnyi posibnyk. NPU imeni M. P. Drahomanova, 329.
8. Maslov, V. S. (2013). Aktualni faktory rozvytku viiskovoi osvity. Viiskova osvita, Issue 1, 139–148. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vios_2013_1_18
9. Blyzniuk, V. V. (2021). Model profesiinoi pidhotovky maibutnikh ofitseriv pravookhoronnoi diialnosti Zbroinykh Syl Ukrainy v umovakh bakalavratu. Zbirnyk naukovykh prats «Visnyk pisliadyplomnoi osvity». Seriiia «Pedahohichni nauky». Issue 17(46). Retrieved from: <http://umo.edu.ua/pedagoghichni-nauki-vipuski>
10. Blyzniuk, V. V. (2020). Psykholoho-pedahohichni osoblyvosti protsesu profesiinoi pidhotovky maibutnikh ofitseriv pravookhoronnoi diialnosti Zbroinykh Syl Ukrainy v umovakh bakalavratu, Visnyk Kyivskoho nats. un-tu imeni Tarasa Shevchenka. Seriiia: Pedahohika, Vol. 2, Issue 12.
11. Matsevko, T. M. (2007). Psykholohichni osoblyvosti rozvytku upravlinskoï kompetentnosti maibutnikh mahistriv viiskovoho profiliiu», candidate`s thesis. Kyiv. 225.

URBAN MUSIC OF ALEXANDRAPOLE AND KOMITAS

Harutyunyan H. H., PhD in Art, Shirak Centre for Armenian Studies of NAS RA, Gyumri, Republic of Armenia

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7687

ARTICLE INFO

Received 10 August 2021
Accepted 18 September 2021
Published 30 September 2021

KEYWORDS

Komitas, Alexandrapol, Aşugh, Society, Song, Tradition.

ABSTRACT

The aşugh society in Alexandrapol (now Gyumri) emerged and developed under the immediate effect of historical-cultural processes. This society carried out an important mission with the public acknowledgement it possessed. It was an embodiment of the new qualities in the Armenian national thought in all the spheres of the aşugh school: ideological, propagandistic, music-poetic, etc. Among the songs leaning towards the Near East aşugh traditions that constituted the huge heritage of about forty aşuls, the songs based on Armenian verses display the modal, prosodic and stylistic features of Armenian monodic music. My paper presents the criteria in the song-creation of the aşugh society of Alexandrapol, which are fully in line with Komitas's fundamental principles of Armenian national song art.

Citation: Harutyunyan H. H. (2021) Urban Music of Alexandrapole and Komitas. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 3(31). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30092021/7687

Copyright: © 2021 Harutyunyan H. H. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Introduction. In his publications, lectures and letters, Komitas clearly and convincingly defines the identity standards of Armenian national music. They are justified on a vast scientific experiment and an indepth analysis of the material. Komitas has examined the complex problems of national musical thought mainly in peasant Armenian songs, as well as in various manifestations of spiritual monody. It is generally accepted that the great scientist has left his point of research view the Armenian professional secular monody; that is, the song achough.

The idea of Komitas is often quoted that ashughs use foreign melodies, which are adapted to Armenian lyrics, usually according to the rules of measurement of Arabic, Persian, or Turkish song. This idea was expressed by Komitas in one of his most interesting articles entitled "The Influence of Foreign Music on the Armenian Church and the Achough Music" [2, p. 228-229]. He also spoke about the same thing at a conference in 1905 at the Hovnanian school in Tiflis, stating that "Educated gusans are traditionally zealous for Arabic, Persian and Tajik music, although they sometimes sing songs. popular melodies but rather to amuse than to give taste because they consider it far from art, light, without style and against their school spirit. They have been singing and playing lately in Armenian, but according to the rules of Gusan poetry and the composition of Arabic, Persian and Tajik songs. In many cases, we adapt new words to already ready melodies" [1, p. 324-329].

All these affirmations attest that, nevertheless, Komitas was very well informed about the various manifestations of the Ashugh song and about its compositional etymology. In the article below he indicates that the achoughs possessed the style of the popular song and could, if desired, satisfy the popular demand [2, p. 228-229].

And the people accepted these songs as value and heritage. It is known that ashugh music and music have been characterized by national identities and several elements characterizing the culture of the Middle East. "Being one of the manifestations of epic singing, the Ashugh novel is considered as a rich repository of Armenian-Oriental musical relations, where are summarized artistic phenomena formed in neighboring cultures, involving religious ideas and popular beliefs" [3, p. 6].

Our program is dedicated to ashugh singing. But not only the theme of the works of a single ashugh, but the activity of the professional association of the Achoughs emphasizing the standards of identity of the Armenian national music formed and developed in this society and which were in harmony with the basic Komitassian norms of Armenian national song.

Alexandrapol is formed under the immediate influence of the traditions of West Armenian culture of Western Armenia and is truly regarded as their heir. In the 1930s displaced people mainly from Karin and Kars brought traditions, which would have reached unique manifestations in this new Armenian urban environment. The famous Armenian cities lived a flourishing life in the Middle Ages and important economic and cultural achievements were made in the nineteenth century. Handicrafts and commerce were the essential economic components of Alexandrapol residents. Thanks to Karine's immigrants from Kars and Bayazid, the city has quickly become a major trading and handicraft center of Eastern Armenia and Transcaucasia, in the city many branches of crafts have been founded, and thanks to the entrepreneurial spirit of Bayazid's skilled inhabitants, trade flourished.

As an important component of the Armenian urban culture, the ashugh tradition had a unique development in Alexandrapol which had deep roots especially in the central cities of Armenia and in the early nineteenth (nineteenth) century was established as a kind professional art or craft.

If one tries to approach the origins of this tradition, one must mention with certainty the inheritance of the traditions of Gusan Art, who has lived a few stages of development in medieval Armenian art.

It is not by chance that in the IX-XIII centuries in the list of trades in Armenia, which are not related to the production, gusan also found a place. The transition to the ashugh tradition, apparently, did not prevent to keep the craft function and the inner rule. This last corresponds completely to the peculiarities of the Armenian society of Ashughs and consequently, even to the Age acted with special codes.

Unfortunately, they did not succeed, but it was they who contributed to the preservation and development of unique crafts.

Thus, Karin's role is particularly important in shaping the trajectories of the Armenian society of the Alexandrapol Ashughs. The specialist of the study of Ashugh activities G. Levonian presented the activity of the professional society of the Alexandrapol achghs in the general aspects: "All the ashughs of this city had their union, which had its status and its administration, led by the "Bashi master" elected by all the members by a suffrage.

Near the administration there was a lending fund, whose income was formed by the monthly payments of the members. They, the Achoughs, had no stable and certain income; they were satisfied with the occasional and voluntary donations of the visitors of the cafes, or during the weddings, the feasts, where they were invited to sing and play" [4, p. 20].

For the proper functioning of the society students were also required, whose learning and status were strictly regulated. The duration of the student's learning could be 4 or 5 years. After having acquired the necessary skills, the student could address the "master Bashi" on the agreement of his master, with a request for an examination. He was admitted to take the examination in the same cafe where the master of this student played, in the presence of all the other masters achoughs.

The examined student was to play classical Ashugh works, that is, songs, but also instrumental works, mughams. In Alexandrapol was a tradition of awarding the special certificate to the title master. Like all societies, the society of the ashoughs would not be considered a complete society, if it did not have its patron saint (pure boss) or his ancestor. In most sources mention is made of the name of St. John the Baptist. To receive his blessing all the Ashoughs made the pilgrimage to Saint Karapet Monastery of Mouch, spent the night there, waiting for the vision of the sacred dreams. [5, p.7826].

Thus, the ashoughs society organized and regulated the work of the ashoughs in the city contributing to its development and natural process. Naturally, the Achoughian tradition developed in a new way in the cultural context of Alexandrapol. Let's talk briefly about the cultural territory of the Achoughs and their activity. The achough could do another activity and join another company.

In this case his activity was limited to speeches inside the city. The achough was competing in a suitable urban area or cafe. The population of the city has also participated in these competitions. The achough also had a significant presence in the city festivals. It was mainly religious rituals or other events. The achough was involved in various gatherings and family events. In Alexandrapol was also accepted the function of the family Achow. The ashough took part in the concert life of the city, with live performances. Summing up, we can say that achough controlled the expressive and

compositional musical principles of his time. For example, it can be said with certainty that the Ashough was well acquainted with popular art and took full advantage of this rich source of musical and poetic reflection. It is not by chance that in the collection of songs by Achough Chéram we see one of the famous songs, the "Sheikh Safo". It is for this main reason that several Algarve songs from Algarve were written by the famous Armenian musicologists G. Levonian, Sp. Melikian, Ch. Talian, K. Koushnarian, A. Kocharian, and of course, by Komitas.

Folklorist, musicologist, conductor, pedagogue and painter A. Brutyan was chiefly busy recording the songs of Ashough in Alexandrapol. As one of the best students of Komitas, he was able to correctly evaluate the multilayered heritage of Armenian national music. In the personal archives of the honored musicologist, the certificate awarded by the Archimandrite Komitas is confirmed, assuring that Brutyan mastered the new system of Armenian notation and can teach it in an educational institution.

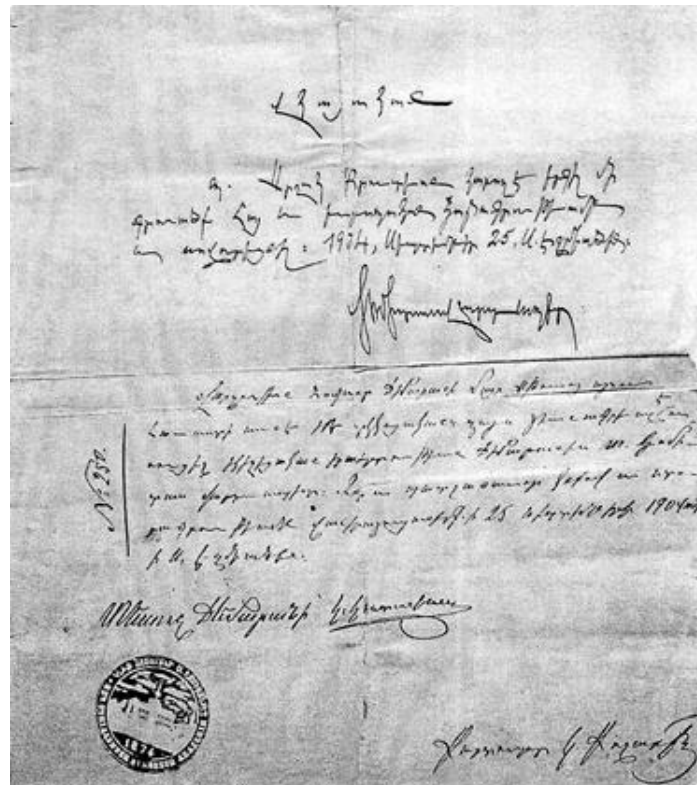

Fig. 1.

For example, the recordings of the Alexandrian songs of the Ashran songs give an idea of the stylistic and musical qualities and the local qualities of Armenian Achampian songs of the nineteenth century. The recorded samples of the (80) Armenian Ashoughs give the possibility to make a clear idea about the genre, stylistic, poetic, musical-expressive and other characteristics described in the song Ashough of Alexandrapol. These are the most important aspects of the genre of these songs, and they have probably been emphasized by Achouch. It is known that the city is particularly popular with various genres, with various subtypes. It's the patriotic songs that dominate. This, of course, was published by the High Demands and the imperative of the spirit of national liberation characteristics this period. Obviously, Brutyan has written the most popular and beloved samples of these songs. The collection also contains lyric and medieval songs, among which Brutian has also included songs that promote and disseminate Christian and scriptural arrangements in the city. The diversity of genre of songs is combined with the richness of poetic expression. As it was accepted in the art of achough, the gender content of song is largely conditioned by the metamorphic form of the given rhymes. The collection contains the following forms: dyubeit, vanaghzi, vanaghzi-mani, muhammaz, myushtezet, ghalaichi, series, dastan, the five of sema, syuverek, etc.

Speaking of the melodic and stylistic specificities of these songs, it is necessary to underline the approach adopted in the society of ashoughs, according to which the poetic word bearing such or

Չափավոր

Դու այն երկ - րեն մի հե - տա -

Մանր

- նար, հա - յի ճուտ, հա - յի ճուտ,

Չափավոր

ուր որ նախ - նիք - - - - - նե - րեղ հի -

շա - - տակ - ներ կան. Մըր - սած ժա -

մա - - - - (նա - կըղ կը - քա - - - -

Մանր

ղես օ - գուտ, կը - քա - ղես օ - գուտ,

Չափավոր

ղես մոխ - ռի մեջ քաղ - ված հին

կը - - - - ռակ - - - ներ կան.

Մըր - սած ժա - մա - - - - - նա - կըղ և կը -

Մանր

քա - ղես օ - գուտ, ա - վա՛ղ.

Չափավոր

ղես մոխ - ռի մեջ

քաղ - ված հին կը - - - - ռակ - - - ներ կան.

Fig. 4.

We summarize the above: in the field of the mentality of people and artistic perceptions. The arrangements of Komitas for the discovery of the national music, are in the field of artistic perception and the mentality of the people. He says: "The essence of national music is to keep the voices of such and such a way, the relation of sounds and voices (the grammatical accent and the accent of the mind, the musical accent). , the variation of the idea expressed by the word and the appropriate spontaneous melody, which is the variation of the heart, the spirit of the national music is the choice of the appropriate proportion of the song, etc. ... what is in close relationship with the song is the spirit of national music " [1, p.308-309].

Here is the memo of one of the most famous Armenian clergymen: "In my memoirs of Alexandrapol I consider myself the most Armenian and the newest, and therefore the art of Armenian achough is the most unforgettable. I must emphasize that in the Caucasus, in relation to the Armenians of Tpghis or Yerevan, the Armenians of Alexandrapol are faithful to the Armenian traditions, to the customs of the country, and the art of Armenian Achough is one of the most valuable kept him, no doubt" [6].

Conclusions. The aşugh society in Alexandrapol (now Gyumri) emerged and developed under the immediate effect of historical-cultural processes. This society carried out an important mission with the public acknowledgement it possessed. It was an embodiment of the new qualities in the Armenian national thought in all the spheres of the aşugh school: ideological, propagandistic, music-poetic, etc. Among the songs leaning towards the Near East aşugh traditions that constituted the huge heritage of about forty aşuġ, the songs based on Armenian verses display the modal, prosodic and stylistic features of Armenian monodic music. My paper presents the criteria in the song-creation of the aşugh society of Alexandrapol, which are fully in line with Komitas's fundamental principles of Armenian national song art.

REFERENCES

1. Komitas Archimandrite. Studies and Articles, Book A, Yerevan, 2005. [Կոմիտաս Վարդապետ. ուսումնասիրություններ և յօդուածներ, Գիրք Ա, Եր., 2005]
2. Komitas Archimandrite. Studies and Articles, Book B, Yerevan, 2007. [Կոմիտաս Վարդապետ. ուսումնասիրություններ և յօդուածներ, Գիրք Բ, Երևան, 2007.]
3. Yernjakyan L. Ashughakan romance in the context of Middle Eastern musical interactions, Yerevan, 2009. [Երնջակյան Լ. Աշուղական սիրավեպը մերձավորարևելյան երաժշտական փոխառնչությունների համատեքստում, Երևան, 2009]
4. Lonyan G., Ashughs և their art, Yerevan, 1944. [Լևոնյան Գ., Աշուղները և նրանց արվեստը, Երևան, 1944.]
5. Khayat Zahriyan, Memoirs about ashughs, 1930, unpublished manuscript, archive of the Institute of Archeology and Ethnography of NAS RA, FF 1. [Խայաթ Չահրիյան, Հիշողություններ աշուղների մասին, 1930, անստիպ ձեռագիր, ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի արխիվ, FF 1.]
6. Bishop Babgen, in Shirak. Alexandropol, "Byzantion", No. 4/454, Constantinople, June 8-21, 1911. [Բարգեն եպիսկոպոս, Շիրակի մեջ. Ալեքսանդրապոլ, «Բիզանդիոն», թիվ 4/454, Կ.Պոլիս, յունիս 8-21, 1911.]

INTERNATIONAL JOURNAL OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN SOCIAL SCIENCE

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss

3(31), September 2021

SCIENTIFIC EDITION

Indexed by:

RS Global

Google
scholar

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Academia.edu
share research

BIBLIOTEKA
NARODOWA

Passed for printing 25.09.2021. Appearance 30.09.2021.

Typeface Times New Roman.

Circulation 500 copies.

RS Global Sp. z O.O., Warsaw, Poland, 2021

Numer KRS: 0000672864

REGON: 367026200

NIP: 5213776394

<https://rsglobal.pl/>